

**AKČNÍ PLÁN K NAPLNĚNÍ
ZÁRUKY PRO DĚTI
NA OBDOBÍ 2022–2030**

Obsah

Úvod.....	5
1. Vymezení cílové populace.....	13
1.1 Děti žijící v neúplné rodině (se sólo rodičem)	14
1.2 Děti žijící v rodině se třemi a více dětmi	16
1.3 Děti v bytové nouzi.....	17
1.4 Děti žijící v sociálně vyloučených lokalitách	19
1.5 Děti pocházející z rodin s nízkými příjmy.....	20
1.6 Děti žijící v náhradní rodinné péči (s výjimkou dětí osvojených) či v ústavní péči	22
1.7 Děti žijící v romské menšině.....	24
1.8 Děti pocházející z přistěhovaleckého prostředí a děti s odlišným mateřským jazykem (OMJ)	25
1.9 Děti a mladiství ukrajinských uprchlíků do 18 let	26
1.10 Děti rodičů, kteří mají nižší dosažené vzdělání.....	30
1.11 Děti žijící s rodičem se zdravotním postižením.....	30
1.12 Děti se zdravotním postižením (včetně psychického hendikepu) nebo děti vážně nemocné a děti v paliativní péči.....	31
1.13 Děti žijící v domácnosti, kde se objevuje látková či nelátková závislost nebo domácí násilí	32
1.14 Děti dopouštějící se rizikového chování	33

1.15 Děti, které jsou obětí týrání, zneužívání či zanedbávání a děti v roli obětí jiných trestných činů (páchaných i mimo domácnost)	34
1.16 Děti, které mají nezletilou matku či otce nebo jsou samy nezletilou matkou	36
1.17 Děti, které mají rodiče ve výkonu trestu odnětí svobody.....	36
1.18 Děti, které předčasně ukončují školní docházku.....	37
2. Analytická část	39
2.1 Obecné statistiky.....	39
2.2 Oblast přístupu ke vzdělávání	42
2.3 Oblast přístupu ke zdravotní péči	49
2.4 Oblast přístupu ke zdravé výživě	53
2.5 Oblast přístupu k bydlení	54
2.5 Ruská invaze na Ukrajinu a příchod velkého množství ukrajinských uprchlíků – dětí a mladistvých do 18 let	59
3. Přehled hlavních identifikovaných problémů a cílů, monitoring a evaluační rámec	71
3.1 Přehled pro oblast přístupu ke vzdělávání.....	71
3.2 Přehled pro oblast přístupu ke zdravotní péči	73
3.3 Přehled pro oblast přístupu ke zdravé výživě	74
3.4 Přehled pro oblast přístupu k bydlení	74
3.5 Přehled pro podpůrný politický rámec	76
4. Finanční zdroje.....	78
4.1 Národní zdroje – státní rozpočet	78

4.2 Evropský sociální fond (EFS+) – Operační program Zaměstnanost+ (OPZ+)	81
4.3 Operační program Jan Amos Komenský (OP JAK)	86
4.4 Integrovaný regionální operační program (IROP).....	86
4.5 Azylový, migrační a integrační fond (OP AMIF).....	87
4.6 Národní plán obnovy (NPO)	87
4.7 UNICEF	89
4.8 Další zahraniční finanční zdroje (TSI, Rada EU)	89
5. Návrhová část	90
5.1 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ A PÉČE, INKLUZIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ A ŠKOLNÍ ČINNOSTI A ZDRAVÉ JÍDLO KAŽDÝ ŠKOLNÍ DEN	90
5.2 ZDRAVOTNÍ PÉČE	105
5.3 ZDRAVÁ VÝŽIVA.....	109
5.4 ODPOVÍDAJÍCÍ BYDLENÍ	111
5.5 POLITICKÝ PODPŮRNÝ RÁMEC	115
Seznam zkratk.....	122
Seznam použitých zdrojů	125

Úvod

Evropská komise dne 25. března 2021 vydala návrh **Doporučení Rady, kterým se zavádí evropská záruka pro děti** (dále jen „Záruka pro děti“). Záruka pro děti je jedním z výstupů akčního plánu evropského pilíře sociálních práv ze dne 4. března 2021 a přispívá k provádění zásady 11 pilíře týkajícího se péče o děti a podpory dětem. Rovněž doplňuje Strategii EU o právech dítěte 2021–2024¹ přijatou dne 24. března 2021. Dne 14. června 2021 přijala Záruku pro děti i Rada EPSCO.

Cílem Záruky pro děti je předcházet sociálnímu vyloučení dětí v nouzi a bojovat proti němu **zajištěním** jejich **rovného a efektivního² přístupu ke klíčovým službám** (k předškolnímu vzdělávání a péči, ke vzdělávání (včetně školních činností), ke zdravotní péči, výživě a bydlení). Záruka pro děti má přispět k implementaci zásady 11 evropského pilíře sociálních práv, která stanoví právo všech dětí na cenově dostupné a kvalitní vzdělávání a péči v raném věku, na ochranu před chudobou a na zvláštní opatření pro zvýšení rovných příležitostí všech dětí ze znevýhodněných prostředí. Záruka pro děti by také měla napomoci k dosažení nově stanoveného cíle v Akčním plánu pro implementaci evropského pilíře sociálních práv v podobě **snížení počtu osob žijících v chudobě o 15 milionů, včetně nejméně 5 milionů dětí do roku 2030³**.

EK současně vyzvala členské státy, aby vytyčily své **národní cíle** jako příspěvek ke společnému evropskému úsilí. Plnění cílů by mělo být sledováno v rámci nástrojů a procesů evropského semestru, zejména prostřednictvím srovnávacího přehledu sociálních ukazatelů (tzv. sociálního scoreboardu). Komise v AP EPSP navrhla rovněž revizi tohoto sociálního scoreboardu za účelem lepšího monitorování plnění jednotlivých zásad EPSP.

Národní cíle zohledňují startovní pozici jednotlivých členských států a jsou konzistentní s celkovým rámcem a ambicí stanovených evropských cílů. Níže jsou popsány **cíle, které si Česká republika stanovila⁴ a které úzce souvisí s implementací Záruky pro děti:**

¹ Text Strategie EU pro práva dítěte 2021–2024 je dostupný [na tomto odkazu](#).

² Efektivním přístupem je myšlena taková situace, kdy je daná služba kvalitní a zároveň je dostupná finančně i místně. Dále je služba poskytována/poskytnuta včas. Její potenciální uživatelé ví o existenci dané služby a o způsobu jejího využití.

³ Dne 4. března 2021 Evropská komise (EK) vydala Akční plán pro implementaci zásad evropského pilíře sociálních práv (AP EPSP). V rámci AP EPSP Evropská komise navrhla následující tři hlavní cíle a několik dílčích cílů EU do roku 2030 v oblastech zaměstnanosti, dovedností a snižování chudoby.

- Pro oblast **zaměstnanosti** je hlavním cílem zvýšení **míry zaměstnanosti** osob ve věku 20–64 let na **78 %**. (Dílčími cíli jsou: snížení rozdílů mezi ženami a muži v zaměstnanosti na polovinu; zvýšení nabídky institucionálních služeb péče o děti; a snížení míry mladých (15–29 let), kteří nejsou zaměstnáni ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy (NEET) z 12,6 % na 9 %).
- V oblasti **dovedností** je hlavním cílem zvýšení **podílu dospělých osob účastnících se odborné přípravy každý rok na 60 %**. (Dílčími cíli jsou zvýšení podílu osob ve věku 16–74 let s alespoň základními digitálními dovednostmi na 80 % a další snížení míry předčasných odchodů ze vzdělávání.)
- V oblasti **sociálního začleňování** je hlavním cílem **snížení počtu osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením o 15 milionů**. Dílčím cílem je, aby alespoň 5 milionů z toho byly děti.

⁴ Národní cíle byly projednány a schváleny na zasedání Rady EPSCO dne 16. června 2022.

- Dílčí cíl pro oblast zaměstnanosti: Zvýšení nabídky institucionálních služeb péče o děti: V ČR vznikne do roku 2030 dalších 7,5 tisíc míst v dětských skupinách pro děti předškolního věku za účelem lepšího sladění pracovního a soukromého života a podpory větší účasti žen na trhu práce⁵. Dále dojde ke **snížení míry NEET (Not in Education, Employment or Training – podíl mladých ve věku 15–29 let, kteří nejsou zaměstnáni ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy) na 9 % z aktuálních 11 % (rok 2020).**
- Dílčí cíl pro oblast dovedností: Snížení míry předčasných odchodů ze vzdělávání: V ČR dojde ke snížení míry předčasných odchodů ze vzdělávání⁶ na 5,5 % do roku 2030⁷.
- Hlavní cíl pro oblast sociálního začleňování: Příspěvek ČR k naplnění celoevropského cíle je stanoven na snížení počtu osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením o 120 000 osob do roku 2030⁸. Klíčovými faktory pro dosažení cíle jsou inkluzivní růst, vzestupná sociální konvergence a zabránění mezigeneračnímu přenosu chudoby. Důležitými předpoklady odstranění hlavních příčin chudoby a sociálního vyloučení jsou zapojení znevýhodněných osob do trhu práce, rozvíjení minimálních příjmových schémat, zajištění dostatečných dávkových systémů pro rodiny a osoby ve stanovených situacích, investování do péče a vzdělání dětí a prolomení mezigeneračních cyklů znevýhodnění, do dostupnosti kvalitního bydlení, přístupu k základním službám, včetně preventivních sociálních služeb atd. **Dílčím cílem je snížení počtu dětí (ve věku 0–17 let) ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením o 50 tisíc do roku 2030⁹.**

⁵ Nedostatečná nabídka kvalitních, finančně i místně dostupných služeb péče o děti (zejména pro děti do 3 let) je pro ČR dlouhodobou výzvou. V roce 2019 navštěvovalo služby péče o děti v Evropské unii cca 35,3 % dětí do 3 let (průměr zemí EU), avšak v ČR to bylo pouze 6,3 %. MPSV se tak z hlediska své gesce zaměřuje na zvýšení nabídky institucionálních služeb péče o děti skrze rozvoj a podporu dětských skupin. Počet dětských skupin od přijetí zákona č. 247/2014 Sb. v roce 2014 neustále narůstá, v prosinci roku 2021 existovalo více než 1 180 těchto zařízení s kapacitou více než 15,5 tisíc míst. Dětské skupiny jsou aktuálně finančně podporovány především skrze OPZ. Dne 31. srpna 2021 podepsal prezident republiky novelu zákona o dětských skupinách, jejíž účinnost je od 1. října 2021 a jejímž hlavním cílem je zavedení systému národního financování dětských skupin. S podporou je v příštích letech počítáno také v OPZ+, v Národním plánu obnovy a v IROP. K tématu kapacit služeb péče o děti do 3 let je nutné doplnit také skutečnost, že rodiče mají ČR možnost zůstat na rodičovské dovolené až do věku 4 let věku dítěte a rodiče nezřídka spojují dvě období mateřské a rodičovské dovolené v jeden celek.

⁶ PŘEDČASNÉ ODCHODY ZE VZDĚLÁVÁNÍ (EARLY SCHOOL LEAVING) podle Eurostatu zahrnují osoby ve věku 18–24 let, které splňují dvě podmínky: vzdělávání a odbornou přípravu ukončily po dosažení pouze nižšího sekundárního vzdělání či ještě nižšího a vzdělávání a odbornou přípravu se již neúčastní. V České republice tento údaj zjišťuje Český statistický úřad na základě výběrového šetření pracovních sil. V podmínkách českého vzdělávacího systému jsou mezi předčasně odcházející zahrnovány jednak osoby, které po základní škole ve studiu nepokračují, jednak ti, kteří ke studiu střední školy nastoupili, ale studium nedokončili. Hodnoty jsou udávány jako procentuální poměr z celkové populace ve věkové kategorii 18 až 24 let.

⁷ V ČR byla v roce 2020 zaznamenána nejhorší hodnota (7,6 %) od roku 2002, kdy jsou data za ČR k dispozici. Zhoršení mohlo být částečně ovlivněno pandemií covid-19, nicméně i před pandemií byl zřejmý trend zhoršování stavu předčasných odchodů. Ke zhoršování stavu předčasných odchodů v posledních letech nedochází na celém území, ale je problémem jen některých oblastí, a to především Karlovarského a Ústeckého kraje. Celková míra předčasných odchodů je dlouhodobě pod průměrem EU, ovšem zatímco průměrné hodnoty EU postupně klesají (v roce 2010 to bylo 13,8 %, v roce 2020 pak 9,9 %), v ČR dochází dlouhodobě k nárůstu. Předčasné odchody ze vzdělávání jsou jedním z nejrizikovějších jevů ve vzdělávání a jejich snižování musí být pro ČR prioritou. Ke snížení by mělo dojít především skrze zaměření se na problematiku regiony a udržení stavu ve zbytku republiky.

⁸ Výchozí hodnotou je počet osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením (v roce 2019): 1,3 mil. osob.

⁹ Téma odstraňování dětské chudoby v kontextu naplňování Evropské záruky pro děti je jedním ze sektorových prioritních témat CZ PRES 2022. Ačkoliv podle mezinárodních statistik patří ČR k zemím s nejnižší mírou ohrožení příjmovou chudobou vůbec (cca 9–10 %), rodiny s dětmi jsou riziku chudoby vystaveny ve větší míře a některé typy rodinných domácností jsou chudobou ohroženy velmi výrazně (32,4 % sólo rodin a 14,6 % rodin se třemi a více dětmi) oproti celé populaci. ČR dlouhodobě usiluje o zlepšení této situace a v budoucnu by k němu měl přispět i Akční plán k naplňování Záruky pro děti. Děti se aktuálně podílejí na celkovém počtu osob ohrožených chudobou cca. 20 %, v souladu s cíli navrženými v AP EPSP však MPSV stanovilo vyšší relativní ambici u této věkové skupiny, než by odpovídalo jejich podílu na celkové chudobě.

Výchozí hodnotou je počet dětí ohrožených chudobou a sociálním vyloučením (v roce 2019): 261 tis. osob.

Česká republika se v souvislosti s Doporučením Rady zavázala (stejně jako ostatní členské země EU) připravit **národní akční plán k naplnění Záruky pro děti na období 2022–2030** (dále jen „akční plán“), který obsahuje popis stávajících a plánovaných **opatření zaměřených na zlepšení rovného a efektivního přístupu dětí v nouzi ke klíčovým službám**. Jedná se o:

- oblast účinného a bezplatného **přístupu k předškolnímu vzdělávání a péči, vzdělávání a školním činnostem**;
- přístup **ke zdravému jídlu**¹⁰ každý školní den;
- přístup k účinné a bezplatné **zdravotní péči**;
- přístup **k dostatečné a zdravé výživě**;
- přístup **k odpovídajícímu bydlení**.

Klíčovou roli v otázce zlepšení kvality a přístupu k výše uvedeným službám pro děti v nouzi a děti ze znevýhodněného prostředí představují služby sociálně právní ochrany dětí, a to zejména během identifikace dětí v nouzi a dětí ze znevýhodněného prostředí, které čelí překážkám v přístupu k těmto službám; při posuzování jejich rizik a potřeb; při poskytování terénních a preventivních služeb; v jejich propojování s klíčovými zařízeními služeb péče o děti či při vytváření ochranného prostředí (zejména pro děti ze znevýhodněného prostředí, jako jsou děti uprchlíků a migrantů či děti v náhradní rodinné péči). Nástroje aplikované pracovníky v oblasti sociálně pracovní ochrany (např. case management) pomáhají koordinovat klíčové služby napříč různými sektory za účelem uspokojení potřeb dětí v nouzi a dětí ze znevýhodněného prostředí a přeorientovat klíčové služby za účelem účinného odstranění možných překážek v přístupu k těmto službám. Jedná se např. o snížení prahu dostupnosti zařízení služeb péče o děti (jako je vzdělávání či péče v raném dětství), zvýšení gramotnosti v oblasti služeb a práv dětí (znalost jejich práv a dostupných služeb), budování důvěry a svobody mezi dětmi a jejich pečovateli v oblasti přístupu a využívání dostupných služeb, možnost uplatnit svá práva a poskytnout zpětnou vazbu směrem ke zlepšení kvality služeb, možnost podat v případě nutnosti stížnost a vytvoření bezpečného místa pro nahlášení násilí, zneužívání a vykořisťování.

Pasivní příjem pomoci jakéhokoli druhu mnohdy vede k celkové pasivitě a posilování vzorců závislosti na systému sociální pomoci. Z tohoto pohledu je důležitá sociální práce s rodinou. Formy pomoci, kde je to s ohledem na legislativní rámec možné, budeme provazovat také s aktivizací příjemců.

Členské státy jsou rovněž vyzvány k tomu, aby vybudovaly **integrovaný a podpůrný politický rámec pro řešení sociálního vyloučení dětí** se zaměřením na **prolomení bludných mezigeneračních kruhů chudoby a znevýhodnění** a na **snížení socioekonomického dopadu pandemie covid-19** (tzn. zajistit soulad mezi různými politikami; posilovat investice do vzdělávání, do kvalitních služeb péče o děti a do odpovídajících systémů zdravotní a sociální ochrany; zajistit

¹⁰ V rámci ČR je zdravým jídlem myšlena pestrá, nutričně vyvážená a chutná strava.

odpovídající zdroje rodinám integrací na trh práce a podpory příjmů; zabývat se regionálním rozměrem a rozdíly; posilovat spolupráci mezi různými aktéry; podporovat začleňování a předcházet diskriminaci; vyhradit odpovídající zdroje na provádění doporučení včetně využití evropských fondů).

Proces přípravy českého národního akčního plánu k naplnění Záruky pro děti na období do roku 2030

Česká republika na podzim 2021 na základě Doporučení Rady jmenovala národní koordinátorku Záruky pro děti, a to ředitelku odboru rodinné politiky a ochrany práv dětí Ministerstva práce a sociálních věcí. Národní koordinátorka řídila proces přípravy akčního plánu, do něhož byli zapojeni zástupci Ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“), Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“), Ministerstva zdravotnictví (dále jen „MZd“) a Ministerstva pro místní rozvoj (dále jen „MMR“), zástupci samosprávy a široké spektrum zástupců neziskového sektoru. Do procesu přípravy akčního plánu byli rovněž zapojeni zástupci UNICEF, kteří daný materiál připomínkovali zejména směrem k cílové skupině dětí a mladistvých ukrajinských uprchlíků do 18 let¹¹.

V souladu s Doporučením Rady Akční plán obsahuje vymezení cílové populace dětí v nouzi, popis situace dětí v nouzi (tzv. analytická část), přehled hlavních identifikovaných problémů a souvisejících cílů, přehled hlavních finančních zdrojů a přehled opatření včetně určení jejich časového harmonogramu (tzv. návrhová část).

Akční plán vychází zejména z následujících národních strategických a koncepčních materiálů:

- Strategie sociálního začleňování 2021–2030¹²,
- Národní strategie ochrany práv dětí na období 2021–2029¹³,
 - I. akční plán k naplnění Národní strategie ochrany práv dětí 2021–2029 na období 2021–2024,
- Koncepce rodinné politiky (2017)¹⁴,
- Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+¹⁵,

¹¹ Zahnutí této specifické skupiny do akčního plánu souvisí s ruskou agresí na Ukrajině ode dne 24. února 2022.

¹² **Strategie sociálního začleňování 2021–2030** zastřešuje hlavní oblasti významné pro sociální začleňování osob sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených. Její prioritní skupinu tvoří osoby, které jsou zároveň ohroženy příjmovou chudobou, materiální deprivací a současně žijí v domácnostech s nízkou pracovní intenzitou. Jedná se zejména o dlouhodobě nezaměstnané osoby, osoby žijící v rodinách sólo rodičů a v rodinách se třemi a více dětmi. Strategie obsahuje několik cílů, které se přímo dotýkají Záruky pro děti, a to z oblasti prevence zadlužování a pomoci s problémem zadlužení, oblasti podpory rodiny a také přístupu ke vzdělání.

¹³ **Národní strategie ochrany práv dětí na období 2021–2029** je v souladu se zaměřením Záruky pro děti. Hlavním cílem této strategie je zajištění kvalitního života dětí tak, aby mohly vyrůstat v bezpečném rodinném prostředí a mít rovné příležitosti, které by mohly využít pro plný rozvoj svého potenciálu.

¹⁴ Opatření uvedená v **Koncepci rodinné politiky (2017)** cílí v kontextu Záruky pro děti zejména na rozvoj služeb péče o děti předškolního věku. Od roku 2017, kdy byl materiál přijat, byla realizovaná celá řada opatření na podporu rodin, ta nejdůležitější (rozvoj dětských skupin, mikrojesle, navýšení přídavek na děti a dalších rodinných dávek nebo zavedení zálohovaného výživného) jsou popsána v analytické části. Aktuálně je v přípravě nová koncepce, která by měla být hotová do konce roku 2022.

¹⁵ Mezi klíčové kroky **Strategie 2030+** na období 2020–2023 patří mj. podpora předškolního vzdělávání, která je shrnuta ve stejnojmenné implementační kartě Strategie 2030+ a která zahrnuje opatření týkající se zvýšení účasti dětí v předškolním vzdělávání, aktualizace Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, zvýšení kvality předškolního vzdělávání, podpory pedagogické

- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky 2019–2023¹⁶,
- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2027,
 - Akční plán realizace Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2021,
- Koncepce sociálního bydlení ČR 2015–2025¹⁷,
- Koncepce bydlení ČR 2021+¹⁸,
- Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů na období 2021–2030¹⁹,
- Strategický rámec Zdraví 2030²⁰,
- Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021–2030²¹,
- Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025²²,
- Akční plán realizace Strategie bezpečnosti potravin a výživy 2030,
- Implementační plán strategie prevence kriminality v ČR na léta 2022–2027,
- Programové prohlášení vlády,

diagnostiky, pedagogů a vedení školy. V souvislosti s předmětným návrhem Záruky pro děti je důležitá také implementační karta Strategie 2030+ nazvaná „Zvyšování kvality vzdělávání ve strukturálně postižených regionech“. Mezi hlavní kroky a opatření této implementační karty patří zejména komplexní podpora pro školy v obcích s vyšším podílem dětí a žáků ohrožených sociálním vyloučením v určených krajích, omezení segregačních tendencí v základním školství aj. V tomto kontextu je důležitá také metodická podpora škol ve strukturálně postižených regionech.

¹⁶ Opatření, která jsou v **Dlouhodobém záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky 2019–2023** uvedena, cílí především na podporu rovnosti v přístupu ke vzdělávání na všech úrovních škol mj. prostřednictvím dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, meziresortní spolupráce nebo rozvoje spolupráce škol s poskytovateli sociální práce a sociálních služeb za účelem multidisciplinárního přístupu k sociálně znevýhodněným dětem, žákům a studentům a jejich rodinám.

¹⁷ **Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015–2025** považuje sociální bydlení za komplexní systém pomoci lidem v bytové nouzi, který propojuje nástroje bytové a sociální politiky, mezi klíčové principy řadí individualizovanou sociální práci a principy Housing Led a Housing First i využívání všech nástrojů prevence ztráty bydlení.

¹⁸ Problematika sociálního bydlení je v současné době projednávána a konzultována na různých úrovních státu – mezi jednotlivými resorty, s kraji i obcemi. V **Koncepci bydlení ČR 2021+**, která byla schválena vládou 12. 4. 2021, je v úkolech počítáno jak s monitorováním/evidencí sociálních bytů, tak s monitorováním počtu osob/rodin s dětmi v bytové nouzi.

¹⁹ Hlavním cílem **Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů na období 2021–2030** je vytvořit rámec pro opatření, která rozvinou pozitivní změny, jichž bylo dosaženo v některých oblastech romské integrace, a pro opatření, která povedou ke zvrácení negativních trendů tam, kde negativní trendy přetrvávají, a/nebo se prohlubují. Realizace obsahu této strategie počítá s aktivní participací zástupců romské národnostní menšiny. Občanské zplnomocnění příslušníků romské národnostní menšiny má vést k jejich občanské, socio-ekonomické, politické, a kulturní emancipaci. Cílem je odstranění všech neodůvodněných a nepřijatelných rozdílů mezi situací značné části Romů a většinové populace, zajištění účinné ochrany Romů před diskriminací a anticiganismem a povzbuzení emancipace Romů, romské kultury, jazyka a participace Romů.

²⁰ ČR má vládou přijatý **Strategický rámec Zdraví 2030**, který představuje základní resortní koncepční materiál s meziresortním přesahem a udává směr rozvoje péče o zdraví obyvatel ČR v příštím desetiletí. Obsahuje tři strategické cíle: zlepšení zdravotního stavu populace, optimalizace zdravotnického systému a podpora vědy a výzkumu. Hlavními tématy jsou reforma primární péče včetně nové koncepce a rozvoje sítě urgentních příjmů, důraz na prevenci, zdravotní gramotnost a odpovědnost občanů za jejich zdraví. Zaměřuje se také na personální stabilizaci zdravotnictví a zapojení vědy a výzkumu do řešení prioritních úkolů. Důležitým prvkem je také integrovaná zdravotní péče a propojení systému zdravotnictví a sociální péče.

²¹ **Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021–2030** je již druhým rámcovým vládním dokumentem pro uplatňování politiky rovnosti žen a mužů v ČR. Cílem této strategie je formulovat rámec pro opatření státní správy, který přispěje k dosažení rovnosti žen a mužů v ČR. Vizí této strategie je odstranění všech genderově podmíněných nerovností mezi ženami a muži a dosažení takového stavu, kdy každý člověk může svobodně a bez znevýhodnění z důvodu svého pohlaví a genderu rozvíjet svůj potenciál a plně se realizovat ve všech sférách společenského života.

²² **Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025** byl schválen usnesením vlády ze dne 20. července 2020 č. 761 a jeho cílem je pokračovat v prosazování a podpoře integrace osob se zdravotním postižením a prostřednictvím jednotlivých opatření naplňovat Úmluvu OSN o právech osob se zdravotním postižením.

- Stanovení strategických priorit vlády ČR ke zvládnutí dopadů migrační krize související s invazí Ruské federace na Ukrajinu.

Akční plán zohledňuje Závěrečná doporučení ke spojené páté a šesté pravidelné zprávě České republiky²³, která vydal dne 22. října 2021 Výbor OSN pro práva dítěte.

Akční plán vychází zejména z následujících evropských strategických a koncepčních materiálů:

- Commission Recommendation of 2013/112/EU of 20 February 2013 Investing in children: breaking the cycle of disadvantage²⁴,
- Council Recommendation on High-Quality Early Childhood Education and Care Systems²⁵,
- Communication from the Commission on achieving the European Education Area by 2025²⁶,
- Council Conclusions to Contribute Towards Halting the Rise in Childhood Overweight and Obesity²⁷,
- Communication from the Commission on Effective, Accessible and Resilient Health Systems²⁸,
- Commission Delegated Regulation (EU) 2021/1078 of 14 April 2021 supplementing Regulation (EU) 2021/523 of the European Parliament and of the Council by setting out the investment guidelines for the InvestEU Fund²⁹,
- Strategy for the Rights of Persons with Disabilities 2021–2030³⁰,
- Roma Strategic Framework for Equality, Inclusion and Participation³¹,
- Action Plan on Integration and Inclusion 2021–2027³²,
- EU Strategy on the Rights of the Child³³,
- Council of Europe Strategy for the Rights of the Child (2022–2027)³⁴.

Akční plán rovněž ve své analytické i návrhové části zohledňuje ruskou invazi na Ukrajinu a související příchod ukrajinských uprchlíků do ČR vzhledem k vyvstávajícím novým nárokům na klíčové služby a sociální systém v ČR. Podle směrnice EU byl udělen v ČR status dočasné ochrany více než 400 tis. uprchlíkům

²³ https://www.vlada.cz/assets/ppov/rtp/vyboru/pro-prava-ditete/ze-zasedani-vyboru/CRC-CO-5_6-CZ-preklad-konecna-verze.pdf

²⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32013H0112>

²⁵ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2019.189.01.0004.01.ENG

²⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0625>

²⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52017XG0629%2801%29>

²⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52014DC0215&qid=1634749811006>

²⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R1078>

³⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0101&qid=1634748554552>

³¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0620&qid=1634748687375>

³² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0758&qid=1634748847169>

³³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0142>, v čí dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/eudoct.sqw?c=7453&r=21>.

³⁴ https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectid=0900001680a5a064

z Ukrajiny. Mezi uprchlíky přicházejícími z Ukrajiny jsou zejména ženy a děti. Tato skupina uprchlíků má zvýšené riziko čelit genderově podmíněnému násilí, obchodování s lidmi či vykořisťování. Mezi uprchlíky jsou rovněž skupiny potýkající se s průřezovými nevýhodami. Jedná se zejména o děti z evakuovaných pečovatelských ústavů, které jsou odloučené a bez doprovodu (stejně tak jako děti s doprovodem dospělé osoby, která není jejich rodičem či zákonným zástupcem), pečovatelé dětí se zdravotním postižením nebo děti etnických menšin. Ochrana uprchlických dětí zahrnuje zejména včasnou identifikaci a okamžité předání dítěte se zvýšeným rizikem orgánům sociálně právní ochrany dětí a dalším souvisejícím službám poskytující péči a podporu. Při zvažování souvisejících rizik je vyžadováno systematické prověřování osob přijíždějících z Ukrajiny, rozhodování o jejich setrvání v zemi a nepřetržité sledování ochrany dětí a jejich práv. Dále je zapotřebí rozvíjet spolupráci mezi orgány sociálně právní ochrany a dalšími klíčovými službami a cíleně přidělovat finanční prostředky na posílení dostupnosti těchto systémů tak, aby adekvátně vyhovovaly potřebám uprchlíků, zajistily rovné příležitosti pro všechny děti v zemi včetně těch, které uprchly z Ukrajiny, a došlo tak k odstranění překážek v dostupnosti těchto služeb.

Pro implementaci Záruky pro děti budou využity vlastní národní zdroje (ze státního rozpočtu i rozpočtů samospráv) a zejména následující evropské fondy a další zdroje financování:

- OPZ+³⁵,
- IROP,
- OP JAK,
- OP VVV³⁶,
- Národní plán obnovy (NPO),
- Technical Support Instrument (TSI)³⁷,
- UNICEF³⁸.

³⁵ Problematika, na kterou se Záruka pro děti zaměřuje, bude zohledněna také v **Operačním programu Zaměstnanost plus (OPZ+)** financovaném z **ESF+** v rámci priority 2 Sociální začleňování. Realizovány budou aktivity zaměřené na boj proti dětské chudobě a sociálnímu vyloučení – bude tak naplňován požadavek čl. 7(3a) ESF+ nařízení na vyčlenění odpovídající částky na provádění Záruky pro děti prostřednictvím cílených opatření na boj s dětskou chudobou. Zároveň bude v OPZ+ v prioritě 4 Materiální pomoc nejchudším osobám podporováno bezplatné stravování dětí ohrožených chudobou a materiální nebo potravinovou deprivací ve školských zařízeních.

Na boj s dětskou chudobou je v OPZ+ indikativně plánováno vyčlenění cca 10% alokace priority 2, což představuje cca 1,8 mld. Kč (celková alokace priority 2 v Kč je cca 18,127 mld. Kč). Tato částka bude naplňována prostřednictvím vícero vyhlášených výzev v prioritě 2.

³⁶ Školy a školská zařízení mohou využívat finanční podporu prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání (OP VVV), v němž jsou v současné době vyhlášeny mj. Šablony III, jejichž aktivity jsou zaměřeny na personální podporu škol, vzdělávání pedagogů, realizaci projektových dnů, podporu ICT nebo zahraniční stáže učitelů.

³⁷ Na podzim 2022 MPSV podá žádost o podporu skrze Technical Support Instrument v oblasti podpory služeb péče o děti (vice viz kapitola 4.8),

³⁸ Dne 21. července 2022 byl zástupci MPSV a UNICEF RECARO podepsán working plan na období srpen 2022 až srpen 2023 se zaměřením zejména na podporu a posílení orgánů sociálních věcí ČR zejména v reakci na potřeby dětí-uprchlíků z Ukrajiny a dále na zajištění přístupu ke vzdělávání a péči o děti předškolního věku a souvisejících meziodvětvových služeb

Na implementaci Záruky pro děti se budou podílet všichni zainteresovaní aktéři. Pokrok a implementace bude sledována v rámci procesu evropského semestru, rovněž bude podporováno vzájemné učení a výměna dobré praxe. Komisi budou každé dva roky podávány zprávy o pokroku při provádění Záruky pro děti v souladu s národním akčním plánem. Komise společně s Výborem pro sociální ochranu vytvoří monitorovací rámec, přezkoumá pokrok při provádění a do pěti let podá Radě zprávu.

1. Vymezení cílové populace

Jako „děti v nouzi“ jsou na území ČR identifikovány:

- osoby mladší 18 let trpící chudobou či sociálním vyloučením nebo chudobou či sociálním vyloučením ohrožené.

Na základě dostupných dat a výzkumů byly definovány následující skupiny dětí, které jsou chudobou a sociálním vyloučením v ČR ohroženy (či dokonce postiženy) v největší míře³⁹:

- 1.1 děti žijící v neúplné rodině (se sólo rodičem),
- 1.2 děti žijící v rodině se třemi a více dětmi,
- 1.3 děti v bytové nouzi,
- 1.4 děti žijící v sociálně vyloučených lokalitách,
- 1.5 děti pocházející z rodin s nízkými příjmy – rodiny pobírající přídavek na dítě, jedná se zejména o:
 - děti žijící v rodině s nízkou pracovní intenzitou či v s rodiči v prekarizovaných pozicích,
 - děti, jejichž rodiče jsou dlouhodobě nezaměstnaní, děti žijící v rodině zadlužené či v exekuci/insolvenci,
 - děti žijící v rodinách tzv. chudých pracujících,
- 1.6 děti žijící v náhradní rodinné péči (s výjimkou dětí osvojených) či v ústavní péči,
- 1.7 děti žijící v romské menšině⁴⁰,
- 1.8 děti pocházející z přistěhovaleckého prostředí a děti s odlišným mateřským jazykem,
- 1.9 děti a mladiství ukrajinských uprchlíků do 18 let,
- 1.10 děti rodičů s nižším dosaženým vzděláním,
- 1.11 děti žijící s rodičem se zdravotním postižením,
- 1.12 děti se zdravotním postižením (včetně psychického onemocnění),

³⁹ Skupiny nejsou tzv. výlučné, tzn. že dítě může patřit do vícero „skupin“. Např. dítě žijící se sólo rodičem, který je v bytové nouzi; či dítě žijící v sociálně vyloučené lokalitě v nízkopříjmové rodině.

⁴⁰ Vzhledem k českému kontextu byla vybrána romská menšina, která je nejpočetnější etnickou menšinou v ČR

- 1.13 děti žijící v domácnosti, kde se objevuje látková či nelátková závislost nebo domácí násilí,
- 1.14 děti dopouštějící se rizikového chování,
- 1.15 děti, které jsou obětí týrání, zneužívání či zanedbávání a děti v roli obětí jiných trestných činů (páchaných i mimo domácnost),
- 1.16 děti, které mají nezletilou matku či otce nebo jsou samy nezletilou matkou,
- 1.17 děti, které mají rodiče omezené na svobodě (ve výkonu trestu odnětí svobody, ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence, ve výkonu ochranného léčení ústavního),
- 1.18 děti, které předčasně ukončují školní docházku.

Výše uvedené skupiny rodin s dětmi jsou blíže popsány v následujících podkapitolách. U jednotlivých skupin jsou uvedeny nejen bližší informace o jejich velikosti, ale také o jejich charakteristikách (dle dostupných dat).

1.1 Děti žijící v neúplné rodině (se sólo rodičem)

Dle dat z roku 2020 je v ČR **192,8 tis. domácností neúplných rodin s dětmi**, kdy **ve více než 90 % z nich stojí v čele žena**, matka samoživitelka (VÚPSV – Neúplné rodiny)⁴¹. Statistické údaje z roku 2011 ukazují, že v domácnostech sólo rodičů v ČR žije **okolo 404 tis. dětí**⁴².

Z hlediska územního členění byl při sčítání 2011 zaznamenán **nejvyšší podíl neúplných rodin s dětmi v Hlavním městě Praze, v Karlovarském a Ústeckém kraji**. Hlavní město Praha je charakteristické nízkou intenzitou sňatečnosti a plodnosti a vyšším průměrným věkem při prvním sňatku a při narození dítěte. Úroveň rozvodovosti je však nižší. Karlovarský a Ústecký kraj jsou typické nízkým průměrným věkem při narození prvního dítěte, vysokým podílem dětí narozených mimo manželství, nízkou úrovní sňatečnosti s krátkou průměrnou délkou trvání manželství a vyšší rozvodovostí. (VÚPSV, 2019).

⁴¹ V čele neúplné rodiny stojí ve většině případů žena, neboť při rozchodu či rozvodu jsou děti svěřovány spíše matce než otci (Höhne, Paloncyová, 2019). Porovnáme-li výsledky sčítání v roce 2001 a 2011, nedošlo v tomto směru k zásadním změnám, v roce 2001 bylo mezi samoživiteli 88 % matek, v roce 2011 pak 83 %. Neúplná rodina je v tomto dokumentu vymezena jako rodič samoživitel/samoživitelka žijící sám/sama bez partnera se svými nezaopatřenými dětmi (příčemž děti žijí s rodičem minimálně polovinu dnů v měsíci). Toto vymezení bylo použito během výzkumu Samoživitelé 2019, které realizoval VÚPSV se spoluprací se STEM/MARK i během šetření „Sólo rodiče v době pandemie covid-19“. Neúplná rodina tedy není ekvivalentem nesezdané rodiny.

⁴² Hlavním zdrojem přesných údajů o počtu rodin, domácností a jejich složení je sčítání lidu, domů a bytů (dále „SLDB“), Účast na tomto šetření, které se koná jednou za 10 let, je pro obyvatele ČR povinná, a jeho výsledky tak nejlépe odpovídají realitě. Během přípravy akčního plánu byla dostupná úplná data ze SLDB z roku 2011. Data ze SLDB z roku 2021 byla zpřístupněna pouze v omezeném rozsahu, který bohužel nezahrnoval data o neúplných rodinách.

Samoživitelé jsou trvale **nejohroženější skupinou** z hlediska typu rodiny (pomineme-li domácnosti nezaměstnaných). V roce 2020 bylo **riziku chudoby vystaveno více než 30 % z nich**.⁴³ Nejdůležitějším zdrojem příjmů pro rodiny sólo rodičů jsou pracovní příjmy (63,8 %), následují sociální příjmy (15,4 %) a výživné (14,6 %), které pobírá přibližně 70 % samoživitelů. (VÚPSV, 2020)

Řada sólo rodičů se potýká s problémem neplacení výživného. **Zanedbání povinné výživy je podle policejních statistik jedním z nejčastějších trestných činů v ČR**.⁴⁴ Podle průzkumu neziskové organizace Klub svobodných matek téměř polovina matek samoživitelek nedostává pravidelně výživné a téměř třetina má měsíční příjmy menší než deset tisíc korun. **Výživné nepobírá 31 % matek**.⁴⁵ Od července 2021 mohou sólo rodiče, jimž druhý z rodičů neplatí stanovené výživné, a to i přes soudní vymáhání, žádat o náhradní výživné⁴⁶.

Horší příjmová úroveň samoživitelů se projevuje i v lacinějších formách z hlediska pořízení bytu, ale zato nákladnějších z pohledu měsíčních výdajů. Sólo matky žijí totiž častěji v pronájmu (35,8 % v r. 2018) než matky žijící v partnerství (13 %).⁴⁷ Na zaplacení nákladů na bydlení potřebují až čtvrtinu (27 %) svých čistých peněžních příjmů (úplné rodiny s dětmi jen 13 %). Náklady na bydlení tak celkově pro samoživitele představují poměrně značnou finanční zátěž, což je zřejmé i z jejich subjektivního hodnocení: pro 40 % jsou velkou zátěží, pro 55 % určitou zátěží a pouze pro 6 % nejsou zátěží vůbec⁴⁸. Samoživitele ohrožuje také energetická chudoba. Zvyšující se výdaje na energie spojené s energetickou krizí či jakékoliv jiné mimořádné výdaje spojené s bydlením mohou být zásadním zásahem do jejich rozpočtu. Pokud žijí v rodinném domě, nemají prostředky na investice do zateplení domu či jiných rekonstrukcí, které by snížily energetickou náročnost budovy.

Pandemie covid-19 měla rozsáhlé dopady na sólo rodiny s dětmi. Dle šetření VÚPSV⁴⁹ pandemie negativně ovlivnila pocit životní pohody a spokojenosti cca poloviny sólo rodičů. Dále došlo u třetiny sólo rodičů ke zhoršení jejich finanční situace.⁵⁰ Rovněž třetina sólo rodičů obtížně sladila pracovní a rodinný život, avšak velmi záleželo na počtu dětí v rodině. V sólo rodinách s jedním dítětem tuto oblast vnímalo jako nejhorší pro zvládání 27 % rodičů, se třemi a více dětmi pak 49 %. Výzkum ukázal také poměrně alarmující výsledky, kdy každá pátá sólo rodina neměla žádné úspory a téměř podobný podíl rodin by s nimi vystačil pouze

⁴³ Úplným rodinám s dětmi hrozí příjmová chudoba v mnohem menší míře (rodinám s jedním nebo dvěma dětmi na úrovni 5–7 % v roce 2020, v rodinách vícedětných v 14,6 %; ČSÚ, 2021c).

⁴⁴ Policie ČR. Statistické přehledy kriminality za rok 2020. [online] [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2020.aspx>

⁴⁵ Zkušenosti z praxe neziskových organizací, které pracují s rodiči, jimž není hrazeno výživné na dítě, ukazují, že důvodů pro neplacení výživného je celá řada: předluženost a celková špatná ekonomická a sociální situace, negativní vztah k bývalé manželce/ partnerce, nezájem o děti a rodinu, preference nově založené rodiny atp.

⁴⁶ Náhradní výživné je dávka, která má po přechodnou dobu finančně podpořit nezaopatřené děti v situaci, kdy má rodič z rozhodnutí soudu (na základě exekučního titulu) platit výživné, ale svou vyživovací povinnost vůči dítěti (dětém) neplní. Tedy výživné neplatí vůbec, nebo ho platí v nižší částce. Náhradní výživné se stanoví jako rozdíl mezi částkou měsíčního výživného určeného v exekučním titulu a výživným, které povinná osoba (rodič-dlužník) skutečně v daném měsíci uhradila. Maximální výše náhradního výživného je 3 000 Kč měsíčně. Zdroj: Zákon č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném).

⁴⁷ Dudová, Radka: Analýza postavení sólo matek na pracovním trhu. Praha: Aperio – Společnost pro zdravé rodičovství. Dostupné z: <https://drive.google.com/file/d/1dx7zyWDbY5oSiHnWF7QRzaz8UwBC9mSJ/view?usp=sharing>

⁴⁸ ČSÚ. 2021c. Příjmy a životní podmínky domácností – 2020. Praha: ČSÚ. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-cdknb922a5>.

⁴⁹ VÚPSV. 2022. Dopady pandemie covid-19 na sólo rodiče. (interní verze před schválením).

⁵⁰ Jako nejhorší uvedlo ekonomickou situaci významně více sólo rodičů bez maturitního vzdělání (37 %) oproti vysokoškolákům (20 %).

jeden měsíc. Finanční polštář na dva až šest měsíců měl přibližně každý třetí samozivitel, ještě delší dobu by úspory vydržely každému šestému sólo rodiči. Zbývající desetina však nedovedla či nechtěla na tuto otázku odpovědět.

1.2 Děti žijící v rodině se třemi a více dětmi

Rodiny se třemi a více dětmi tvoří pouze 8 % úplných rodin a 5 % neúplných rodin se závislými dětmi. Při přepočtu na populaci ČR představují rodiny se třemi a více dětmi přes **138 tisíc domácností**, tj. desetinu všech rodin s dětmi.

Vyšší počet dětí v rodině má z demografického hlediska výrazný pozitivní vliv na dosažení tzn. prosté reprodukce, avšak rovněž ovlivňuje příjmovou situaci rodiny a možnosti jejího hospodaření. Rodiny se třemi a více dětmi se dlouhodobě (při vědomí možných dílčích odlišností) mohou potýkat s nedostatkem finančních prostředků na uspokojování potřeb všech členů rodiny, s nedostatkem času na společné aktivity a obtížnější harmonizací pracovního a rodinného života oproti rodinám s jedním nebo dvěma dětmi.

Zatímco ženy pečující o jedno nebo dvě děti pracují v 70 % případů, **z žen starajících se o tři a více dětí je výdělečně činná jen zhruba polovina** (53 %). Zbývající třetina (34 %) je v domácnosti především z důvodu péče o děti nebo jinou blízkou osobu a zhruba sedmina (13 %) je nezaměstnaná. V polovině (53 %) úplných rodin se třemi a více dětmi jsou výdělečně činní oba partneři, u rodin s nižším počtem dětí je tento podíl dvoutřetinový. I přes výdělečnou činnost obou partnerů **pobírá většina (55 %) vícedětných rodin sociální dávky**. Pro tyto rodiny zaujímají dávky zhruba 12% podíl v rodinném rozpočtu.

V průběhu rodinného cyklu, kdy se zvyšuje počet dětí v rodině, roste podíl rodin žijících ve vlastním rodinném domě, a naopak klesá podíl rodin ve vlastním nebo družstevním bytě. Zatímco rodiny s jedním dítětem žijí ve vlastním domě ve třetině případů, u rodin se třemi a více dětmi je to více než polovina. Druhou nejčastější formou bydlení je (na rozdíl od rodin s nižším počtem dětí) **nájemní byt. V něm žije čtvrtina rodin se třemi a více dětmi. Právě tyto rodiny mají největší potíže s hrazením nákladů na bydlení**. Pro polovinu z nich znamenají velkou zátěž, přičemž na jejich uhrazení potřebují v průměru až 45 % svých disponibilních příjmů, pro další dvě pětiny jsou určitou zátěží s průměrným 32% podílem na disponibilních příjmech.

Vyšší počet dětí v rodině je rovněž faktorem, který má významný vliv na příjmovou situaci rodiny. Ač jsou průměrné příjmy těchto rodin v porovnání s příjmy rodin s jedním nebo dvěma dětmi vyšší, po přepočítání na jednotlivé členy, jsou tyto příjmy obecně nižší. Pětina rodin podle svých deklarací hospodáří bez obtíží, desetina se svými příjmy vychází velmi obtížně. Tři čtvrtiny dotázaných vícedětných rodin mohou zaplatit svým dětem vše, co potřebují, v těžké situaci je **každá čtrnáctá rodina, která rozhodně nemůže svým dětem koupit vše potřebné**.⁵¹

⁵¹ VÚPSV. Rodiny se třemi a více dětmi. Dostupné z https://katalog.vupsv.cz/Fulltext/vz_460.pdf

1.3 Děti v bytové nouzi

V ČR je **35–62 tisíc domácností nacházejících se v bytové nouzi**⁵². V těchto domácnostech žije okolo **20–51 tis. dětí**. **Ztrátou bydlení je ohroženo zhruba 130–190 tis. domácností**, v nichž vyrůstá **přibližně 100 tis. dětí**.⁵³ Domácnosti, které se ocitly v bytové nouzi se **nejvíce** nachází **v největších městech České republiky**, tj. v Praze, Brně a Ostravě. Dále se potvrdilo, že bytovou nouzí jsou více zasaženy **severní Čechy a severní Morava** jako regiony s vyšším podílem obyvatel v tíživé sociální situaci.⁵⁴

Mezi rodiny s dětmi v bytové nouzi patří také rodiny ubytované v sociální službě azylového domu. Tyto domovy pro matky/rodiny s dětmi mohou ubytování ze zákona poskytovat maximálně na dobu 12 měsíců. Absence sociálního bydlení a celková nedostupnost bydlení pro nízkopříjmové rodiny (navíc ve spojení s diskriminačním přístupem k rodinám jiného etnika či rodinám s větším počtem dětí) však vede k tomu, že v dané lhůtě není možné nalézt adekvátní bydlení a rodiny se po roce přemísťují do jiného azylového domu, což má značné negativní dopady na dítě (změny školy, opakovaně přetřhané vazby, nestabilní prostředí atd.).

Dle analýzy, kterou vypracovala organizace České priority generuje bytová nouze v ČR náklady až 11 mld. Kč ročně, z toho 2,5 mld. Kč tvoří náklady pro státní pokladnu. Z této analýzy například dále vyplývá, že jedna pětičlenná rodina v bytové nouzi stojí ČR ročně nejméně 100 000 Kč, ve kterých navíc nejsou započítány dlouhodobé dopady na vzdělávání a vývoj dětí. Z vypočtených dopadů lze odvozovat odhady nákladů na modelové typy domácností v bytové nouzi. Výdaje veřejných rozpočtů například dosahují 105 tis. Kč ročně v případě rodiny v bytové nouzi se třemi dětmi, přes 64 tis. Kč v případě samoživitelky se dvěma dětmi. Celospolečenské náklady se pohybují od téměř 400 tis. Kč ročně u pětičlenné rodiny v bytové nouzi po 76 tis. Kč v případě seniora v nevyhovujícím bydlení.⁵⁵

Dle analýzy z roku 2017 žije okolo **37 % dětí v ČR v domácnostech, které trpí nedostatky v oblasti bydlení**, např. nedostatečným vytápěním, vlhkostí a zatékáním, nedostatkem místa, hlukem, špínou či vandalismem v okolí). Míra chudoby (z celkového počtu osob příslušné věkové kategorie) dosáhla u osob ve věku 18–64 let 8,0 %, ve věkové skupině 18–24 let 11,2 %, u osob ve věku nad 65 let 10,7 % a u dětí do 17 let 11,6 %.⁵⁶

Jednorozměrné křížení dat Nadace SIRIUS ukazuje v běžné populaci **významnou souvislost dostatečné rozlohy bydlení s problémy ve škole** (trpí jimi 30,1 % dětí 7–12 let bydlící v bytech pod 25 m² na spotřební jednotku versus 21,2 % dětí z domácností z větších bytů), se **zdravotními problémy** dítěte (29,4 % versus

⁵² Bytová nouze je v kontextu ČR vymezena jako stav vyloučení ze standardního bydlení. V bytové nouzi tedy nejsou jenom lidé bez střechy nad hlavou, ale také domácnosti, které přebývají v azylových domech a v ubytovnách. Dále část z lidí momentálně přebývajících v psychiatrických léčebnách a jiných zdravotnických zařízeních a věznicích, kteří neměli bydlení před nástupem do instituce, nebo o něj přišli během pobytu (takže nemají bydlení, kam by se mohli po propuštění vrátit), a rovněž část (cca 20 %) z uživatelů služeb poskytovaných v domovech pro osoby se zdravotním postižením, kteří by – pokud by jim bylo poskytnuto bydlení a podpora – velmi pravděpodobně nemuseli žít v instituci, ale přirozeném prostředí. V bytové nouzi může být i ten, kdo bydlí v bytě, pokud se jedná o funkčně nevyhovující, přelidněné, nebo nejisté bydlení. (Zpráva o vyloučení z bydlení 2021)

⁵³ [Bydlení-jako-problem-2021.pdf \(socialnibydlení.org\)](#)

⁵⁴ Odkaz z druhého dokumentu Zpráva o vyloučení z bydlení za rok 2021, [online]. 2021 [cit. 2021-10-19]. Dostupné z <http://www.socialnibydlení.mpsv.cz/images/soubory/Ostatni/Bydlení-jako-problem-2021.pdf>

⁵⁵ Vyhodnocení nákladů vyvolaných bytovou nouzí a logický rámec jejího systémového řešení, Zapletalová L. et al., České priority, 2021, dostupné na: <https://ceskepriority.cz/vystupy/>.

⁵⁶ S. 16 [Microsoft Word - Strategie 21-30 \(mpsv.cz\)](#)

16,7 %) a **závislostmi** (26,9 % versus 16,5 %). V populaci ohrožených rodin je významná **souvislost s problémy ve škole** (73,1 % versus 63,6 %), **výchovnými problémy** (66,5 % versus 52,5 %) a **zdravotními problémy** (40,1 % versus 21 %).⁵⁷

Tabulka č. 1: Souvislost problémů dětí a rozlohy bytu v přepočtu na spotřební jednotku

BEŽNÁ POPULACE (referenční dítě 7-12 let)	Celkem	Rozloha bytu v přepočtu na spotřební jednotky domácnosti		
		0 až 24.99 metrů ^A	25 a více metrů ^B	neví / neuvedl velikost bytu ^C
Problémy v komunikaci	15,1	17,3	15	15,7
Výchovné problémy	15,2	16,2	15,3	9,9
Problémy ve škole	21,6	30,1 ^B	21,2 ^A	15,4
Závislosti	16,9	26,9 ^{BC}	16,5 ^A	10,4 ^A
Násilí a kriminalita	2,4	4,2	2,2	2,1
Zdravotní problémy	17,5	29,4 ^B	16,7 ^A	20,1

OHROŽENÉ RODINY (referenční dítě 7-12 let)	Celkem	0 až 24.99 metrů ^A	25 a více metrů ^B	neví / neuvedl velikost bytu ^C
Problémy v komunikaci	58,7	63,1	58,2	47,4
Výchovné problémy	54,5	66,5 ^B	52,5 ^A	43,2
Problémy ve škole	64,8	73,1	63,6	53,9
Závislosti	33,6	20,6 ^B	36,2 ^A	32,2
Násilí a kriminalita	15,7	27,2 ^B	13,4 ^A	15,2
Zdravotní problémy	24,7	40,1 ^B	21 ^A	38,8

Zdroj: Data Nadace SIRIUS, rodiny s referenčními dětmi 7-12 let, N = 2498 (běžná populace) + N=966 (ohrožené rodiny)

Vysvětlení statistických testů: Červené hodnoty = negativní chi-sq test nezávislosti řádků a sloupců, šedá buňka = významná odlišnost od průměru, index B = významná odlišnost od sloupce B.

Data Nadace Sirius ukazují, že třetina (32,3 %) českých domácností s dítětem či dětmi ve věku 0–12 let v běžné populaci trpí alespoň jedním z výše sledovaných problémů – velmi malý byt, extrémní zatížení náklady na bydlení a/nebo velmi časté stěhování. Více než 6 % rodin trpí více z těchto problémů. V populaci ohrožených rodin trpí alespoň jedním z těchto problémů takřka polovina rodin (49,2 %), a necelá čtvrtina (23,3 %) trpí více z těchto problémů.⁵⁸

⁵⁷ http://www.socialnibydleni.mpsv.cz/images/soubory/Analzy/Dopady_nevyhovujiciho_bydleni_na_deti.pdf

⁵⁸ http://www.socialnibydleni.mpsv.cz/images/soubory/Analzy/Dopady_nevyhovujiciho_bydleni_na_deti.pdf

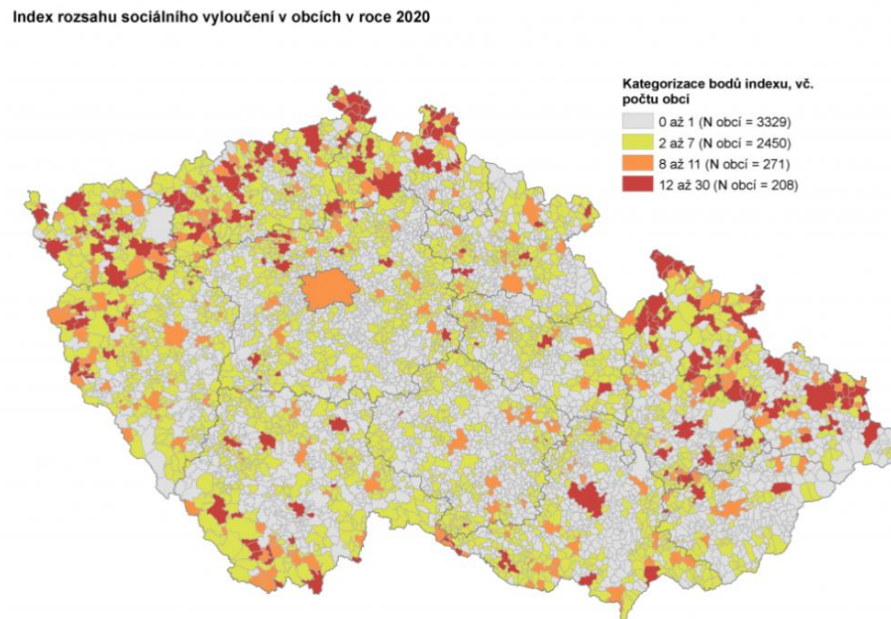
1.4 Děti žijící v sociálně vyloučených lokalitách

Data z roku 2015 ukazují, že v **sociálně vyloučených lokalitách** (dále „SVL“) žije v ČR **95–115 tis. lidí**, z nichž **41–50 tis. jsou právě děti**.⁵⁹ I přes postupnou proměnu si SVL i nadále zachovávají výrazně disproporční zastoupení Romů. Podle Zprávy o situaci romské menšiny za rok 2020, se celkem 28 z 83 škol, které mají vyšší než 30% zastoupení romských žáků, nachází v SVL. Vzdělávání romských dětí se tak částečně i v důsledku územní koncentrace uskutečňuje v silně

segregovaném prostředí.⁶⁰

Strategie sociálního začleňování 2021–2030, uvádí, že významnou ohroženou skupinou jsou nezletilé děti, obzvláště jedná-li se o skupiny dětí ohrožených ve smyslu § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Místa s vysokou mírou ohrožení dětí se **překrývají s místy**, kde je vyšší počet **sociálně vyloučených lokalit**. Situace sociálně vyloučených rodin s dětmi je charakteristická výskytem celé řady vzájemně propojených sociálních problémů (chudoba, materiální deprivace, bytová nouze, předlužení apod.), které celkově destabilizují situaci rodiny.⁶¹

Obrázek č. 1: Index rozsahu sociálního vyloučení v obcích (Agentura pro sociální začleňování)⁶²

⁵⁹ https://www.esfcr.cz/mapa-svl-2015/www/analyza_socialne_vyloucenych_lokalit_gac.pdf.

⁶⁰ <https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/Zprava-o-stavu-romske-mensiny-2020.pdf>

⁶¹ [65125f3c-3cd9-4591-882b-fd3935458464 \(esfcr.cz\)](https://www.esfcr.cz/65125f3c-3cd9-4591-882b-fd3935458464)

⁶² Index nabývá hodnot od 0 do 30 bodů, přičemž hodnota 0 znamená absenci nebo minimální rozsah sociálního vyloučení a hodnota 30 bodů nejvyšší míru zatížení sociálním vyloučením.

1.5 Děti pocházející z rodin s nízkými příjmy

Dětem žijícím v rodinách s nízkými příjmy hrozí chudoba a sociální vyloučení právě z důvodu nedostatku financí v dané domácnosti. Aby bylo možné tuto skupinu dětí kvantifikovat, zahrnujeme do ní rodiny pobírající příspěvek na dítě. Ten je základní příjmově testovanou dávkou nezaopatřeného dítěte žijícího v rodině s nižším příjmem. Nárok na příspěvek na dítě má nezaopatřené dítě, jestliže rozhodný (čistý) příjem v rodině je nižší než 3,4násobek životního minima rodiny⁶³.

V roce 2021 pobíralo příspěvek na dítě (PnD) průměrně 117,5 tis. rodin v ČR, přičemž v těchto domácnostech bylo celkem 215,7 tis. dětí ve věku do 18 let. Téměř 66 % příspěvků (určených dětem ve věku do 18 let) bylo vyplaceno ve zvýšené míře⁶⁴ (viz tabulka níže).

Data uvedená v tabulce č. 2 zahrnují počty za první pololetí roku 2021, kdy byly podmínky pro získání nároku na dávku přísnější, a současně data za druhé pololetí roku 2021, kdy se okruh žadatelů výrazně rozšířil.

Tabulka č. 2: Průměrný měsíční počet dětí s PnD za rok 2021 (v tis.)

celkem	z toho ve věku do 18 let	v tom	
		v základní výměře	ve zvýšené výměře
232,8	215,7	73,6	142,1

Zdroj: statistiky MPSV.

K 30. červnu 2022 bylo vyplaceno celkem 302,6 tis. dávek – příspěvku na dítě. Došlo tedy k výraznému nárůstu (oproti červnu 2021 se jedná o meziroční nárůst o 24,3 %).

⁶³ S účinností od 1. července 2021 došlo k posunutí hranice příjmu pro nárok na příspěvek na dítě z 2,7násobku životního minima rodiny na 3,4násobek a ke zvýšení částky příspěvku na dítě (základní sazba a zvýšená výměra) pro všechny věkové kategorie dětí o cca 26 %. Od 1. dubna 2022 rovněž došlo k mimořádnému navýšení životního a existenčního minima o 10 %. Díky tomuto zvýšení dostanou více peněz v rámci systému sociální podpory ty rodiny, které pobírají příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení či příspěvek při pěstounské péči. K navýšení dojde také u mimořádné okamžité pomoci a dojde ke zvýšení počtu rodin, které budou moci požádat o příspěvek na dítě a porodné.

⁶⁴ Nezaopatřenému dítěti náleží příspěvek na dítě (PnD) ve zvýšené výměře, pokud některá ze společně posuzovaných osob má v každém kalendářním měsíci rozhodného období příjem ze závislé činnosti alespoň ve výši částky životního minima jednotlivce, ze samostatné činnosti, z dávek nemocenského pojištění, z dávek důchodového pojištění, z podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci, z příspěvku na péči o osobu do 18 let věku, nebo z rodičovského příspěvku, pokud je poskytován po vyčerpání peněžité pomoci v mateřství.

Tabulka č. 3: Měsíční výše přídatku na dítě (za rok 2022)

Věk dítěte	Měsíční výše přídatku na dítě	
	Základní částka (výměra)	Zvýšená částka (výměra)
do 6 let	630 Kč	1 130 Kč
6 až 15 let	770 Kč	1 270 Kč
15 až 26 let	880 Kč	1 380 Kč

Zdroj: MPSV, Přídatek na dítě (mpsv.cz).

V kontextu ČR do této skupiny rodin řadíme zejména:

- děti žijící v rodině s nízkou pracovní intenzitou⁶⁵ či s rodiči v pracujících na prekarizovaných pozicích,
- děti, jejichž rodiče jsou dlouhodobě nezaměstnaní,
- děti žijící v rodině zadlužené či v exekuci/insolvenci,
- děti žijící v rodinách tzv. chudých pracujících⁶⁶.

⁶⁵ Nízkou pracovní intenzitou je myšlena výdělečná činnost, nikoliv např. neplacená práce v domácnosti (např. péče o domácnost, péče o děti a další členy rodiny).

⁶⁶ Tento termín používá Eurostat pro zaměstnance, kteří si vydělají méně než dvě třetiny mzdového mediánu v daném státě. Podíl nízkovýdělkových zaměstnanců byl v roce 2018 v ČR 15,1 %, což je takřka shodné s průměrem v Evropské unii (15,3 %). Zdroj: <https://www.statistikaamy.cz/2021/02/16/pracujici-chudoba-v-cesku-a-eu>.

1.6 Děti žijící v náhradní rodinné péči (s výjimkou dětí osvojených) či v ústavní péči

V České republice bylo v roce 2018 umístěno v pobytových zařízeních pro děti 8 206 dětí. V posledních letech tato hodnota stagnuje a příliš se nemění.⁶⁷ Každoročně je z péče rodičů odebráno přibližně 3 tis. dětí.

Tabulka č. 4: Počet a kategorizace dětí, které byly v letech 2011–2019 umístěny v pobytových zařízeních pro děti

	Děti v dětských domovech, dětských domovech se školou, diagnostických ústavech, výchovných ústavech	Děti v dětských domovech pro děti do 3 let	Děti v domovech pro osoby se zdravotním postižením	Děti v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc
2011	6 586	1 428	834	995
2012	6 309	1 397	769	1020
2013	5 863	1 233	646	1088
2014	5 769	1 213	577	1259
2015	5 838	1 174	538	778
2016	5 904	1 037	521	629
2017	5 838	922	447	720
2018	5 883	876	448	504
2019	6 074	818	483	523

Zdroj: Rezortní statistické sledování – MPSV, MZ, MŠMT.

V náhradní rodinné péči (dále „NRP“) bylo v roce 2018 umístěno **19 626 dětí**, kdy dominantní formou péče je pěstounská péče vykonávána prarodičem. Od roku 2011 roste počet dětí umísťovaných do náhradní rodinné péče.

⁶⁷ [Microsoft Word - Strategie 21-30 \(mpsv.cz\)](#).

Tabulka č. 5: Počet dětí umístěných v náhradní rodinné péči v letech 2011–2020

	Pěstounská péče	Pěstounská péče na přechodnou dobu	Poručenství s osobní péčí poručníka	Svěření dítěte do péče jiné osoby	Celkem dětí v náhradní rodinné péči
2011	7 170	1	2 648	4 738	14 557
2012	7 448	15	2 766	4 941	15 170
2013	7 595	33	2 764	4 901	15 293
2014	9 771	302	3 005	4 452	17 530
2015	10 380	543	3 076	4 152	18 151
2016	10 922	540	3 013	4 161	18 363
2017	11 362	605	3 032	4 263	19 262
2018	11 643	528	3 098	4 357	19 626
2019	11 931	591	3 136	4 637	20 295
2020	12 094	504	3 307	4 575	20 480

Zdroj: MPSV Statistiky (mpsv.cz).

V ČR **není** rovnoměrně a dostatečně **rozvinutá síť preventivních služeb** poskytovaných rodinám v nepříznivé sociální situaci zejména terénní a ambulantní formou (nejvýrazněji se projevuje ve strukturálně postižených regionech a na území sociálně vyloučených lokalit), případně preventivní a poradenská činnost poskytovaná OSPOD dle § 10 a 11 zákona o SPOD, prostřednictvím nichž by bylo možné včas zabránit odebrání dítěte.⁶⁸ Společně s finančními prostředky určenými pro NRP (36 %) pak tvoří 78 % z celkového objemu financí, které jsou investovány do náhradní péče o děti. **Pouze 8 % prostředků** je vynakládáno na **preventivní služby** pro ohrožené děti a jejich rodiny.

⁶⁸ s.71 [Microsoft Word - Strategie 21-30 \(mpsv.cz\)](#)

Problémem je také nedostatečná podpora mladých dospělých lidí, kteří náhradní péči **opouštějí z důvodu nabytí zletilosti** či plné svéprávnosti (v roce 2017 jich náhradní péči z těchto důvodů opustilo **1 862**, v roce 2018 jich bylo **1 930**).⁶⁹

Tato specifická skupina se po odchodu z institucionálního zařízení potýká s nízkou sebedůvěrou, strachem z neznáma, sociální exkluzí a nezaměstnaností. Pro tuto skupinu je rovněž velmi obtížné najít bydlení a jsou tak ve větší míře ohroženi bezdomovectvím – v ČR je bezdomovectvím mezi mladými nejvíce ohrožena právě tato skupina.⁷⁰ Potřebná je pomoc zejména v oblasti sociálních služeb, které by této skupině pomáhaly s nalezením vhodného zaměstnání či bydlení během prvních let po odchodu z institucionální péče. Vhodným nástrojem v této oblasti mohou být například domy na půli cesty, tréninkové byty či sociální bydlení.⁷¹

Samostatnou pozornost by si zasloužily tzv. „dětí ulice“, tedy děti, které sice mají v NRP být, ale jsou tzv. na útěku. Tyto děti v „šedé zóně“ potřebují zajistit dostupnost služeb, které by zajistily jejich potřeby – jídlo, spánek, bydlení, zdravotní péči apod. bez ohledu jejich status.

1.7 Děti žijící v romské menšině⁷²

Na základě kvalifikovaných odhadů vyplývajících ze zpráv o stavu romské menšiny v krajích žilo v roce 2020 **na území České republiky téměř 250 000 Romů**⁷³. Z uvedeného celkového počtu Romů představují více než polovinu Romové, kteří nejsou vyloučení z majoritní společnosti. Zbývající část (přibližně **110 000 osob**) **tvoří Romové, které lze považovat za sociálně vyloučené či sociálním vyloučením ohrožené**⁷⁴. Dle zprávy FRA je v ČR chudobou ohroženo 77 % dospělých Romů a 85 % romských dětí⁷⁵.

V dané oblasti je výrazná nízká připravenost romských dětí na školu v důsledku jejich nízkého zapojení do předškolní výchovy, ale také nízká úroveň připravenosti pedagogických pracovníků na práci s dětmi pocházejícími z odlišného kulturního zázemí.⁷⁶ Nedochozí tak k vzestupné mobilitě socioekonomicky znevýhodněných dětí, mezi něž patří významný podíl **dětí romských**.⁷⁷ Romské děti mají bohužel také nižší šanci na umístění do náhradní rodinné péče v ČR.⁷⁸

⁶⁹ Data vycházejí z ročního výkazu o výkonu sociálně-právní ochrany dětí za rok 2017 a 2018.

⁷⁰ MPSV. Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020.

⁷¹ VÚPSV. 2020. Zpráva o rodině 2020.

⁷² Ačkoliv není romská minorita nejpočetnější minoritou v ČR, potýká se, oproti jiným menšinám – např. slovenské či ukrajinské, s vysokým rizikem chudoby a sociálního vyloučení. Z tohoto důvodu nejsou do akčního plánu zařazeny děti žijící ve všech etnických a národnostních menšinách, ale pouze děti žijící v Romské minoritě.

⁷³ Stále bohužel platí, že obsáhnout část Romů, kteří nejsou vyloučení z majoritní společnosti a nevyužívají podpůrné služby, je velmi obtížné a pro orgány veřejné správy téměř nemožné. Jedinými zdroji dat o této části romské populace jsou zpravidla cílené analýzy a výzkumy, které provádí např. mezinárodní instituce, výzkumné instituce či nestátní neziskové organizace.

⁷⁴ <https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/Zprava-o-stavu-romske-mensiny-2020.pdf>

⁷⁵ FRA (European Union Agency for Fundamental Rights) – https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/pr-roma-poverty-deprivation_cs_0.pdf

⁷⁶ Strategie romské integrace do roku 2020, s. 21, dostupné z: [1 \(vlada.cz\)](https://www.vlada.cz)

⁷⁷ Strategie romské integrace do roku 2020, s. 22 dostupné z: [1 \(vlada.cz\)](https://www.vlada.cz)

⁷⁸ Strategie romské integrace do roku 2020, s. 69 dostupné z: [1 \(vlada.cz\)](https://www.vlada.cz)

Z informací poskytnutých krajskými koordinátory a z výzkumů NNO lze předpokládat, že pandemie covid 19 dopadla na romskou menšinu ve všech sledovaných oblastech, a ještě více prohloubila sociální vyloučení.

Dle vyjádření téměř třetiny dětí dotazovaných v rámci výzkumu Mladé hlasy 2021 se v České republice chováme nespravedlivě k dětem menšinových národností či etnicit. Tento názor byl častěji vyjadřován dětmi ve věku 14–17 let, u kterých představoval až 41 % odpovědí.

1.8 Děti pocházející z přistěhovaleckého prostředí a děti s odlišným mateřským jazykem (OMJ)

Děti z přistěhovaleckého prostředí narážejí na jazykové bariéry, potřebují podporu při rozvoji jazykových dovedností i materiální pomoc pro školní výuku, zprostředkování bezplatných volnočasových aktivit a další podporu. Rodiny z přistěhovaleckého prostředí rovněž nezdědka čelí riziku sociálního vyloučení, mají nestabilní pozici na trhu práce a naráží tak na dostupnost adekvátního bydlení.

Ve školním roce 2020/21 se v českých MŠ vzdělávalo celkem 11 864 dětí-cizinců, nejčastěji z Ukrajiny (2 932 dětí), Vietnamu (2 781 dětí) a Slovenska (2 040 dětí). V rámci ZŠ se v daném školním roce vzdělávalo celkem 28 380 dětí-cizinců, opět nejčastěji z Ukrajiny (8 408 dětí), Slovenska (5 569 dětí) a Vietnamu (5 497 dětí). V rámci SŠ se v daném školním roce vzdělávalo celkem 9 751, z toho opět nejčastěji z Ukrajiny (2 995 dětí), Slovenska (1 877 dětí) a Vietnamu (1 742 dětí). Ve školním roce 2020/21 se tak českém vzdělávacím systému vzdělávalo téměř 50 tis. dětí cizinců.⁷⁹ Nejpočetnější skupinou cizinců byla ukrajinská diaspora, která tvořila téměř 30 % dětí ze všech cizinců v rámci českého vzdělávacího systému od mateřské po střední školu.⁸⁰ Podle výkaznictví speciálních vzdělávacích potřeb ZŠ z důvodu odlišného kulturního prostředí a jiných životních podmínek (SVP KŽV) bylo ve školním roce 2018/2019 uvedeno v části „speciální vzdělávací potřeby vyplývají zejména z odlišného kulturního prostředí v rodině žáka, malé znalosti kultury české společnosti, omezené znalosti vyučovacího jazyka vč. užívání jiného než vyučovacího jazyka v rodině žáka“ celkem 3 459 dětí, přičemž do kategorie „žáků, jejichž speciální vzdělávací potřeby vyplývají z kombinace více faktorů“ (např. příslušníci etnických menšin, pokud se v rodině nehovoří vyučovacím jazykem, platí odlišná kulturní pravidla a rodina je sociálně vyloučená) v tomtéž školním roce spadalo 2 357 žáků.

Děti a žáci s odlišným mateřským jazykem (OMJ) je však v českých školách mnohem více, jejich počet však není systematicky sledován. Sledovány jsou pouze počty žáků-cizinců – kategorie, která sleduje národnost žáka, nikoli jeho jazykovou vybavenost. Relevantní skupinou jsou však i žáci s českým občanstvím, kteří nedisponují dostatečnou znalostí (akademického) českého jazyka, např. z důvodu dlouhodobého pobytu rodiny v zahraničí.

⁷⁹ [Statistická ročenka školství - 2020/2021 - výkonové ukazatele \(msmt.cz\)](#)

⁸⁰ [Statistická ročenka školství - 2020/2021 - výkonové ukazatele \(msmt.cz\)](#)

1.9 Děti a mladiství ukrajinských uprchlíků do 18 let

Vzhledem k válečné situaci na Ukrajině přichází do ČR množství ukrajinských uprchlíků. K srpnu 2022 ČR udělila více než 400 tisíc víz zajišťujících dočasnou ochranu. ČR je tak 3. nejčastějším cílem prchajících Ukrajinců a zároveň je zemí s největším počtem ukrajinských uprchlíků na 100 tis. obyvatel. Dle šetření, které v červnu 2022 provedlo MPSV⁸¹, je mezi příchozími 44 % žen a 36 % dětí a mladistvých do 18 let. Nejčastějším typem domácnosti je matka s jedním dítětem. Druhá nejobvyklejší je domácnost samostatně žijícího dospělého a třetí potom ženy se dvěma dětmi. Výrazný podíl domácností má velmi malé děti, 43 % domácností je s dětmi do 5 let věku. Ukrajinci, kteří přišli do ČR, jsou obecně mladí. Kromě vysokého počtu dětí je téměř třetina dospělých do 30 let a dalších 46 % je do 45 let. Pouhá 4 % příchozích jsou ve věku nad 65 let. (šetření MPSV)

K srpnu roku 2022 bylo na českém území evidováno téměř 125 tis. nezletilých osob.. Ve školním roce 2020/21 tvořila ukrajinská diaspora téměř 30 % dětí ze všech cizinců v rámci českého vzdělávací systému od mateřské po střední školu.

Skupina ukrajinských dětí – uprchlíků již nyní představuje velmi specifickou, a ještě více zranitelnou skupinu vzhledem k tomu, že děti přicházejí z válečného prostředí a čelí tak významné psychické zátěží související s nedobrovolným přerušением svého dosavadního života, rozpadu dosavadní podoby rodiny (kdy otcové a další mužští příslušníci rodiny museli kvůli mobilizaci zůstat na Ukrajině) případně ztráty svých blízkých. Specifickou skupinou uprchlických dětí z Ukrajiny představují zejména děti bez doprovodu nebo děti s cizím doprovodem (ať už děti evakuované z ústavní péče, tak děti přicházející v doprovodu dospělé osoby, která není jejich rodičem). Pro uprchlické děti a mladistvé z Ukrajiny je potřeba zajistit zejména sociálně právní ochranu, dostupnost služeb péče o děti a dostatek kapacit u volnočasových aktivit. Za nezbytné je dále považována podpora komunitních center pro rodiny s dětmi a podpora integrace na místní úrovni ve spolupráci s neziskovými organizacemi. Při příchodu ukrajinských dětí je rovněž nutné zajistit naplnění jejich práva na vzdělávání.

Dle mezinárodní výzkumné studie o zdraví a životním stylu dětí a školáků se ukrajinské děti obecně vyznačují kladným vztahem ke škole – 30 % ukrajinských dětí chodí do školy velmi rádo, čímž se výrazně liší od evropského (21 %) i českého průměru (10 %). Rovněž mají dobré stravovací návyky, nadprůměrných hodnot dosahují v pravidelných snídaních či v konzumaci ovoce a zeleniny. Výzkum dále ukazuje, že rizikové chování je u ukrajinských dětí spíše výjimkou. Podíl dětí, které si zapálí cigaretu alespoň jednou týdně, je nízký a každoročně klesá (u ukrajinských dívek 6 % a chlapců 15 %). V oblasti užívání marihuany a pití alkoholu jsou ukrajinské děti pod průměrem EU. Hůře si ukrajinské děti vedou v oblasti násilí a šikany. Téměř čtvrtina 11 a 13letých a téměř pětina 15letých chlapců se

⁸¹ V dotazníkovém šetření bylo osloveno emailem tisíc 65 145 uprchlíků, kteří žádali o humanitární dávku, s prosbou o vyplnění online dotazníku o nich samotných a ostatních členech jejich domácnosti. V průběhu června takto MPSV sesbíralo údaje o 50 236 uprchlících, z toho bylo 29 012 dospělých a 21 224 dětí. Návratnost byla na úrovni 27,4 %. Vedle dat z průzkumu MPSV byla pro potřeby šetření využita data z Úřadu práce o žadatelích o humanitární dávku, kterých bylo k 8. 7. 2022 celkem 310 tisíc, data MPSV o zaměstnanosti zahraničních pracovníků, data z Cizineckého informačního systému, Frontexu a dalších, veřejně dostupná data.

opakovaně zapojila do fyzických rvaček, což jsou hodnoty vyšší než evropský průměr. Dále 18 % dětí se stalo obětí šikany alespoň dvakrát nebo třikrát v posledních měsících oproti evropskému průměru 10 %.⁸²

Ukrajinské děti, jakožto uprchlíci, mohou v hostitelské zemi čelit různým překážkám a bariérám. Prvotní bariérou všech uprchlických dětí je zejména neznalost jazyka hostitelské země, kdy se děti nemohou řádně začlenit do vzdělávacího systému, kroužků či volnočasových aktivit a dochází tak k ještě většímu prohloubení sociálního vyloučení. Znalost jazyka tak představuje zásadní předpoklad pro integraci uprchlických dětí do společnosti. Dle šetření MPSV češtinu neovládá 69 % příchodících dospělých osob z UA, nicméně 29 % ji ovládá částečně a pouhá 2 % dobře. Podobně je na tom i úroveň angličtiny, která kopíruje znalost češtiny. Nepatrný rozdíl je pouze v tom, že je lehce vyšší znalost „dobře“ a „výborně“. Jazykové kompetence uprchlíků v češtině a angličtině jsou tedy nízké.

V případě podpory této skupiny dětí je dále žádoucí zapojit širší okruh aktérů a reflektovat jejich potřeby – tedy pracovat nejen s dětmi samotnými, ale rovněž s rodiči dítěte, pedagogy, ostatními dětmi a celou třídou, kde se uprchlické dítě nachází. Děti mohou čelit nálepce „dítěte uprchlíka“, což může vést k jejich znevýhodňování. Zvýšenému stresu jsou ale vystaveni rovněž uprchlíci jakožto rodiče či pečovatelé svých dětí, kteří musí čelit neustále nejistotě a strachu souvisejícím s odloučením od svého domova či možnou ztrátou rodinných příslušníků. Tyto nepříznivé situace mohou do značné míry ovlivňovat jejich duševní zdraví a schopnost poskytovat adekvátní péči svým dětem. Zvýšenému riziku jsou v tomto případě vystaveni zejména ti rodiče, kteří musí čelit dalším znevýhodněním, jako je například zdravotní postižení. Ženy mohou být vystaveny riziku genderově podmíněného násilí. Komplexnější poznání genderově podmíněného násilí však na celostátní úrovni v ČR zůstává doposud nedostatečné.

Klíčovým předpokladem pro úspěšnou integraci uprchlíků v dalších oblastech (např. uplatnění rodičů na trhu práce, míra úspěšnosti dětí v rámci vzdělávání) je zajištění stabilního bydlení⁸³. Trh s bydlením na území v ČR byla však napjatý již před příchodem uprchlíků z Ukrajiny – ČR čelí vysokým cenám nájemního bydlení, vysokým úrokovým sazbám či nedostatečnými kapacitami v oblasti sociálního či obecního bydlení a lze tak očekávat zvyšování sociálního napětí v této oblasti.

Ve většině krajů byla zřízena hromadná ubytovací střediska pro ukrajinské rodiny a děti (ubytovny, hotely, studentské koleje, vojenská a zdravotnická zařízení, nemovitosti ve vlastnictví krajů či státu). Dle šetření MPSV ukrajinské uprchlické rodiny s dětmi nejčastěji bydlí v solidárních domácnostech (44 %). Dalších 24 % bydlí v nájmu či podnájmu. 15 % uprchlíků však žije na ubytovně, což odpovídá zhruba 58 tisícům osob. Přes 70 % solidárních domácností je českých a 28 % ukrajinských. Polovina uprchlických domácností má ubytování poskytované zcela zdarma. Převážná většina uprchlíků ubytovaná Čechy žije v bytě či části domu, kterou mají vyhrazenou sami pro sebe. Přes tři čtvrtiny uprchlíků je se svým ubytováním spokojeno. 39 % má zajištěné ubytování na 6 a více měsíců. Ubytovaní

⁸² <https://www.unicef.cz/deti-z-ukrajiny-miluji-skolu-zdrave-jedi-a-nasleduji-evropske-trendy/>

⁸³ Je třeba zamezit tomu, aby uprchlické rodiny s dětmi byly v důsledku nedostatečných ubytovacích kapacit umístovány do sociálně vyloučených lokalit, ubytoven či dalších typů substandardního bydlení. V těchto segregovaných lokalitách mohou rodiny s dětmi čelit zvýšenému riziku vykořisťování, násilí a rovněž zvýšené míře stresu, který má přímý dopad na jejich zdravotní stav a duševní zdraví. Pro uprchlické rodiny s dětmi musí být nastaveny účinné mechanismy, které jim zajistí kvalitní a dlouhodobé ubytování.

na méně než 2 měsíce má pouze 6 % uprchlíků. Ubytování je tedy relativně stabilní a momentálně nehrozí masivnější stěhování uprchlíků v rámci ČR, přestože ke stěhování za prací jsou relativně ochotní.

Mezi uprchlíky dále existují skupiny, které oproti majoritní skupině uprchlíků mohou čelit zvýšenému riziku. Jedná se o následující specifické skupiny:

Romští uprchlíci – Za nejvíce ohroženou skupinu všech dětí z Ukrajiny lze považovat zejména děti uprchlíků z romských komunit, které mohou čelit zvýšenému riziku kvůli stigmatizaci a diskriminaci.

Dle šetření „Ukrajínští Romové v České republice“⁸⁴ mluví 83 % romských uprchlíků ukrajinsky. Ve většině domácností ukrajinských Romů umí alespoň někteří členové psát a číst, avšak v cca 20 % domácností není ani jeden dospělý gramotný člen – tyto domácnosti potřebují zvláštní podporu, a to zejména při administrativních úkonech, zjišťování možností podpory apod. Polovina romských uprchlíků má nejvýše základní vzdělání, 40 % nedokončilo ani základní vzdělání. Romští uprchlíci se potýkají s traumatem způsobeným válečnými zážitky (28 % z nich přišlo do ČR z důvodu průběhu války v místě bydliště, 72 % ze strachu z rozšíření války do místa bydliště). Uprchlíci se setkávají v ČR i s netolerancí a diskriminací. Ve 30 % jde o netoleranci ze strany běžného obyvatelstva, ale také ze strany českých úřadů (14 %) a ostatních ukrajinských uprchlíků (9 %). Přibližně polovina romských uprchlíků by se ráda vrátila na Ukrajinu. V rámci bydlení v ČR nemá 15 % romských uprchlíků přístup k teplé vodě, 40 % nemá přístup ani ke společné kuchyni. 70 % oslovených domácností však hodnotí své bydlení jako zcela či spíše vyhovující, pouze 5 % jako zcela nevyhovující. V porovnání se vzorkem všech ukrajinských dětí-uprchlíků je vyšší neúčast romských žáků ve vzdělávání (především na úrovni základního vzdělávání). 78 % romských uprchlíků se neúčastní žádné formy ZŠ vzdělávání, oproti 13 % v obecné populaci ukrajinských dětí-uprchlíků. Děti romských uprchlíků se také méně účastní dalších forem vzdělávání (90 % se neúčastní předškolního vzdělávání, 56 % se neúčastní SŠ vzdělávání).

Uprchlíci s postižením/hendikepem

Děti uprchlíků se zdravotním handicapem mohou čelit ztíženému přístupu k potřebným zdravotním a sociálním službám, i ztíženému získání statusu, který by jim umožnil získat nárok na dávky a služby. Děti uprchlíků se zdravotním postižením jsou rovněž vystaveni zvýšenému riziku stát se oběťmi fyzického a psychického násilí. Měla by být zavedena účinná opatření, která budou zahrnovat řešení potřeb těchto dětí včetně odpovídajících zařízení a podpory péče jejich pečovateli.

⁸⁴ PAQ. 2022. Ukrajínští Romové v České republice. Dostupné z <https://www.pagresearch.cz/post/ua-romove>
Výzkumný vzorek zahrnoval romské uprchlíky z celé ČR. Dotazováno bylo celkem 100 domácností (jednalo se však pouze o domácnosti, které byly již zachyceny neziskovými organizacemi). Za každou domácnost odpovídal jeden dospělý člen. Sběr proběhl v období 30. května až 17. června 2022.

Děti nezletilých rodičů

Narozdíl od České republiky mají nezletilí ve věku 15–18 let na Ukrajině mnohem větší autonomii v rozhodování, než by měli podle českých předpisů. Specifickou skupinou jsou v tomto případě děti nezletilých rodičů, kteří jsou vystaveni zvýšenému riziku v důsledku mladého věku rodičů.

Děti předčasně ukončující vzdělání

Problematikou předčasného ukončení vzdělání mohou být postiženi zejména středoškolští žáci, kdy školní docházka na středních školách není v ČR povinná. Mezi důvody předčasného ukončení můžeme zařadit neznalost češtiny či tlak na pracovní zapojení vzhledem k tíživé finanční situaci, ve které se mohou uprchlické rodiny nacházet. Na základě zkušeností z jiných migračních krizí v jiných zemích může dojít rovněž k nežádoucímu jevu, a to zameškání školní docházky z důvodu tlumočnickví jazyka. Ukazuje se, že děti se učí jazyk rychleji než jejich rodiče a ti je pak berou s sebou např. na místní úřady či jiná místa, kde potřebují překlad často právě během vyučovacích hodin. U skupiny dětí předčasně ukončující vzdělání je důležité zamyslet se nad všemi riziky a potřebami, které vyplývají z integrace uprchlických dětí do českého vzdělávacího systému za účelem minimalizace tohoto jevu.

Děti z Ukrajiny v náhradní rodinné péči

Další specifickou skupinou jsou děti v náhradní rodinné péči, které jsou vystaveny zvýšenému riziku. První skupinou jsou děti v ústavní péči, další skupinou jsou děti v péči pěstounské. Pro pěstounské rodiny je primární nalézt vhodné bydlení tak, aby se od sebe rodina nemusela odtrhnout. Zvýšenému riziku je rovněž tato skupina vystavena z důvodu možného vysokého počtu dětí v některých ukrajinských pěstounských rodinách.

Nezletilé děti bez doprovodu.

Dle zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí je tato skupina definována jako cizinci mladší 18 let, kteří jsou odloučení od svých rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu. Jedná se o děti, jejichž rodiče či zákonní zástupci museli zůstat na území Ukrajiny například z důvodu práce či branné povinnosti. Dle šetření MPSV bylo k 22. 6. 2022 v ČR evidováno necelých 200 dětí bez doprovodu, a okolo 15 dětí bez doprovodu v ústavní péči.⁸⁵

Z pohledu větších skupin dětí bez doprovodu je na území ČR v současné chvíli evidováno zhruba 10–20 skupin sportovních klubů dětí z Ukrajiny, které sebou mají většinou pověřeného průvodce. Dále se jedná o zhruba tři skupiny dětí, které přicestovaly jako třídní kolektiv s vlastními průvodci, většinou v rámci partnerských škol nebo měst. Pobyt těchto skupin je většinou financován místními komunitami, nadacemi či dobrovolníky.

⁸⁵ Na českém území se v současné chvíli nachází cca 4 evakuované ústavní zařízení z Ukrajiny. Děti z těchto zařízení jsou doprovázena svými vychovateli. Všechny skupiny byly ponechány pohromadě a bylo jim poskytnuto bydlení, strava a další materiální zajištění dle jejich potřeb i vzdělání.

1.10 Děti rodičů, kteří mají nižší dosažené vzdělání

Vzdělávání je v ČR často nástrojem reprodukce nerovností mezi generacemi. Příjmy a majetek rodičů, jejich společenské kontakty a lidský kapitál výrazně zvyšují pravděpodobnost, že jejich dítě dosáhne vysokoškolského vzdělání. A toto vzdělání výrazně zvyšuje šanci, že dobrého příjmu, majetku a sociálních kontaktů dosáhne i samo dítě. **V Česku jsou školní výsledky dětí silněji podmíněny sociálním původem než například v Polsku nebo Estonsku** – postkomunistických zemích, kde se zlepšují celkové vzdělávací výsledky PISA (Programme for International Student Assessment). České děti ze sociálně slabších rodin dosahují o zhruba 50 až 70 bodů PISA horších výsledků v matematice a čtenářské gramotnosti.⁸⁶

1.11 Děti žijící s rodičem se zdravotním postižením

Výběrové šetření osob se zdravotním postižením v roce 2018 vykazuje celkem 1 151 900 osob se zdravotním postižením, z toho 13,9 % (160 tis.) je ve svobodném stavu, 47,4 % (546,3 tis.) osob se zdravotním postižením je vdaných/ženatých, 13,8 % (159,2 tis.) je rozvedených a 24,9 % (286,5 tis.) je ovdovělých. Celkem 29,3 % (337,8 tis.) zdravotně postižených osob žije v domácnosti o samotě, 45,4 % (523,1 tis.) osob žije v dvoučlenné domácnosti, a to buď se svým partnerem nebo s jinou osobou, 25,3 % (291 tis.) osob žije v domácnosti o třech či více členech. Ve věkové kategorii 35–49 let žije celkem 40 % zdravotně postižených osob s partnerem a další osobou (ČSÚ 2019).⁸⁷ V České republice je okolo **2 800 rodičů s mentálním postižením. Až 40 % dětí bývá z péče těchto rodičů odebráno**, často jen na základě mentálního postižení rodiče, nikoliv kvůli zanedbávání péče.⁸⁸

Děti žijící s rodičem se zdravotním postižením se často potýkají i s rizikem sociálního vyloučení z běžného života. Rodiče se zdravotním postižením tak mají právo na podporu v průběhu celé doby péče o dítě. Tu může poskytnout zejména orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) či poskytovatelé sociálních služeb (například terénní služby). Může jít například o pomoc při hledání vhodného bydlení, při zajištění stravy, ošacení či pomůcek potřebných pro dítě (kočárek, postýlka apod.) nebo podporu při nábívu rodičovských dovedností. Dítě nesmí být odebráno z péče rodičů kvůli zdravotnímu postižení dítěte nebo jeho rodičů ani proto, že je rodič omezen ve svéprávnosti. V případě, že je to v nejlepším zájmu dítěte, může být svěřeno do péče jiné osoby, případně dočasné do péče specializovaného zařízení. I v tomto případě však mají rodiče právo na kontakt s ním (návštěvy) a právo na poskytnutí podpory, aby mohlo být dítě navraceno do jejich péče. V neposlední řadě je důležité zajišťovat dostatečné kapacity chráněného bydlení. To je jako sociální služba poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost

⁸⁶ <https://www.nadacecs.cz/data/documents/76/ncs-shrnuti-studie-nerovnosti-fin.pdf>

⁸⁷ Zdroj: ČSÚ. Výběrové šetření osob se zdravotním postižením – 2018 [online]. 2019 [cit. 2022-01-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vyberove-setreni-osob-se-zdravotnim-postizenim-2018>

⁸⁸ V České republice se v oblasti poskytování podpory rodičům s mentálním postižením udály zásadnější změny až mezi lety 2013–2018. Jednak byl v ČR realizován pilotní specifický terénní program pro tyto rodiče poskytovaný organizací Rytmus Benešov, o. p. s. a dále vyšlo několik podpůrných sebevzdělávacích materiálů pro rodiče s mentálním postižením, které jsou v současné době ve volné distribuci v online verzích ke stažení. Viz <http://www.neobycejnerodicovstvi.cz/>

z důvodu zdravotního postižení nebo chronického onemocnění, včetně duševního onemocnění, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Právě v rámci chráněného bydlení lze rodičům s postižením (zejména v případě mentálního postižení) poskytovat komplexní podporu s výchovou dětí a péčí o domácnost.

1.12 Děti se zdravotním postižením (včetně psychického hendikepu)⁸⁹ nebo děti vážně nemocné a děti v paliativní péči

Data z roku 2018 ukazují, že v České republice žije okolo **117 tis. dětí se zdravotním postižením**. Jedná se o 79,6 tis. chlapců a 37,4 tis. dívek.⁹⁰ Nejčastějším postižením u školáků byly závažné vývojové poruchy učení, které byly diagnostikovány u 5,8 % všech žáků do 15 let⁹¹.

Počet dětí s postižením lze rovněž vymezit skrze počet příjemců příspěvku na péči, kdy bylo v roce 2020 každý měsíc vyplaceno osobám ve věku od 0–17 let průměrně 15,7 dávek na 1 000 obyvatel. Celkem bylo pro tuto věkovou kategorii vyplaceno každý měsíc průměrně 31,5 tisíc příspěvků. V I. stupni závislosti se jednalo o měsíční průměr 12,2 tisíc vyplacených dávek, v II. stupni o 8,9 tisíc, ve III. stupni o 5,8 tisíc a příspěvek pro nejvyšší stupeň závislosti byl každý měsíc vyplacen průměrně 4,6 tisícům osob mladších 18 let. V České republice bylo k 31. 12. 2020 celkem 15 339 držitelů průkazu osob se zdravotním postižením mladších 18 let, z toho 661 v kategorii středně těžkého postižení, 4 987 v kategorii těžkého postižení a 9 691 v kategorii zvláště těžkého postižení s potřebou průvodce (ČSÚ 2021).⁹²

Z pohledu přístupu ke vzdělávání údaje ukazují, že ve školním roce 2020/2021 bylo v základních školách 114 108 žáků s potřebou podpůrných opatření z důvodu zdravotního stavu, přičemž 77 % se vzdělávalo v běžných třídách. V MŠ to bylo 11 547 dětí, z nichž se 42 % vzdělávalo v běžných třídách.⁹³

Ve školním roce 2017/18 byla poskytnuta v pedagogicko-psychologických poradnách péče 104,0 tis. klientů s převažujícím závěrem vyšetření zdravotní postižení, z nichž nejčastějším byly poruchy učení s 68,5% podílem. Speciálně pedagogická centra poskytla péči celkem 88,7 tis. klientům, přičemž nejčastějším převažujícím závěrem vyšetření byly s 38,9 % vady řeči.

Specifickou skupinou jsou děti vážně nemocné, a zejména pak děti, kterým je poskytována **paliativní péče**. Tyto děti potřebují komplexní přístup a péči multidisciplinárního týmu, který se nezaměřuje pouze na vlastní nemoc, ale také na kvalitu jejich života. Veřejnost dosud není o paliativní péči dostatečně informována, ačkoliv ji ročně využívá cca **3 000 rodin**.

⁸⁹ Viz **Strategie sociálního začleňování 2021–2030**, která uvádí, že při definici části populace, která je vystavena vyšší míře ohrožení, nelze opomenout také osoby se zdravotním postižením a duševním onemocněním

⁹⁰ [Tabulky – Děti se zdravotním postižením | ČSÚ \(czso.cz\)](https://www.czso.cz/Tabulky--Děti-se-zdravotnim-postizenim)

⁹¹ <https://www.statistikaamr.cz/2019/12/18/kolik-je-v-cesku-deti-se-zdravotnim-postizenim/>

⁹² Zdroj: ČSÚ. Vybrané údaje o sociálním zabezpečení - 2020 [online]. 2021 [cit. 2022-01-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vybrane-udaje-o-socialnim-zabezpeceni-2020>

⁹³ Zdroj: Statistická ročenka MŠMT pro školní rok 2020/2021.

Rodinám s dítětem se zdravotním postižením se v ČR nedostává komplexního poradenství, které v rámci oblasti rané péče končí ve věku 7 let dítěte. V ČR je navíc nedostatek služeb rané péče a obzvláště v některých regionech tak rodina nedostává potřebnou podporu neprodleně, ale po dlouhých čekacích lhůtách. Dále v ČR chybí dostatečné kapacity odlehčovacích služeb i kapacity pro domácí zdravotní péči⁹⁴. Co se týká pohledů samotných dětí, tak zhruba polovina (52 %) dětí dotazovaných v rámci výzkumu Mladé hlasy 2021 si myslí, že je k dětem se zdravotním postižením v České republice přistupováno spravedlivě⁹⁵.

1.13 Děti žijící v domácnosti, kde se objevuje látková či nelátková závislost nebo domácí násilí

Domácí násilí představuje závažný problém, který má negativní dopady nejen na život obětí (dle výzkumů jsou oběťmi nejčastěji ženy), tak dalších členů domácnosti – zejména dětí. Domácí násilí může mít fyzickou, psychickou, sexuální, ekonomickou či jinou formu podoby.⁹⁶ Orgány sociálně právní ochrany evidují každoročně v průměru zhruba **2 500 případů domácího násilí v rodinách s dětmi**.⁹⁷ Počet evidovaných vykázaní⁹⁸ domácího násilí v ČR obecně klesá. V roce 2021 bylo evidováno celkem 960 případů, což je nejnižší údaj za posledních 12 let. Dále v roce 2021 označila Policie ČR celkem 535⁹⁹ dětí jako osob ohrožené domácím násilím.¹⁰⁰ **Až 14 % českých dětí doma přihlíží domácímu násilí mezi rodiči nebo čelí agresi namířené přímo proti sobě**¹⁰¹. Mezi dětmi dotazovanými v rámci výzkumu Mladé hlasy 2021 mělo s násilím v rodině zkušenost 9 %, což představuje pokles oproti hodnotě 14 % zjištěné v předcházejícím výzkumu Mladé hlasy 2017.

Dítě, které vyrůstá v rodině, kde se objevuje závislost, prožívá zcela jiné dětství než ostatní děti. Závislí rodiče mívají sklon buď k nadměrné přísnosti (či přílišnému ochranitelství), nebo naopak k nedbalosti, popř. se mohou uvedené extrémy střídát. U dětí tak vznikají častější poruchy chování, děti mají neuspokojivý školní prospěch, je u nich zaznamenán vyšší výskyt depresí a sebevražedných tendencí. Se závislými rodiči a jejich dětmi pracují nejčastěji pracovníci kontaktních center a dále pak pracovníci ambulantních, substitučních a doléčovacích center. Pozornost a odbornou pomoc je však nutné poskytovat i dětem, které se samy dopouštějí patologického jednání jako je užívání návykových látek, trestná činnost apod. (více viz kapitola 1.13). V oblasti nelátkových závislostí je systematicky zmapovaná pouze oblast hazardního hraní¹⁰², kdy se výskyt patologického hráčství vykytuje zhruba u 5,7 % dospělých osob (510 tis. osob) a v pásmu vysokého rizika ohrožení je 1,4 % dospělé populace (120 tis. osob). Mezi nejčastější typy hazardního hraní patří v ČR hraní číselných a okamžitých loterií. V poslední době rovněž narůstá

⁹⁴ https://www.pece-bez-prekazek.cz/wp-content/uploads/2019/06/Vyznam_a_dostupnost_odl_sluzeb_pohledem_pecujicich_o_deti_s_postizenim.pdf

⁹⁵ [Mladé hlasy 2021: DĚTI A ŠTĚSTÍ | UNICEF Česká republika](#)

⁹⁶ [Topinka ed. 2016 Domácí násilí z perspektivy aplikovaného výzkumu Základní fakta a výsledky](#)

⁹⁷ [Úřad vlády ČR. Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2019 – 2022.](#)

⁹⁸ Vykázaní je preventivní opatření Policie ČR, které směřuje k ochraně ohrožených osob. Je ukládáno násilníkovi v případě zjištění domácího násilí.

⁹⁹ Do celkového počtu není započítán údaj za srpen 2021 – data k tomuto měsíci nejsou dostupná.

¹⁰⁰ [Asociace pracovníků intervenčních center ČR, O.S. Statistika za rok 2021](#)

¹⁰¹ VÚPSV. 2016. Děti, rodiče a domácí násilí. Dostupné z [613e4bc8edac67458262de03_DETÍ, RODICE A DOMACÍ NASILÍ_text_final_20.6.pdf \(webflow.com\)](#)

¹⁰² Dle Národní Strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019-2027 nejsou v současné chvíli další oblasti nenávykových závislostí systematicky zmapovány.

riziko on-line hraní, a naopak dochází k mírnému poklesu u technických her (automaty), ač v mezinárodním srovnání patří ČR stále k zemím s velmi vysokou nabídkou technických her.

1.14 Děti dopouštějící se rizikového chování

Za rizikové chování u dětí je obecně považováno chování, kterým děti mohou ohrozit samy sebe, jako je například agresivní chování, kriminalita, rasismus, šikana a kyberšikana, záškoláctví, gamblerství, závislosti a užívání návykových látek či poruchy příjmu potravy.¹⁰³ Statistiky mapující počet dětí, u kterých se vyskytuje zmíněné patologické chování, existují pouze pro některé z uvedených oblastí.

Například míra užívání návykových látek u českých dětí v posledních letech obecně klesá. Vyšší riziko užívání návykových látek se vyskytuje u ohrožených skupin dětí (např. děti v sociálně vyloučených lokalitách či děti v institucionální výchově). Výjimku tvoří užívání konopných látek, kde dosahují české děti v porovnání s ostatními státy nejvyšší míru užívání. V českém prostředí nadále přetrvává absence včasné diagnostiky v oblasti adiktologických poruch u dětí a mládeže.¹⁰⁴ Dle výzkumu Mladé hlasy 2021 má zhruba polovina dětí ve věku 9–17 let vlastní zkušenost s kouřením cigaret nebo konzumací alkoholu. Až 40 % dětí starších 14 let má mezi svými kamarády či vrstevníky někoho závislého na cigaretách, třetina na alkoholu. Ač v kontextu hodnot zjištěných v předcházejících ročnících výzkumu tyto hodnoty potvrzují zmíněný klesající trend (v roce 2001 měly s cigaretami zkušenost zhruba tři čtvrtiny dětí, s alkoholem dvě třetiny, v roce 2008 pak v obou případech ještě o jednotky procent více), jsou stále mj. Českým výborem pro UNICEF považovány za alarmující. Stejně lze hodnotit vývoj v oblasti užívání drog. Počet dětí s vlastní zkušeností s drogami poklesl od roku 2008 zhruba na polovinu (15 %), zatímco podíl dětí, které znaly vrstevníka s návykem na drogy, představoval 2 % v roce 2021 z dotazovaného vzorku oproti 7 % v roce 2001 a nejvyšší zjištěné hodnotě posledních 20 let, 13 % z roku 2008.¹⁰⁵

V oblasti **gamblerství** je ve věkové skupině 15–19letých tímto jevem ohroženo zhruba 13 tis. osob. Chlapci ve věku 16 let preferují kurzové sázení a rovněž jsou dále ohroženi tzv. gamingem (hraní počítačových her), přičemž 28 % 16letých žáků hraje počítačové hry denně. 42 % žáků tráví na internetu 4 a více hodin.¹⁰⁶

Vzrůstající trend lze bohužel pozorovat u **dětí s poruchami příjmu potravy** (dále jen PPP). Dle posledních statistik ÚZIS bylo v roce 2017 v psychiatrických ambulancích léčeno s PPP z celkového počtu pacientů celkem 12 % dětí ve věku 0–14 let a necelých 32 % dětí ve věku 15–19 let. Počet hospitalizací s PPP v témže roce tvořily necelou čtvrtinu všech hospitalizovaných dětí do věku 15 let a 39 % hospitalizací bylo tvořeno dětmi ve věku 15–19 let. Lze vidět, že děti jsou z pohledu PPP nejvíce rizikovou skupinou.¹⁰⁷

¹⁰³ MŠMT. Národní strategie – primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027

¹⁰⁴ Rada vlády. Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019-2027

¹⁰⁵ Mladé hlasy 2021: DĚTI A ŠTĚSTÍ | UNICEF Česká republika

¹⁰⁶ Rada vlády. Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019-2027

¹⁰⁷ ÚZIS. Péče o pacienty s poruchami příjmu potravy v ČR v letech 2011–2017

Dalším patologickým chováním dětí je **šikana**. Neexistují oficiální statistiky, které by mapovaly počet dětí, které někoho šikanují, ale dle posledních dat mezinárodního šetření TIMSS z roku 2019 se 28 % žáků 4. ročníků setkává se šikanou jednou za měsíc a 6 % žáků 4. ročníků se setkává se šikanou jednou týdně. Naopak 66 % žáků 4. ročníků se se šikanou nesetkalo téměř nikdy – tento údaj je mezinárodním rovnání mírně nadprůměrný. Mezi nejčastější projevy šikany je považováno vysmívání, rozšiřování lži, uhození a zranění, vyhrožování či nucení do nechtěných věcí.¹⁰⁸

Dalším sledovaným patologickým chováním dětí je **kriminalita**. Dle posledních dat MV kriminalita dětí v roce 2020 klesla o 17, 2 % oproti roku 2019. V roce 2020 spáchaly děti mladší 15 let celkem 1 069 skutků a děti ve věku 15–18 let celkem 1 817 skutků. Nejčastěji se jednalo o skutky sprejerství, výtržnictví, maření výkonu úředního rozhodnutí, výroby a držení psychotropních látek, krádeže či poškozování cizích věcí. MV rovněž varuje před rizikem kybernetického prostoru, ve kterém se děti obecně chovají velmi důvěřivě bez uvědomění si potenciálních rizik – jedná se zejména o kyberšikanu, zasílání nahých fotografií (sexting) či vydírání. Tato rizika hrozí především na sociálních sítích, které si české děti zakládají v průměru od 9 let. Tento problém výrazně narostl v době pandemie covid-19, kdy se převážná část dětí z důvodu nemožnosti osobního scházení přesunula právě do kyberprostoru.¹⁰⁹

Specifickou kategorií jsou dále odsouzené děti a mladiství. Dle zákona č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže mohou být mladistvým za spáchání přestupku uložena výchovná opatření (např. probační program, napomenutí s výstrahou), ochranná opatření (např. ochranná výchova) či trestní opatření (např. obecně prospěšné práce, zákaz činnosti, odnětí svobody). V případě odnětí svobody u mladistvých nesmí trestní sazba převyšovat 5 let (případně 10 let u výjimečného trestu). Počet odsouzených mladistvých se v ČR pohybuje okolo necelého 1 % celkového počtu odsouzených. Za posledních 10 let počet odsouzených klesá – v roce 2021 bylo odsouzeno celkem 59 mladistvých, což je o 100 méně než v roce 2011.¹¹⁰ Pro úspěšné začlenění této skupiny do společnosti musí být vyhodnoceny případné problémy a překážky, které by tomu mohly bránit. Za důležitý faktor integrace je považována zejména podpora rodiny.¹¹¹

1.15 Děti, které jsou obětí týrání, zneužívání či zanedbávání a děti v roli obětí jiných trestných činů (páchaných i mimo domácnost)

V roce 2020 bylo týraných, zneužívaných a zanedbávaných dětí celkem 3 698 chlapců a 3 841 děvčat. Jednalo se o tělesné a psychické týrání dětí, sexuální zneužívání, dětskou pornografii a prostituci a o zanedbávání. Důležité je upozornit, že toto jsou pouze případy sledované v rámci sociálně právní ochrany dětí.¹¹²

¹⁰⁸ ČŠI. Mezinárodní šetření TIMSS 2019 – Národní zpráva.

¹⁰⁹ MV. Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky za rok 2020

¹¹⁰ Vězeňská služba ČR. Statistická ročenka 2021.

¹¹¹ Petrišková 2007. Pohled odsouzených mladistvých na výkon trestního opatření odnětí svobody. Dostupné z: [Pohled odsouzených mladistvých na výkon trestního opatření odnětí svobody | Šance Dětem \(sancedetem.cz\)](#)

¹¹² [Statistiky \(mpsv.cz\)](#)

V roce 2019 bylo týraných, zneužívaných a zanedbávaných dětí celkem 4 494 chlapců a 4 759 děvčat. **Ačkoliv došlo k meziročnímu poklesu, odborníci upozorňují, že ve skutečnosti došlo ke zvýšení počtu ohrožených a týraných dětí, na čemž se významně podílela i epidemie covid-19.** Pandemie způsobila spolu s uzavřením škol, výukou na dálku, zrušením kroužků, izolací a omezením kontaktu s vrstevníky pro děti velký stres. V některých rodinách se situace zhoršila a přibývalo domácího násilí.

Tabulka č. 6: Počet týraných, zneužívaných a zanedbávaných dětí v roce 2020

		Počet dětí týraných, zneužívaných a zanedbávaných dětí v roce 2020													
		tělesné týrání		psychické týrání		sexuální zneužívání		dětská pornografie		dětská prostituce		zanedbávání dětí		celkem	
		chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky
Zjištěno případů	do 1 roku	21	9	22	22	0	1	0	0	0	0	254	245	297	277
	od 1 roku do 3 let	35	25	49	40	2	8	1	0	0	0	370	322	457	395
	od 3 do 6 let	60	35	82	76	12	48	0	2	0	0	518	498	672	659
	od 6 do 15 let	156	147	217	192	81	378	13	39	1	2	1 418	1 314	1 886	2 072
	od 15 do 18 let	26	28	33	41	11	83	7	15	0	2	314	279	391	448
	CELKEM	298	244	403	371	106	514	19	54	1	4	2 871	2 654	3 698	3 841

Zdroj: MPSV, Roční výkaz o výkonu sociálně-právní ochrany dětí za rok 2020.

Jedním z práv, která jsou v Úmluvě o právech dětí¹¹³ deklarována, je právo dětí na ochranu před násilím. Formou násilí jsou i fyzické tresty, ke kterým je česká společnost poměrně tolerantní. Zamezení používání tělesných trestů ve výchově lze chápat jako primární prevenci násilí na dětech. Tělesné tresty z pohledu výchovy nejsou dobrým pedagogickým prostředkem, faktorů ovlivňujících jejich užívání je mnoho, obvykle jsou spíše důsledkem nezvládnutí problematické situace ze strany rodiče (vyčerpanost, konflikty ve vztahu apod.). Vysoká tolerance české společnosti k fyzickým trestům vychází z toho, že většina dospělých má z dětství zkušenost s tělesným trestáním a tyto vzorce nyní aplikuje na své vlastní děti. Tělesné tresty však představují riziko pro bezpečný vývoj osobnosti dítěte, následky se projevují jak ve formě traumatických zážitků, tak i naplňováním přenosu násilí z generace na generaci. Cílem zákazu fyzických trestů dětí není perzekuce rodičů, ale spíše změna celkového postoje společnosti k fyzickým trestům a násilí na dětech. Studie jak ve Švédsku, kde byly tělesné tresty zakázány již v roce 1979, tak v Německu a dalších zemích ukázaly, že zákon vedl ke snížení používání násilí na dětech – státy s nižší tolerancí k tělesným trestům ve výchově vykazují nižší statistiky úmrtí dětí v důsledku špatného zacházení.¹¹⁴

¹¹³ Česká právní úprava vztahující se k sociálně-právní ochraně dětí vychází z mezinárodních úmluv, zejména se jedná o Úmluvu o právech dítěte, která pro Českou a Slovenskou federativní republiku vstoupila v platnost v roce 1991, viz Úmluva č. 104/1991 Sb., o právech dítěte.

¹¹⁴ *The positive impact of prohibition of corporal punishment on children's lives: messages from research.* 2015. Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children

1.16 Děti, které mají nezletilou matku či otce nebo jsou samy nezletilou matkou

Počet živě narozených dětí matkám do 18 let činil v roce 2020 celkem **1 204 dětí**.¹¹⁵ V podmínkách ČR nadále bohužel přetrvává praxe, kdy jsou nezletilé matky i se svými dětmi umisťovány do ústavní výchovy (v případě kdy nemá nezletilá matka funkční zázemí ve své širší rodině), případně v ústavní výchově setrvávají nebo jsou z důvodu mateřství přemístěny z dětského domova do výchovného ústavu¹¹⁶.

V ČR dosud bohužel chybí systém podporovaného bydlení s doprovázejícími službami, které by podpořily (nejen) nezletilé osoby v rodičovské roli a eliminovaly rizika rozpadu rodiny skrze odebrání narozeného dítěte z rodiny.¹¹⁷

1.17 Děti, které mají rodiče ve výkonu trestu odnětí svobody¹¹⁸

V ČR se jedná zhruba o **30–40 tisíc** dětí.¹¹⁹ Tyto děti jsou často citově deprivované, stigmatizované, odsuzované, trpí odloučením od rodiče, většina z nich žije ve velké chudobě a jsou nezdědka ohrožené ve svém psychickém i fyzickém vývoji.¹²⁰ Říká se jim neviditelné oběti nebo zapomenuté děti, protože jsou společností i odborníky opomíjeny a chybí pro ně specifická podpora a péče. Tyto děti čelí stigmatizaci, odmítání a odsuzování a přesto, že samy trestný čin nespáchaly, nesou trest. Trpí odloučením od rodiče a velmi omezenou možností kontaktu s ním. Většina z nich žije v nejistotě a obavách, které ohrožují jejich zdárný vývoj, wellbeing a možnost naplnit svůj životní potenciál.¹²¹ V ČR by měla být přijata taková opatření, aby děti vězněných rodičů mohly zůstat v kontaktu se svými rodiči v co největší míře a pokud možno způsobem, který je běžný pro děti, jejichž rodiče nejsou uvězněni.¹²² Dle zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, může být odsouzené ženě na její žádost za splnění specifických podmínek povoleno, aby ve výkonu trestu u sebe měla své dítě a mohla se něj starat, a to zpravidla do 3 let věku dítěte. Nezletilé dítě může být pouze v té věznici, ve které je zřízen speciální oddíl pro matky.¹²³

¹¹⁵ [13006721rd06.xlsx \(czso.cz\)](#)

¹¹⁶ Dle statistického sledování MŠMT bylo ve školním roce 2020/2021 umístěno ve výchovných ústavech 36 nezletilých matek a 27 dětí, v diagnostických ústavech 5 nezletilých matek a 5 dětí a v dětských domovech se nacházelo 10 dětí nezletilých matek.

¹¹⁷ s.14 [4d20b44e-a8c5-6882-d46f-a8d0fb7695d5 \(mpsv.cz\)](#)

¹¹⁸ V problematické situaci se nacházejí i děti, jejichž rodiče jsou ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence či ve výkonu ochranného léčení ústavního. K této cílové skupině však nejsou v rámci ČR dostupná statistická data.

¹¹⁹ [Na děti vězněných rodičů se zapomnělo. Odborníci to chtějí změnit | Věda & výzkum | věda.muni.cz](#)

¹²⁰ [Zapomenuté děti | SozialMarie](#)

¹²¹ [Pomáháme - Mezinárodní vězeňské společenství z.s. \(mys.cz\)](#)

¹²² Konkrétní možná opatření jsou zmíněna např. v Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. 2018/5, dostupné z <https://rm.coe.int/cm-recommendation-2018-5-concerning-children-with-imprisoned-parents-e/16807b3438>.

¹²³ Tento oddíl je v současné chvíli pouze ve Věznici Světlá nad Sázavou a vznikl v roce 2021. Zdroj [Vězeňská služba ČR. Výkon vazby a trestu odnětí svobody matek nezletilých dětí](#)

Výzkumný projekt MUNI Rodičovství za mřížemi – prozkoumá, jak odchod rodiče do vězení ovlivní život a prospívání dítěte.¹²⁴ První výsledky ukazují, že děti souzených rodičů jsou výrazně traumatizované, zažívají nejistotu a obavy o vlastní budoucnost, dostávají se do sociální izolace, nezřídka přestávají navštěvovat kroužky a uzavírají se doma.¹²⁵

Dětem vězněných rodičů pomáhá řada organizací, jedná se např. o Český helsinský výbor, Mezinárodní vězeňské společenství v ČR, a nově o i Romodrom¹²⁶. Významnou roli hraje i Vězeňská služba, která má v gesci programy na rozvoj a podporu rodičovských kompetencí u odsouzených¹²⁷. Pro saturaci potřeb dětí vězněných rodičů je zásadní, aby docházelo ke spolupráci a vzájemné provázanosti aktivit NNO a Vězeňské služby.

1.18 Děti, které předčasně ukončují školní docházku

Předčasné odchody ze vzdělávání zahrnují dle Eurostatu osoby ve věku 18–24 let, které splňují dvě podmínky: vzdělávání a odbornou přípravu ukončily po dosažení pouze nižšího sekundárního vzdělání či ještě nižšího a vzdělávání a odbornou přípravu se již neúčastní. V podmínkách českého vzdělávacího systému jsou mezi předčasně odcházející zahrnovány jak osoby, které po základní škole ve studiu nepokračují, tak ti, kteří ke studiu střední školy nastoupili, ale studium nedokončili. Primární faktor pro úspěšné dokončení studia představuje rodinné prostředí. Výzkumy ukazují, že vyšší pravděpodobnost úspěšného dokončení vzdělání, a tím menší ohrožení předčasným odchodem ze vzdělávání se vyskytuje u dětí z rodin s vyšším socioekonomickým statusem.¹²⁸ Z pohledu specifických skupin jsou předčasným odchodem v ČR nejvíce ohroženy romské děti¹²⁹, děti se zdravotním znevýhodněním či děti ze sociálně vyloučených lokalit.¹³⁰

Z posledních dat MŠMT vyplývá, že ve školním roce 2019/2020 ukončilo povinnou školní docházku 88 737 žáků, z toho 4 230 s nedokončeným základním vzděláním. V daném školním roce tak nedokončilo základní vzdělání necelých 5 % žáků a na podobné hodnotě (mezi 5–6 %) se pohybují i statistiky z minulých let. Jako nejvíce rizikový se jeví 8. ročník, ve kterém předčasně ukončí základní vzdělání největší procento žáků¹³¹.

Z pohledu regionálního rozložení nedosáhlo ve školním roce 2019/2020 základního vzdělání nejvíce dětí z Ústeckého kraje (18,5 % z celkového počtu žáků, kteří nedosáhli základního vzdělání) a Moravskoslezského kraje (13,6 % z celkového počtu žáků, kteří nedosáhli základního vzdělání). Výzkumy potvrzují, že napříč

¹²⁴ [Project | Masaryk University \(muni.cz\)](https://project.muni.cz/)

¹²⁵ [Uvěznili jim rodiče, prožívají trauma. Trestáme i děti vězňů, upozorňují odborníci - Aktuálně.cz \(aktualne.cz\)](https://www.aktuálně.cz/aktualne.cz)

¹²⁶ Český helsinský výbor i Romodrom spolupracují s COPE, což je evropská síť organizací, které se zaměřují na pomoc dětem vězněných rodičů. COPE se spolu s evropskými partnery, jejichž aktivita se zabývá vězenstvím, dětskými právy a životními podmínkami dítěte, snaží nejen zvýšit povědomí o této tíživé problematice, ale zároveň nacházet nové způsoby jednání a interakce, které by mohly zlepšit život dětí vězněných rodičů. Zdroj: <https://childrenofprisoners.eu/>.

¹²⁷ Jedná se např. o projekt „Snižování rizik odsouzených prostřednictvím intervenčních programů“, mezi jehož cíle patří i podpora soudržnosti rodinných vazeb. Konkrétně se projekt zaměřuje na práci s vězněným otcem a jeho rodinou, zaměřenou na podporu rodičovských práv a povinností, udržení pozitivního vztahu a role rodiče v době jeho věznění. Zdroj: <https://www.vscr.cz/sekce/norske-fondy-1>.

¹²⁸ Matějů, Straková, Veselý 2010

¹²⁹ EU/FRA 2016. Second European Union Minorities and Discrimination Survey Roma. Zdroj: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2016-eu-minorities-survey-roma-selected-findings_en.pdf

¹³⁰ EU statistics on income living conditions (EU-SILC) – 2021 housing conditions. Zdroj: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/microdata/european-union-statistics-on-income-and-living-conditions>

¹³¹ MŠMT 2021

ČR panují silné regionální nerovnosti, které jsou ovlivněny především socioekonomickým statusem rodiny a zázemím, ve kterém dítě vyrůstá¹³². Dlouhodobě se nejvíce odchyluje již zmíněný Ústecký kraj a dále Karlovarský¹³³. Negativní odchýlení těchto dvou krajů lze rovněž pozorovat v mezinárodním šetření PISA 2015¹³⁴. Silné regionální rozdíly rovněž potvrzuje další mezinárodní šetření TIMSS 2019¹³⁵, ve kterém nejhorších výsledků dosahují především děti z Ústeckého, Karlovarského, Moravskoslezského, Olomouckého a Královéhradeckého kraje, ve kterých dosahuje více jak čtvrtina žáků slabých výsledků¹³⁶ v matematice a více jak pětina slabých výsledků v přírodovědě. Ostatní kraje dosahují průměrných či nadprůměrných hodnot.

Dosažení alespoň středního vzdělání bez maturity znamená oproti základnímu vzdělání zvýšení průměrných celoživotních pracovních příjmů jednotlivce o více než třetinu (8 mil. Kč). Důvodem je především pokles rizika nezaměstnanosti o více než dvě třetiny (z více než 24 % na 7,2 %). Úspěšné dokončení střední školy s maturitou znamená zvýšení příjmů jedince o více než 60 % oproti získání pouze základního vzdělání. Nedokončené středoškolské vzdělání je, stejně jako v případě nedokončeného základního vzdělání, velkým problémem zejména u žáků ze SVL.

Reprezentativní dotazníkové šetření realizované Agenturou pro sociální začleňování ukázalo, že základní a neukončené vzdělání má 62,9 % jejich obyvatel, což je více než trojnásobek celostátního průměru (18 %). Podíl vyučených v SVL (28,8 %) je jen mírně nižší, než je celostátní průměr (33 %), naopak podíl osob s ukončeným středním vzděláním s maturitou a s vyšším vzděláním je v SVL výrazně nižší (viz tabulka níže).¹³⁷

Tabulka č. 7: Vzdělanostní struktura obyvatel SVL a celkové populace (v %)

Nejvyšší dosažené vzdělání	Obyvatelé SVL	Celková populace ČR
Základní a nedokončené	62,9	18
Střední bez maturity	28,8	33
Střední s maturitou/VOŠ	7,1	31,2
Vysokoškolské	1,2	12,5
Nezjištěno	-	5,3

Zdroj: Toušek a kol (2018), SLDB 2011

¹³² ČŠI 2021, OECD 2016

¹³³ EDUin 2019

¹³⁴ Mezinárodní šetření PISA (*Programme for International Student Assessment*) zaměřující se na úroveň dovedností žáků na konci 2. stupně ZŠ.

¹³⁵ Mezinárodní šetření TIMSS (*Trends in International Mathematics and Science Study*) zaměřující se na úroveň dovedností žáků 4. třídy v matematice a v přírodních vědách.

¹³⁶ Vysvětliv. nízká úroveň a pod ní, tedy 2. nejhorší a nejhorší výsledek na 5bodové škále.

¹³⁷ Agentura pro sociální začleňování. 2019. Finanční dopady předčasných odchodů ze vzdělávání pro stát a jednotlivce.

2. Analytická část

Kapitola obsahující popis aktuální situace dětí v nouzi. Byla využita dostupná statistická data, výstupy realizovaných výzkumů, strategické a koncepční materiály. Nejprve jsou uvedeny obecné statistiky, následně je věnována pozornost jednotlivým oblastem Záruky pro děti.

2.1 Obecné statistiky

Podle mezinárodních statistik¹³⁸ patří ČR k zemím s nejnižší mírou ohrožení příjmovou chudobou vůbec i nízkou mírou absolutní chudoby rodin s dětmi¹³⁹. Přitom však platí, že příjmová i absolutní chudoba narůstá a jsou jimi více ohroženy domácnosti se třemi a více dětmi, domácnosti sólo rodičů a domácnosti s nižším dosaženým vzděláním. **Míra ohrožení příjmovou chudobou dosahovala v roce 2020 hodnoty 9,5 %**, což představuje 992 tisíc osob. Děti ve věku do 18 let jsou však ohroženy více, týká se totiž 11,1 % z nich¹⁴⁰. Problémem je stále tzv. tvrdá chudoba, která se týká domácností, jejichž příjem po odpočtu nákladů na bydlení je nižší než hodnota jejich životního minima a nedostačuje tak zcela na zajištění základních životních potřeb – od roku 2009 se tento podíl snížil z 3,0 % na 1,8 %¹⁴¹. Vyšší koncentraci ohrožených skupin tvrdou chudobou najdeme opět mezi domácnostmi, které jsou vystaveny vyššímu riziku příjmové chudoby, tj. mezi domácnostmi se třemi a více dětmi, v rodinách sólo rodičů, v domácnostech nezaměstnaných a s nízkým vzděláním jejich členů. **V roce 2020 bylo celkem 32,4 % rodin sólo rodičů ohroženo chudobou, oproti 5,5 % rodin se dvěma dospělými a jedním dítětem a 6,8 % rodin se dvěma dospělými a dvěma dětmi¹⁴².** Relativní riziko chudoby u rodin s jedním rodičem dle dat z roku 2019 odpovídá hodnotě 3.0 vůči celé populaci a 4.1 vůči rodinám s dvěma rodiči. Tyto hodnoty převyšují průměr zjištěný napříč 27 členskými zeměmi Evropské unie (2.0, 2.1) (Eurostat, 2019). Chudobou jsou v ČR ohroženy také děti, které žijí v rodině, která se stará dlouhodobě o nemocného člena rodiny (rodič, dítě), nebo člena se zdravotním postižením. Rodina obvykle přichází o jeden příjem, protože rodič se stává pečující osobou. Rodiny mohou zažádat o příspěvek na péči, jehož smyslem však není kompenzovat ztrátu tohoto příjmu, ale má

¹³⁸ ČSÚ. 2020. ČESKÁ REPUBLIKA V MEZINÁRODNÍM SROVNÁNÍ (vybrané údaje). [online] [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/39997343/370002_15.pdf/b47eea4b-ef7c-428c-8d2e-be87f12dc06c?version=1.1

¹³⁹ Indikátory chudoby a sociálního vyloučení jsou na základě zjištění EU-SILC počítány pouze vzhledem k osobám bydlícím v bytových domácnostech. Osoby bez domova, ale také osoby žijící v pobytových sociálních službách, školských ústavěch, osoby ve výkonu trestu odnětí svobody, stejně jako osoby žijící v nouzových obydlích, ubytovnách, ústavěch a institucích nejsou v těchto indikátorech podchyceny. V rámci šetření Sčítání lidu, domů a bytů 2019 se Český statistický úřad (dále jen „ČSÚ“) pokusil zmapovat život lidí bez domova, kteří využívají služeb sociálních zařízení. Celkem bylo v azylových domech, domech na půl cesty a dalších sociálních zařízeních zjištěno cca 11, 5 tis. lidí bez domova. Podle tehdejšího odhadu ČSÚ se jednalo přibližně o jednu třetinu lidí bez domova. Zdroj: 8 PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ, LUMOS. Zpráva o vyloučení z bydlení za rok 2018 [online]. 2019 [cit. 3. 12. 2019] Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/24000-13-n_2013-030102.

Pokud by se do souhrnného indikátoru započítali všichni ti lidé, zvýšil by se počet osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením o 0,3procentního bodu na 12, 5 %. Zmíněné údaje navíc nezohledňují dopady exekucí a insolvenčí na reálné disponibilní příjmy domácností.

¹⁴⁰ ČSÚ. Životní podmínky 2020. Osoby ohrožené chudobou v letech 2015-2020. Dostupné z <https://www.czso.cz/documents/10180/142681148/1600212119.pdf/601822c1-919e-4179-8d6c-7ef760377bf6?version=1.1>.

¹⁴¹ ČSÚ. Životní podmínky 2020. Domácnosti podle čistého příjmu po odečtení nákladů na bydlení ve vztahu k životnímu minimu. Dostupné z <https://www.czso.cz/documents/10180/142681148/160021215a.pdf/3b2ea3aa-79a2-47d3-8692-d8ca6ce56d48?version=1.1>

¹⁴² ČSÚ. Životní podmínky 2020. Osoby ohrožené chudobou v letech 2015-2020. Dostupné z <https://www.czso.cz/documents/10180/142681148/1600212119.pdf/601822c1-919e-4179-8d6c-7ef760377bf6?version=1.1>.

kompenzovat vyšší náklady rodiny, které jsou vyvolané potřebou speciální péče. Tyto rodiny jsou proto často odkázány pouze na jeden příjem, obdobně jako rodiny sólo rodičů.

V roce 2020 v České republice došlo k poklesu v HDP na obyvatele o 5,8 %. Na základě tohoto poklesu předpokládá modelová studie výzkumného centra UNICEF – Innocenti nárůst míry dětské chudoby přibližně o 17 %, celkově tedy nárůst z 11 % na 12,9 % dětí žijících v chudobě. To znamená nárůst o přibližně 35 000 dětí.¹⁴³

Z hlediska socioekonomického byly v roce 2020 chudobou ohroženy zejména domácnosti bez příjmů ze zaměstnání (52,9 %), případně ostatní neaktivní osoby (14,3 %) a důchodci (14,9 %). Vzhledem k formě užívání bytu či domu byly mnohem více ohroženi chudobou nájemníci (23,1 %) než vlastníci (6,8 %). **V roce 2020 došlo ke zhoršení situace zejména u nájemníků (oproti roku 2019 nárůst míry ohrožení o 2 p.b.) a rodičů samoživitelů (nárůst o 1,6 p.b.), naopak u důchodů došlo k meziročnímu poklesu míry ohrožení chudobou o 1,8 p.b.**¹⁴⁴

Problém pracující chudoby¹⁴⁵ je úzce spojen s podílem nízkopříjmových zaměstnanců. Ten v ČR v roce 2018 činil 15,2 %, přičemž podíl žen byl 19,4 % a podíl mužů 11,4 %. V EU byl v roce 2018 podíl výdělků pod hranicí chudoby u žen 18,2 %, u mužů 12,5 %.¹⁴⁶

Jednou z nejvíce ohrožených skupin z hlediska chudoby a sociálního vyloučení jsou **Romové**. Jak uvádí šetření Agentury EU pro základní práva, až 58 % Romů v ČR bylo v roce 2016 ohroženo příjmovou chudobou. Ve srovnání s mírou příjmové chudoby obecné populace za rok 2016 (9,7 %) byli Romové vystaveni riziku chudoby šestkrát častěji¹⁴⁷. Klíčovým dokumentem v této oblasti je Strategie sociálního začleňování 2021–2030, jako národní dokument zastřešující hlavní oblasti významné pro sociální začleňování osob sociálně vyloučených a ohrožených sociálním vyloučením. Romové patří podle Strategie sociálního začleňování 2021–2030 mezi nejohroženější skupiny z hlediska chudoby a sociálního vyloučení. V roce 2018 byla více než polovina Romů (53,2 %) ohrožena příjmovou chudobou. Zároveň nejvyšší míru ohrožení příjmovou chudobou nebo sociálním vyloučením vykazují dle EU-SILC kraje s nejvyšší nezaměstnaností – v Ústeckém kraji 20,5 % a v Moravskoslezském kraji 16,3 %.¹⁴⁸

¹⁴³ [Chudoba po pandemii ohrožuje 35 tisíc dětí v Česku | UNICEF Česká republika](#)

¹⁴⁴ ČSÚ. Životní podmínky 2020. Osoby ohrožené chudobou v letech 2015-2020. Dostupné z <https://www.czso.cz/documents/10180/142681148/1600212119.pdf/601822c1-919e-4179-8d6c-7ef760377bf6?version=1.1>.

¹⁴⁵ Postihuje fakt, kdy výdělky nestačí na zajištění základních potřeb. Jedná se o nízkovýdělkové zaměstnance, což jsou dle Eurostatu ti, kteří si vydělají méně než dvě třetiny mediánu v daném státě. Pracující chudí se často nepotýkají jen nízkou mzdou, ale také s nekvalitním zaměstnáním. Situace pracujících chudých ukazuje, že mít zaměstnání ještě samo o sobě není zárukou kvalitního života a že i pracující mohou být chudí.

¹⁴⁶ HOLÝ, Dalibor. 2021. Pracující chudoba v Česku a EU. STATISTIKA&MY MĚSÍČNÍK ČESKÉHO STATISTICKÉHO ÚŘADU [online] [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2021/02/16/pracujici-chudoba-v-cesku-a-eu>.

¹⁴⁷ [Microsoft Word - Strategie 21-30 \(mpsv.cz\)](#) strana 15

¹⁴⁸ [Microsoft Word - Strategie rovnosti, začleňování \(vlada.cz\)](#)

V roce 2020 bylo materiální deprivací výrazně ohroženo 5 % všech osob. Z **nejčastěji** jmenovaných položek **si rodiny nemohly dovolit neočekávaný výdaj ve výši 12 tisíc korun**, tam se jednalo o 19,5 % domácností, nebo si nemohly dovolit **týdenní dovolenou mimo domov** (18,7 %), **jíst obden maso** (4,1 %) nebo **dostatečně vytápět byt** (2,2 % pro rok 2020).¹⁴⁹

S nedostatečnými příjmy souvisí rovněž problematika zadluženosti a následných exekucí, které v roce 2020 postihovaly 720 tisíc osob (v roce 2019 šlo o 783 tisíc osob). V roce 2019 mělo **tři a více exekucí 474 tisíc obyvatel**.¹⁵⁰ Podíl dětí na celkové exekuci činil v roce 2019 v průměru 0,4 %. Podíl osob ve věku 18 až 29 let byl v průměru v tomto roce 11,6 %. Z analýzy Institutu prevence a řešení předlužení plyne, že **v roce 2020 byl v ČR podíl osob starších 15 let v exekuci 8 %**. **Průměrná jistina na jednu osobu činila 441 tis. Kč**.¹⁵¹ Průměrný věk českého dlužníka v exekuci je 43 let. Alarmující je vysoký počet nejmladších dlužníků, u kterého je však v posledních letech sledován pokles (2 220 k 11. listopadu 2020).¹⁵² Data k říjnu 2021 ukazují, že v České republice se vyskytuje celkem 1 723 nezletilých osob, které se nacházejí v exekuci, z toho více než 1000 mladších 15 let, celkový počet exekucí proti nezletilým činil 2 171.¹⁵³

Aby děti mohly vyrůstat v klidném a bezpečném prostředí, je nezbytné podporovat také stabilitu a funkčnost rodin. Stabilní rodina představuje příznivé prostředí pro všestranně vyrovnaný a zdravý vývoj dětí a rovněž působí jako důležitý faktor ovlivňující ekonomickou situaci rodiny. Je tedy nezbytné věnovat dostatečnou pozornost preventivním aktivitám (tj. oblast primární prevence).

V mezinárodním srovnání lze sledovat podporu rodin státem prostřednictvím tří pilířů – přes daňové slevy a úlevy, přes přímou sociální podporu a také přes veřejné služby, jako je např. sociální bydlení či kvalitní a finančně dostupné služby předškolní či rané školní péče. V mezinárodním srovnání jsou výdaje na peněžní transfery rodinám s dětmi v ČR mírně nad průměrem EU (1,35 % HDP), jelikož v roce 2017 dosáhly 1,44 % HDP¹⁵⁴. Dávková podpora rodin je však velmi výrazně koncentrována do podpory rodin s dětmi do 4 let věku. V roce 2020 bylo vyplaceno celkem 38,5 mld. Kč rodinám s nejmladšími dětmi formou rodičovského příspěvku (z celkových 47,7 mld. Kč transferu na dávky státní sociální podpory)¹⁵⁵ a 10,6 mld. Kč peněžité pomoci v mateřství (z celkových 55,2 mld. Kč na dávky nemocenského pojištění). Výdaje na ošetřovné dosáhly v roce 2020 výše 779,6 mil. Kč. Výdaje na tuto dávku byly výrazně ovlivněny výplatou tzv. krizového ošetřovného z důvodu uzavření škol. Ve srovnání s prosincem roku 2019 se zvýšily o 625,9 mil. Kč.

¹⁴⁹ EUROSTAT. EU-SILC survey. [online] [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

¹⁵⁰ průzkum Mapy exekucí. [online] [cit. 2021-06-18]. Dostupné z <http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>

¹⁵¹ Jedná se o průměrný údaj za celou populaci. Zdroj: průzkum Mapy exekucí. [online] [cit. 2021-06-18]. Dostupné z <http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>

¹⁵² RIA k novele insolvenčního zákona, <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=71&CT1=0>

¹⁵³ Microsoft Word - exekutorska_komora-Staticky_list_VII_Yijen_2021 (ekcr.info)

¹⁵⁴ OECD. Public spending on families over time. [online] [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_7_2017_Podpora_rodin_s_detmi/files/basic-html/page4.html

¹⁵⁵ Od 1. 1. 2020 došlo k navýšení částky na jedno dítě z 220 tisíc Kč na 300 tisíc Kč (u vícero dětí z částky 330 tisíc Kč na 450 tisíc Kč).

ČR má nyní nejvyšší podíl výdajů na daňové slevy rodinám na HDP (0,94 % HDP v roce 2017) mezi zeměmi OECD. Podíl výdajů na daňové slevy se v ČR dlouhodobě navyšoval, v roce 2007 se jednalo o 0,43 %, v roce 2015 pak o 0,87 % HDP.

Oproti tomu šlo v roce 2010 pouze 0,51 % HDP na podporu vzdělávání a služeb pro rodiny s dětmi (tj. oblast předškolní péče, družiny, školní kluby, mimoškolní aktivity a další), zatímco průměr zemí OECD se pohyboval na úrovni 0,87 % HDP. V roce 2013 a 2014 v ČR došlo ke zvýšení na 0,57 % HDP a v zemích OECD na hodnotu 0,94 % HDP, v roce 2017 šlo o 0,54 %.¹⁵⁶ V zemích OECD je výrazným trendem rodinných politik investování do vzdělávání a rozvoje služeb pro rodiny.¹⁵⁷

2.2 Oblast přístupu ke vzdělávání

Základním předpokladem kvalitního a fungujícího vzdělávacího systému je **umožnit každému jednotlivci maximálně rozvinout jeho vzdělávací potenciál a zajistit dobrou dostupnost a prostupnost všech stupňů a typů škol**. Kvalita předškolního a základního vzdělávání napomáhá ke snižování sociálních rozdílů, a naopak nekvalitní vzdělání tyto rozdíly prohlubuje. Investice do kvalitního a široce dostupného počátečního vzdělávání tak představují nejen velké úspory budoucích sociálních výdajů, ale nadto i zvýšení příjmů, jelikož povedou k výchově kompetentnějších, a tím i lépe oceňovaných pracovníků, kteří budou mimo jiné moci lépe konkurovat i na mezinárodním poli.

V situaci, kdy se v ČR chudoba dědí z generace na generaci, představuje možnost dítěte pobývat v dětském kolektivu v MŠ či jiném předškolním zařízení důležitý nástroj prevence budoucího sociálního vyloučení a chudoby. Účast tříletých a starších dětí na předškolním vzdělávání v ČR v roce 2020 činil 85,8 %, avšak průměr zemí EU byl 93 %¹⁵⁸. Novela zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školný zákon) zavedla od září 2017 povinné předškolní vzdělávání dětí, které před začátkem školního roku dosáhnou 5 let věku. **Povinné předškolní vzdělávání je bezplatné.** Primárně se plní v mateřské škole v rozsahu minimálně 4 hodin denně. Zákon umožňuje také realizovat povinné předškolní vzdělávání formou individuálního vzdělávání, docházkou do přípravné třídy základní školy nebo přípravného stupně základní školy speciální, ale i zahraniční školy. Cílem je zabezpečit úspěšný nástup všech dětí do základního vzdělávání. Podle zjištění ČŠI se však do povinného předškolního vzdělávání, od jeho povinného zavedení, nepodaří zapojit 2–3 % dětí¹⁵⁹. „Často

¹⁵⁶ OECD. Public spending on families over time. [online] [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_7_2017_Podpora_rodin_s_detmi/files/basic-html/page4.html

¹⁵⁷ *Starting Strong IV Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care* [online]. Paris: OECDpublishing. [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/publications/starting-strong-iv-9789264233515-en.htm>

¹⁵⁸ Zdroj: Eurostat 2020.

¹⁵⁹ Zdroj: ČŠI. 2021. Kvalita vzdělávání v České republice. Výroční zpráva 2020/2021. [online] [cit. 2022-03-25]. Dostupné z https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2021_p%c5%99%c3%adlohy/Dokumenty/VZ_CSI_2021_e-verze_22_11.pdf.

Navzdory povinnosti předškolního vzdělávání se jej neúčastní zhruba 3 procenta pětiletých dětí (včetně dětí pobývajících v zahraničí, pro něž však není povinné). Z celkového počtu téměř 110 tisíc pětiletých dětí v populaci jich tak povinnou předškolní docházku plnilo v roce 2017/2018 více než 106,5 tisíce z nich, přičemž téměř 3,4 tisíce dětí se povinné docházky neúčastnilo v žádné její formě.

Zdroj: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/predskolniho-vzdelavani-se-ucastni-97-procent-petiletých>

jde právě o děti, pro něž by bylo předškolní vzdělávání nejvíce přínosné, protože pochází ze sociálně a ekonomicky znevýhodněného prostředí, které na jejich potřeby ve vzdělávání nedokáže adekvátně reagovat.“¹⁶⁰

Od září 2018 umožňuje novela školského zákona přednostní přijetí dětí starších 3 let do spádové mateřské školy, a to za podmínky, že mají místo trvalého pobytu v příslušném školském obvodu s tím, že příslušná obec musí zajistit podmínky pro jejich vzdělávání. Není však nijak ošetřena situace dětí z rodin, které nemají faktické bydliště shodné s místem trvalého pobytu či které se často stěhují¹⁶¹. **Oblast služeb péče a vzdělávání dětí v předškolním věku** se však stále potýká s nedostatečnou nabídkou kvalitních, finančně a místně dostupných služeb, které by odpovídaly přáním rodičů. ČR je rovněž dlouhodobě kritizována ze strany Evropské komise za nedostatečné zajištění služeb pro předškolní děti.¹⁶² Český právní řád reguluje poskytování služeb péče o předškolní děti v mateřských školách (MŠ), v dětských skupinách (DS) a poskytování služeb na základě živnostenského oprávnění. Tato zařízení se mezi sebou mimo jiné liší především věkem přijímaných dětí (v DS již od 6 měsíců, MŠ zpravidla od tří, ale i od dvou let), počtem dětí na pečující osobu (v DS výrazně méně dětí, což souvisí i s jejich nižším věkem), požadovanou kvalifikací pečujících osob a hlavním zaměřením (MŠ jako vzdělávací instituce). Služby se liší také z hlediska zřizovatele a zastřešujícího rezortu.

Fakt, že jsou služby péče o děti organizovány prostřednictvím několika rezortů – MŠ jsou v gesci MŠMT, dětské skupiny v gesci MPSV a služby poskytované na základě živnostenského oprávnění v působnosti MPO, je překážkou pro mapování dostupnosti služeb péče o děti. Dostatečnost kapacity MŠ lze částečně hodnotit na základě počtu odmítnutých žádostí do mateřských škol (viz výše), vývoj počtu dětských skupin jako reakci na poptávku sleduje MPSV. Služby poskytované na základě živnostenského oprávnění (soukromá zařízení) nejsou z hlediska kapacity služeb předškolní péče MPO sledovány. Služby péče o děti poskytované v souladu s předpisy obecné povahy rovněž nejsou sledovány.

Ve školním roce 2020/2021 bylo v MŠ celkem 357 598 dětí, zároveň odmítnuto bylo celkem 38 953 žádostí o umístění dítěte do MŠ, což je více než pětina z celkového počtu. Ve školním roce 2017/2018 to bylo 33 237 žádostí¹⁶³. Nejvíce odmítnutých žádostí ve školním roce 2020/2021 se týkalo dětí mladších 3 let (24,8 %) ¹⁶⁴. Výpočet přesného počtu chybějících míst v mateřských školách ztěžuje fakt, že rodiče mohou podávat pro přijetí dítěte do mateřské školy více žádostí a výsledné počty skutečně nepřijatých dětí nejsou evidovány¹⁶⁵. Šance na přijetí dítěte mladšího 3 let do MŠ se významně liší podle regionů a lokálního přetížení

¹⁶⁰ http://www.csicr.cz/html/2018/TZ_Dopady_povinného_predskolniho_vzdelavani/html5/index.html?&locale=CSY&pn=19

¹⁶¹ „Děti tzv. nespádové“ (tzn. ty, které nemají v dané lokalitě trvalé bydliště) mohou být přijaty v případě, kdy jsou v dané lokalitě volné kapacity.

¹⁶² Country Report Czech Republic 2020. [online] [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2020-european_semester_country-report-czech-republic_en.pdf

¹⁶³ MŠMT. Statistická ročenka školství – výkonové ukazatele. [online] [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>;

¹⁶⁴ Ve srovnání s dalšími věkovými kategoriemi. Data jsou členěna dle věku dětí – děti mladší 3 let, děti ve věku 3 let, ve věku 4 let, ve věku 5 let, ve věku 6 let, starší 6 let.

¹⁶⁵ V uvedené statistice dochází ke zkrácení počtu nepřijatých dětí tím, že každá MŠ je samostatná právnická organizace, přičemž rodiče dávají přihlášky do více MŠ. Jedno dítě tedy může být přijato na jedné MŠ, a stejně tak může být vykázáno na dalších MŠ jako nepřijaté. Tuto problematickou situaci lze řešit zavedením registračního systému. Zřizovatel pak má díky tomuto systému přehled o skutečném počtu nepřijatých dětí.

sítě MŠ. Ve školním roce 2019/2020 byl v MŠ největší podíl dětí ve věku 5–6 let (28,6 %), dále 4–5 let (27,8 %), následně děti 3–4leté (25,9 %) a dětí mladších 3 let bylo 11,8 % (v přechozím školním roce 12,5 %). MŠ rovněž navštěvovalo 5,8 % dětí starších 6 let.¹⁶⁶

Počet dětských skupin od přijetí zákona č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině neustále narůstá, v roce 2021 bylo evidováno více než 1 180 těchto zařízení s kapacitou více než 15,5 tisíc míst pro děti. Dne 31. srpna 2021 podepsal prezident republiky novelu zákona o dětských skupinách, jejíž účinnost je od 1. října 2021 a jejímž hlavním cílem je zavedení systému národního financování dětských skupin. Změny v zákoně vycházejí z dosavadní praxe dětských skupin a mikrojeslí. Klíčové pro novelu bylo zavedení stabilního financování ze státního rozpočtu po ukončení podpory z Evropského sociálního fondu (ESF), které končí během první poloviny roku 2022. Způsob financování i výše příspěvku je stanoven tak, aby provozovatelé měli finanční jistotu a rodiče dostupnou kvalitní službu péče o děti, zejména o děti mladší tří let.¹⁶⁷ Ve školním roce 2010/2011 bylo v rejstříku škol a školských zařízení k 30. září 2010 zapsáno celkem 4 788 veřejných MŠ a jejich kapacita dosahovala 350 363 míst. Ve školním roce 2020/2021 bylo v rejstříku škol a školských zařízení k 30. září 2020 zapsáno celkem 4 908 veřejných MŠ a jejich kapacita dosahovala 393 861 míst. Za deset let se tak zvýšil celkový počet veřejných MŠ zapsaných v rejstříku o 120, tj. o 2,5 % a celková kapacita veřejných MŠ se zvýšila o 43 498 míst, tj. o 12,4 %. Počet soukromých MŠ, vykonávajících svou činnost na základě zápisu do rejstříku škol a školských zařízení, vzrostl za stejné období ze 126 na 404 zařízení a zvýšil se tak téměř čtyřikrát.¹⁶⁸ Nevýhodou soukromých MŠ je zejména jejich finanční nedostupnost a lokální a regionální nevyváženost. Výše úplaty za místo v soukromé MŠ byla ve školním roce 2020/2021 průměrně 5 729,30 Kč měsíčně, přičemž celorepublikový průměr všech MŠ navštívených ČŠI v daném školním roce byl 1 026,60 měsíčně.¹⁶⁹

Finančně i místně dostupné služby péče o děti jsou z pohledu rodin klíčové v mnoha ohledech – umožňují rodičům zapojit se na trh práce a zároveň přispívají k rozvoji dětí. Dle studie CERGE-EI představuje jedno dodatečné místo ve školce pozitivní přínos pro veřejné rozpočty.¹⁷⁰ Jde o smysluplnou investici do veřejných

¹⁶⁶ Česká školní inspekce. 2018. Kvalita a efektivita vzdělávání a vzdělávací soustavy ve školním roce 2017/2018. Výroční zpráva České školní inspekce. MŠMT. [online]. [cit. 2019-04-15]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/Obr%C3%A1zky%20ke%20c4%8dl%C3%A1nk%C5%afm/2018/Vyrocní-zprava-CSI-2017-2018_final-verze.pdf; Česká školní inspekce. 2020. Kvalita a efektivita vzdělávání a vzdělávací soustavy ve školním roce 2019/2020. Výroční zpráva České školní inspekce. MŠMT. [online]. [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/Obr%C3%A1zky%20ke%20c4%8dl%C3%A1nk%C5%afm/2018/Vyrocní-zprava-CSI-2017-2018_final-verze.pdf.

¹⁶⁷ Další důležitou změnou je, že pro evidované poskytovatele je stanovena povinnost užívat v názvu označení „dětská skupina“. Dále je stanoveno, že věk pro děti navštěvující DS je upraven od 6 měsíců do zahájení povinné školní docházky a dále novela také stanovuje povinné další vzdělávání pečujících osob v oblasti péče o děti, a to v rozsahu minimálně 8 hodin za kalendářní rok a dále jedenkrát za 2 roky musí pečující osoba absolvovat kurz první pomoci zaměřený na dětský věk. K úpravě dochází také u dětských skupin s 13–24 dětmi, kdy novela ukládá povinnost 3 pečujících osob bez ohledu na věk dětí. U menších skupin se počet pečujících osob nemění. Novela stanovuje od 1. 10. 2021 všem poskytovatelům dětských skupin povinnost dodržovat standardy kvality péče o dítě v dětské skupině, jejichž cílem je stanovení základních požadavků na kvalitu poskytovaných služeb. [Přehled změn web PIDS novela.pdf \(dsmpsv.cz\)](https://www.czsso.cz/documents/10180/143118302/230042210101.pdf/054d3282-62e6-416c-9da2-c1717a9a2bb1?version=1.1)

¹⁶⁸ <https://www.czso.cz/documents/10180/143118302/230042210101.pdf/054d3282-62e6-416c-9da2-c1717a9a2bb1?version=1.1>

¹⁶⁹ Česká školní inspekce. 2021. Kvalita a efektivita vzdělávání a vzdělávací soustavy ve školním roce 2020/2021. Výroční zpráva České školní inspekce. MŠMT. [online]. [cit. 2022-04-13]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2021_p%C5%99%C3%ADlohy/Dokumenty/VZ_CSI_2021_e-verze_22_11.pdf **Chyba! Odkaz není platný.**

¹⁷⁰ KALÍŠKOVÁ, Klára, Daniel MÜNICH a Filip PETROLD. Veřejná podpora míst ve školách se vyplatí: analýza výnosů a nákladů. *Národněhospodářský ústav* [online]. 2016 [cit. 2016-08-09]. Dostupné z: http://genderstudies.cz/download/IDEA_Studie_3_2016_Verejna_podpora_mist_ve_skolkach.pdf

služeb, avšak měsíční výše úplaty nesmí přesáhnout 50 % skutečných průměrných měsíčních neinvestičních nákladů, které připadají na předškolní vzdělávání dítěte v mateřské škole.

Další důležitou oblastí, na kterou je třeba cíleně zaměřit pozornost, je **oblast včasné péče** pro děti do 3 let věku z rodin, které se potýkají se socioekonomickým znevýhodněním. Ve vztahu k dětem ze socioekonomicky znevýhodněných rodin se efektivita intervence výrazně zvyšuje vlivem intenzivní péče od raného věku dítěte. V právních předpisech ČR nejsou pro děti do 3 let věku, které z takových rodin pochází, zakotveny žádné podpůrné či vzdělávací aktivity. **Stávající systém zajišťuje podporu a komplexní poradenství pouze rodinám s dětmi se zdravotním postižením**, a to především **prostřednictvím služeb rané péče**, tedy v oblasti poskytování podpory dítěti a rodičům dítěte ve věku do 7 let, které má zdravotní postižení, nebo jehož vývoj je ohrožen v důsledku nepříznivého zdravotního stavu¹⁷¹. Pokud dítě onemocní (rozvine se nemoc/stane se úraz) později, rodina tuto péči nedostává. Zmíněná podpora nezahrnuje podporu pro děti sociálně znevýhodněné. V ČR je navíc nedostatek služeb rané péče a obzvláště v některých regionech tak rodina nedostává potřebnou podporu neprodleně, ale po dlouhých čekacích lhůtách. Rodiny s dítětem do 3 let mohou využívat sociálně-aktivizační služby (SAS) pro rodiny s dětmi (zakotvené v zákoně o sociálních službách), které svým obsahem také patří do oblasti včasné péče¹⁷². V některých krajích jsou však nedostatečné kapacity těchto služeb (týká se zejména hl. města Praha a Jihočeského kraje). Vzhledem k ekonomickým a sociálním dopadům pandemie covid-19 se bude nesoulad mezi potřebnými a skutečnými kapacitami SAS v budoucnu prohlubovat.¹⁷³

K 1. září 2016 nabyla účinnosti novela školského zákona (zákon č. 82/2015 Sb.), která nastavila **jasná pravidla nárokové podpory při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných**. I přes problémy, které zavedení změn provázely, je zřejmým pozitivem skutečnost, že se dětem dostává podpory předvídatelným způsobem a krytí nákladů s podporou spojených je garantováno do výše stanovené prováděcím předpisem.

Rovněž k 1. lednu 2021 nabyla účinnosti vyhláška č. 606/2020 Sb., kterou se mění vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Vyhláška upřesňuje postupy implementace změn pro posílení vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami ve školách hlavního vzdělávacího proudu prostřednictvím **nárokových podpůrných opatření garantovaných státem** na základě doporučení školského poradenského zařízení. Podpůrná opatření jsou svázána s normovanou finanční náročností, která je jednotná pro celé území ČR. **Škola tak získává finanční**

¹⁷¹ Služba je zaměřena na podporu rodiny a podporu vývoje dítěte s ohledem na jeho specifické potřeby, a to dle zákona č. 108/2006 Sb., zákona o sociálních službách.

¹⁷² U dětí do 3 let se obtížně rozlišuje, zda jde o dítě zanedbané, z nepodnětného prostředí nebo se u něho rozvíjí určitý handicap. Sociálně-aktivizační služba pro rodiny s dětmi je specifická tím, že pracuje s celým rodinným celkem komplexně a kontinuálně (na rozdíl od většiny jiných služeb, OSPOD a dalších subjektů, které reagují jen na dílčí části situace dítěte nebo rodiny, pracují jen s dítětem nebo jen s rodinou, nebo intervenují v ohraničeném čase), přičemž je určena zletilým osobám, které pečují o dítě ve věku od narození do 18 let s ohroženým příznivým vývojem v důsledku dlouhodobě kritické sociální situace rodiny nebo dysfunkční rodiny

¹⁷³ Základní síť sociálních služeb všech krajů v ČR pro rok 2021 zahrnovaly celkem 250 služeb SAS s celkem 857 úvazky sociálních pracovníků. V roce 2005 je jednalo pouze o 50 služeb SAS s méně než 150 pracovními úvazky. Dá se tedy hovořit o určité rehabilitaci terénní sociální práce s rodinou (slibný rozvoj těchto služeb během období tzv. 1. republiky byl zastaven komunistickým režimem, nahrazen důrazem na kolektivní péči a degradací terénní práce. Zdroj: LUMOS. Podpora ohrožených rodin v ČR. Výroční zpráva o kapacitách SAS pro rodiny s dětmi. Dostupné z https://lumos.contentfiles.net/media/assets/file/sas_kapacity.pdf

prostředky na zajištění poskytování podpůrných opatření ke vzdělávání žáka. Další důležitou změnou v roce 2016 byla rozsáhlá úprava Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (dále „RVP ZV“). Odstraněna byla příloha RVP, která upravovala vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (LMP) a byla využita při konstrukci sjednocujícího kurikula. Ke dni 1. března 2016 vstoupil upravený RVP ZV v platnost. **Na základě sjednocujícího kurikula** bylo **podpořeno** jak **sjednocení podmínek vzdělávání pro všechny žáky základní školy**, tak **individualizované vzdělávání žáků využívajících podpůrná opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami**, včetně možnosti úpravy vzdělávacího obsahu od třetího stupně podpory, včetně stanovených minimálních úrovní očekávaných výstupů ze vzdělávání z důvodu mentálního postižení.

Dlouhodobé výzkumy, národní strategie a mezinárodní dokumenty rovněž shodně identifikují v rámci oblasti vzdělávání v ČR jako problematické vzdělávání romských žáků. Účast romských dětí na předškolním vzdělávání je dlouhodobě nízká. Ve školním roce 2018/2019 bylo dle kvalifikovaných odhadů MŠMT v celkovém počtu (125 498) dětí plnících povinný předškolní ročník 3,57 % romských dětí, což je podíl, který je mírně nižší než zastoupení romských dětí v základních školách (3,7 %). Oproti tomu podíl romských dětí účastnících se předškolního vzdělávání v nepovinných ročnících MŠ byl v roce 2018/2019 pouze 1,37 %. Dle kvalifikovaných odhadů za školní rok 2018/2019 (MŠMT) se 20,1 % romských žáků vzdělávalo v 70 základních školách (běžných a speciálních), které měly podíl romských žáků 50 % a více ze všech žáků na škole. Podíl romských žáků vzdělávaných v segregovaných školách se oproti školnímu roku 2017/2018 mírně snížil (v roce 2017/2018 byl 22,1 %). Mezi nejčastější příčiny vzniku segregace romským dětem ve vzdělávání patří segregace v bydlení, kdy SVL představují její jasně definovanou podobu (počet romských dětí ve spádové škole roste); nečinnost nebo nevhodný zásah zřizovatele (např. nevhodným nastavením školských obvodů); neochota a nevstřícnost části neromských rodičů k společnému vzdělávání (tzv. „white flight“, odchod neromských žáků na jiné školy s nízkým podílem romských žáků); neochota/nepřipravenost včetně obav ze vzniku segregovaného prostředí a ztráty prestiže některých škol přijmout romské děti (např. účelové vstupní testy, nepřipravenost učitelů na práci s heterogenním kolektivem, předsudky ze strany učitelů a na druhé straně vstřícnější přístup k romským žákům na školách s jejich vyšším zastoupením¹²⁶); umisťování žáků se SVP nebo vyšší mírou podpory do segregovaných škol, které jsou označeny jako ty, které s těmito žáky „umí pracovat“; a neexistence systémového řešení a podpory ze strany státu (např. stanovisko MŠMT k segregovaným školám). Dle kvalifikovaných odhadů MŠMT ve školním roce 2018/2019 tvořili romští žáci až 29,1 % všech žáků základních škol vzdělávaných v programech pro žáky s LMP, tzn. v RVP ZV LMP a v Rámcovém vzdělávacím programu se sníženými nároky na výstupy ze vzdělávání z důvodu mentálního postižení (dále jen „RVP ZV UV“). Počet romských žáků vzdělávaných podle RVP ZV LMP se sice oproti roku 2017/2018 snížil (z 39,0 % na 36,7 %), ale naopak podíl romských žáků vzdělávaných podle RVP ZV UV vzrostl z 24,7 % na 27,5 %. ¹⁷⁴

¹⁷⁴ https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/Strategie-rovnosti--zacleneni-a-participace-Romu-2021---2030---textova-cast_OK_2.pdf

Další skupina dětí, které potřebují specifickou podporu při vstupu do vzdělávacího systému, jsou děti z cizojazyčných rodin (např. ukrajinských nebo vietnamských, ale i romských). Zvláštní zřetel v rámci vzdělávání mohou vyžadovat také děti ve střídavé péči, které se pravidelně pohybují mezi dvěma domácnostmi nebo děti žijící v péči svých prarodičů, kteří nemají dostatečné kompetence podpořit děti s přípravou do školy.

Průběžné vyhodnocování implementace zavedených změn ukazuje, že podpora je efektivně využívána zejména v případě dětí se zdravotním postižením. Naopak **u dětí, které ve vzdělávání znevýhodňuje jejich sociální status a chudoba, žádnou výraznější změnu zatím pozorovat nelze**. Podpůrná opatření určená právě těmto dětem nejsou dostatečně využívána.¹⁷⁵ Nerovnosti se nadále projevují **vysokým počtem předčasných odchodů ze základního vzdělávání**, počty dětí, které po ukončení povinné školní docházky nepokračují ve vzdělávání a dětí, které opustily střední školu.

Zcela zásadní pro rozvoj a podporu ohrožených dětí je **účinná spolupráce rodiny a školy**. Škola podporuje socializační funkci, kterou primárně plní rodina. Školy a školská zařízení nemají dosah na rodiče a rodiny žáků, resort školství může populaci rodičů žáků ovlivňovat jen nepřímo. Propojení školy a rodiny je možné podpořit využitím vnitřních (např. školní poradenské pracoviště, sociální pedagog, školní sociální pracovník, školní psycholog apod.) i vnějších (sociální služby, osoby pověřené výkonem SPOD, sociální pracovníci obcí, rodinná a mateřská centra, speciálně-pedagogická centra, pedagogicko-psychologické poradny, neformální a dobrovolnické služby apod.) Z tohoto důvodu je nutné podporovat meziresortní spolupráci a účinné zapojení všech relevantních aktérů v území do řešení případných potřeb dětí a rodin, resp. škol, v oblasti vzdělávání. **Nástroje prevence a řešení následků předčasných odchodů ze vzdělávání** by měly směřovat zejména ke snížení prahu přístupu ke vzdělávání u dětí se sociálním znevýhodněním. Intervence v oblasti vzdělávání by tak měla primárně spočívat **v rozvoji měkkých motivačních a podpůrných programů pro děti i jejich rodiče**, a to s využitím alternativních přístupů ke vzdělávání založených na komunitním přístupu. Prostřednictvím nich může být postupně zvyšována **motivace ke vzdělávání** a **k prodloužení vzdělávací dráhy u dětí s využitím pozitivních vzorů** (vzdělávání by nemělo být spojováno výhradně s prostředím škol, je důležité jej přirozeně přesunout i do prostředí vyloučených komunit). Potenciál ke zvýšení motivace ke vzdělávání mají programy volnočasového a zájmového vzdělávání pro děti zaměřené na jejich všestranný rozvoj a stimulaci jejich přirozeného zájmu o vědění¹⁷⁶. Nezbytným předpokladem je rovněž propojení intervence v oblasti vzdělávání se sociální intervencí, neboť stabilní sociální zázemí, hmotné zabezpečení a celková pohoda rodiny je nezbytným předpokladem jejího zájmu a podpory prodloužení vzdělávací dráhy dítěte. Je proto nezbytné zajistit adekvátní dostupnost preventivních sociálních služeb a podporovat jejich spolupráci se školami a zajistit součinnost a koordinovanou spolupráci s dalšími institucemi, které jsou pro daný případ relevantní.

¹⁷⁵ Motivační a podpůrné nástroje zaměřené mimo jiné i na odstraňování strukturálních překážek bránících dítěti v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání (změna klimatu na školách, otevřená atmosféra vůči dětem z odlišného sociokulturního prostředí apod.) jsou využívány sporadicky. Významná je také sociální práce ve školství, která bohužel stále chybí. Ve školách chybí odborníci s kompetencemi, které by jim umožňovali reflektovat a vhodně reagovat na sociální problémy dětí.

¹⁷⁶ Právě díky volnočasovým aktivitám a zájmovému vzdělávání lze rozvíjet rovnost ve vzdělávání a lze rozvíjet talent všech dětí. Zapojení dětí do zájmového vzdělávání je rovněž prevencí proti nežádoucímu chování a jednání dětí a žáků v době po vyučování.

Je důležité, aby byl zvláštní důraz kladen na předškolní vzdělávání dětí (a to i u dětí z přistěhovaleckého prostředí), a také, aby byly vnímány specifické potřeby rodičů, primárně těch, kteří jsou výrazněji v riziku finanční tísně či sociálního vyloučení, jako např. sólo rodiče či rodiče více než 3 dětí, ale také rodiče z přistěhovaleckého prostředí. Na druhou stranu musí být věnována pozornost změnám vzdělávacího systému napomáhajícímu **proměně klimatu na školách ve smyslu jejich otevřenosti k přijímání jinakosti.** Vodítkem k dosažení pozitivní změny je podpora změny klimatu na školách tak, aby byly otevřené k:

- žákům, kteří mohou mít rozličné potřeby, na které je škola schopná reagovat, přičemž škola nevyvíjí úsilí k tomu, aby žáka přesměrovala do segmentu speciálního vzdělávání, škola má nastavené nízkoprahové podmínky vzdělávání žáků;
- rodičům, kteří jsou vnímáni jako rovnocenní partneři pedagogů, kteří aktivně participují na řešení situace dítěte;
- komunitě, jejíž zdroje jsou školou využívány při neformální podpoře znevýhodněných rodin, o jejíž rozvoj škola usiluje, např. tím, že vytváří prostor pro aktivity rodičů či se aktivně zapojuje do komunitního plánování a podílí se na rozvoji potřebných služeb v komunitě.

V praktické rovině lze pozitivní změny dosáhnout také **vzděláváním, supervizí pedagogů, šířením příkladů dobré praxe a zohledněním potřeb diverzifikace výuky vzhledem k individuálním potřebám žáků.** Zohlednit je nutné jak specifické potřeby dětí talentovaných, tak i dětí znevýhodněných (sociálně či zdravotně) či dětí ohrožených jakoukoliv formou diskriminace.¹⁷⁷ S předškolním vzděláváním či doučováním sociálně znevýhodněných dětí také pomáhá řada NNO, nicméně nejedná se o systémové řešení, ale jednotlivé dílčí projekty. Řada nevládních organizací také pomáhá s neformálním vzděláváním a doučováním dětí uprchlíků z Ukrajiny.

Dopady pandemie na výuku – průzkumy na ZŠ, SŠ i VŠ^{178 179}

Omezení prezenční výuky v souvislosti s pandemií covid-19 významně ovlivnilo charakter výuky v letech 2020 a 2021, k tomuto tématu existuje více šetření. Jeden průzkum vyučujících na ZŠ a SŠ zaměřený na výuku v době pandemie covid-19 proběhl pod hlavičkou vzdělávacího programu JSNS, který realizuje Člověk v tísni, o. p. s. Sběr dat proběhl v lednu 2021 na vzorku více než sedmi set respondentů z více než dvou set škol v ČR. Nadpoloviční část učitelů označila jako největší problém distančního vzdělávání zapojení všech žáků do výuky (59 %). Většina učitelů (58 %) uváděla v souvislosti s distanční výukou podíl problémových žáků do 10 %, třetina (31 %) má mezi 11–30 % žáků, kteří mají obtíže s distanční výukou. Třetina vyučujících (31 %) uvádí, že 11–30 % jejich žáků má obtíže s distanční

¹⁷⁷*Equality and Quality in Education Supporting Disadvantaged Students and Schools.* OECD Publishing, 2012. [online]. [cit. 2019-12-04]. Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/education/equity-and-quality-in-education_9789264130852-en; Vzdělanostní dráhy a vzdělanostní šance romských žáků a žáků základních škol v okolí vyloučených romských lokalit. GAC, Praha: 2009; Analýza individuálního přístupu pedagogů k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Člověk v tísni, 2009.

¹⁷⁸ [Největší problém distanční výuky v ČR je podle učitelů zapojení všech studentů - Člověk v tísni \(clovekvtsni.cz\)](#)

¹⁷⁹ [Prezentace aplikace PowerPoint \(jsns.cz\)](#)

výukou. 72 % vyučujících vidí jako hlavní problém u těchto žáků nedostatečnou motivaci (nechuť) k online výuce. Dle studie PAQ Research a Kalibra¹⁸⁰, která měřila matematickou a čtenářskou gramotnost žáků pátých ročníků, se ukazuje, že žákům chybí v průměru 3 měsíce učiva. Důvodem může být nízká efektivita distanční výuky v počátcích pandemie, v průběhu času se však školy v organizaci i realizaci výuky zlepšovaly. Tématem se zabývá i Tematická zpráva České školní inspekce ze srpna 2021¹⁸¹, která pro změnu mapuje, jak školy přistoupily k návratu žáků k prezenční výuce, v čemž jim měla být nápomocné metodické doporučení k návratu žáků do škol zpracované ze strany MŠMT, České školní inspekce a Národního pedagogického institutu. Zpráva se věnuje se oblastem, jako jsou adaptační proces při návratu, komunikace školy s rodiči, reflexe období distanční výuky ze strany škol, problematika vzdělávacího obsahu nebo způsob hodnocení žáků. Přes příležitosti, inovace a pozitivní zkušenosti, které distanční výuka přinesla, zpráva zdůrazňuje akcent na snižování nerovností a reflexi regionálních specifik ve vzdělávání.

Klíčová je také otázka digitální gramotnosti, jejímž předpokladem je jak technické vybavení (technika a připojení), tak schopnost jeho využití. Opakem je pak digitální vyloučení. Celkem 5,8 % domácností s dětmi nemá počítač (ČSÚ 2020). Nejmenší podíl žáků s počítačem doma je v Ústeckém a Moravskoslezském kraji, a to přibližně jenom 86 % žáků druhého stupně. 70 % dětí čtvrtých tříd ZŠ má k dispozici k práci do školy vlastní počítač nebo tablet¹⁸². Internetové připojení postrádá 2 % domácností s dětmi (ČSÚ 2020)¹⁸³. Další neziskové organizace, vedle Člověka v tísni, poukazyvaly také na potřebu posilovat digitální dovednosti rodičů především dětí v mladším školním věku, které nejsou schopny zcela samostatně, bez rodičů zvládat online výuku. Jako překážka úspěšného zvládnutí online výuky se ukázaly také stísněné či nekvalitní bytové podmínky, ve kterých děti nemají prostor pro nerušené připojení k výuce.¹⁸⁴

V rámci výzkumu Mladé hlasy 2021 bylo mj. 424 dětí dotázáno na postoj k online výuce vynucené pandemií. Tento model výuky vyhovoval téměř polovině dětí, zatímco druhá polovina k němu vyjádřila negativní postoj. Za velmi nevyhovující byl označen 15 % dětí, 35 % spíše nevyhovoval, 33 % spíše vyhovoval, pro 13 % byl velmi vyhovující a zbývajících 3 % dětí nedokázaly změnu posoudit. 19 % dětí ze 420 dotázaných dále dle svého tvrzení nemělo k dispozici adekvátní připojení k internetu, zatímco 20 až 30 % dětí postrádalo potřebný klid, ticho či prostor ke studiu. To se v největší míře, až 50 %, týkalo dětí s více sourozenci.

2.3 Oblast přístupu ke zdravotní péči

Zdraví je klíčovým předpokladem pro příznivý sociokulturní a ekonomický vývoj jedinců i společnosti. Index lidského rozvoje (HDI) chápe zdraví – vyjádřené indexem očekávané délky života – jako jednu ze tří základních podmínek lidského života a rozvoje – spolu s přístupem ke vzdělání a zajištěním uspokojivé životní úrovně. Je prokázaným faktem, že lidské zdraví je přímo determinováno environmentálními a sociálně-ekonomickými podmínkami člověka, kterými jsou úroveň vzdělání,

¹⁸⁰ [Pandemie žákům výsledkově vzala v průměru 3 měsíce učení \(pagresearch.cz\)](https://pagresearch.cz/)

¹⁸¹ [Česká školní inspekce - Tematická zpráva – Návrat žáků k prezenčnímu vzdělávání v základních a středních školách \(csicr.cz\)](https://www.csicr.cz/)

¹⁸² [IDEA Nerovnosti ve vzdělávání COVID-19 kveten2020 18.pdf \(cerge-ei.cz\)](https://www.cerge-ei.cz/)

¹⁸³ [1. Počítače a internet v domácnostech | ČSÚ \(czso.cz\)](https://www.czso.cz/)

¹⁸⁴ <https://www.charita.cz/kdo-jsme/pro-media/tiskove-zpravy/prijimaci-zkousky-jsou-za-dvermi/>

sociální postavení, pracovní podmínky, dostupnost sociálních a zdravotních služeb a stálost a výše příjmu a prostředí, ve kterém lidé žijí. Pokud jsou tyto podmínky v nerovnováze, dochází, mnohdy bez aktivního přičinění dotčených osob, ke zdravotním nerovnostem.

Rozdíly související s uvedenými sociálními, ekonomickými a ekologickými determinantami často vznikají mimo možnosti lidí o nich rozhodovat. V roce 2012 přinesla závěrečná zpráva *Komise WHO pro sociální determinanty zdraví* následující výzvu k celospolečenskému řešení této situace, z níž dnes vychází klíčová mezinárodní diskuze: „*Systémové nerovnosti v oblasti zdraví jsou vnímány jako neopodstatněné a nespravedlivé a je třeba je řešit za účasti všech složek společnosti včetně vládních resortů*“. **Mezi ohrožené skupiny nerovnostmi ve zdraví patří děti a senioři (zejména ti, kteří žijí sami), dále dlouhodobě nezaměstnaní, rodiny sólo rodičů a lidé bez domova.** Dalším faktorem přispívajícím ke zdravotním nerovnostem je etnicita. Vysoký podíl osob žijících v sociálně vyloučených lokalitách tvoří Romové a při nastavování jednotlivých cílů je nutné zohlednit jejich sociokulturní specifika. Z výzkumů vyplývá, že naděje dožití je u Romů zhruba o 10–15 let kratší než u ostatní populace ČR.¹⁸⁵ Studie naznačují, že hlavními faktory zodpovědnými za nemocnost a horší zdravotní stav jsou špatné životní podmínky a rizikové chování související se zdravím. Rizikové faktory, které jsou u sociálně vyloučeného romského obyvatelstva častější (například kouření, špatná strava či špatné hygienické podmínky)¹⁸⁶, jsou úzce spojeny s vyšším výskytem onemocnění, jako jsou kardiovaskulární nemoci, diabetes nebo onemocnění dýchací a trávicí soustavy a s vyšší předčasnou úmrtností.¹⁸⁷

Ačkoliv rovný přístup ke zdravotní péči je v ČR zajištěn platnou legislativou¹⁸⁸, která odráží mimo jiné i mezinárodně právní závazky ČR,¹⁸⁹ a významně podporuje solidaritu a práva pojištěnce v systému veřejného zdravotního pojištění, z výzkumů Úřadu vlády ČR vyplývá, že v ČR stále přetrvávají bariéry k reálnému rovnému přístupu (jedná se především o nízkou zdravotní gramotnost, ztíženou místní, geografickou a finanční dostupnost zdravotních služeb).^{190,191} Zároveň v České republice není zákonnou povinností rodiče registrovat své dítě u praktického lékaře pro děti a dorost ani u zubaře. Dostupnost lékařské péče a zejména péče specialistů, včetně pediatrií, však zůstává problémem v mnoha částech ČR, zejména pak v sociálně vyloučených lokalitách či jejich blízkosti. Předmětem odborné diskuse v návaznosti na to bývá otázka, zda Česká republika naplňuje čl. 24 Úmluvy o právech dítěte, jestliže je některým dětem upřen v důsledku postoje rodičů přístup k preventivní lékařské péči.

¹⁸⁵ Implementation of the National Roma Integration Strategy and Other National Commitments in the Field of Health, Czech Republic (A multi-stakeholder perspective report on 2005–2014 developments), s. 13.

¹⁸⁶ TAČR. [Aplikovaný výzkum pro inovace politik v oblasti dostupnosti zdravotní péče u sociálně vyloučené romské populace](#)

¹⁸⁷ Úřad vlády ČR (2017). [Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2016](#)

¹⁸⁸ Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, v platném znění (zákon o zdravotních službách); zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, v platném znění; zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, v platném znění, zákon č. 258/2002, o ochraně veřejného zdraví, v platném znění.

¹⁸⁹ Zejména závazky vyplývající z Úmluvy o lidských právech a biomedicíně (č. 96/2001 Sb. m.s.).

¹⁹⁰ BALTAG, T. *Frydlantsko – dostupnost zdravotní péče*. 2018. Praha: Agentura pro sociální začleňování. Dostupné z: <https://docplayer.cz/127671990-Frydlantsko-dostupnost-zdravotni-pece-zpracovala-mgr-tereza-baltag.html>

¹⁹¹ FRA – EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS. *Inequalities and multiple discrimination in access to and quality of healthcare* [online]. European Union Agency for Fundamental Rights, 2013 [cit. 2019-11-28]. Dostupné z: https://fra.europa.eu/sites/default/files/inequalities-discrimination-healthcare_en.pdf

V ČR jsou e pojištěnci veřejného zdravotního pojištění zejména děti s trvalým pobytem¹⁹². Pojistné na veřejné zdravotní pojištění je za děti hrazeno státem, tedy i děti z nízkopříjmových rodin nebo jinak znevýhodněné jsou zdravotně pojištěné. **V ČR legislativa zaručuje rovný přístup ke zdravotní péči** a standardní péče je hrazena ze systému veřejného zdravotního pojištění. Systém úhrad vychází mj. ze zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů.

Zákonem č. 48/1997 Sb. o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů sice **není stanovena povinnost rodičů registrovat své nezletilé dítě u pediatra**, ale je zde zakotveno několik dalších povinností, které tento uváděný cíl nahrazují – např. oznamovací povinnost plátců pojistného, kdy je zákonný zástupce, opatrovník nebo poručník povinen oznámit narození dítěte do 8 dnů ode dne jeho narození zdravotní pojišťovně, u které je pojištěna matka dítěte v den jeho narození¹⁹³. Mezi další povinnosti pojištěnce dle výše uvedeného zákona patří i povinnost podrobit se na vyzvání preventivním prohlídkám, pokud tak stanoví výše uvedený zákon nebo obecně závazné předpisy¹⁹⁴.

ČR má legislativně ukotven systém preventivních prohlídek dětí (vyhláška č. 70/2012 Sb., o preventivních prohlídkách, v platném znění) od narození až do dne 19. narozenin, a to jak praktickými lékaři pro děti a dorost, tak stomatology. Obsahem preventivních prohlídek dětí praktickými lékaři pro děti a dorost je anamnéza, fyzikální vyšetření, zhodnocení psychomotorického vývoje dítěte, vyšetření očí a zraku, řeči, hlasu a sluchu, kontrola plánu očkování a očkování a např. v rámci preventivních prohlídek dětí v 18 měsících je prováděno vyšetření za účelem včasné diagnostiky poruch autistického spektra. Obsahem stomatologických prohlídek je např. anamnéza, vyšetření stavu chrupu, parodontu, sliznic, měkkých tkání dutiny ústní, anomálií v postavení zubů a čelistí, onkologická prevence, poučení o hygieně dutiny ústní, stravovacích návycích, významu fluoridové prevence. Vše je u pojištěných hrazeno ze systému veřejného zdravotního pojištění¹⁹⁵. Také screeningové programy jako je např. novorozenecký laboratorní screening, screening sluchu novorozenců a dětí v 5 letech, screeningové vyšetření kyčelních kloubů jsou hrazeny ze systému veřejného zdravotního pojištění.

Samostatnou oblastí ve zdraví a sociálním začleňování je psychiatrická péče a klinicko-psychologická péče stojící na rozhraní sociálního a zdravotního systému. Česká společnost se připojuje k trendu evropských (a dalších) zemí v zavádění komunitní péče, která je spojena s deinstitucionalizací a redukcí velkých

¹⁹² Nejedná se pouze o děti s trvalým pobytem v ČR, pojištěnci mohou být i děti s jinými pobytovými oprávněními, např. žadatelé o mezinárodní ochranu.

¹⁹³ Není-li matka dítěte zdravotně pojištěna podle tohoto zákona, oznámí zákonný zástupce, opatrovník nebo poručník jeho narození zdravotní pojišťovně, u které je pojištěn otec dítěte v den jeho narození. Příslušný obecní úřad pověřený vedením matriky oznámí narození pojištěnce Centrálnímu registru pojištěnců bezprostředně po přidělení rodného čísla.

¹⁹⁴ Viz § 29 zákona o veřejném zdravotním pojištění. Obsah povinných prohlídek je konkretizován vyhláškou č. 56/1997 Sb. Preventivní prohlídky jsou hrazené pojišťovnou (§ 13 odst. 2 písm. c zákona o veřejném zdravotním pojištění) a jsou osvobozené od placení regulačního poplatku.

¹⁹⁵ Ze systému veřejného zdravotního pojištění je hrazena standardní zubní péče včetně prevence, plomb a rovinátek, protetika u dětí do 18 let je hrazena poměrně obsáhle, většinou kompletně nebo s daleko vyšším úhradovým limitem než u dospělého (alespoň jeden preparát je plně hrazen). U poruch zraku platí, že děti do 5 let včetně mají hrazeno vše (skla, čočky, brýlové obruby) 3x ročně a děti od 6 do 14 let jedenkrát za rok. Je nastaven úhradový limit, do kterého by se měl vejít alespoň jeden zdravotnický prostředek.

psychiatrických zařízení a jejich alespoň částečnou přeměnou ve služby komunitní. Duševně nemocní lidé, pro které jejich onemocnění zpravidla znamená vysokou socioekonomickou zátěž, jsou v současné době nuceni využívat zastaralý systém péče, který je izoluje od jejich komunity, trhu práce a většinové společnosti.

Psychiatrické diagnózy tvoří přibližně 3,4 % všech hospitalizačních pobytů, avšak u věkové skupiny 11–20 let je to 7,2 %.¹⁹⁶ V oblasti dětské psychiatrické péče jsou však vážným a dlouhodobým problémem nedostatečné kapacity a s tím související dlouhé čekací lhůty.

Další specifickou oblastí zdravotní péče je dětská paliativní péče. Pro umírající dítě a jeho rodinu je velmi důležitý společně strávený čas. Je velmi časté, že po ukončení kurativní léčby chtějí rodiče (a často i samotné dítě) zpět do domácího prostředí. Pokud to stav dovoluje je v tomto případě ideální ponechat dítě doma a spolupracovat s mobilním hospicem. Zde však nastává problém s nedostupností mobilní hospicové péče pro děti. Rovněž chybí dostatek organizací, které by poskytovaly pomoc a podporu umírajícím dětem a jejich rodinám.¹⁹⁷ Od roku 2018 ale dochází v ČR díky České společnosti paliativní medicíny k rozvoji dětské paliativní péče, kdy pravidelně probíhají setkání odborníků a rovněž dochází k realizaci odborných kurzů a konferencí, díky čemuž se daří zvyšovat informovanost v této oblasti.¹⁹⁸ V roce 2022 byla vydána Institutem Pallium ve spolupráci s klíčovými stakeholdery komplexní **Koncepce péče o děti a dospívající se závažnou život limitující a ohrožující diagnózou a jejich rodiny**.¹⁹⁹ Péče o děti se závažnou život limitující diagnózou je ze zdravotního pojištění plně hrazena.

Dopad covid-19

Propad duševního zdraví v roce 2021 postihl především ženy s dětmi v domácnosti.²⁰⁰ Vývoj duševního zdraví u žen s dětmi kopíruje trendy zavádění a rušení prezenční výuky ve školách.²⁰¹ V prosinci 2020 došlo po listopadovém otevření škol ke zlepšení, naopak opětovné uzavření škol v lednu provázal nárůst příznaků.²⁰² Příznaky alespoň středně těžké deprese či úzkosti se v jarní i podzimní vlně vyskytovaly nejčastěji mezi nejmladšími dospělými do 24 let.²⁰³

¹⁹⁶ <https://zdravi2030.mzcr.cz/zdravi-2030-strategicky-ramec.pdf>

¹⁹⁷ Koncepce péče o děti a dospívající se závažnou život limitující a ohrožující diagnózou a jejich rodiny. Dostupné z https://pallium.cz/wp-content/uploads/2022/01/Koncepce-p%C3%A9%C4%8De-o-d%C4%9Bti-se-z%C3%A1va%C5%BEnou-diagn%C3%B3zou_A5_online.pdf

¹⁹⁸ <https://detska.paliativnimedcina.cz/>

¹⁹⁹ Viz <https://pallium.cz/koncepce-pecce-o-deti-a-dospivajici-se-zavaznou-zivot-limitujici-a-ohrozujici-diagnozou-a-jejich-rodiny>.

²⁰⁰ [Život během pandemie - Jaké má pandemie dopady na duševní zdraví? \(zivotbehempandemie.cz\)](https://zivotbehempandemie.cz/)

²⁰¹ [Život během pandemie - Jaké má pandemie dopady na duševní zdraví? \(zivotbehempandemie.cz\)](https://zivotbehempandemie.cz/)

²⁰² [Život během pandemie - Jaké má pandemie dopady na duševní zdraví? \(zivotbehempandemie.cz\)](https://zivotbehempandemie.cz/)

²⁰³ [Život během pandemie - Jaké má pandemie dopady na duševní zdraví? \(zivotbehempandemie.cz\)](https://zivotbehempandemie.cz/)

Pandemie měla ale výrazné dopady i na děti, nejenom na jejich rodiče. Byl pozorován nárůst obezity u dětí²⁰⁴, změny v jejich pohybových aktivitách²⁰⁵, zhoršení duševního zdraví (informace z terénu mluví o vysokém nárůstu sociálních fobií, psychických onemocnění, sebepoškozování a sebevražedných tendencích u náctiletých v důsledku izolace dětí) a závislostní chování u dětí a nadměrné používání technologií²⁰⁶.

2.4 Oblast přístupu ke zdravé výživě

V ČR existuje projekt (resp. projekty) Obědy pro děti, prostřednictvím kterého jsou financovány potřebným dětem školní obědy. Projekt byl zahájen v roce 2013 obecně prospěšnou společností Women for Women. Jeho cílem je pomoci dětem, jejichž tíživá rodinná situace je dlouhodobá, které nemají vidinu zlepšení situace a pro které mohou být obědy ve školní jídelně mnohdy jediným pravidelným teplým jídlem, ač se jejich rodiče tuto situaci snaží řešit.²⁰⁷ Po třech letech financování ze soukromých zdrojů se zapojilo také MPSV a MŠMT. U MŠMT se jedná o finanční podporu v rámci dotace „Podpora školního stravování žáků základních škol“. Ve školním roce 2020/21 vyčlenilo MŠMT 55 milionů Kč a obědy díky těmto prostředkům spolu se soukromými prostředky Women for Women získalo téměř 11 tisíc dětí.²⁰⁸ Partnerskou organizací MŠMT je právě společnost Women for Women, která přímo komunikuje s jednotlivými základními školami, které se do projektu přihlásí. Děti jsou vybírány učiteli a řediteli škol na základě znalosti jejich životní situace a to, že mají oběd financovaný z projektu, je naprosto anonymní. Pro rok 2021 vyhlásilo MŠMT dotační výzvu i pro předškolní děti „Podpora školního stravování dětí MŠ v Karlovarském a Ústeckém kraji na rok 2021“.

V případě MPSV se jedná o projekt „Obědy do škol“. Ve školním roce 2020/2021 mohly být jeho prostřednictvím zajištěny obědy pro cca 20 000 dětí v téměř tisícovce škol, školek a stravovacích zařízení ve všech 14 krajích České republiky, které se do projektu zapojily. Projekt je financován z Fondu evropské pomoci nejchudším osobám (FEAD). Jeho cílovou skupinou jsou děti ve věku 3–15 let, které navštěvují mateřskou a základní školu a jejichž zákonní zástupci pobírají dávky pomoci v hmotné nouzi v rozhodném období, což ověřuje místně příslušný úřad práce. Oprávněnými žadateli v této výzvě jsou kraje a hl. m. Praha.²⁰⁹ Projekty financované skrze Operační program potravinové a materiální pomoci umožní úhradu stravného ukrajinským dětem.²¹⁰

Ve všech případech musí být obědy snědены přímo ve škole nebo, pokud dítě ve škole není, odhlášeny. Nejedná se tedy o přímou finanční podporu rodin.

Dlouhodobě je nejvíce podpořených dětí v Moravskoslezském, Ústeckém a Jihomoravském kraji. Z programového období 2014–2020 budou poslední obědy hrazeny ve školním roce 2022/2023. Podpora stravování dětí ve školských zařízeních bude i nadále pokračovat, a to prostřednictvím Operačního programu

²⁰⁴ (neveřejný průzkum mezi PLDD, autor: MUDr. Hulleová, SPLDD) – proběhlo ale tiskem

²⁰⁵ (tým prof. Koláře má zveřejněný článek v AJ)

²⁰⁶ Oficiální data nejsou, ale školy toto reportují.

²⁰⁷ [Obědy pro děti | WOMEN FOR WOMEN \(women-for-women.cz\)](https://www.women-for-women.cz/)

²⁰⁸ [MŠMT poskytne Obědům pro děti 55 miliónů korun | Aktuality | O projektu | Obědy pro děti \(obedyprodeti.cz\)](https://www.msmt.cz/aktuality/obedy-pro-deti)

²⁰⁹ [Projekt MPSV „Obědy do škol“ pomáhá už pátým rokem.](https://www.mpsv.cz/obedy-do-skol)

²¹⁰ Pomoc budou moci využít ty děti, jejichž škola je v daném projektu zapojena na úrovni partnera.

Zaměstnanost plus (OPZ+). Změna nastane na straně příjemce, kdy se jím místo kraje stane odbor MPSV. Nutno však podotknout, že projekt Obědy do škol ve svém současném nastavení neřeší přístup dětí ke zdravé výživě v době prázdnin nebo v době distanční výuky.

Zdravá výživa je navíc důležitá už od narození, nejen ve věku školní docházky – opatření v návrhové části se proto zaměřují na zdravou výživu komplexně: na problematiku výživy v těhotenství, podporu kojení, předškolní stravování i edukaci rodin a podporu zdravých stravovacích návyků obecně.

2.5 Oblast přístupu k bydlení

Právo na bydlení je chápáno Všeobecnou deklarací lidských práv, Mezinárodním paktem o hospodářských, sociálních a kulturních právech a také Evropským pilířem sociálních práv jako jedno ze základních sociálních práv, které, byť se jedná o právo nenárokové, představuje základní předpoklad kvalitního života každého jednotlivce.

V ČR přetrvává trend upřednostnění vlastního bydlení před bydlením nájemním. Podle studie “Property Index” společnosti Deloitte (2018)²¹¹ musí Češi z porovnávaných 12 států šetřit na nové vlastnické bydlení déle než obyvatelé jiných evropských zemí (například Francie, Německo, Velká Británie). Podle údajů společnosti Zeitgeist Asset Management²¹² je však v současnosti podíl vlastnického bydlení v České republice 78 % a podíl nájemního bydlení jen 22 %.

Družstevní výstavba je minimální (asi 1 % podílu na celkovém bytovém fondu ČR), stejně jako obecní (asi 6 % v r. 2016 včetně nevyužívaných či neobydlených bytů), jejich dostupnost je proto silně limitovaná. Ceny nájmu se za posledních 12 let zvýšily o 79 % (Eurostat, 2019), drobný pokles byl zaznamenán jen v některých lokalitách v důsledku covid-19 a zastavení podnikání v bydlení – Airbnb (Praha). Také dostupnost vlastnického bydlení klesá. Ceny vlastnického bydlení vzrostly za posledních 12 let o 60 % (Eurostat, 2019) a výstavba nových nemovitostí je administrativně náročná, a tedy i zdlouhavá.

Zpráva o vyloučení z bydlení za rok 2021 uvádí, že v bytové nouzi se v ČR nachází 35–62 tisíc domácností, v nichž vyrůstá 20–51 tisíc dětí do 18 let. Dalších 130–190 tisíc domácností s přibližně 100 tisíci dětmi je ohroženo ztrátou bydlení.²¹³ Celkově v domácnostech zatížených nějakým problémem s bydlením (bytová nouze, ohrožení ztrátou bydlení, nadměrné náklady na bydlení) žije 150–250 tisíc dětí.

²¹¹ Deloitte: Property Index Overview of European Residential Markets, 2018, online. Dostupné na: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/dk/Documents/realestate/Downloads/Property%20index%202018.pdf>

²¹² Peter Noack, Zeitgeist Asset Management: zájem o nájemní bydlení v ČR prudce roste, 2019, online. Dostupné na: <https://www.zeitgeist.re/cs/news/zajem-o-najemni-bydleni-v-cr-prudce-vzroste->

²¹³ Do kategorie domácností ohrožených ztrátou bydlení jsou započítány domácnosti, které přiznávají, že se u nich v posledním roce objevil problém s úhradou nájemného za byt, plateb za teplo, elektřinu, plyn nebo vodu či se splácením hypotéky. A také domácnosti, které sice problémy s hrazením nákladů na bydlení zatím nepřiznávají, ale současně fungují všech následujících podmínek: 1. bydlí v nájemním bydlení, nebo pokud mají vlastní bydlení, splácí hypotéku; 2. vykládají více než 50 % ze svých čistých příjmů na bydlení; 3. uvádí, že si nemohou dovolit zaplatit neočekávaný výdaj ve výši 11 200 Kč; 4. uvádí, že náklady na bydlení jsou pro ně zátěží; 5. uvádí, že vychází s příjmy jen obtížně; 6. z hlediska čistého měsíčního příjmu nepatří mezi domácnosti s vyššími než mediánovými příjmy. [Bydlení-jako-problem-2021.pdf \(socialnibydleni.org\)](#); Zdroj pro rok 2021 bude zde [Příjmy a životní podmínky domácností - 2020 | ČSÚ \(czso.cz\)](#).

Nejrozsáhlejším problémům bytové nouze čelí města ve strukturálně postižených regionech (zejm. ostravská a ústecko-chomutovská aglomerace). Co do podílu domácností zatížených neúměrnými náklady na bydlení se za Prahou (s 19 %) umísťují Ústecký a Karlovarský kraj (se 16 %) a Moravskoslezský kraj (se 13 %). Tyto kraje společně zvedají republikový průměr na 11 %. Bytovou nouzi je třeba vnímat v kontextu kumulace dalších problémů. Lokality s disproportčním počtem domácností v bytové nouzi si vedou špatně i v dalších statistikách. Např. Ústecký kraj s výše uvedenými problémy je rovněž krajem s mimořádně vysokým podílem lidí v exekuci²¹⁴, krajem vedoucím si velmi špatně ve srovnání PISA, které zároveň sleduje – v Ústeckém kraji rovněž mimořádně nízký – index sociálního, ekonomického a kulturního statusu²¹⁵. Obdobně mají města podle průzkumu projektu Obce v datech nízký celkový index kvality života²¹⁶. Výsledky PISA jsou v tomto směru zvlášť užitečné, neboť vazba mezi bytovou nouzí a problémy ve vzdělávání je dobře popsána²¹⁷ a zároveň poskytuje srozumitelný popis hloubky problému situace menšiny případů, která je zároveň trochu neviditelná a trochu se vymyká představivosti: Zatímco děti z Prahy dosáhly ve čtenářské gramotnosti výsledků srovnatelných s průměrem Japonska, Ústecký kraj je naopak srovnatelný s průměrem Rumunska.

Mezi lety 2018 a 2020 došlo k poklesu v počtu rodin v ubytovnách o téměř čtyřicet procent z 2 300 na 1 400 rodin, přesné příčiny však nejsou známe, faktem je, že rodiny z ubytoven mají jen malou šanci uspět na trhu se standardním bydlením. Řada rodin, které dříve pobývaly v ubytovnách, pravděpodobně skončila v bytové nouzi v bytech (přestěhovala se k příbuzným či známým, čímž mnohdy došlo současně k přelidnění bytů).²¹⁸ V roce 2020 činil výdaj průměrné domácnosti na bydlení celkem 6 618 Kč měsíčně.²¹⁹ Výdaje na bydlení představují pro rozpočty rodin zásadní zatížení, nejvíce zatěžují domácnosti s nízkými příjmy, kde mohou tvořit až 65 % příjmů.

Domácnosti, které se ocitly v bytové nouzi, se nejvíce nacházejí v největších městech České republiky, tj. v Praze, Brně a Ostravě. Dále se potvrdilo, že bytovou nouzí jsou více zasaženy severní Čechy a severní Morava jako regiony s vyšším podílem obyvatel v tíživé sociální situaci.²²⁰ S rapidně rostoucími cenami energií počet těchto domácností ještě naroste. Do vysokého zatížení domácností výdaji na bydlení se totiž také promítá energeticky náročný provoz bytového fondu, z celkových výdajů na bydlení připadá asi polovina právě na energie a provoz.²²¹ Evropská unie považuje energetickou chudobu za zásadní problém, který dále akcentuje příjmovou chudobu či zdravotní problémy (problémy s dostupností energií způsobují další zadlužování, zvýšený stres a obecně zhoršené podmínky už

²¹⁴ <http://mapaexekuci.cz/>

²¹⁵ http://www.csicr.cz/html/2019/Narodni_zprava_PISA_2018/html5/index.html?&locale=CSY&pn=45

²¹⁶ <https://www.obcevdtech.cz/mapa>

²¹⁷ https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Analiza_dopadu_nedostacujiciho_bydleni_na_skolni_a_dalsi_problemy_deti_v_CR.pdf/26bac884-b124-6f49-beec-a062b2eec275

²¹⁸ [Bydlení-jako-problem-2021.pdf \(socialnibydlení.org\)](https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Analiza_dopadu_nedostacujiciho_bydleni_na_skolni_a_dalsi_problemy_deti_v_CR.pdf/26bac884-b124-6f49-beec-a062b2eec275)

²¹⁹ ČSÚ. Příjmy a životní podmínky domácností. [online] [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/142681148/1600212119.pdf/601822c1-919e-4179-8d6c-7ef760377bf6?version=1.1>

²²⁰ Zpráva o vyloučení z bydlení za rok 2021, [online]. 2021 [cit. 2021-10-19]. Dostupné z <http://www.socialnibydlení.mpsv.cz/images/soubory/Ostatni/Bydlení-jako-problem-2021.pdf>

²²¹ Český statistický úřad (ČSÚ) (2017). Vydání a spotřeba domácností, statistiky rodinných účtů za rok 2016. [online]. ČSÚ. [cit. 15. 10. 2018]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/46388837/16001817.pdf/580aa93e-a92e-44a5-9255-d7dbcc346955?version=1.0>

tak chudých domácností, což může vést i k odpojení od energií či přílišnému omezení odběru, což v návaznosti může dále vést ke zdravotním problémům). V ČR si nemůže dostatečně vytopit své obydlí 2,8% populace, tedy 298 tisíc osob.²²²

Díličí informace napovídají, že domácnosti s dětmi (zejména domácnosti sólo-rodíčů) jsou obecně znevýhodněné na trhu s nájemním bydlením – a to částečně ze zvyku, částečně kvůli obavám z hluku a částečně kvůli obavě ze schopnosti platit nájem. Jedním z velkých problémů souvisejících s bydlením jsou kauce. Mnoho lidí nemá dostatek finančních prostředků na zaplacení kauce za byt, což jim brání v získání dostupného bydlení. Občas dokonce dochází k naprosto paradoxní situaci, kdy se z důvodu absence finanční rezervy nemohou přestěhovat do levnějšího podnájmu. Jsou tak nuceni vydávat za bydlení neúměrné množství prostředků, které občas ani nemají. Tyto peníze jim pak chybí na zajištění dalších životních potřeb a tato situace je často vede do dluhové pastí.²²³ Možností je žádat na úřadech práce jednorázovou dávku mimořádné okamžité pomoci, která může být vyplacena právě v souvislosti s kaucí na bydlení. Jedním z příkladů dobré praxe je program obecně prospěšné společnosti Women for Women „Kauce na bydlení“ (dříve „Adoptuj Marii“), který se zaměřuje právě na podporu bydlení samoživitelů a jejich dětí. Cílem je finančně podpořit konkrétní samoživitele a pomocí nevratného příspěvku na kauci až do výše 25 000 Kč jim umožnit získat bezpečný a důstojný domov. V roce 2021 bylo v rámci tohoto projektu přijato 332 žádostí a vyplaceno 1 724 910 Kč ze soukromých zdrojů a sbírek.

V návaznosti na nedostatek obecních bytů, neúměrně rostoucí ceny nájmu, energií i vlastnického bydlení a rostoucí počet lidí bez domova či ohrožených jeho ztrátou, je třeba zvyšovat počet podpořených sociálních/dostupných bytů financovaných z prostředků SFPI, státního rozpočtu a evropských fondů včetně průběžného monitoringu těchto programů a souběžně poskytovat analytickou a metodickou podporu obcím, městům a dalším aktérům při tvorbě jejich bytových politik. Na systémové úrovni je toho však možné dosáhnout jen v případě existence zákona zaměřeného na dostupnost bydlení. MPSV se ve spolupráci s ostatními resorty zabývá systémovým řešením již více než 10 let. Přesto v současnosti v ČR **neexistuje komplexní právní úprava upravující pravidla pro zajištění ochrany a podpory v oblasti přístupu k bydlení, jejíž nezbytnou součástí budou i terminologické definice základních pojmů včetně pojmů zastřešujících** (sociální/dostupné bydlení, bytová nouze, energetická chudoba aj.).²²⁴ MMR proto ve vládou schválené Koncepti bydlení ČR 2021+ vydané na jaře roku 2020 řadí mezi hlavní cíle kvalitní dostupné bydlení spojené se zavedením institucionálního a právního rámce sociálního bydlení.

MPSV zastřešuje oblast sociálního bydlení v Koncepti sociálního bydlení ČR 2015–2025. Tento materiál představuje rámcový dokument, který vymezuje směr a priority v budování systému sociálního bydlení pro osoby v bytové nouzi v ČR. Koncepte považuje sociální bydlení za komplexní systém pomoci lidem v bytové

²²² Očenášková, A. : *Na 300 tisíc Čechů si doma nemůže pořádně zatopit. Postihla je „energetická chudoba“*. (2021) [online]. Dostupné na: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/tri-sta-tisic-obyvatel-ceska-si-ve-svem-byte-nemuze-dostatec/r~4801a41850d011eb9d74ac1f6b220ee8/>

²²³ [Kauce na bydlení – statistiky 2019 | Bydlím, tedy jsem \(bydlimtedyjem.cz\)](https://bydlimi.cz/)

²²⁴ V roce 2016 MPSV vytvořilo společně se spolugestory Ministerstvem pro místní rozvoj a ministrem pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativě návrh zákona o sociálním bydlení a o příspěvku na bydlení. Návrh zákona vycházel z Konceptu sociálního bydlení České republiky 2015–2025. Tento návrh zákona však nebyl přijat vládou a v roce 2018 bylo vládou v rámci plánu legislativních prací ustanoveno, že hlavním gestorem věcného záměru a návrhu zákona o sociálním bydlení bude Ministerstvo pro místní rozvoj.

nouzi, který propojuje nástroje bytové a sociální politiky, mezi klíčové principy týkající se sociální stránky bydlení řadí individualizovanou sociální práci, její provázání s dalšími nástroji sociální a bytové politiky či dávkovou politikou.

Podle expertů na oblast sociálního bydlení musí systém sociálního bydlení zahrnovat tyto komplexní nástroje:²²⁵

- nástroje prevence ztráty bydlení;
- nástroje podpory udržení v bydlení a získání nového bydlení prostřednictvím sociální práce;
- systém sociálních služeb a sociální práce pro řešení krizových životních situací;
- nástroje komunitní práce;
- nástroje pro vznik a rozvoj sítě sociálních bytů;
- finanční nástroje pro obce a další poskytovatele sociálního bydlení, finanční nástroje pro občany v podobě sociálních dávek na bydlení.

Klíčovou a nedílnou součástí sociálního bydlení je sociální práce, resp. činnost sociálních pracovníků, bez jejíž podpory by nedocházelo k efektivnímu a dlouhodobě udržitelnému chodu systému sociálního bydlení. Zároveň se ukazuje, že sociální práce je nezbytnou podmínkou pro funkční nastavení lokálních systémů sociálního bydlení. Dále je třeba pro kvalitní nastavení sociální práce stanovit maximální počet klientů na jednoho pracovníka, podporu vzdělávání sociálních pracovníků či finanční udržitelnost sociální práce na obcích.

Podpora osob v bytové nouzi je zajištěna dávkovým systémem (příspěvek a doplatek na bydlení, dávka mimořádné okamžité pomoci). Příspěvek na bydlení a doplatek na bydlení jsou poskytovány jako opakující se dávka na bydlení a jsou příjmově testovány. Mimořádná okamžitá pomoc je dávka jednorázová a lze ji poskytnout ve specifických situacích mimo jiné i ve spojitosti s bydlením.

²²⁵ Závěry vzešlé z pracovních skupin k revizi Konceptce sociálního bydlení ČR 2015–2025, které probíhaly v období 5–7/ 2018.

Tabulka č. 8: Statistiky počtu příjemců vybraných sociálních dávek a jejich průměrné vyplacené výše (s důrazem na osoby do 18 let věku přítomné v rodině/domácnosti)

Sociální dávka	Měsíc nároku, za který byla sociální dávka vyplacena	Počet domácností / rodin (v tis.) celkem	z toho s min. jednou osobou do 18 let věku	Počet osob do 18 let věku v domácnostech /rodinách (v tis.)	Průměrná výše vyplacené dávky (v Kč)		
					celkem	z toho v domácnostech s min. jednou osobou do 18 let věku	nezaop. dětem do 18 let věku
Příspěvek na bydlení	červen 2019	171,5	76,0	135,8	3 553	4 871	X
	prosinec 2019	160,0	72,0	129,8	3 574	4 891	X
	červen 2020	169,9	74,2	133,4	3 865	5 282	X
	prosinec 2020	155,0	64,9	118,3	3 558	4 882	X
	červen 2021	159,7	67,2	121,9	3 794	5 139	X
Doplatek na bydlení	červen 2019	33,6	13,8	30,0	3 957	4 720	X
	prosinec 2019	31,9	13,1	28,6	4 050	4 833	X
	červen 2020	32,7	12,6	27,4	4 079	4 864	X
	prosinec 2020	33,8	12,7	27,5	4 189	4 988	X
	červen 2021	35,5	13,3	28,4	4 093	4 840	X

Zdroj: interní statistiky MPSV.

Mimořádná okamžitá pomoc je jednorázovou dávkou v hmotné nouzi, která se poskytne osobě v hmotné nouzi, a to za účelem odvrácení vážné újmy na zdraví a vážné mimořádné události (živelní pohroma), ale i v situacích, kdy má jednotlivec/rodina zvýšené náklady související se vzděláváním nebo zájmovou činností dětí či s pořízením nebo opravou věcí dlouhodobé potřeby (např. pračka, lednice). Jako velmi účinné se prokazuje využití MOP na uhrazení jistoty (kauce) u nájemního bydlení.²²⁶ Dávka však není nároková a záleží na individuálním posouzení dané situace Úřadem práce ČR²²⁷. Využití této dávky pro osoby v hmotné nouzi na širší spektrum potřeb spojených s bydlením a zároveň individuální posouzení její nárokovosti vyžadují její **průběžný monitoring a vyhodnocování**.

V souvislosti s etablováním definic spjatých s dostupným bydlením je třeba také **vytvořit metodiky zavádění přístupů Housing Led a Housing First**. Oproti přístupu Housing Led soustředěnému především na dostupnost bydlení, přístup Housing First je v ČR nově zaváděnou inovativní metodou využívanou k pomoci

²²⁶ Dále může být o mimořádnou okamžitou pomoc požádáno na náklady vzniklé při stěhování a výpadku příjmů v souvislosti s přechodem z jedné formy bydlení na jinou, úhradu noclehárny, po propuštění osoby z výkonu trestu odnětí svobody či ústavní výchovy na zajištění základních životních potřeb.

²²⁷ Mikulec, M., Šnejdrová, M. (ed): Metodika sociální práce v sociálním bydlení, online, 2019. Dostupné z: Metodika_sociální_práce_v_sociálním_bydlení.pdf (mpsv.cz)

těm nejzranitelnějším, lidem bez domova, v nejistém či nevyhovujícím bydlení (definice ETHOS²²⁸), kteří potřebují komplexní podporu. Jde o poskytnutí standardního bydlení bez předchozí léčby či “tréninku” a zároveň robustní podporu podle individuálních potřeb klienta.

V ČR chybí využívání inovativních nástrojů, které by pomohly akcelarovat dostupnost bytů či přispěly k prevenci ztráty bydlení. Mezi nejúčinnější, jejichž pilotní využití se osvědčuje i v ČR, patří zavádění sociálně realitních agentur, kontaktní místa, garanční a krizové fondy na obcích, case management. Proto je třeba **zavádění nových nástrojů podpořit** a monitorovat.

2.5 Ruská invaze na Ukrajinu a příchod velkého množství ukrajinských uprchlíků – děti a mladistvých do 18 let

EU historicky poprvé aktivovala směrnici o dočasné ochraně, která má nabídnout rychlou a efektivní pomoc, včetně jasného právního statusu uprchlíků. Ukrajinci a jejich rodinní příslušníci i osoby, pro něž se Ukrajina stala domovem, u kterých došlo k vysídlení v důsledku válečného konfliktu, mají nárok na bezprecedentní ochranu v celé EU (včetně přístupu na trh práce, k ubytování, vzdělání a zdravotní péči). Vzhledem k rozsahu poskytované podpory je nezbytné, aby došlo k zapojení všech složek společnosti – státní správy a samosprávy, zaměstnavatelů, sociálních partnerů, úřadů práce, poskytovatelů sociálních a zdravotních služeb, orgánů sociálně-právní ochrany dětí, zařízení péče o děti a vzdělávacích zařízení, neziskových organizací aj.

V tuto chvíli není jisté, po jak dlouhou dobu bude podpora ukrajinským uprchlíkům poskytována²²⁹. Podpora proto musí být bezprostřední, ale zároveň musí být brána v úvahu možnost, že se pobyt uprchlíků prodlouží. Děti přicházející z Ukrajiny (a ve svém důsledku i přichází dospělí) byly nečekaně vystaveny děsivým zkušenostem a budou tedy potřebovat zvláštní ochranu, péči a psychosociální podporu. Mnoho z nich navíc opustilo Ukrajinu bez rodičů či dokonce bez jakéhokoliv doprovodu.

Česká vláda dne 13. dubna 2022 schválila strategický dokument Stanovení strategických priorit vlády ČR ke zvládnutí dopadů migrační krize související s invazí Ruské federace na Ukrajinu²³⁰. V tomto materiálu je vymezen hlavní cíl, a to aby ČR ze současné situace způsobené agresí Ruské federace na Ukrajině vyšla silnější v oblasti hodnot, společenské vzájemnosti, kultury a ekonomiky. K dosažení tohoto cíle je navržena realizace opatření ve 13 prioritních oblastech²³¹. Na plnění těchto opatření dohlédne národní koordinátor. Vláda na tuto pozici dočasně jmenovala ministra vnitra.

²²⁸ Definice ETHOS online. Dostupné z: ethos2484215748748239888.pdf (feantsa.org)

²²⁹ Ruská invaze na Ukrajinu oficiálně začala dne 24. února 2022. Řada měst (např. Mariupol) byla během první měsíce války téměř srovnána se zemí.

²³⁰ <https://www.mvcr.cz/soubor/stanoveni-strategickych-priorit-vlady-pdf.aspx>

²³¹ Jedná se o následující oblasti: Mezi prioritami vlády jsou hlavní oblasti, na které je nutné se zaměřit. Jde o oblasti: koordinace a organizační zajištění, právní status, digitalizace řízení a řešení uprchlické vlny, ubytování a bydlení, zaměstnávání a integrace na trhu práce, školství, sociální oblast, zdravotní zajištění, adaptace a integrace v ČR, vnitřní bezpečnost, evropská a mezinárodní strategie, financování a komunikace.

V rámci prvotní pomoci je osobám hledajícím bezpečí v ČR zajišťován právní status (dočasná ochrana), přístup ke zdravotní péči (registrace do systému veřejného zdravotního pojištění), poskytována prvotní humanitární dávka a nouzové ubytování, které v některých případech muselo již přejít i do podoby dočasného nouzového přístřeší.

Celkový počet příchozích však již významně přesahuje kapacitu státu. Základním cílem je nyní zajistit návazná opatření jako součást střednědobé až dlouhodobé strategie jejich adaptace/integrace na české prostředí. Je nutné umožnit uprchlíkům začít zajišťovat vlastní potřeby ve své režii. K tomu potřebují získat stabilní bydlení a zaměstnání, vzdělávání pro děti, přístup ke zdravotní péči a sociálním službám.

V návaznosti na rozhodnutí Rady (EU) 2022/382 ze dne 4. března 2022, kdy poprvé v historii EU stanovilo, že dochází k hromadnému přílivu vysídlených osob ve smyslu článku 5 směrnice 2001/55/ES, a došlo tak k zavedení jejich dočasné ochrany (na celoevropské úrovni), ČR připravila tzv. Lex Ukrajina, který reagoval na institut dočasné ochrany a upravil zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců a další zákony, čímž umožnil pružnější reagování na velký počet příchozích uprchlíků z Ukrajiny.

Lex Ukrajina se skládá ze tří norem na pomoc uprchlíkům z Ukrajiny:

- zákon navržený MV upravil přidělování dočasné ochrany, právní status uprchlíků a přístup ke zdravotní péči,
- zákon navržený MPSV upravil zaměstnávání, sociální zabezpečení a dětské skupiny,
- zákon navržený MŠMT upravil přístup ke vzdělávání.

Zákony byly zrychleně projednány Parlamentem, podepsány Prezidentem a vstoupily v platnost publikací ve Sbírce zákonů 21. března 2022. Jsou přijaty na dobu jednoho roku, pozbydou účinnosti 31. března 2023. Dne 28. června vstoupila v platnost novela, tzv. Lex Ukrajina II. Dle této novely nemají nově na humanitární dávku nárok ti, kterým bylo bezplatně poskytnuto ubytování včetně celodenní stravy a základních hygienických pomůcek. Rovněž se mění výše vyplácené dávky, a to z původních 5 000 Kč na 4 620 Kč pro osoby ve věku 18 let a starší a 3 320 Kč pro děti do 18 let. V tomto režimu bude humanitární dávka poskytována do března 2023.

DOČASNÁ OCHRANA A PRÁVNÍ STATUS UPRCHLÍKA

Dočasná ochrana se vztahuje na občany Ukrajiny, kteří pobývali na Ukrajině před 24. únorem a poté zemi opustili, či kteří 24. února oprávněně pobývali v ČR na základě bezvízového styku nebo krátkodobého víza, dále na osoby bez státní příslušnosti a držitelé mezinárodní ochrany na Ukrajině, kteří pobývali na Ukrajině před 24. únorem a poté zemi opustili a na rodinné příslušníky výše zmíněných skupin, kteří spolu s nimi před 24. únorem pobývali na Ukrajině. Lex Ukrajina rozšiřuje tento okruh o cizince s trvalým pobytem na Ukrajině, kteří nemohou vycestovat do země původu (či předchozího trvalého pobytu u osob bez státní příslušnosti)

z důvodu hrozby skutečného nebezpečí podle § 179 odst. 2 zákona o pobytu cizinců. Dočasná ochrana bude trvat jeden rok, a může být automaticky prodloužena nejdéle o jeden rok. Další prodloužení bude podléhat dalšímu rozhodnutí Rady.

O dočasnou ochranu bylo nejdříve (dle Lex Ukrajina I) možné požádat v jakékoliv zemi EU (kromě Dánska), ale výhody z ní plynoucí bylo možné čerpat pouze v zemi, která ji udělila. Dle novely (Lex Ukrajina II) je aktuálně možné žádat o dočasnou ochranu pouze v jedné zemi, udělením i žádostí v jiné zemi EU dočasná ochrana v ČR zaniká.

Vydané vízum cizince opravňuje k cestování po celém schengenském prostoru stejně jako u bezvízového styku během 90 dní ze 180. Vstup na trh práce a další výhody v jiných zemích EU je upraven legislativou jednotlivých zemí. V České republice cizinci, jimž byla dočasná ochrana udělena v jiném členském státě, nemají volný vstup na trh práce. Držitelé i žadatelé o dočasnou či mezinárodní ochranu v ČR či jiném státě EU nebudou moci na zastupitelských úřadech požádat o jakýkoliv typ víza či pobytového oprávnění (studijní, pracovní atd.) Přejít na jiné pobytové oprávnění není možný (kromě sloučení rodiny).

K podání žádosti o udělení dočasné ochrany je (dle Lex Ukrajina II) třeba předložit doklad o ubytování (kromě uprchlíků, kterým bylo ubytování zajištěno orgánem krizového řízení). Může se použít prohlášení majitele nebo oprávněného uživatele nemovitosti, kdy podpis majitele nebo oprávněného uživatele nemusí být ověřen.

VZDĚLÁVÁNÍ

Školství je s ohledem na strukturu příchozích dotčeno zásadním způsobem, neboť více než třetina příchozích jsou děti, z toho děti ve věku plnění povinné školní docházky představují až čtvrtinu z celkového počtu příchozích. Dle statistik MŠMT k 6. květnu 2022 dosahoval počet dětí s dočasnou ochranou zapsaných v MŠ 3 730 (20 % celkového počtu příchozích ve věku předškolního vzdělání). K 29. červnu 2022 bylo v MŠ zapsáno 5 136 dětí-příchozích z Ukrajiny, které byly přijaty ke vzdělání ve školním roce 2021/2022. Téměř pětina těchto dětí (929; 18,1 %) však již školu přestala navštěvovat. Pro školní rok 2022/2023 bylo dosud přijato 3 711 dětí příchozích z Ukrajiny²³². Nejvyšší počty těchto dětí jsou nadále umístěny v mateřských školách v Praze (753; 14,7 %), za nimiž následují mateřské školy Středočeského kraje (577; 11,2 %) a Moravskoslezského kraje (559; 10,9 %). Pokud k výše uvedenému počtu připočteme i 3 711 dětí-příchozích z Ukrajiny, které již školy přijaly ke vzdělávání pro nový školní rok 2022/2023, zvýší se celkový počet těchto dětí evidovaných mateřskými školami na 8 847 (z toho bylo 3 471 dětí, tj. 41,4 %, přijato k povinnému předškolnímu vzdělávání).

²³² Nejedná se však o finální údaj

V oblasti základního vzdělání bylo na ZŠ zapsáno 25 799 žáků (38 % z celkového počtu příchozích ve věku základního vzdělání)²³³. V důsledku nízkého podílu dětí navštěvujících vzdělávací zařízení ve školním roce 2021/2022 lze v následujícím školním roce očekávat zvýšení počtu ukrajinských dětí do českého vzdělávacího systému, a to zejména v mateřských a základních školách vzhledem k plnění povinné školní docházky. Nárůst žáků lze rovněž očekávat na středních školách, ve kterých bylo k 31. 3. 2022 do denní formy zařazeno celkem pouze 469 dětí s dočasnou ochranou. Vzhledem k již nedostatečným kapacitám, především v oblasti předškolního vzdělávání, lze očekávat silný nápor na český vzdělávací systém, který bude rovněž podmíněn regionálními rozdíly.

V souvislosti s jazykovou přípravou a adaptací dětí z Ukrajiny MŠMT vyhlásilo v dubnu 2022 dvě dotační výzvy: *Adaptační skupiny pro děti cizince migrující z Ukrajiny 2022*²³⁴ (zaměřeno na podporu volnočasových adaptačních skupin pro děti cizince od 3 do 15 let) a *Jazykové kurzy pro děti cizince migrující z Ukrajiny 2022*²³⁵ (zaměřeno na podporu intenzivních jazykových kurzů pro děti ve věku 14–18 let). MŠMT již také připravilo řadu metodických materiálů pro školy a školská zařízení v souvislosti se vzděláváním ukrajinských dětí, žáků a studentů²³⁶. Klíčový důraz bude dále kladen na intenzivní jazykové vzdělávání ukrajinských pedagogů a vzdělávání českých učitelů k výuce žáků s OMJ.²³⁷ Ve školním roce 2021/2022 téměř většina škol navštívených ČŠI přijala alespoň nějaké opatření zaměřující se na integraci a adaptaci ukrajinských dětí. Z opatření můžeme zmínit například zřízení adaptační skupiny, kterou vytvořila necelá pětina základních škol či zřízení pozice koordinátora, kterou zřídily téměř dvě třetiny základních škol a polovina mateřských škol²³⁸.

V souvislosti s Lex Ukrajina I. došlo zejména k následujícím změnám:

- pro děti z Ukrajiny byl otevřen **speciální termín zápisu do mateřských a základních škol** od školního roku 2022/23, a to od 1. června 2022 do 15. července 2022;
- **ředitelé středních škol, konzervatoří i vyšších odborných škol rovněž mohou přijmout a zařadit cizince i do probíhajícího 1. ročníku a lhůta pro podání přihlášky ke střednímu vzdělávání** pro školní rok 2022/2023 byla pro uprchlíky z Ukrajiny **prodloužena** u maturitních oborů do 5. dubna a u ostatních oborů do 8. dubna 2022;

²³³ Ve školním roce 2021/2022 byl nejvyšší počet nově zapsaných ukrajinských žáků základních škol utíkajících před válkou evidován v ORP Karlovy Vary, Nepomuk a Vodňany (a to 84,6–106,3 ukrajinských žáků na 1 000 žáků školy). Zdroj: ŠI. 2022. Průběžná zpráva o integraci a vzdělání ukrajinských dětí a žáků. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/cz/Aktuality/Tematicka-zprava-Prubezna-zprava-o-integraci-a-vzd>

²³⁴ Účelem výzvy Adaptační skupiny pro děti cizince migrující z Ukrajiny 2022 je zejména podpořit adaptaci a socializaci ukrajinských dětí na české prostředí, podpořit rozvoj jejich jazykových dovedností, zejména řečových v českém jazyce, připravit děti na nástup do českých škol, podpořit duševní pohodu a duševní zdraví dětí.

²³⁵ Účelem výzvy Jazykové kurzy pro děti cizince migrující z Ukrajiny 2022 je zejména zvýšit jazykové dovednosti v českém jazyce a eliminovat předčasné odchody ze vzdělávání z důvodu nedostatečné znalosti českého jazyka.

²³⁶ Přehled hlavních informací a podpůrných materiálů lze nalézt na: <https://www.edu.cz/ukrajina/hlavni-informace-msmt/#metodiky-manualy-letaky-a-doporuceni>

²³⁷ Klíčovým dokumentem MŠMT v této oblasti je podpůrný metodický materiál k poskytování bezplatné jazykové přípravy v předškolním a základním vzdělávání. Dostupné zde: [Metodický materiál MŠMT k poskytování bezplatné jazykové přípravy v předškolním a základním vzdělávání - aktualizace k 1.9.2022, MŠMT ČR \(msmt.cz\)](https://www.msmt.cz/metodicky-material)

²³⁸ ČŠI. 2022. Průběžná zpráva o integraci a vzdělání ukrajinských dětí a žáků. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/cz/Aktuality/Tematicka-zprava-Prubezna-zprava-o-integraci-a-vzd>

- podle potřeb dítěte, žáka nebo studenta je možné zčásti nebo zcela nahradit po dobu nezbytně nutnou vzdělávací obsah, bez ohledu na soulad s rámcovým vzdělávacím programem (díky tomu je možné poskytovat uprchlíkům z Ukrajiny intenzivní výuku češtiny či pomoc se začleněním do společnosti a psychosociální podporu),
- při konání přijímacího řízení byl **navýšen časový limit přijímací zkoušky o 25 %** a bylo umožněno jej skládat v českém, ukrajinském nebo anglickém jazyce podle výběru,
- doklad o splnění předchozího vzdělání může být nahrazen čestným prohlášením,
- ve třídách, skupinách nebo odděleních, v nichž se budou vzdělávat výhradně uprchlíci z Ukrajiny, mohou působit pedagogičtí pracovníci z Ukrajiny bez nutnosti znalosti českého jazyka,
- došlo k **umožnění navýšení povoleného počtu dětí, žáků a studentů vedeného v rejstříku škol** i bez nutnosti plnit hygienické požadavky na prostorové podmínky,
- vysoká škola může u uchazeče uprchlíka z Ukrajiny stanovit individuální podmínky přijetí ke studiu bez povinnosti zveřejnění informací v dostatečném předstihu,
- rektor (resp. MV a MO u vojenských a policejních škol) může rozhodnout o osvobození cizince od poplatků za přihlášku ke studiu i poplatků spojených se studiem; může také rozhodnout o přerušení studia, jehož doba se nebude započítávat do celkové doby přerušení.
- vysoká škola může využít prostředky z jiných než účelově určených fondů k humanitárním účelům souvisejícím se situací cizinců.

Dne 29. června 2022 byla schválena Novela zákona o opatřeních v oblasti školství v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaných invází vojsk Ruské federace (jako součást tzv. lex ukrajina II²³⁹), která by měla školám výrazně pomoci s integrací ukrajinských dětí/žáků ve školním roce 2022/2023. Tato novela zároveň prodlužuje dobu platnosti všech pravidel Lex Ukrajina I. pro oblast školství do 31. srpna 2023. Součástí této novely je zejména:

- **Umožnění integrace ukrajinských dětí a žáků do běžných (smíšených) tříd**, která umožňuje efektivnější a rychlejší výuku češtiny jako druhého jazyka, ale stejně tak kompetencí a gramotností, které vyžaduje český vzdělávací systém.²⁴⁰

²³⁹ Jedná se o speciální zákon, který navazuje na tzv. Lex Ukrajina I, který byl přijat v březnu 2022.

²⁴⁰ Doporučení umisťovat děti do běžných či smíšených tříd podporuje rovněž Česká školní inspekce. Praxe ukazuje, že dosud pouze malý podíl škol včetně škol mateřských zvolil vzdělávání ukrajinských dětí výhradně v samotných skupinách tvořených pouze ukrajinskými žáky (u ZŠ okolo 10 % a u mateřských škol okolo 6 %). ČŠI. 2022. Průběžná zpráva o integraci a vzdělání ukrajinských dětí a žáků. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/cz/Aktuality/Tematicka-zprava-Prubezna-zprava-o-integraci-a-vzd>

- **Možnost vzniku homogenních/segregovaných tříd, ale pouze v nezbytných a výjimečných případech.** V takto vzniklých třídách bude moci nadále působit pedagog, který nesplňuje podmínku znalosti českého jazyka. Podmínkou také zůstává, že i v těchto třídách budou děti a žáci vzdělávání podle českých rámcových a školních vzdělávacích programů, ovšem s využitím možnosti přizpůsobení obsahu vzdělávání potřebám dítěte, žáka nebo studenta za účelem jeho adaptace.
- **Možnost úpravy termínů a podmínek při přijímání nebo ukončování vzdělávání** formou opatření obecné povahy ze strany MŠMT.
- **Odklad k nástupu povinné školní docházky až po 90 dnech** po získání povinné školní docházky od získání dočasné ochrany.
- **Výjimka požadavku znalosti českého jazyka u ukrajinského asistenta pedagoga** za účelem podpory učitelů v heterogenních třídách jako účinný nástroj při integraci cizinců²⁴¹. Asistent pedagoga musí prokázat znalost českého jazyka pouze v rozsahu své práce – tu prověří ředitel školy rozhovorem.
- Z důvodu časté změny pobytu a pohybu cizinců na území ČR či navracení zpět na Ukrajinu se mění lhůta pro oznámení **z 60 na 20 dnů absence** (plus 15 dnů výzvy) za účelem rychlejšího uvolnění místa pro další uchazeče. Tato lhůta platí rovněž pro přípravné třídy a povinné předškolní vzdělání v mateřské škole.

ZDRAVOTNÍ PÉČE a ZDRAVÁ VÝŽIVA

Dle Lex Ukrajina II ČR zajišťuje všem držitelům dočasné ochrany ve věku 18–65 let²⁴² vstup do systému veřejného zdravotního pojištění po dobu 150 dnů od udělení dočasné ochrany, přičemž zdravotní služby jsou poskytovány ve stejném standardu jako českým občanům. Po uplynutí této doby si musí držitelé dočasné ochrany zajistit vlastní zdravotní pojištění. Studenti ve věku 18–26 let studující na středních a vysokých školách si po uplynutí dané doby zdravotní pojištění platit nemusí (včetně studentů, kteří v ČR studují online v rámci své školy na Ukrajině), jelikož jsou považovány za nezaopatřené osoby. V případě, kdy je držitel dočasné ochrany zaměstnán v ČR, zdravotní pojištění hradí zaměstnavatel. Pokud je evidován jako uchazeč o zaměstnání, zdravotní pojištění hradí úřad práce. Při trvalém odjezdu zpět na Ukrajinu je povinnost se ze zdravotního pojištění odhlásit.

²⁴¹ Možnost výjimky z požadavku znalosti českého jazyka pedagogických pracovníků lze využít pouze u homogenních tříd. Pro výuku ve smíšených třídách může ukrajinský pedagog nesplňující podmínky znalosti ČJ působit pouze vedle českého pedagoga (např. jako asistent pedagoga či tandemový učitel). Zároveň musí prokázat základní znalost ČJ za účelem alespoň elementární domluvy s českým pedagogem. Základní znalost ČJ vždy individuálně prověří ředitel školy. Výjimka z požadavku znalosti ČJ se nově rozšiřuje i na ostatní školská zařízení, např. školská ubytovací zařízení nebo školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy či při samostatně poskytovaném vzdělávání (např. při pedagogické intervenci či při působení školního psychologa).

²⁴² Za děti do 18 let, studenty ve věku 18–26 let studující na středních a vysokých školách v ČR a osoby starší 65 let pojistné hradí stát.

V ČR rovněž vznikl webový portál ([Úvod - Lékaři pro Ukrajinu \(lekariproukrajinu.cz\)](https://lekariproukrajinu.cz)) s kontakty na jednotlivé lékařské ordinace poskytující bezplatnou zdravotní péči občanům Ukrajiny, kteří zatím nemají platné pojištění, avšak potřebují akutní ošetření.

Zajištění poskytování zdravotní péče v ČR je nejvíce limitováno počtem zdravotnických pracovníků. MZd stejně jako další členské státy EU připravuje podmínky pro zapojení ukrajinských lékařů a zdravotních sester do poskytování zdravotních služeb.²⁴³ (Strategické priority vlády)

Příliv dětí uprchlíků a jejich rodin z Ukrajiny představuje zátěž pro stávající systém zdravotní péče v ČR. Uprchlíkům je potřeba poskytnout základní zdravotní péči včetně očkování dětí. Existují rozdíly v očkovacích schématech (v ČR a na Ukrajině) a rovněž dochází k určitým potížím se získáním záznamů o očkování. Děti uprchlíků ale musí být očkovány, aby měly přístup ke vzdělání.

V současné době neprobíhá žádná povinná zdravotní prohlídka uprchlíků v asistenčních centrech, kde se mnozí registrují ke zdravotnímu pojištění. Vzhledem k epidemiologické situaci na Ukrajině (již před invazí) přetrvává ČR obava z rozšíření infekčních onemocnění jako jsou spalničky²⁴⁴.

Mnoho dětí-uprchlíků a jejich rodičů/doprovázejících osob má psychosociální a duševní potřeby, které musí být uspokojeny, protože jejich nenaplnění může mít negativní důsledky jak pro ně samotné, tak pro ostatní lidi. Do ČR přišli také děti/rodiče/pečovatelé uprchlíků se zdravotním postižením, chronickými nemocemi a dalšími potřebami vyžadujícími specializovanou zdravotní péči. V ČR bude nyní velmi důležité věnovat dostatek pozornosti gramotnosti v oblasti zdravotních služeb a práv, podpory zdraví a prevence (včetně očkování) jak u samotných uprchlíků, tak u komunitních zdravotníků, kteří jsou s uprchlíky v kontaktu a propojují je se stávajícími službami. Dále je zásadní školit zdravotnický personál, aby mohl však identifikovat zdravotní rizika a potřeby u dětí uprchlíků i u jejich rodičů/doprovázejících osob.

Stejně jako u české populace dětí, i děti z Ukrajiny se potýkají s dopady pandemie covid-19. Ty však spolu se všemi ostatními stresovými faktory zvyšují riziko duševních problémů. Rovněž je pravděpodobné, že v ČR bude množství uprchlíků (včetně dospívajících), kteří ještě nebyli očkovaní proti covid-19.

V oblasti podpory duševního zdraví a psychosociální podpory v rámci OSPOD byly v jednotlivých krajích dosud nejčastěji využívány nástroje poradenství, doprovázení, zajištění tlumočnicka či nabídka podpory prostřednictvím obcí a nestátních neziskových organizací. Většina krajů rovněž v interním šetření MPSV uvedla, že počet sociálních pracovníků v kraji pro zvládnutí potřebné podpory rodiny migrantů je nedostatečný. Nejčastěji jsou zmiňovány nedostatečné kapacity psychologů, dětských psychiatrů, terénních sociálních pracovníků či pracovníků OSPOD.

²⁴³ Zdroj: Stanovení strategických priorit vlády ČR ke zvládnutí dopadů migrační krize související s invazí Ruské federace na Ukrajinu

²⁴⁴ Proočkovanosť je u spalniček (zejména v některých oblastech UA) ve srovnání s ČR nízká.

Projekty financované skrze Operační program potravinové a materiální pomoci umožňují úhradu školních obědů ukrajinským dětem²⁴⁵.

BYDLENÍ

Krátce po příchodu do ČR mají osoby s dočasnou ochranou aktuálně několik možností nouzového ubytování, které stát podporuje:

1) Hromadné ubytovací kapacity státu, krajů či obcí (vzdělávací a rekreační objekty v majetku státní správy a samosprávy – volná místa na internátech apod.). Jedná se o kapacity v řádu nízkých desítek tisíc.

2) Soukromá ubytovací zařízení, která jsou nasmlouvaná jednotlivými kraji nebo obcemi (hotely, penziony a ubytovny, popř. byty právnických osob). Dle Lex Ukrajina I. lze ze státního rozpočtu poskytnout kompenzaci ve výši až 250 Kč/os/den. Kraj i obce s rozšířenou působností mohou nastavit kompenzaci vyšší nebo nižší. Veškeré kompenzace jsou vázané na dohodu s obcemi nebo kraji. Toto ubytování v bytech právnických osob je zastropováno stejnou částkou jako ubytování v rodinách (tzv. příspěvek pro solidární domácnost) tedy 12 000 Kč na měsíc pro rodinu se 4 osobami.

3) Dočasné nouzové přístřeší, které může být zajištěno příslušnými obcemi s rozšířenou působností základě rozhodnutí kraje. Dle Lex Ukrajina I. by měla kompenzace ve výši 200 Kč/os/den pokrýt asistenci spojenou se zajištěním nouzového ubytování kompletně (včetně zajištění stravy). Délka pobytu by v tomto případě neměla zpravidla přesáhnout 30 dní, ale s ohledem na možný vývoj situace může být nutné zajistit toto ubytování i na dobu delší.

V souvislosti s novelou Lex Ukrajina II. došlo v oblasti ubytování k následujícím změnám:

- U příspěvku pro solidární domácnost se bude nově **rozlišovat, zdali domácnosti poskytl uprchlíkům samostatné ubytování či uprchlíci žijí společně s ostatními členy domácnosti**. Pokud ubytovaná osoba sdílí s žadatelem ubytování je maximální výše příspěvku stanovena na **9 000 Kč** za měsíc, pokud ubytovaná osoba bydlí sama, je maximální výše příspěvku pro žadatele stanovena na **15 000 Kč**. Výše příspěvku se v obou případech odvíjí od počtu ubytovaných osob.
- Nově je rovněž nastavena podmínka, že prostor vyhrazený pro uprchlíky **musí být minimálně 1 měsíc před začátkem užívání neobydlený**, čímž se má předejít situaci vystěhování českých nájemníků za účelem získání příspěvku.
- Ubytování solidárních domácností musí být uprchlíkům poskytováno bezplatně, avšak nově se stanovuje, že **za bezplatné ubytování jsou považovány i případy, kdy se uprchlíci podílí na úhradě služeb** (zejména na plynu a elektřině).
- Nově je třeba rovněž **hlásit změnu pobytu na území ČR** (místo nového bydliště) **do 3 pracovních dnů** (při změně pobytu delší než 15 dnů).

²⁴⁵ Pomoc mohou využít ty děti, jejichž škola je v daném projektu zapojena na úrovni partnera.

ZAMĚSTNÁNÍ A INTEGRACE OSOB NA TRH PRÁCE

Na základě zákona č. 66/2022 Sb. (lex Ukrajina) mají všechny osoby s dočasnou ochranou volný přístup na trh práce a mají tak stejná práva jako občané ČR včetně podpory v rámci politiky zaměstnanosti. Pro oblast zaměstnání a integraci na trh práce je klíčové zajištění veřejných služeb zaměstnanosti a dalších opatření pro cílovou skupinu držitelů dočasné ochrany z Ukrajiny po dobu 1 roku (s výhledem na delší časový rámec). MPSV aktuálně připravuje řadu programů v rámci práce s těmito osobami jako s uchazeči o zaměstnání, kteří mohou využít zprostředkovatelských služeb Úřadu práce. Za účelem zprostředkování zaměstnání bude zapotřebí kromě proškolení stávajících pracovníků rovněž zajistit personální posílení této oblasti (jak Úřad práce ČR, tak MPSV). Zřídí nová pracovní místa je nezbytné též pro zajištění překladatelských a tlumočnických služeb, uznávání kvalifikací a diplomů, přípravy jazykových a dalších rekvalifikačních kurzů. Mělo by dojít rovněž k automatickému uznávání diplomů a vyšší flexibilitě v případech, kdy chybí potřebné administrativní dokumenty pro vstup na trh práce, které představují klíčový prvek pro hladkou integraci osob hledající útočiště na trh práce.

Dle Lex Ukrajina I. jsou občané Ukrajiny osvobozeni od poplatků za nostrifikace.²⁴⁶ Pokud jsou občané Ukrajiny OSVČ, mohou si v ČR vyřídit živnostenské oprávnění bez potřeby speciálního víza či povolení. Chybějící doklady mohou nahradit čestným prohlášením.

Za účelem rychlé integrace Ukrajinských osob by rovněž mělo dojít k cílené politice zaměstnanosti, která zajistí spravedlivé pracovní podmínky pro všechny zaměstnance, inkluzivní trh práce a sociální podporu pro rodiče s dětmi. V oblasti harmonizace práce a péče by mělo dojít k zavedení bezplatné péče o děti v raném věku za účelem snadnější účasti rodičů (zejména žen) na trhu práce a podpoření sociálního rozvoje dětí²⁴⁷.

V současné chvíli mohou děti osob s dočasnou ochranou využívat i dětské skupiny, avšak za běžný poplatek. V oblasti dětských skupin byly provedeny úpravy usnadňující přístup rodičů (cizinců s dočasnou ochranou) k těmto službám. Prvních 6 měsíců od udělení dočasné ochrany dítěti rodiče nemusí prokazovat vazbu na trh práce při umístění dítěte do dětské skupiny (za rodiče se považuje i pečující osoba rozhodnuta příslušným orgánem či rodičem dítěte). Cizinec s dočasnou ochranou může rovněž vykonávat činnost výchovy péče o dítě v dětské skupině za předpokladu doložení podmínek vzdělání, bezúhonnosti a praxe čestným

²⁴⁶ Jedná se o: a) poplatek za přijetí žádosti o uznání platnosti nebo vydání osvědčení o uznání rovnocennosti dokladu o dosažení základního, středního nebo vyššího odborného vzdělání získaného v zahraniční škole, b) poplatek za přijetí žádosti o uznání zahraničního vysokoškolského vzdělání a dokladu o zahraničním vysokoškolském vzdělání, c) poplatek za úkony spojené s řízením o žádosti o uznání zahraničního vysokoškolského vzdělání a kvalifikace.

²⁴⁷ Dle usnesení Evropského parlamentu o ochraně dětí a mladých lidí, kteří utíkají před válkou na Ukrajině, ze strany EU (2022/2618(RSP)) ze dne 5. 4. 2022. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-9-2022-0213_CS.html

prohlášením²⁴⁸. Dále byly rozšířeny možnosti financování, kdy lze podat žádost o příspěvek kdykoli během roku a rovněž je v rámci nového operačního programu OPZ+ očekávaná podpora na nově vznikající dětské skupiny a finanční podporu pro subjekty, které nemohou žádat o příspěvek na provoz se státního rozpočtu.²⁴⁹

ADAPTACE A INTEGRACE

ČR kontinuálně více než 20 let úspěšně buduje integrační politiku v současnosti opřenou především o 18 Center na podporu integrace cizinců rozmístěných krajích a silný sektor nestátních neziskových organizací, které se zaměřují na pomoc cizincům. Praha a Brno již mají své vlastní koncepce integrace cizinců a podporovány jsou dlouhodobě i projekty obcí na podporu integrace cizinců na lokální úrovni (v roce 2022 je to 26 obcí a městských částí). Takto je poskytnuta pomoc více než 40 000 cizinců ročně a náklady se pohybují v součtu všech zdrojů (zejména EU fondy a státní rozpočet) okolo 450 milionů Kč. S příchodem velkého množství osob z Ukrajiny není možné, v rámci dosud nastaveného systému, reálně zajistit nezbytnou adekvátní podporu adaptace a integrace. Systém nemá dostatečné lidské kapacity a v tuto chvíli není ani programově zacílen na reakci na bezprecedentní situaci. Jako řešení situace se navrhuje zásadně podpořit adaptaci nově příchozích, jejichž cílem je vrátit se na Ukrajinu. Zejména zajištěním adaptačních kurzů v ukrajinštině, posílením jejich orientace v České republice, důsledným varováním před vykořisťováním, návaznou prací zejména v aktivizační a sociální rovině, ve vybraných případech i nutnou psychologickou pomocí.

MŠMT v současné chvíli vyhlásilo několik výzev, týkajících se adaptace a integrace ukrajinských uprchlíků, a to následující: *Prázdninové jazykové kurzy pro děti cizince migrující z Ukrajiny 2022* (zaměřeno na podporu prezenčních jazykových kurzů pro děti ve věku 6–18 let), *Jazykové kurzy pro děti cizince migrující z Ukrajiny 2022* (zaměřeno na podporu intenzivních jazykových kurzů pro děti ve věku 14–18 let) a *Adaptační skupiny pro děti cizince migrující z Ukrajiny 2022* (zaměřeno na podporu volnočasových adaptačních skupin pro děti ve věku 3–15 let). K 25. květnu 2022 vzniklo celkem 47 adaptačních skupin a bylo evidováno celkem 369 žádostí o zřízení adaptační skupiny.

Nezastupitelnou roli hrají v této oblasti rovněž organizace neziskového sektoru a samosprávy, které připravují pro uprchlíky nejrozličnější integrační a adaptační kurzy.

²⁴⁸ Dosaženou praxí a vzdělání může po dobu prvních 6 měsíců od udělení dočasné ochrany prokázat čestným prohlášením, dále jen pokud nelze získat doklad jinak, vždy uvede důvod. Bezúhonnost může po dobu prvních 6 měsíců od udělení dočasné ochrany doložit čestným prohlášením, dále se prokazuje výpisem z Rejstříku trestů za dobu pobytu v ČR.

²⁴⁹ Znění výzvy a potřebné informace dostupné zde: https://www.mpsv.cz/web/cz/vyzva-c.-31_22_002-budovani-kapacit-detskych-skupin

SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ

Významnou oblastí podpory by měla být rovněž podpora péče o ohrožené děti. V oblasti sociálně-právní ochrany dětí postupuje ČR v souladu se svými předpisy a mezinárodními závazky. Zde má velkou roli bilaterální Smlouva o právní pomoci ve věcech občanských z roku 2001. Podle této smlouvy ČR uznává rozhodnutí ukrajinských orgánů a používá ve vztahu k ukrajinským dětem zásady ukrajinských předpisů (např. to, že nezletilý ve věku 15–18 let má mnohem větší autonomii v rozhodování, než by měl podle českých předpisů, nebo širší okruh osob, které jsou právními zástupci dítěte).

Specifickou skupinu představují zejména děti, které na české území bez svých zákonných zástupců či jsou v náhradní rodinné péči a přichází se svými pečovateli. V současné chvíli jsou tyto skupiny dětí primárně podporovány místními skupinami, které se podíleli na jejich příjezdu (obce, kraje, církve, NNO). I přes humanitární dávku je finanční zajištění této skupiny dětí poměrně nákladné a z velké části je zajišťováno zejména skrze hostitelské organizace, dobrovolníky či nadace a sbírky. V této oblasti by mělo ze strany státu dojít k personálnímu posílení, úhradě pobytu a dalšího materiálního zajištění či k úhradě odborných služeb pro děti.

V rámci navrhovaných opatření pro uprchlické děti, které utíkají před válkou na Ukrajině, by měl být kladen důraz na deinstitucionalizaci, podporu komunitních a rodinných zařízení tak, aby děti mohly vyrůstat v rodinném prostředí a nikoli v ústavní péči. Pro děti bez doprovodu by měla být upřednostňována pěstounská péče a skupiny dětí, které se znají, by měly zůstat spolu a neměly by být rozdělovány²⁵⁰. ČR přímo usiluje o deinstitucionalizaci péče o ohrožené děti. Dle Národní strategie ochrany práv dětí a Strategie sociálního začleňování by mělo dojít k postupné přeměně kolektivní pobytové péče v péči komunitní (podpora ambulantních a terénních služeb), k rozvoji náhradní rodinné péče a podpory vlastních rodin dětí. Kroky jako osvojení, adopce vyžadují souhlas ukrajinských orgánů, nemělo by k nim tedy jinak docházet.

Dle šetření MPSV byly v některých krajích byly identifikovány problémy ochrany dětí v podobě domácího násilí, ohrožení zanedbání péče dítěte, problémy v oblasti finančního zabezpečení, psychologického vytížení, podezření ze zneužívání.

INTEGRACE

Nezastupitelnou roli v oblasti integrace cizinců v České republice mají Centra na podporu integrace cizinců, která se nachází v každém kraji. Zřizovatelem center je Správa uprchlických zařízení, s výjimkou center v Praze (Magistrát hl. m. Prahy), Brně (Jihomoravský kraj společně s pěti NNO), Ústí nad Labem (Poradna pro integraci, o. s.) a Hradci Králové (Diecézní katolická charita). Centra na podporu integrace cizinců tvoří komplexní síť v rámci celé republiky, která zajišťuje

²⁵⁰ Dle usnesení Evropského parlamentu o ochraně dětí a mladých lidí, kteří utíkají před válkou na Ukrajině, ze strany EU (2022/2618(RSP)) ze dne 5. 4. 2022. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-9-2022-0213_CS.html

realizaci integrační politiky ČR ve vztahu k cílové skupině, tedy cizincům dlouhodobě legálně pobývajícím na území ČR. Bezplatně nabízejí zejména sociální a právní poradenství, kurzy českého jazyka, sociokulturní kurzy nebo tlumočení. Dále od začátku roku 2021 organizují adaptačně-integrační kurzy, které jsou pro vybrané skupiny cizinců ze zákona povinné. Od počátku roku 2022 (k 30. červnu) tato centra poskytla služby celkem pro 21 672 unikátních klientů a zorganizovala 596 adaptačně-integračních kurzů pro 9 301 cizinců.

Zásadní roli Centra na podporu integrace sehrávají i při řešení současného přílivu občanů Ukrajiny, kteří prchají z vlasti z důvodů ozbrojeného konfliktu. Zástupci Center se nacházejí na jednotlivých pobočkách Krajských asistenčních center na pomoc Ukrajině, kde kromě tlumočení pomáhají Ukrajincům se zařizováním praktických věcí, jako je zajištění ubytování, hledání lékaře, zápis dětí do škol, pomoc s hledáním práce apod.²⁵¹

²⁵¹ Čtvrtletní zpráva o migraci za 2. čtvrtletí 2022. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/ctvrtletni-zprava-o-migraci-za-2-ctvrtleti-2022.aspx>

3. Přehled hlavních identifikovaných problémů a cílů, monitoring a evaluační rámec

Tato kapitola je tzv. přehledová, kdy nabízí přehledy hlavních identifikovaných problémů v ČR v oblasti podpory dětí v nouzi a souvisejících cílů v jednotlivých oblastech Záruky pro děti. V návaznosti je rovněž uveden přehled hlavních sledovaných indikátorů, způsob monitoringu a evaluace.

Níže uvedené přehledové tabulky obsahuje pouze hlavní cíle akčního plánu. Na tuto kapitolu navazuje návrhová část, v níž jsou podrobně rozpracovány všechny dílčí cíle a návazná opatření.

3.1 Přehled pro oblast přístupu ke vzdělávání

Hlavní problémy	Hlavní cíle	Indikátory	Monitoring a evaluace
Nedostatečné kapacity vzdělávacích zařízení a zařízení péče o děti do 3 let, s důrazem na regiony a lokality s nízkou dostupností daných služeb	Vyšší podíl dětí do 3 let navštěvujících vzdělávací zařízení a zařízení péče o děti, zejména v regionech a lokalitách s nízkou dostupností těchto služeb ²⁵² S cílem dosáhnout tzv. Barcelonských cílů.	Podíl dětí do 3 let navštěvujících vzdělávací zařízení a zařízení péče o děti, zejména v regionech a lokalitách s nízkou dostupností těchto služeb	- Podíl dětí ve věku do 3 let zapsaných do vzdělávacích zařízení a služeb péče o děti členěn podle pohlaví, věku a regionu. - Dále členěno dle potřeby k zachycení počtu zapsaných dětí z popsanych klíčových cílových skupin („dětí v nouzi“)
Nedostatečné kapacity vzdělávacích zařízení a zařízení péče o děti starší 3 let do začátku povinné školní docházky (v kontextu zapojení dětí-uprchlíků z UA)	Vyšší podíl dětí starších 3 let do začátku povinné školní docházky navštěvujících vzdělávací zařízení a zařízení péče o děti, zejména v regionech a lokalitách s nízkou dostupností těchto služeb a SVL	Podíl dětí starších 3 let do začátku povinné školní docházky navštěvujících vzdělávací zařízení a zařízení péče o děti, zejména v regionech a lokalitách s nízkou dostupností těchto služeb a SVL	- Podíl dětí starších 3 let do začátku povinné školní docházky zapsaných do vzdělávacích zařízení a služeb péče o děti členěn podle pohlaví, věku a regionu. - Dále členěno dle potřeby k zachycení počtu zapsaných dětí z popsanych klíčových cílových skupin („dětí v nouzi“)
Předčasné odchody ze vzdělávání	Nižší míra předčasných odchodů ze vzdělávání Snížení na 5,5 %²⁵³	Míra předčasných odchodů ze vzdělávání	monitoring míry předčasných odchodů ze vzdělávání (zajistí MŠMT)

²⁵² Vzdělávací zařízení a zařízení služeb péče o děti v ČR navštěvuje 15,8 % dvouletých dětí (vs. 34,5 % průměr EU), 77 % tříletých (vs. 87,9 % průměr EU), 87,9 % čtyřletých (vs. 94,4 % průměr EU), 92,7 % pětiletých (vs. 94,1 % průměr EU). (Eurostat, 2021)

ČR v roce 2022 nedosahovalo tzv. Barcelonských cílů stanovených v roce 2002. Lze přitom očekávat, že revize Barcelonských cílů, která bude součástí připravované European Care Strategy bude ještě ambicióznější.

²⁵³ Viz národní cíle.

			• evaluace aktivit realizovaných v rámci návrhového dokumentu „Předčasné odchody ze vzdělávání“
	Vyšší podíl úspěšnosti při přechodu ze základního na střední stupeň vzdělávání	Podíl žáků pokračujících na střední stupeň vzdělávání	• monitoring podílu žáků, kteří po ukončení základního vzdělání pokračují na střední stupeň vzdělávání
Segregace specifických skupin žáků ve vzdělávání	Nižší počet tzv. segregovaných škol, kde romští žáci představují více než 50 % všech žáků • Snížení z 70 na 35 škol²⁵⁴ Vyšší podíl žáků se speciálními potřebami, kteří se vzdělávají ve školách hlavního vzdělávacího proudu²⁵⁵ • zvýšení podílu žáků se SVP v běžných (nikoliv speciálních) třídách • podpora podpůrných opatření ve vzdělávání	Počet škol, kde romští žáci představují více než 50 % všech žáků Podíl žáků s SVP v „běžných“ a „speciálních“ třídách Počet využívaných podpůrných opatření (zejména v SVL)	• monitoring počtu škol, kde romští žáci představují více než 50 % všech žáků • monitoring podílu žáků s SVP začleněných do hlavního vzdělávacího proudu • monitoring využívání podpůrných opatření (zejména v SVL) • evaluace přínosu podpůrných opatření ve vzdělávání

²⁵⁴ Viz strategie „romské rovnosti“, úkolová část [05 Strategie romské rovnosti, UKOLOVA CAST.xlsx - Disk Google](#). V roce 2018/2019 to bylo 70 škol, do roku 2030 má dojít k poklesu na 35.

²⁵⁵ Pojem „hlavní vzdělávací proud“ je úzce spojen s inkluzivním vzděláváním. Inkluzivní vzdělávání nebo inkluze je praxe zařazování všech dětí do běžné školy (do tzv. hlavního vzdělávacího proudu), která je na to patřičně připravena. V inkluzivní škole se neoddělují děti se speciálními vzdělávacími potřebami od dětí bez nich. V jedné třídě se tak spolu vzdělávají děti zdravotně postižené, nadané, děti cizinců, děti jiného etnika i většinové společnosti. Zdroj: <http://www.inkluzevpraxi.cz/apivb/co-je-inkluzi>.

3.2 Přehled pro oblast přístupu ke zdravotní péči

Hlavní problémy	Hlavní cíle	Indikátory	Monitoring a evaluace
Nízká zdravotní gramotnost, zejména u osob (rodin) žijících v SVL	Zvýšit zdravotní gramotnost obyvatel Zvýšit počet osvětových aktivit (zaměřených na širokou veřejnost) a preventivních programů (včetně tématu duševního zdraví) ve školách Zvýšit zdravotní a psychosociální gramotnost uvnitř školy (institut školního poradenského pracoviště) na denní bázi jako součást vzdělávání	Počet preventivních školních programů (včetně tématu duševního zdraví), včetně počtu zapojených žáků, ve školách. Počet osvětových aktivit (přehled, včetně jejich zaměření).	• monitoring počtu osob podpořených v preventivních programech • evaluace realizovaných aktivit v oblasti podpory zdravotní gramotnosti
Ztížená dostupnost zdravotních služeb, zejména v oblasti dětské psychiatrické, adiktologické a paliativní péče	Zvýšit dostupnost zdravotních služeb pro rodiny s dětmi v nouzi, zejména v oblasti dětské psychiatrické, adiktologické a paliativní péče: • posílení kapacit zdravotních služeb, • zkrácení čekacích dob na vyšetření • přizpůsobení podmínek využití i pro děti migrantů a jiných etnik Podporovat fungování a využívání mezičlánku mezi primární (ambulantní) péčí a lůžkovou péčí (centra duševního zdraví, multidisciplinární týmy).	Kapacity zdravotních služeb, zejména v oblasti dětské psychiatrické, adiktologické a paliativní péče. Čekací doby na vyšetření, zejména v oblasti dětské psychiatrické a adiktologické péče.	• monitoring kapacit zdravotních služeb, zejména v oblasti dětské psychiatrické, adiktologické a paliativní péče, • monitoring čekací doby na vyšetření, zejména v oblasti dětské psychiatrické a adiktologické péče.

3.3 Přehled pro oblast přístupu ke zdravé výživě

Hlavní problémy	Hlavní cíle	Indikátory	Monitoring + evaluace
Nedostatečný přístup rodin s dětmi v nouzi ke zdravým jídlům, i mimo školní dny	Zvýšit podíl dětí stravovaných ve školních zařízeních (i během prázdnin).	Podíl dětí, které nechodí ve školách na obědy. Podíl dětí zapojených do projektů (tzv. Obědy do škol apod.): • zajišťujících stravování ve dnech výuky • zajišťujících stravování i mimo školní dny Vznik analýzy nedostupnosti adekvátního stravování u dětí s důrazem na děti v nouzi.	• monitoring podílu dětí stravovaných ve školních zařízeních (i během prázdnin), • monitoring dětí zapojených do projektů, • evaluace realizovaných projektů • evaluace analýzy nedostupnosti adekvátního stravování u dětí s důrazem na děti v nouzi.

3.4 Přehled pro oblast přístupu k bydlení

Hlavní problémy	Hlavní cíle	Indikátory	Monitoring + evaluace
Snižující se dostupnost bydlení pro rodiny s dětmi v nouzi²⁵⁶	Zvýšit dostupnost bydlení pro rodiny s dětmi v nouzi. Zpracovat návrh zákona o podpoře v bydlení.. Snížit podíl rodin s dětmi žijících na ubytovnách a v jiném nevyhovujícím bydlení. Zvýšit výstavbu a míru využívání sociálních/dostupných bytů financovaných z prostředků SFPI a dalších zdrojů.	Návrh zákona o podpoře v bydlení. Podíl rodin s dětmi v bytové nouzi (včetně počtu rodin s dětmi na ubytovnách apod.). Podíl rodin s dětmi pobírajících příspěvek na bydlení či doplatek na bydlení. Počet sociálních/dostupných bytů financovaných z prostředků SFPI a dalších zdrojů.	• monitoring osob v bytové nouzi • monitoring čerpání dávek na bydlení • monitoring sociálních/dostupných bytů financovaných z prostředků SFPI a dalších zdrojů • evaluace realizovaných projektů • evaluace analýzy a revize dávek v oblasti bydlení.

²⁵⁶ Vysoké ceny nemovitostí způsobují ztížený přístup k vlastnickému bydlení a zároveň vysoké ceny nájemního bydlení ztěžují přístup ke kvalitnímu nájemnímu bydlení.

	Zvýšit počet programů nebo projektů zaměřených na podporu sociálního a dostupného bydlení. Zefektivnit dávky v oblasti bydlení.	Počet a rozsah programů nebo projektů zaměřených na podporu sociálního a dostupného bydlení Analýza a revize dávek v oblasti bydlení	
Obtížný přechod dětí z ústavní péče do rodinné péče, nedostatečná podpora mladých dospělých opouštějících NRP	Zvýšit podíl dětí přecházejících z ústavní péče do kvalitní rodinné péče Zvýšit dostupnost preventivních a odborných služeb systému péče o ohrožené děti a rodiny (včetně služeb pro mladé dospělé opouštějící NRP) Zvýšit dostupnost komunitních a preventivních služeb Snížit max. počet dětí v rodinných skupinách/domácnostech ²⁵⁷ Zvýšit počet a rozsah projektů na podporu mladých dospělých opouštějících náhradní péči (včetně zajištění koordinace spolupráce všech zainteresovaných subjektů při odchodu mladých dospělých z NRP) Snížit počet odebíraných dětí z biologických rodin	Podíl dětí přecházejících z ústavní péče do kvalitní rodinné péče Kapacity preventivních, komunitních a odborných služeb systému péče o ohrožené děti a rodiny (včetně služeb pro mladé dospělé opouštějící NRP) Vznik koordinovaného postupu spolupráce všech zainteresovaných subjektů při odchodu mladých dospělých z NRP s cílem zajištění jejich kontinuální podpory (Průměrný) počet dětí v rodinných skupinách/domácnostech Počet (a rozsah) projektů na podporu mladých dospělých opouštějících náhradní péči.	• Monitoring dětí přecházejících z ústavní péče do kvalitní rodinné péče • Monitoring kapacit preventivních, komunitních a odborných služeb systému péče o ohrožené děti a rodiny (včetně služeb pro mladé dospělé opouštějící NRP) • Monitoring (průměrného) počtu dětí v rodinných skupinách/domácnostech • Evaluace realizovaných projektů v této oblasti

²⁵⁷ Rodinnými domácnostmi jsou pro účely tohoto textu míněny rodinné nebo výchovné skupiny ústavních zařízení fungující v běžných bytových jednotkách mimo ústav.

3.5 Přehled pro podpůrný politický rámec

Hlavní problémy	Hlavní cíle	Indikátory	Monitoring + evaluace
Nedostatečně ukotvená spolupráce mezi celostátní a regionální úrovní, a s dalšími aktéry (NNO a další zúčastněné subjekty) v oblasti podpory rodin s dětmi v nouzi	Koordinovat a posílit spolupráci: - vytvořit komunikační platformu pro spolupráci všech aktérů, - posílit tzv. střední článek podpory škol²⁵⁸, zajistit setkávání zástupců MPSV a krajů a dalších aktérů v oblasti podpory rodiny a dětí.	Vznik komunikační platformy (a data k její činnosti). Počet setkání zástupců MPSV a krajů a dalších aktérů v oblasti podpory rodiny a dětí. Pilotáž tzv. středního článku podpory.	- Monitoring a evaluace komunikační platformy - Evaluace pilotáže středního článku podpory. - Monitoring a evaluace setkávání aktérů
Chybí systémové zahrnutí dětí do rozhodovacích procesů	Zajistit systémové zahrnutí dětí do rozhodovacích procesů: rozvoj technik pro zjišťování názoru dětí ve správních procesech a soudních řízeních.	Vznik metodiky. Realizace školení.	Monitoring a evaluace realizovaných aktivit
Nedostatečný důraz na preventivní a vzdělávací aktivity pro rodiny s dětmi	Zvýšit počet a dostupnost preventivních a vzdělávacích aktivit pro rodiny s dětmi: - zvýšit počet projektů zaměřených na tyto aktivity - zvýšit dostupnost a kapacity sociálně aktivizačních aktivit (SAS), - zvýšit dostupnost mateřských, rodinných a komunitních center - definovat udržitelný systém financování garantované sítě služeb pro rodiny a děti	Počet a rozsah projektů zaměřených na preventivní aktivity pro rodiny s dětmi Kapacity SAS a podrobný přehled jejich využívání Kapacity mateřských, rodinných a komunitních center a podrobný přehled jejich využívání Definice udržitelného systému financování garantované sítě služeb pro rodiny a děti	- Monitoring a evaluace realizovaných projektů - Monitoring kapacit a využívání SAS - Monitoring kapacit a využívání mateřských, rodinných a komunitních center - Monitoring a evaluace systému financování garantované sítě služeb pro rodiny a děti

²⁵⁸ Koncept středního článku je zakotvený ve Strategii vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ a jeho hlavním cílem je zvyšování kvality vzdělávání prostřednictvím komplexního systému podpory škol.

Ztížený přístup rodičů s dětmi na trh práce	Zvýšit podíl rodičů zapojených na trh práce, zejména skrze flexibilní formy práce a služby péče o děti (viz oblast vzdělávání) • podporovat využívání flexibilních forem práce (včetně) zkrácených úvazků, • podporovat využívání systému Národní soustavy kvalifikací (NSK) pro ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání, • podporovat rekvalifikační kurzy a poradenství, podporovat projekty a programy na podporu integrace rodičů s dětmi na trh práce	Podíl rodičů s dětmi využívajících zkrácené úvazky a služby péče o děti Provázání standardů NSK s profilující složkou učiva RVP středního odborného vzdělávání. Kapacity rekvalifikačních kurzů a alokace na jejich podporu Počet (a rozsah) projektů na podporu integrace rodičů s dětmi na trh práce	• Monitoring využívání zkrácených úvazků a služeb péče o děti u rodičů s dětmi • Monitoring rekvalifikačních kurzů • Monitoring využívání NSK pro ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání • Monitoring a evaluace projektů v této oblasti
Nedostatečná podpora sociální práce s rodinami s dětmi v nouzi	Zvýšit podíl rodin s dětmi v nouzi, které ve vztahu ke vzdělávání, zdravotní péči a bydlení využívají sociální práci.	Podíl rodin s dětmi v nouzi, které ve vztahu ke vzdělávání, zdravotní péči a k bydlení využívají sociální práci.	• Monitoring rodin s dětmi v nouzi, které ve vztahu ke vzdělávání, zdravotní péči a k bydlení využívají sociální práci.
Nedostatečná informovanost o aktivitách a opatřeních na podporu rodin (v oblasti vzdělávání, zdravotní péče, zdravé výživy, bydlení)	Zvýšit informovanost a osvětu (ve všech uvedených oblastech): • podporovat osvětové aktivity, • rozvíjet komunikační nástroje.	Počet a rozsah projektů zaměřených na osvětu a zvýšení informovanosti. Přehled komunikačních nástrojů.	• Monitoring a evaluace osvětových aktivit • Monitoring komunikačních nástrojů

4. Finanční zdroje

Národní akční plán k naplnění Záruky pro děti se tzv. opírá o široké spektrum strategických a koncepčních dokumentů, které byly v ČR schváleny a jsou v době přípravy akčního plánu platné (viz kap. Úvod). Jedná se o dokumenty z oblasti bydlení, vzdělávání, zdravotní péče (např. Strategický rámec Zdraví 2030), ale také o materiály zaměřené na konkrétní cílové skupiny (např. Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů na období 2021–2030).

Součástí akčního plánu je velké množství opatření, na jejichž plnění jsou finanční prostředky alokovány právě prostřednictvím již schválených národních koncepčních a strategických materiálů. Opatření, která národní plán obsahuje a nejsou součástí dosud schválených koncepčních a strategických materiálů, budou financována z evropských fondů a dalších zahraničních finančních zdrojů (více viz níže) a dále také z národního státního rozpočtu dle jeho aktuálních možností.

Hlavním finančním zdroje politik zaměřených na boj s dětskou chudobou jsou národní zdroje (kap. 4.1) a evropské fondy, včetně Národního plánu obnovy (níže popsáno v kap. 4.2–4.6). Od roku 2022 se na realizaci řady opatření podílí i UNICEF (kap. 4.7). Další finanční zdroje jsou popsány v kap. 4.8.

4.1 Národní zdroje – státní rozpočet

K plnění opatření uvedených v akčním plánu budou použity národní zdroje, zejména státní rozpočet. V ČR má státní rozpočet formu zákona, který každoročně navrhuje vláda a schvaluje ho Poslanecká sněmovna ČR. Státní rozpočet obsahuje odhad příjmů z různých zdrojů a rozdělení výdajů do jednotlivých kapitol. Jeho prostřednictvím vláda realizuje hospodářskou i sociální politiku a promítá do něj své programové priority. V lednu 2022 bylo schváleno Programové prohlášení vlády²⁵⁹, které je souhrnem hlavních kroků, které chce aktuální vládní koalice prosadit během svého funkčního období (tj. 2021–2025). Mezi priority současné vlády ČR patří např. podpora vzdělávání²⁶⁰ a bydlení²⁶¹.

K podpoře nejrozličnějších aktivit využívá ČR mj. národní dotační tituly, které jsou administrovány jednotlivými ministerstvy. Celkový objem finančních prostředků, který je do jednotlivých dotačních titulů alokován, je limitován objemem prostředků, který je na tyto účely v daném roce vyčleněn ve státním rozpočtu v příslušné rozpočtové kapitole. Níže je uveden přehled vybraných národních dotačních titulů a dalších dotačních nástrojů, které budou využity pro financování opatření uvedených v akčním plánu.

²⁵⁹ <https://www.vlada.cz/assets/jednani-vlady/programove-prohlaseni/programove-prohlaseni-vlady-Petra-Fialy.pdf>

²⁶⁰ „Vzdělávání: Budoucnost naší země závisí na vzdělání našich dětí. Vzdělávací systém musí využít potenciál kvalitních učitelů, musí vytvořit prostor pro rozvoj znalostí, dovedností a kompetencí žáků a studentů, a to vše v moderním obsahu a prostředí. Vzdělávací systém musí umět pomoci těm nejslabším, stejně jako podpořit talenty.“ (cit. Programové prohlášení, leden 2022)

²⁶¹ „Bydlení: Nezavíráme oči před problémy, které lidé v naší zemi mají. A bydlení je v poslední době jedním z nich. Přineseme řešení, která pomohou jak vlastnickému, tak nájemnímu bydlení včetně sociálního bydlení. Nejdůležitější je v současné době zásadní zrychlení stavebního řízení.“ (cit. Programové prohlášení, leden 2022)

Ministerstvo práce a sociálních věcí

Národní dotační titul „Rodina“²⁶², jehož cílem je podpora služeb pro rodiny, které mají preventivní a podpůrný charakter a jsou realizovány nestátními neziskovými organizacemi. Služby mají posilovat rodičovské kompetence, zkvalitňovat rodinné vztahy, podporovat rodiny v péči o děti, v jejich výchově a při sladění práce a rodiny, a napomáhat při předcházení rizikových situací v rodině, řešit krizové situace v rodině, a to včetně domácího násilí, týrání a zneužívání dětí. Cílem je poskytnout komplexní pomoc rodině jako celku (tj. širší rodině včetně dětí a prarodičů) a posilovat význam rodiny pro společnost. Dne 13. září 2021 byl vyhlášen dotační program „Rodina“ pro rok 2022, kam se přihlásilo celkem 358 projektů s požadavkem na více než 306 mil. Kč. Podpořeno bylo celkem 285 projektů, mezi něž bylo rozděleno 139,4 mil. Kč. **Dotační titul „Obec přátelská rodině a seniorům“**²⁶³ je celostátním programem podpory obcí, měst, statutárních měst, městských částí, městských obvodů a městysů v oblasti prarodičských a proseničských aktivit. V roce 2022 se o podporu přihlásilo 97 obcí. Celkově byla rozdělena podpora ve výši 16,2 mil. Kč, a to mezi 28 oceněných obcí.

Ministerstvo pro místní rozvoj

Bydlení: **Státní fond podpory investic**²⁶⁴ – níže jsou popsány vybrané dotační a úvěrové programy zaměřené na zvýšení dostupnosti bydlení vyhlášené v roce 2022. Programy jsou vypisovány vždy pro daný kalendářní rok v návaznosti na aktuální potřeby ČR a možnosti státního rozpočtu.

- Program Vlastní bydlení – Úvěrový program na pořízení nebo modernizaci obydlí pro lidi do 40 let pečující o dítě do 15 let²⁶⁵, který je spojen se sníženou úrokovou základní sazbou EU pro ČR o 0,2 procentního bodu za každé dítě do 15 let věku, o které příjemce trvale pečuje a které s příjemcem trvale bydlí.²⁶⁶
- Program Výstavba pro obce – Dotační a úvěrový program na pořízení sociálních a dostupných bytů a sociálních, smíšených a dostupných domů.

²⁶² <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Metodika+Rodina+2022.pdf/8cdfd58f-3ad6-f1e8-121d-37d9af2cb9eb>

²⁶³ <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Metodika+sout%C4%9B%C5%BEE+Obec+p%C5%99%C3%A1telsk%C3%A1+rodin%C4%9B+a+senior%C5%AFm+2022+%281%29.pdf/ea61ff67-e1f1-4652-5ae7-10b3f83eadce>

²⁶⁴ <https://stfi.cz/>

²⁶⁵ Výše úvěru:

- nejméně 50 tis. Kč a nejvýše 750 tis. Kč na modernizaci obydlí,
- nejvýše 3,5 mil. Kč na pořízení rodinného domu, a to výstavbou, nejvýše však 90 % skutečných nákladů na výstavbu, nebo koupí, nejvýše však 90 % ceny sjednané, nebo ceny obvyklé podle zákona o oceňování majetku, je-li nižší než cena sjednaná, a to včetně ceny pozemku,
- nejvýše 3 mil. Kč na pořízení obydlí koupí bytu nebo družstevního podílu v bytovém družstvu, nejvýše však 90 % ceny sjednané, nebo ceny obvyklé podle zákona o oceňování majetku, je-li nižší než cena sjednaná.

²⁶⁶ Výše úrokové sazby nesmí být nižší než 1 % p.a. Splatnost úvěru max. 10 let v případě úvěru na modernizaci, max. 30 let v případě úvěru na pořízení obydlí.

Fond umožní na žádost příjemce přerušit splácení jistiny až na dobu 2 let z důvodu narození, osvojení, poručenství, svěřením dítěte do péče nebo pěstounství. Celková doba splatnosti úvěru se následně prodlouží o dobu, na kterou bylo povoleno přerušit splácení jistiny. Fond může na žádost příjemce také povolit přerušit splácení jistiny z důvodu ztráty zaměstnání na dobu delší než 3 měsíce, nemoci trvající déle než 3 měsíce nebo úmrtí člena domácnosti. Celková doba přerušit splácení jistiny z těchto důvodů nesmí přesáhnout dobu 2 let. Celková doba splatnosti úvěru se následně prodlouží o dobu, na kterou bylo povoleno přerušit splácení jistiny. Úroková sazba je fixní po dobu 5 let..

- Program Nájemní byty – Úvěrový program na výstavbu nájemních bytů a domů či na přestavbu budov pro vymezenou skupinu obyvatel (senioři 65+, zdravotně či příjmově vymezené osoby), zletilé osoby do 30 let a osoby, jejichž obydlí zničila živelní pohroma.

Ministerstvo zdravotnictví

K financování jednotlivých opatření budou využity státní zdroje, zdroje z OP Zaměstnanost a Norské fondy. Níže jsou popsány vybrané dotační programy zaměřené na plnění jednotlivých cílů Akčního plánu, které jsou již nyní realizovány a byly schváleny před přípravou Akčního plánu a projekty a které jsou připravovány k realizaci a úzce s Akčním plánem souvisejí.

- Projektový návrh: Návrh systému komplexní sdílené zdravotně-sociální péče o pacienty se vzácnými onemocněními. Projekt je zaměřen na tvorbu obecných standardů pro systém péče o pacienty se vzácnými onemocněními (VO). Ta zahrnuje vysoce specializovanou, specializovanou, všeobecnou a primární zdravotní péči, péči paliativní a sociální. Optimálním způsobem integrace těchto různorodých úrovní a typů péče je systém tzv. sdílené péče („shared care“), který jasně definuje úlohu a kompetence jednotlivých poskytovatelů i cestu pacienta systémem tak, aby potřeby jeho individuální péče byly optimálně naplňovány s ohledem na jejich kvalitu, dostupnost a včasnost. Systémový návrh komplexní sdílené péče bude následně pilotován vybranými poskytovateli zapojenými do systému poskytování zdravotních služeb pacientům se vzácnými onemocněními (Centry vysoce specializované péče o pacienty se vzácným onemocněním).
- Projekt Podpora paliativní péče – zvýšení dostupnosti zdravotních služeb v oblasti paliativní péče v nemocnicích akutní a následné péče reg.č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_039/0007277, je realizován v rámci Operačního programu Zaměstnanost a je spolufinancován z Evropského sociálního fondu. Tento projekt podporuje nové konziliární paliativní týmy (jeden je zaměřený na dětskou paliativní péči). Od roku 2022 pojišťovny platí týmy v 25 nemocnicích v ČR.
- Dalším realizovaným projektem MZd je projekt Triple P (je jedním z nejúčinnějších rodičovských programů na světě založený na důkazech vycházejících ze soustavného vědeckého výzkumu). Triple P byl vyvinut klinickým psychologem profesorem Mattem Sandersem a jeho kolegy na Univerzitě v Queenslandu v Austrálii a byl testován s tisíci rodinami během více než čtyřiceti let soustavného výzkumu. 980 studií a publikovaných prací, včetně více než 335 evaluačních studií, z nichž 172 jsou randomizované kontrolované studie, prokázalo, že funguje napříč kulturami, socioekonomickými skupinami a v mnoha různých rodinných strukturách. Triple P je mezinárodně uznávaný program, který učí rodiče dovednosti potřebné k vybudování pevných rodinných vztahů, zdravé komunikaci, zvládání náročných situací s dětmi a předcházení problémům při výchově. Tento pilotní program je realizován ve vybraných centrech v rámci ČR. Byli vyškoleni a akreditováni vybraní odborníci, kteří pracují s rodiči ve formě skupinových kurzů. První rodičovské skupiny proběhly na jaře 2022, další kolo se plánuje na podzim 2022. Kurzy jsou pro rodiče bezplatné.

K financování opatření v akčním plánu budou rovněž využity krajské a obecní rozpočty. Řada krajů měst rovněž vypisuje své vlastní dotační tituly a programy, které jsou navázány na aktuální místní potřeby.

4.2 Evropský sociální fond (EFS+) – Operační program Zaměstnanost+ (OPZ+)

Evropský sociální fond plus (ESF+)²⁶⁷ je hlavním nástrojem Evropské unie (EU) pro investice do lidského kapitálu. S rozpočtem ve výši téměř 99,3 mld. eur na období 2021–2027 bude i nadále významně přispívat k politikám EU v oblasti zaměstnanosti, sociálních věcí, vzdělávání a dovedností, včetně strukturálních reforem v těchto oblastech. Tabulka níže obsahuje finanční prostředky alokované do ESF+ v letech 2021 až 2027.

Tabulka č. 9: Finanční prostředky podle jednotlivých let

Fond	Kategorie regionu	2021	2022	2023	2024	2025	2026		2027		Celkem
							Finanční prostředky bez částky flexibility	Částka flexibility	Finanční prostředky bez částky flexibility	Částka flexibility	
ESF+	Méně rozvinuté	102 763 382	104 822 769	106 923 201	109 067 499	111 252 644	56 740 380	56 740 380	57 875 036	57 875 036	764 060 327
	Přechodové	92 185 327	94 032 338	95 916 433	97 837 618	99 799 235	50 900 402	50 900 402	51 922 897	51 922 898	685 417 550
	Více rozvinuté	1 219 003	1 243 426	1 268 340	1 293 745	1 319 684	673 076	673 076	686 597	686 596	9 063 543
Celkem		196 167 712	200 098 533	204 107 974	208 198 862	212 371 563	108 313 858	108 313 858	110 484 530	110 484 530	1 458 541 420

Zdroj: MPSV, Operační program Zaměstnanost plus 2021–2027

Plnění opatření zanesených v akčním plánu je úzce spojeno se všemi prioritami Operačního programu Zaměstnanost+ (dále „OPZ+“), zejména pak s vybranými specifickými cíli – blíže popsáno níže.²⁶⁸

²⁶⁷ ESF+ sdružuje čtyři nástroje financování, které byly v programovém období 2014–2020 oddělené: Evropský sociální fond (ESF), Fond evropské pomoci nejchudším osobám (FEAD), Iniciativa na podporu zaměstnanosti mladých lidí a program Evropské unie pro zaměstnanost a sociální inovace (EaSI).

²⁶⁸ Priority a specifické cíle, které zde nejsou konkrétně zmíněny jsou zaměřeny na oblasti, které se Záruky pro děti dotýkají spíše okrajově, tudíž zde nejsou blíže popsány. I přes to však jejich plnění bude nepřímým přispívat k naplňování Záruky (např. skrze specifický cíl 1.3: *prosazovat přizpůsobení pracovníků, podniků a podnikatelů změnám, aktivní a zdravé stárnutí a zdravé a vhodně přizpůsobené pracovní prostředí s ohledem na zdravotní rizika* bude podporováno mj. kariérní poradenství uzpůsobené různým životním fázím budou podporováni i rodiče a další osoby pečující o děti v návratu či setrvávání na trhu práce).

Priorita 1 Budoucnost práce

Specifický cíl 1.1: zlepšit přístup k zaměstnání a aktivačním opatřením pro všechny uchazeče o zaměstnání, zejména mladé lidi, především prováděním systému záruk pro mladé lidi, dále pro dlouhodobě nezaměstnané a znevýhodněné skupiny na trhu práce a pro neaktivní osoby, jakož i podporou samostatné výdělečné činnosti a sociální ekonomiky.

Aktivita v rámci tohoto specifického cíle podpoří zejména zlepšení přístupu na trh práce pro znevýhodněné osoby (ženy, nízkokvalifikovaní, starší osoby, osoby se zdravotním postižením, mladé lidi bez praxe mladší 30 let²⁶⁹, pečující osoby, menšiny)²⁷⁰, včetně zvýšení podpory osobám předčasně opouštějícím studium.²⁷¹

Vedle dílčí podpory žáků a studentů v posledních ročnících škol, NEET, osob předčasně opouštějících studium a osob opouštějících zařízení institucionální výchovy (v případech, kdy tito ještě nedovršili 18 let) budou děti podpořeny zejména nepřímo skrze zvyšování zaměstnanosti a zaměstnatelnosti osob pečujících a mladých lidí. Celková alokace specifického cíle pro všechny cílové skupiny (nejen pro mladé a rodiče) činí 12,3 mld Kč.

V rámci tohoto specifického cíle jsou plánovány následující výzvy:

- Na podporu zaměstnanosti mladých osob: výzva pro ÚP ČR Záruky pro mladé (1,2 mld. Kč), výzvy v rámci iniciativy ALMA, částečně výzvy na podporu osob znevýhodněných na trhu práce poskytovanou nestátním sektorem, výzva na podporu zaměstnanosti v rámci ITI, částečně výzva na podporu zaměstnanosti v rámci regionálních partnerství paktů zaměstnanosti.
- Na podporu osob pečujících: částečně výzvy na podporu osob znevýhodněných na trhu práce poskytovanou nestátním sektorem a dále výzvy ÚP ČR na realizaci nástrojů politiky zaměstnanosti na národní i regionální úrovni (celkem za cca 9 mld. Kč).

²⁶⁹ Prostřednictvím aktivit ve specifickém cíli 1.1, jejichž cílovou skupinou jsou i mladí lidé (do 29 let včetně), bude naplňován požadavek čl. 7(5) ESF+ nařízení na vyčlenění odpovídající částky na podporu zaměstnanosti mladých lidí, zejména v souvislosti s prováděním Záruk pro mladé lidi. Indikativní částka vyčleněná na tyto aktivity představuje cca 6 % prostředků na alokovaných na prioritu 1.

²⁷⁰ Podpora rodičů (a obecně všech osob pečujících o nezletilé děti či jiné závislé členy rodiny) je jedním z cílů záruky.

²⁷¹ Jedná se o jednu z vymezených cílových skupin akčního plánu (viz. kapitola 1.18).

Specifický cíl 1.2: prosazovat genderově vyváženou účast na trhu práce, rovné pracovní podmínky a lepší rovnováhu mezi prací a osobním životem, mimo jiné prostřednictvím přístupu k cenově dostupné péči o děti a péči o závislé osoby.

Aktivita podpořená v rámci tohoto specifického cíle významně přispějí ke zlepšení přístupu rodičů na trh práce, zejména žen s malými dětmi. Dojde k podpoře kapacit zařízení péče o děti předškolního věku a podpoře zavádění flexibilních forem práce. Dále bude podpořena řada specifických aktivit zaměřených na podporu rovnosti žen a mužů, nediskriminace na základě pohlaví a snížení horizontální a vertikální segregace trhu práce podle pohlaví.

V rámci tohoto specifického cíle jsou plánovány následující výzvy:

- Navýšení kapacit nestátních neziskových organizací v oblasti rovných příležitostí žen a mužů (plánovaná finanční alokace 100 mil. Kč)
- Diverzitní a flexibilní pracovní kultura (plánovaná finanční alokace 210 mil. Kč)
- Implementace Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021-2030 (plánovaná finanční alokace 150 mil. Kč)
- Genderově nestereotypní volba studijního oboru a povolání (plánovaná finanční alokace 40 mil. Kč)
- Realizace auditů rovného odměňování zaměstnavateli (plánovaná finanční alokace 70 mil. Kč)
- Financování provozu dětských skupin ve veřejné správě (plánovaná finanční alokace 200 mil. Kč)
- Vybudování dětských skupin (plánovaná finanční alokace 1,5 mld. Kč)
- Posílení kompetencí žen znevýhodněných na trhu práce a v podnikání (plánovaná finanční alokace 50 mil. Kč)
- Implementace opatření na zajištění rovného odměňování (plánovaná finanční alokace 170 mil. Kč)

Priorita 2 Sociální začleňování

V rámci této priority bude vyčleněno na boj s dětskou chudobou indikativně 10 % z celkové alokace priority 2 (tj. cca 1,9 mld. Kč). Finanční prostředky budou směřovány na řešení krizových situací, zlepšování postavení ohrožených dětí a ohrožených rodin. MPSV se bude soustředit se na opatření a služby, které přispějí ke zlepšení postavení rodin v ČR, a snižování počtu rodin v ohrožení. Mezi priority patří zejména zaručení bezpečné péče o děti v rodinném prostředí a zapojování dětí a rodin do rozhodovacích procesů směřujících k řešení jejich situace. Výzvy vyhlašované v období roku 2022–2030 budou reagovat na tři uvedené specifické cíle.

Specifický cíl 2.1: posilovat aktivní začleňování, a podpořit tak rovné příležitosti, nediskriminaci a aktivní účast a zlepšit zaměstnatelnost, zejména v případě znevýhodněných skupin²⁷²

Intervence v tomto specifickém cíli budou směřovány k podpoře vybraných sociálních služeb, služeb na sociálně zdravotním pomezí a dalších služeb a programů v oblasti sociálního začleňování. Podpora těchto služeb a programů přispěje k sociálnímu začlenění a zároveň ke snížení počtu osob ohrožených chudobou, sociálním vyloučením a institucionalizací v pobytových zařízeních. V oblasti služeb pro rodiny a děti budou zavedeny služby prevence a intervence, které napomohou včasnému komplexnímu řešení nepříznivé situace dítěte a rodiny. Podpora těchto služeb dlouhodobě zefektivní systém péče o rodiny a děti a bude podpořena aktivizace rodin a dětí tak, aby do budoucna zvládly řešení nepříznivé situace samostatně s využitím vlastních přirozených zdrojů podpory. Zvýšená pozornost bude věnována situaci v sociálně vyloučených lokalitách, bude zde využíváno co nejširší spektrum nástrojů pro prevenci, včasné řešení problémů a k socioekonomické integraci sociálně vyloučených osob (zejména Romů). Intervence v rámci tohoto specifického cíle rovněž přispějí k realizaci relevantních opatření ze Strategie romské integrace.

Specifický cíl 2.2: zvyšovat rovný a včasný přístup ke kvalitním, udržitelným a cenově dostupným službám, včetně služeb, které podporují přístup k bydlení a individuální péči, včetně zdravotní péče; modernizovat systémy sociální ochrany včetně prosazování přístupu k sociální ochraně se zvláštním důrazem na děti a znevýhodněné skupiny; zlepšovat přístupnost, i pro osoby se zdravotním postižením, účinnost a odolnost systémů zdravotní péče a služeb dlouhodobé péče²⁷³

Intervence v tomto specifickém cíli přispějí ke zvýšení dostupnosti a rozvoji sítě sociálních služeb, zdravotních služeb, služeb na sociálně zdravotním pomezí, služeb zaměřených na prevenci ztráty bydlení a udržení bydlení a služeb pro rodiny a děti. Dále dojde k posílení multidisciplinární spolupráce v území. Koordinované působení aktérů v rámci sítě služeb, zejména v oblasti služeb pro rodiny a děti, přispěje k předcházení předčasných odchodů mladých lidí ze vzdělávání a umožní tak plné využití jejich potenciálu. Podpořen bude dále proces transformace a deinstitucionalizace zařízení poskytujících služby pro ohrožené skupiny osob (včetně péče o děti do 3 let, osob se zdravotním postižením, duševním onemocněním apod.), současně dojde k rozšíření nabídky služeb komunitního charakteru, ambulantních a terénních služeb.

²⁷² Prostřednictvím aktivit ve specifickém cíli 2.1, jejichž cílovou skupinou budou děti a rodiny s dětmi, bude naplňován požadavek čl. 7 odst. 3a ESF+ nařízení na vyčlenění odpovídající částky na boj s dětskou chudobou. Indikativní částka vyčleněná na tyto aktivity představuje (spolu s aktivitami v SC 2.2) cca 10 % prostředků na alokovaných na prioritu 2.

²⁷³ Prostřednictvím aktivit ve specifickém cíli 2.2, jejichž cílovou skupinou budou děti a rodiny s dětmi, bude naplňován požadavek čl. 7(3a) ESF+ nařízení na vyčlenění odpovídající částky na boj s dětskou chudobou. Indikativní částka vyčleněná na tyto aktivity představuje (spolu s aktivitami v SC 2.1) cca 10 % prostředků na alokovaných na prioritu 2.

Aktivity v oblasti budování kapacit nestátních neziskových organizací naplňující čl. 8(2) nařízení o ESF+ přispějí k posílení udržitelnosti a zkvalitňování služeb poskytovaných NNO zejména osobám sociálně vyloučeným nebo ohroženým sociálním vyloučením, nebo zdravotně znevýhodněným osobám, například pacientům se vzácnými onemocněními. Na specifické výzvy zaměřené na budování kapacit NNO bude vyčleněna částka cca 1 % prostředků alokovaných na prioritu 2. Konkrétní výše čerpání finančních prostředků bude záviset na absorpční kapacitě NNO a množství kvalitních projektů.

Specifický cíl 2.3: prosazovat socioekonomickou integraci marginalizovaných komunit, jako jsou Romové

Intervence v rámci tohoto specifického cíle přispějí k realizaci relevantních opatření ze Strategie romské integrace 2021-2030, a to především v oblasti anticiganismu, emancipace, podpory rovnosti, začleňování a participace. Bude podpořeno budování kapacit romských a proromských NNO, což přispěje k začleňování a nediskriminaci. Mezi další očekávané dopady patří posun ke změně vnímání tradičních genderových rolí a osvěta v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí v romských rodinách. Dále budou podporovány komunitní práce a služeb pro rodiny s dětmi předškolního věku a posílení jejich rodičovských kompetencí.

Priorita 3 Sociální inovace

Specifický cíl 3.1: posilovat aktivní začleňování, a podpořit tak rovné příležitosti, nediskriminaci a aktivní účast a zlepšit zaměstnatelnost, zejména v případě znevýhodněných skupin

V rámci této osy budou podporovány aktivity zaměřené na hledání, vývoj, ověřování nebo šíření nových řešení, která jsou oproti existujícím alternativám účinnější, efektivnější, udržitelnější a spravedlivější. Výzvy nebudou vymezeny tematicky, ale podle míry porozumění problému, potřebám cílové skupiny, fáze pokročilosti ve vývoji řešení a podle nutnosti nejvhodnější řešení teprve hledat nebo již funkční řešení existuje a je žádoucí jej šířit – inkubační výzva a realizační výzva vývoje řešení a inkubační a realizační výzva šíření.

Předpokládá se vyčlenění finančních prostředků v celkové výši cca 960 mil. Kč.

Priorita 4 Materiální pomoc nejchudším osobám

Specifický cíl 4.1: řešit materiální deprivaci poskytnutím potravinové nebo základní materiální pomoci nejchudším osobám, včetně dětí, a zajistit doprovodná opatření na podporu jejich sociálního začleňování.

Intervence jsou zacíleny na poskytování základní materiální a potravinové pomoci osobám a rodinám ohroženým chudobou. Pomoc je poskytována ve dvou formách: 1) formou příspěvku na zajištění bezplatného školního stravování²⁷⁴, 2) distribuce materiální a potravinové pomoci²⁷⁵ cílovým skupinám, přičemž

²⁷⁴ Do podpořené cílové skupiny jsou děti zařazeny na základě posuzované příjmové a sociální situace rodin. Příspěvek formou úhrady jednotkových nákladů není vyplácen zákonným zástupcům, ale partnerským organizacím, kterými jsou MŠ, ZŠ, víceletá gymnázia, střední školy, učiliště vč. internátních zařízení, samostatná stravovací zařízení, příp. dětské skupiny a další. Příspěvek odpovídá výši, kterou hradí zákonný zástupce dítěte a která je stanovena vnitřní směrnici školského zařízení v návaznosti na související legislativu. Distribuce pomoci probíhá ve stravovacích zařízeních. V rámci prevence rizika stigmatizace dětí se pomoc vydává společně s jídly pro ostatní děti.

²⁷⁵ Jedná se o pomoc ve formě potravin a základního spotřebního zboží (například ošacení, obuv, hygienické potřeby, školní pomůcky, potřeby pro domácnost a další).

příjemcem dotace může být veřejnoprávní subjekt nebo NNO, který sám poskytuje nebo zajistí ve spolupráci s partnery a spolupracujícími subjekty distribuci materiální a/nebo potravinové pomoci konečným příjemcům. Subjekt poskytující pomoc přímo cílové skupině také poskytuje doprovodná opatření.²⁷⁶

V rámci OPZ+ se předpokládají vyčlenit finanční prostředky ve výši 300 mil. Kč na potravinovou pomoc dětem v sociální nouzi, a to prostřednictvím výzvy č. 03_22_026, která bude vyhlášena v březnu 2023.

4.3 Operační program Jan Amos Komenský (OP JAK)

Cílem OP JAK je podpora rozvoje otevřené a vzdělané společnosti založené na znalostech a dovednostech, rovných příležitostech a rozvíjející potenciál každého jednotlivce, která povede k růstu konkurenceschopnosti České republiky a zlepšení životních podmínek jejích obyvatel. Celková alokace OP JAK pro programové období 2021-2027 je 90 mld. Kč, kdy 43 mld. je určeno na vědu a výzkum, 19 mld. na vysoké školství a 28 mld. na regionální školství. V kontextu Záruky pro děti je zásadní Priorita 2 Vzdělávání, mezi jejíž cíle patří mj.:

- modernizace cílů a obsahů vzdělávání, včetně forem a metod učení na všech úrovních vzdělávací soustavy (tj. od předškolního vzdělávání po terciární a další vzdělávání),
- **zajištění spravedlivého přístupu ke kvalitnímu vzdělání a snížení segregace, nerovností a rizika vyloučení ohrožených skupin ze vzdělávání.**

Oba uvedené cíle jsou v souladu s evropskou Zárukou pro děti, jejími cíli a doporučeními.

4.4 Integrovaný regionální operační program (IROP)²⁷⁷

Prioritou programu je vyvážený rozvoj území, zkvalitnění infrastruktury, zlepšení veřejných služeb a veřejné správy a zajištění udržitelného rozvoje v obcích, městech a regionech. Pro období 2021-2027 má IROP z evropských fondů vyčleněnu částku téměř 4,8 mld. EUR (cca 117, 7 mld. Kč).

IROP podporuje 10 oblastí, tzv. specifických cílů, přičemž pro Záruku pro děti jsou zásadní následující:

- Vzdělávací infrastruktura: Cílem této oblasti je podpora regionálního školství, zejména rozšíření a zkvalitnění infrastruktury škol pro vzdělávání ve vazbě na přírodní vědy, polytechnické vzdělávání, cizí jazyky nebo práci s digitálními technologiemi. Podporováno bude také navyšování kapacit mateřských škol v území, kde je identifikován nedostatek kapacit. Celková částka na projekty: 14,1 mld. Kč.²⁷⁸

²⁷⁶ Doprovodná opatření mají charakter jakékoli intervence, která umožní cílové skupině zlepšení osobní situace. Jde zejména o poradenství, činnosti sociálních služeb, kurzy apod.

²⁷⁷ IROP je jeden z operačních programů, přes které se v Česku rozdělují peníze poskytnuté z evropských fondů, konkrétně z Evropského fondu pro regionální rozvoj (EFRR).

²⁷⁸ Podporované aktivity: navyšování kapacit mateřských škol; modernizace a budování odborných učeben základních škol; modernizace a budování odborných učeben středních škol; modernizace a budování učeben pro zájmové, neformální a celoživotní vzdělávání; infrastruktura škol dle § 16 odst. 9 škol. zákona a školská poradenská zařízení.

- Sociální infrastruktura: Cílem této oblasti je zajištění vyšší dostupnosti a kvality služeb vedoucí k sociální inkluzi, podpora vzniku bytů určených pro sociální bydlení a dokončení deinstitucionalizace sociálních služeb. Celková částka na projekty: 9 mld. Kč.
- Infrastruktura ve zdravotnictví: Cílem této oblasti je zlepšit kvalitu a zvýšit dostupnost zdravotních služeb, integrované, dlouhodobé a následné péče vč. paliativní a hospicové. Pokračovat v reformě psychiatrické péče a zlepšit funkčnost systému epidemiologické bdělosti a připravenosti systému ochrany veřejného zdraví na řešení možných hrozeb v oblasti infekčních onemocnění. Celková částka na projekty: 9,6 mld. Kč.
- Komunitně vedený místní rozvoj (CLLD): Cílem této oblasti je vyvážený udržitelný územní rozvoj venkovských oblastí v Česku, snížení regionálních nerovností a stabilizace venkovských oblastí, předcházení odlivu obyvatel z venkovských oblastí do větších měst a jejich zázemí, využití místního specifického potenciálu území, zlepšení vybavenosti služeb a modernizace technické infrastruktury ve venkovských oblastech. Celková částka na projekty: 8 mld. Kč.

4.5 Azylový, migrační a integrační fond (OP AMIF)

Aktivity podporované z OP AMIF jsou zaměřeny zejména na podporu účinné integrace – úspěšné zvládnutí integračního procesu je klíčem úspěšné migrační politiky a program dosažení tohoto cíle napomáhá. V rámci programu jsou dále podporovány aktivity návratové politiky, jako je zajištění účinného a důstojného navracení a reintegrace, a to jak na bázi dobrovolných návratů, tak v nezbytných případech nucených návratů. Podporovanou oblastí je i boj s nelegální migrací včetně aspektů pracovního vykořisťování. V neposlední řadě je z programu podporováno účinné fungování azylového systému.

Celková finanční alokace operačního programu AMIF na programové období 2021–2027 je pro Českou republiku přibližně 70 mil. eur, což odpovídá 1,7 mld. Kč. Tyto finanční prostředky podpoří zejména integraci cizinců do české společnosti, a to včetně občanů Ukrajiny pobývajících nyní v ČR. Operační program AMIF je tak dalším z nástrojů, který napomůže k řešení následků současné migrační vlny.

Z peněz Operačního programu AMIF bude mimo jiné realizována výuka českého jazyka, poskytování poradenství a pomoc s řešením životních situací. Další významnou oblastí je podpora návratové politiky, tedy zajištění důstojného odjezdu pro osoby, které již nemají v ČR pobývat. Mezi další podporované aktivity patří zajištění kvalitního informování cizinců o jejich právech a povinnostech, např. prostřednictvím speciálního call centra Ministerstva vnitra, či projekty na obnovu infrastruktury Správy uprchlických zařízení.

4.6 Národní plán obnovy (NPO)

V důsledku pandemie covid-19 prochází česká ekonomika obdobím recese. Domácí a zahraniční ochranná opatření a nejistota ohledně budoucího vývoje zasáhly domácí i zahraniční ekonomiku. Hrubý domácí produkt české ekonomiky v roce 2020 klesl o 5,8 %. Společnou reakcí zemí Evropské unie je realizace politik, které

pomohou zmírnit dopady a podpoří obnovu ekonomiky. Zásadním ekonomickým prvkem mezi nimi je Nástroj pro oživení a odolnost (Recovery and Resilience Facility, RRF)²⁷⁹. Tento nástroj má pomoci zemím EU zotavit se z následků pandemie a podpořit investice do ekologické a digitální transformace evropské ekonomiky.

S akčním plánem se pojí zejména komponenta 3.3 Modernizace služeb zaměstnanosti a rozvoj trhu práce, jejíž součástí jsou reformy a investice do následujících oblastí:

1. Rozvoj politik zaměstnanosti – Cílem reformy je podpora celoživotního vzdělávání v Česku. Reforma se skládá z řady systémových opatření – zřízení tripartitního mechanismu, vytvoření databáze rekvalifikačních a vzdělávacích kurzů, vznik čtrnácti regionálních školicích středisek, legislativní změny s cílem zvýšit flexibilitu a účinnost rekvalifikačních kurzů. Finanční alokace: 7 mld. Kč²⁸⁰.
2. Zvýšení kapacity zařízení péče o děti – Cílem reformy je podpořit dostupnost cenově dostupné péče o děti mladší tří let a umožnit tak návrat rodičů do zaměstnání nebo jiné pracovní činnosti. Cílem opatření je zvýšit dostupnost služeb péče o děti mladší 3 let. Pomůže řešit nízkou účast žen s malými dětmi na trhu práce a snížit genderové nerovnosti na trhu práce. Cílem investice je rovněž zvýšit přístup k péči o děti pro rodiny s nižšími příjmy. Očekává se, že investice zvýší počet zařízení péče o děti o 40 %. Celkové alokované prostředky na budování kapacit předškolních zařízení v NPO činí 7 mld. Kč.
3. Rozvoj a modernizace infrastruktury sociální péče – Cílem reformy je řešit výzvu spočívající v roztržité správě a financování dlouhodobé péče a nízkém podílu komunitních a domácích služeb v Česku. Podstatou opatření je legislativní reforma, jejímž cílem bude integrace zdravotní a sociální dlouhodobé péče, zajištění stabilního systému odpovídajícího financování kvalitních dlouhodobých služeb, poskytování pobídek pro komunitní a domácí péči, umožnění přístupu soukromých poskytovatelů a zlepšení dohledu nad sociální péčí. Celkové odhadované náklady jsou 9 mld. Kč., z toho 8,3 mld. Kč na oblast Rozvoj infrastruktury sociálních služeb péče (vznik nových kapacit komunitního charakteru a ambulantních a terénních sociálních služeb včetně zázemí, rekonstrukce stávajících kapacity).

²⁷⁹ Nástroj pro oživení a odolnosti je jedním z výsledků dohody, které dosáhli členové Evropské rady na svém zasedání ve dnech 17. až 21. července 2020 o víceletém finančním rámci EU a Next Generation EU na období let 2021–2027.

²⁸⁰ Prostředky ve výši 6,5 mld. Kč jsou neinvestiční (490 mil. Kč představuje prostředky na vznik a rozvoj sítě moderních vzdělávacích center, která by svým materiálně technickým vybavením odpovídala technologickým výzvám spojeným s procesy digitalizace a potřebami průmyslu 4.0.)

4.7 UNICEF

V červenci 2022 byl mezi MPSV a UNICEF (regionální kanceláři pro Evropu and Střední Asii) podepsán první pracovní plán aktivit na období srpen 2022–srpen 2023, s alokací 56,6 ml. Kč (2,3 mil. EUR). Aktivita se zaměří na podporu a posílení orgánů sociálních věcí ČR zejména v reakci na potřeby dětí-uprchlíků z Ukrajiny a dále na zajištění přístupu ke vzdělávání a péči o děti předškolního věku a souvisejících meziodvětvových služeb.

Konkrétně bude finančně podpořen dotační titul (s celkovou alokací ve výši cca 25 mil. Kč, kdy část prostředků bude alokována pro rok 2022 a část pro rok 2023) pro dočasné aktivity na podporu rodin z Ukrajiny v rámci center pro rodiny s dětmi zejména ve věku do 6 let. Mimořádný dotační titul je určen pro neziskové organizace, obce a jejich příspěvkové organizace, kraje a jejich příspěvkové organizace, které realizují aktivity na podporu adaptace a integrace rodin s dětmi přicházející z Ukrajiny do české společnosti.

V rámci pracovního plánu dojde rovněž k rozšíření stávajících metodických materiálů pro dětské skupiny o problematiku péče o děti s válečným traumatem a dále k realizaci školení v této oblasti.

4.8 Další zahraniční finanční zdroje (TSI, Rada EU)

MPSV realizuje 2letý projekt Rady Evropy „Participace dětí v Evropě – posilování národního rámce a aktivit v rámci participace dětí“, který se zaměřuje na zapojování dětí a mladých dospělých do tvorby politiky na národní úrovni. Participace dětí v rozhodovacích procesech v posledních letech získává na důležitosti. Naslouchat názoru dětí a mladých dospělých, se považuje za klíčové pro budování jejich lidské důstojnosti a zdravého vývoje. Tento projekt je dalším krokem v tom, aby byla participace dětí vnímána jako běžná součást každé aktivity, ne jako výjimka. Projekt koordinuje Rada Evropy a je financován Programem Evropské Unie pro práva, rovnost a občanství (2014–2020). Projekt je implementován od 1. dubna 2021 do 31. března 2023 a spolupracují na něm kromě České republiky Finsko, Slovinsko, Portugalsko a Island. Hlavním cílem projektu je zvyšování povědomí ohledně participace dětí v Evropské unii, členských státech Rady Evropy a podpora národních aktivit v rámci oblasti zapojování dětí a mladých dospělých. Mezi klíčové očekávané výsledky projektu patří „možnost dětí podílet se na jednotlivých rozhodovacích procesech“, „zvýšené povědomí a politická ochota osob s rozhodovací pravomocí“, „školení pro profesionály, jak implementovat participaci dětí do jejich pracovního života“, „legislativní doporučení a změny politiky v oblasti zapojování dětí“. Díky projektu vznikne „Evropská platforma k participaci dětí a mladých dospělých“ s cílem sdílet příklady dobré praxe. Rozpočet projektu je 35 200 EUR.

MPSV plánuje podat na podzim 2022 žádost o podporu v rámci Technical Support Instrument (TSI) s cílem rozvíjet služby péče o děti. Žádost bude zaměřena na rozvoj rámce pro monitoring a evaluaci služeb péče o děti, dále rovněž na vznik komunikační strategie směrem ke samosprávě (s cílem posílit kapacity služeb péče o děti zřizované právě samosprávou).

5. Návrhová část

V celém podpůrném rámci je zohledňováno genderové hledisko.

5.1 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ A PÉČE, INKLUZIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ A ŠKOLNÍ ČINNOSTI A ZDRAVÉ JÍDLO KAŽDÝ ŠKOLNÍ DEN

Členským státům se s cílem zaručit dětem v nouzi účinný a bezplatný přístup k vysoce kvalitnímu předškolnímu vzdělávání a péči, ke vzdělávání a školním činnostem a ke zdravému jídlu každý školní den doporučuje:

A	PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ A PÉČE, INKLUZIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ A ŠKOLNÍ ČINNOSTI A ZDRAVÉ JÍDLO KAŽDÝ ŠKOLNÍ DEN							
	Cíl	Opatření, včetně specifikace	Indikátor	Termín plnění ²⁸¹	Odpovědnost – Gesce	Finanční zdroje	Navazuje na	Cílová skupina
					Spolupráce			
A.1	Doporučení: Identifikovat a odstraňovat ne/finanční překážky k účasti na předškolním vzdělávání a péči, ve vzdělávání a jiných školních činnostech							
A.1.1.1	Identifikovat finanční i nefinanční překážky k účasti na vzdělávání a předškolní péči a na jiných školních činnostech	Zpracování vstupní analýzy k návrhu systémových kroků k odstranění bariér.	Vstupní analýza	12/2023	MPSV, MŠMT	národní zdroje, UNICEF	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního začleňování 2021-2030	Všechny skupiny
					Kraje, NNO, školské subjekty		Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021-2030	
A.1.1.2		Realizace kulatého stolu se zainteresovanými aktéry.	Realizace kulatého stolu	12/2023	MPSV, MŠMT	národní zdroje	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního začleňování 2021-2030	Všechny skupiny
					Kraje, obce, NNO, školské subjekty			
A.1.2.1	Podporovat rozšíření kapacit vzdělávacích zařízení a	Rozšíření kapacit vzdělávacích zařízení a zařízení péče o předškolní děti (zejména) do 3 let věku, prostřednictvím rozvoje DS a	Počet podpořených nových míst ²⁸²	průběžně/2030	MPSV, MŠMT, zřizovatelé MŠ a DS	OPZ+: 3 482 294 407 Kč, ²⁸³	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního	Všechny skupiny

²⁸¹ Termíny plnění opatření jsou uvedeny jako tzv. průběžné s konečným datem plnění (např. průběžně/2025), či mají stanoven termín, do kdy má opatření splněno (např. 12/2023).

²⁸² Do roku 2030 vznikne v ČR dalších min. 7,5 tisíc míst v DS, kapacity MŠ budou navyšovány dle potřeb regionů.

²⁸³ Zdroj: *Schválení plánu rozdělení financování projektů DS v letech 2022-2028 – není však oficiálně schválený*

	zařízení péče o předškolní děti	MŠ, s důrazem na regiony s nízkou dostupností daných služeb – v návaznosti na Barcelonské cíle				NPO IROP (TSI)	začleňování 2021-2030 Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021-2030 (strategický cíl 1.3) Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ Návrhový dokument „Předčasné odchody ze vzdělávání - návrh opatření v oblasti školství a sociální práce“ 284 Národní plán obnovy Programové prohlášení vlády	
A.1.2.2		Posílení pedagogické práce i administrativního zajištění činností v mateřských školách	Metodická a finanční podpora	průběžně/2030	MŠMT	národní zdroje		Všechny skupiny
A.1.3.1	Podporovat sociální práci s rodinou s dětmi přímo v dané lokalitě, tj.	Zmapování kapacit v oblasti sociální práce v jednotlivých krajích.	Přehledy kapacit sociální práce v krajích	průběžně/2023	MPSV, MŠMT Kraje, NNO	národní zdroje, OPZ+	Projekt „Předčasné odchody ze vzdělávání - návrh opatření v oblasti	Všechny skupiny, zejména SVL a romské rodiny

284

MPSV plánuje v rámci OPZ+ vyhlásit 2 výzvy zaměřené na podporu prevence předčasných odchodů ze vzdělávání ve výši 500 mil. Kč. V roce 2022 se jedná o výzvu, která je zaměřena na podporu prevence a řešení předčasných odchodů žáků ze vzdělávání prostřednictvím multidisciplinárního přístupu směřujícímu ke zvýšení školní úspěšnosti dětí a mládeže ohrožené školním neúspěchem a ke zvýšení jejich šancí na uplatnění se na trhu práce ve vybraných obcích s rozšířenou působností v Ústeckém, Karlovarském, Libereckém a Moravskoslezském kraji. Celková alokace výzvy je 300 mil. Kč a úzce navazuje na subvence poskytované ze strany MŠMT.

	prostřednictvím cílené sociální práce						školství a sociální práce“	
A.1.3.2		Zapojení moderátorů z minoritních skupin do komunikace s rodinou a do jejich podpory.	Počet rodin, s nimiž moderátoři navázali kontakt.	průběžně/2023	MPSV	národní zdroje, NPO	Návrhový dokument „Předčasné odchody ze vzdělávání - návrh opatření v oblasti školství a sociální práce“	Všechny skupiny, zejména SVL rodiny přistěhovalecké (včetně rodin z UA) a romské rodiny
					Kraje		Programové prohlášení vlády	
A.1.3.3		Podpora pozice sociálního pedagoga ve školách (včetně mateřských), primárně v nejvíce znevýhodněných školách ²⁸⁵ a metodická podpora těchto pracovníků. ²⁸⁶	Počet škol podpořených pozicí sociální pedagog	průběžně/2025	MPSV, MŠMT	národní zdroje, NPO, OP JAK	Návrhový dokument „Předčasné odchody ze vzdělávání - návrh opatření v oblasti školství a sociální práce“	Všechny skupiny, zejména SVL přistěhovalecké (včetně rodin z UA) a romské rodiny
	Kraje, obce, NNO, školské subjekty				Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025			
							Programové prohlášení vlády	

²⁸⁵ Znevýhodněné školy jsou ty, které vykazují nadprůměrné zastoupení žáků ze socioekonomicky znevýhodněného prostředí a často mají nedostatečné zázemí v podobě podpůrných profesí, což ve svém důsledku vede k nižším vzdělávacím výsledkům žáků. Zdroj: Národní plán obnovy.

²⁸⁶ V rámci Reformy 3.2.2 – Podpora znevýhodněných škol (Národní plán obnovy) bude docházet u 400 z nejvíce znevýhodněných škol k finanční a metodické podpoře, u některých včetně podpory spolupráce rodiny a školy, např. formou zřízení pozice sociálního pedagoga ve škole. Následně bude diskutována možnost legislativního ukotvení pozice sociálního pedagoga na školách a zajištění systémového financování této podpůrné pozice.

A.1.3.4		Vytvoření rámce pro spolupráci vzdělávacích institucí, služeb péče o děti, místních komunit, sociálních a zdravotních služeb, služeb na ochranu dětí, rodin a dalších subjektů za účelem podpory inkluzivního vzdělávání, poskytování mimoškolní péče a možností zapojení do sportovních, volnočasových a kulturních činností	Vytvoření rámce s jednotlivými cíli a pilotního ověření v praxi prostřednictvím zapojení vybrané NNO	12/2023 průběžně/2030	MPSV, MŠMT kraje, NNO	národní zdroje		Všechny skupiny, zejména SVL, rodiny přistěhovalecké (včetně rodin z UA), romské rodiny a rodiny se zdrav. hendikepem
A.1.3.5		Podpořit navýšení počtu sociálních pracovníků v obcích s rozšířenou působností, zejména ve vztahu k sociální práci s rodinou (v SVL)	Počet sociálních pracovníků v ORP	průběžně/2030	MPSV Kraje, obce	národní zdroje		Všechny skupiny, zejména SVL
A.1.3.6		Podpora spolupráce s Vězeňskou službou ČR v oblasti podpory rodičovských kompetencí a udržování vztahů s nezletilými dětmi v podmínkách výkonu trestu odnětí svobody.	Počet podpořených rodičů	průběžně/2030	MSP, MPSV Kraje, obce, NNO	národní zdroje		Děti rodičů ve výkonu trestu odnětí svobody ve věznici
A.2	Doporučení: Přijímat opatření k omezení předčasného ukončení školní docházky a znovuzapojení takto ohrožených dětí, zejména podporou skrz individuální práci a poradenství a s přihlédnutím k genderovému hledisku							
A.2.1.1	Podporovat spolupráci státní správy a samosprávy s obcemi na tvorbě lokálních koncepcí zaměřených na služby pro rodiny s dětmi (zejména pak v oblasti péče o děti a vzdělávání, a v oblasti práce s ohroženou rodinou)	Podpora tvorby akčních plánů a lokálních koncepcí zaměřených na oblast předškolního a školního vzdělávání	Počet podpořených obcí/počet místních akčních plánů	průběžně/2030	MŠMT, MPSV Kraje, obce, NNO	národní zdroje, OP JAK; OPZ+	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního začleňování 2021-2030 Návrhový dokument „Předčasné odchody ze vzdělávání - návrh opatření v oblasti školství a sociální práce“ Programové prohlášení vlády	Všechny skupiny
A.2.2.1				průběžně/2023	MŠMT	národní zdroje	Akční plán 2021-2023 ke	

		Monitoring předčasných odchodů ze základního a středního vzdělávání (na základě propojení dat ze školních matrik a dat o žácích absolvujících společnou část maturitní zkoušky i dat o žácích ukončujících nematuritní obory v agregaci na úrovni krajů)	Zavedení monitoringu				Strategii sociálního začleňování 2021-2030 Návrhový dokument „Předčasné odchody ze vzdělávání - návrh opatření v oblasti školství a sociální práce“ Programové prohlášení vlády	Všechny skupiny, zejména SVL, romské rodiny a děti předčasně ukončující školní docházku
A.2.2.2	Identifikovat a podporovat nástroje k předcházení předčasných odchodů ze vzdělávání a cílená práce s rodinou a dítětem (tj cílená podpora dítěte a rodiny k úspěšnému přechodu do ZŠ a rovněž ze ZŠ na SŠ)	Podpora rozšíření kapacit sociálně-aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi, komunitních center a dalších preventivních služeb a zavedení dostupnosti a nároku na služby rané (včasné) péče o děti z rodin se socioekonomickým znevýhodněním	Kapacity SAS Zavedení nároku	průběžně/2030 2030	MPSV kraje	národní zdroje, OPZ+	Programové prohlášení vlády	Všechny skupiny, zejména SVL, rodiny přistěhovalecké (včetně rodin z UA), romské rodiny a rodiny s nízkými příjmy
A.2.2.3		Posílení poradenských služeb zavedením systémového financování školních speciálních pedagogů, školních psychologů a sociálních pracovníků na základních školách	Zavedení systémového financování školních speciálních pedagogů, školních psychologů a sociálních pracovníků na základních školách	průběžně/2024	MŠMT, MPSV	národní zdroje, OP JAK, OPZ+	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního začleňování 2021-2030 Návrhový dokument „Předčasné odchody ze vzdělávání - návrh opatření v oblasti školství a sociální práce“ Programové prohlášení vlády	Všechny skupiny, zejména SVL, romské rodiny a děti předčasně ukončující školní docházku

A.2.2.4		Posílení poradenských služeb zavedením systémového financování školních speciálních pedagogů, školních psychologů a sociálních pracovníků na středních školách	Zavedení systémového financování školních speciálních pedagogů, školních psychologů a sociálních pracovníků na středních školách	průběžně/2030	MŠMT, MPSV	národní zdroje, OP JAK, OPZ+	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního začleňování 2021-2030 Programové prohlášení vlády	Všechny skupiny, zejména SVL, romské rodiny a děti předčasně ukončující školní docházku
A.2.2.5		Posílení personálních kapacit školských poradenských zařízení v krajích, kde jejich kapacita není dostatečná s ohledem na dodržování stanovených lhůt pro poskytování poradenských služeb	Kapacity školských poradenských zařízení	průběžně/2024	MŠMT MPSV	národní zdroje, OP JAK, OPZ+	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního začleňování 2021-2030 Návrhový dokument „Předčasné odchody ze vzdělávání - návrh opatření v oblasti školství a sociální práce“ Programové prohlášení vlády	Všechny skupiny, zejména SVL, romské rodiny a děti předčasně ukončující školní docházku
A.2.2.6		Vzdělávání pedagogického personálu působícího v přípravných třídách ZŠ (zejména v regionech se SVL) a podpora aktivit pro děti navštěvující přípravné třídy na ZŠ	Počet podpořených škol s přípravnými třídami Počet podpořených dětí v přípravných třídách	průběžně/2025	MŠMT, MPSV	národní zdroje, OP JAK, OPZ+	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního začleňování 2021-2030 Návrhový dokument „Předčasné odchody ze vzdělávání - návrh opatření v oblasti školství a sociální práce“	Všechny skupiny, zejména SVL, romské rodiny a děti předčasně ukončující školní docházku

							Programové prohlášení vlády	
A.2.2.7		Podpora přípravy na přijímací zkoušky na střední školy – příprava a proškolení pedagogů v poradenství zaměřeném na přechod na SŠ a kariérové poradenství	Počet proškolených pedagogů	průběžně/2025	MŠMT, MPSV	národní zdroje, OP JAK, OPZ+	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního začleňování 2021-2030 Návrhový dokument „Předčasné odchody ze vzdělávání - návrh opatření v oblasti školství a sociální práce“ Programové prohlášení vlády	Všechny skupiny, zejména SVL, romské rodiny a děti předčasně ukončující školní docházku
A.2.3.1	Získávat odbornou kvalifikaci v průběhu studia	Navržení modelu získávání profesních kvalifikací v průběhu vzdělávání	Vznik modelu	průběžně/2025	MŠMT	národní zdroje	Návrhový dokument „Předčasné odchody ze vzdělávání - návrh opatření v oblasti školství a sociální práce“	Všechny skupiny
A.2.3.2		Vznik přiřazovací mapy a metodiky pro synergické provázání RVP a PK a ÚPK v rámci NSK.	Vznik mapy	průběžně/2025	MŠMT, CZVV	národní zdroje	Návrhový dokument „Předčasné odchody ze vzdělávání - návrh opatření v oblasti	Všechny skupiny

							školské a sociální práce	
A.3	Doporučení: Podpořit učení u dětí s poruchami učení s cílem kompenzovat jejich jazykové, kognitivní a vzdělávací rozdíly a s využitím inkluzivních metod výuky a učení přizpůsobit zařízení, služby a materiály určené pro předškolní vzdělávání a péči a pro vzdělávání tak, aby reagovaly na specifické potřeby dětí (dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí se zdravotním postižením); Dále zajistit dostupnost kvalifikovaných učitelů, pečujících osob a dalších pracovníků, jako jsou psychologové, logopedi, rehabilitační pracovníci, sociální pracovníci nebo pedagogičtí asistenti							
A.3.1.1	Zajišťovat metodickou podporu a zefektivnit diagnostické postupy v oblasti inkluzivního vzdělávání	Vydání metodického stanoviska pro identifikaci odlišných životních a kulturních podmínek jakožto příčiny speciálních vzdělávacích potřeb žáka.	Vydání metodického stanoviska	2030	MŠMT	národní zdroje,	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního začleňování 2021-2030	Děti s postižením, děti z SVL, romské děti, děti s OMJ, děti přistěhovalců (včetně UA)
					MPSV		Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025 Programové prohlášení vlády	
A.3.1.2		Zkvalitnění a sjednocení diagnostických postupů školských poradenských zařízení při diagnostice dětí, žáků a studentů s odlišným životním či kulturním prostředím prostřednictvím finanční a metodické podpory ²⁸⁷ .	Změna diagnostických postupů	průběžně/2030	MŠMT	národní zdroje,	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního začleňování 2021-2030 Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025	

²⁸⁷ Bude rovněž realizována jednotná metodická podpora pro stanovení druhů a stupňů podpůrných opatření.

A.3.2.1	Podporovat vzdělávání, praktické dovednosti a edukace v dané oblasti pro všechny pedagogické i nepedagogické pracovníky ve školství, v předškolní péči aj.	Zajištění kurzů a podpory supervizí a intervizí za účelem posílení spolupráce pedagogů/pedagožek a asistentů/asistentek pedagoga ve třídě.	Počet realizovaných kurzů a jejich kapacit	průběžně/2030	MŠMT, MPSV	národní zdroje, OP JAK	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního začleňování 2021-2030 Programové prohlášení vlády	Všechny skupiny, zejména děti s postižením, děti z SVL, romské děti, děti s OMJ, děti přistěhovalců (včetně UA)
A.3.2.2		Podpora vzdělávacích aktivit pro asistenty/asistentky pedagoga v rámci DVPP.	Počet podpořených osob	průběžně/2030	MŠMT, MPSV			
A.3.2.3		Zpracovat Metodiku ke vzdělávání pečujících osob v dětských skupinách zaměřenou na podporu dětí se speciálními vzdělávacími potřebami	Vznik Metodiky	2025	MPSV	národní zdroje, OPZ+	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního začleňování 2021-2030	Všechny skupiny, zejména děti s postižením, děti z SVL, romské děti, děti s OMJ, děti přistěhovalců (včetně UA)
A.3.2.4		Vzdělávat pečující osoby v dětských skupinách a pracovníky v mateřských/rodinných/komunitních centrech v oblasti podpory dětí se speciálními vzdělávacími potřebami	Počet podpořených osob/poskytovatelů DS/organizací	průběžně/2030	MPSV			
A.3.2.5		Vytvoření návrhu na podporu spolupráce pedagogických/poradenských pracovníků a sociálních pracovníků s cílem podpory metod sociální práce ve školách v rámci mezirezortních jednání, včetně nastavení kompetencí jednotlivých subjektů, způsobu koordinace a spolupráce, předávání informací, četnosti společných setkání, možnosti společných supervizí či intervizí	Vznik návrhu Počet pilotních ověření v praxi	2025	MŠMT, MPSV Kraje, NNO, profesní sdružení pedagogických a sociálních pracovníků Pro detekci znevýhodněných dětí je potřeba spojení všech zainteresovaných subjektů – školy, pediatrů, sociálních služeb, OSPOD poskytujících např. nízkoprahové	národní zdroje, OPZ+	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního začleňování 2021-2030	Všechny skupiny, zejména děti s postižením, děti z SVL, romské děti, děti s OMJ, děti přistěhovalců (včetně UA)

					služby, SAS apod			
A.3.3.1	Zavádět a ověřovat prvky multidisciplinarity do podpory procesů vzdělávání a výchovy na školách a školských zařízeních	Psychosociální podpora ²⁸⁸ žáků ve vzdělávacím procesu, a to včetně spolupráce s jejich rodinným zázemím	Počet podpořených osob	průběžně/2030	MPSV, MŠMT NNO, školské subjekty	národní zdroje, OPZ+, OP JAK	Programové prohlášení vlády	Všechny skupiny, zejména děti s postižením, děti z SVL, romské děti, děti s OMJ, děti přistěhovalců (včetně UA)
A.3.3.2		Podpora koordinovaného multidisciplinárního přístupu v podpoře rodin s dětmi ve spolupráci OSPOD, sociálních pracovníků OÚ, poskytovatelů sociálních služeb, škol a dalších zainteresovaných subjektů skrze činnost sociálního pedagoga	Počet podpořených škol	průběžně/2030	. MPSV, MŠMT Kraje, obce, NNO, školské subjekty	národní zdroje, OPZ+, OP JAK, NPO	Programové prohlášení vlády	Všechny skupiny, zejména SVL a Romské rodiny
A.3.4.1	Zvyšovat osvětu a podporovat dobrou praxi	Podpořit informovanost žáků o podmínkách vzdělávání na střední škole, resp. o podmínkách studia na vysoké škole	Osvětové aktivity v dané oblasti	2025/průběžně do 2030	MPSV, MŠMT NNO, školské subjekty	národní zdroje, OP JAK	Návrhový dokument „Předčasné odchody ze vzdělávání - návrh opatření v oblasti školství a sociální práce“	Všechny skupiny, zejména SVL a Romské rodiny
A.3.4.2		Podpora pravidelných setkávání vedoucích pracovníků škol za účelem sdílení dobrých praxí a zkušeností.	Počet setkání	průběžně/2030	MŠMT	národní zdroje		Všechny skupiny
A.4.3.1	Podporovat sociální pedagogy a další specializované profese pro potřebné děti.	Podpora sociálního pedagoga ve školách a vytvoření standardů kvality práce a explicitní zakotvení sociálního pedagoga do zákona o pedagogických pracovnících	Zakotvení sociálního pedagoga do zákona o pedagogických pracovnících	2030	MŠMT	národní zdroje, OP JAK, NPO	Návrhový dokument „Předčasné odchody ze vzdělávání - návrh opatření v oblasti školství a sociální práce“	Všechny skupiny, zejména děti s postižením, děti z SVL, romské děti, děti s OMJ, děti přistěhovalců (včetně UA)
A.4.3.2		Možnost využití (sdíleného) školního psychologa a podpora pedagogické diagnostiky	Metodický materiál / standard kvality práce sociálního pedagoga, popř. dalších	průběžně/2024	MŠMT	národní zdroje, OP JAK, NPO	Návrhový dokument „Předčasné odchody ze vzdělávání -	Všechny skupiny, zejména děti s postižením, děti z SVL, romské děti, děti s OMJ, děti přistěhovalců (včetně UA)

²⁸⁸ Psychosociální podpora je přístup založený na podpoře druhého a udržení jeho duševního zdraví a pohody v dobrém stavu. (viz: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewiJ3LSU48X1AhW57rsiHXZ3B2MQFnoECAQQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.mvcr.cz%2Fsource%2Fjak-na-psp-covid-19-pdf.aspx&usq=AOvVaw20A07MVy7Y0ZdEr6f28Lbv>). V rámci této podpory se pozornost soustřeďuje na učení ke kompetencím, na well-being, duševní zdraví dětí i rodičů.

			specializovaných pozic.				návrh opatření v oblasti školství a sociální práce"	
A.4.3.3		Metodická podpora u pozic kariérních poradců na základních a středních školách, včetně sdílení dobré praxe	Počet sociálních pedagogů, kariérních poradců a (sdílených) školních psychologů na základních a středních školách.	průběžně/2024	MŠMT	národní zdroje, OP JAK, NPO	Návrhový dokument „Předčasné odchody ze vzdělávání - návrh opatření v oblasti školství a sociální práce"	Všechny skupiny, zejména děti s postižením, děti z SVL, romské děti, děti s OMJ, děti přistěhovalců (včetně UA)
A.5	Doporučení: Zavést opatření na podporu inkluzivního vzdělávání a na zamezení vzniku segregovaných tříd a škol							
A.5.1.1	Zavést standardy kvality v souvislosti se stanovováním a poskytováním inkluzivních opatření	Vytvoření standardů kvality poskytování služeb školských poradenských zařízení a zajištění jejich dostupnosti.	Vznik standardů	průběžně/2025	kraje, obce, MŠMT, MPSV, (metodická podpora)	národní zdroje	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního začleňování 2021-2030	Všechny skupiny, zejména děti s postižením, děti z SVL, romské děti, děti s OMJ, děti přistěhovalců (včetně UA)
A.5.1.2		Podpora inkluzivních opatření prostřednictvím standardů kvality DS.	Počet podpořených opatření	průběžně/2023	kraje, obce, MŠMT, MPSV, (metodická podpora)	národní zdroje		Všechny skupiny, zejména děti s postižením, děti z SVL, romské děti, děti s OMJ, děti přistěhovalců (včetně UA)
A.5.2.1	Podporovat školy a upravit podmínky jejich činnosti směrem k zvýšení inkluze ve vzdělávání	Vytvoření uceleného vzdělávacího modulu v systému DVPP se zaměřením na metodickou podporu pedagogickým pracovníkům/pracovnicím MŠ.	Vytvořený modul DVPP	průběžně/2025	MŠMT	národní zdroje	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního začleňování 2021-2030	Všechny skupiny, zejména děti s postižením, děti z SVL, romské děti, děti s OMJ, děti přistěhovalců (včetně UA)
A.5.2.2		Posílení personálních kapacit školských poradenských zařízení	Kapacity školských poradenských zařízení	průběžně/2030	MŠMT, kraje Zřizovatelé školských poradenských zařízení	národní zdroje, OP JAK		Všechny skupiny, zejména děti s postižením, děti z SVL, romské děti, děti s OMJ, děti přistěhovalců (včetně UA)
A.5.3.1	Snižovat počet segregovaných škol/tříd a zamezit vzniku dalších	Vytvoření systému efektivní podpory žáků/škol s cílem odstranit neodůvodněné rozřazování ve veřejném školství např. na základě socioekonomického statutu rodiny.	Vznik systému podpory	průběžně/2025	MŠMT, kraje, obce	národní zdroje	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního	Všechny skupiny, zejména SVL, Romské rodiny a s rodiny s nízkými příjmy

					MŠMT (metodická podpora)		začleňování 2021-2030 Strategie vzdělávací politiky do roku 2030+	
A.5.3.2		Vytvoření motivačních nástrojů pro zvýšení zájmu rodičů ze SVL o zapojení jejich dětí do předškolního vzdělávání a služeb péče o děti	Vznik nástrojů	průběžně/2025	MPSV, kraje, obce MŠMT (metodická podpora)	národní zdroje, OPZ+	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního začleňování 2021-2030 Strategie vzdělávací politiky do roku 2030+ Programové prohlášení vlády	Všechny skupiny, zejména SVL a Romské rodiny
A.5.3.3		Navýšení účasti dětí z rodin ze socioekonomicky znevýhodněného prostředí na neformálním a zájmovém vzdělávání a mimoškolních aktivitách	Počet zapojených žáků	průběžně/2030	MŠMT, kraje, obce MŠMT (metodická podpora)	národní zdroje, OP JAK	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního začleňování 2021-2030 Strategie vzdělávací politiky do roku 2030+	Všechny skupiny, zejména SVL a romské rodiny, děti z rodin s nízkými příjmy
A.5.3.4		Metodická podpora zřizovatelů v oblasti regulace spádovosti mateřských a základních škol	Individuální metodická podpora	průběžně/2030	MV, kraje MŠMT (metodická podpora)	národní zdroje	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního začleňování 2021-2030 Strategie vzdělávací politiky do roku 2030+	Všechny skupiny
A.6	Doporučení: Poskytnout alespoň jedno zdravé jídlo každý školní den							

A.6.1.1	Zmapovat oblast ne/dostupnosti stravování u dětí, s důrazem na děti v nouzi	Analýza nedostupnosti adekvátního stravování u dětí, s důrazem na děti v nouzi jako vstupní analýzy stavu pro návrh systémového opatření sjednocující různé formy podpory školního stravování v ČR	Vstupní analýza	12/2023	MPSV, MŠMT	národní zdroje OPZ+ OP PMP		Všechny skupiny, zejména SVL a romské rodiny
A.6.2.1	Zvýšit počet dětí, které mají zajištěné školní stravování	Finanční podpora programů na zajištění školního stravování s důrazem na děti v nouzi.	Počet podpořených dětí	průběžně/2030	MPSV, MŠMT Kraje, NNO	národní zdroje OPZ+ OP PMP		Všechny skupiny, zejména SVL a romské rodiny
A.7	Doporučení: S cílem zajistit přístup ke vzdělávání online a rovněž zlepšit digitální dovednosti dětí v nouzi, jejich rodičů a učitelů provést nezbytné investice a zajistit vzdělávací materiály, včetně digitálních nástrojů a odpovídající vybavení nutné pro distanční výuku							
A.7.1.1	Zajistit dostupnost školních potřeb (včetně PC techniky) a dostupnost výuky pro děti v nouzi	Finanční a materiální podpora dostupnosti školních potřeb, včetně PC techniky, jak pro školy, tak pro subjekty pracující se znevýhodněnými rodinami	Alokace podpory/ počet realizovaných programů – podpořených škol/dětí	průběžně/2030	MPSV, MŠMT Kraje, obce, NNO, školské subjekty	národní zdroje OP JAK, OPZ+, NPO	Programové prohlášení vlády	Všechny skupiny, zejména SVL a romské rodiny, děti z rodin s nízkými příjmy
A.7.1.2		Analýza možností zajištění podpory dětí ze SVL v případě distančního vzdělávání (dostupnost internetu, předávání, podpora aj.)	Vstupní analýza	12/2025	MPSV, MŠMT	národní zdroje		Všechny skupiny, zejména SVL a romské rodiny
A.7.2.1	Podporovat digitální dovednosti dětí v nouzi, jejich rodičů i učitelů	Podpora zvyšování digitální gramotnosti – revize RVP ZV ²⁸⁹	Provedená revize a vytvořené metodické materiály	průběžně/2030	MPSV, MŠMT Kraje, obce, NNO, školské subjekty	národní zdroje OP JAK, OPZ+	Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025 Programové prohlášení vlády	Všechny skupiny
A.8	Doporučení: V případě potřeby zajistit dopravu do zařízení pro předškolní vzdělávání a péči a do škol							
A.8.1.1	Zajistit dopravu do zařízení pro předškolní	Podpora programů na zajištění dopravy do/ze škol pro všechny děti, s důrazem na děti v nouzi – Podpora zvýhodněné dopravy, speciálních linek, u mladších dětí případné svozy, doprovody apod.	Alokace podpory/ počet realizovaných programů – podpořených škol/dětí	průběžně/2030	MPSV, kraje, obce NNO, MŠMT, MD, MPO	národní zdroje, OPZ+	Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na	Všechny skupiny, zejména SVL a romské rodiny

²⁸⁹ [Revize RVP ZV - edu.cz](#)

	vzdělávání a péči a do škol ²⁹⁰						období 2021–2025	
A.8.1.2		Zmapování potřeb dle krajů v dané oblasti jako vstupní materiál k systémovému řešení.	Vstupní analýza	12/2025	MPSV, MPO, MD kraje, obce	národní zdroje, OPZ+		Všechny skupiny, zejména SVL a romské rodiny
A.9	Doporučení: Podpořit rovný a inkluzivní přístup ke školním činnostem včetně účasti na školních výletech a sportovních, volnočasových a kulturních činnostech							
A.9.1.1	Zavést systematickou přípravu na rodičovství a podporovat rozvoj rodičovských kompetencí	Podpora rodinných center nebo terénní individuální formy – nácvik dovedností, cvičení, výživa, bezpečí apod. Depistáž, cílená práce s potřebami rodiny; podpora vzniku nízkoprahových (dostupných) služeb pro rodiče s malými dětmi, rodinných center a podpora terénních služeb pro rodiče s malými dětmi (podpora rodičovských kompetencí v domácnosti) (SAS), podpora rodičů v oblasti vzdělávání dětí	Alokace počet podpořených služeb počet vzdělávacích akcí na podporu rodičů v oblasti vzdělávání dětí	průběžně/2030	MPSV NNO, kraje	národní zdroje (např. NDT Rodina), OPZ+, OP JAK	Koncepce rodinné politiky (2017) Programové prohlášení vlády	Všechny skupiny, zejména SVL a romské rodiny
A.9.2.1.	Podporovat rovný a inkluzivní přístup ke školním i volnočasovým činnostem	Podpora propojení činnosti základních škol a činnosti školních družin (školních klubů) a jejich financování	Počet podpořených subjektů/aktivit	průběžně/2025	MŠMT, kraje, zřizovatelé škol školských zařízení	OP JAK, národní zdroje	Koncepce rodinné politiky (2017)	Všechny skupiny, zejména SVL a romské rodiny
A.10	Doporučení: Vytvořit rámce pro spolupráci vzdělávacích institucí, služeb péče o děti, místních komunit, sociálních a zdravotnických služeb, služeb na ochranu dětí, rodin a dalších subjektů za účelem podpory inkluzivního vzdělávání, poskytování mimoškolní péče a možností zapojení do sportovních, volnočasových a kulturních činností							
A.10.1.1	Posílit intenzivní spolupráci školy, rodiny a dalších aktérů	Podpora terénní práce na obcích/podpora terénních sociálních služeb (prostřednictvím propojení OSPOD + sociální pracovníci OÚ, sociální služby, SAS + škola + další zainteresované subjekty) včetně podpory mentoringu a případových konferencí ²⁹¹	Počet vytvořených kapacit a finančních prostředků, počet podpořených rodin	průběžně/2030	MPSV kraje, obce, školy	národní zdroje, OPZ+	Návrhový dokument „Předčasné odchody ze vzdělávání - návrh opatření v oblasti školství a sociální práce“	Všechny skupiny, zejména SVL a romské rodiny

²⁹⁰ Dle ustanovení § 178 odst. 5 školského zákona je kraj povinen, v rámci dopravní obslužnosti daného území, zajistit dopravu do spádové školy a ze spádové školy, pokud vzdálenost spádové školy od místa trvalého pobytu žáka přesáhne 4 km.

²⁹¹ Toto opatření je úzce provázáno s opatřením D.1.4.

							Programové prohlášení vlády	
A.10.1.2		Podpora dobrovolnictví v oblasti vzdělávání (včetně zájmového) a mimoškolních aktivit	Počet projektů/alokace	průběžně/2030	MŠMT kraje, obce	národní zdroje		Všechny skupiny
A.10.2.1	Podporovat mezioborovou spolupráci	Vytvoření mezioborového týmu pro definici garantované sítě služeb pro rodiny s dětmi: Tým bude diskutovat oblasti zdravotní znevýhodnění; duševní onemocnění; závislostní chování, týrané a zneužívané děti; rodiče, jimž bylo dítě odebráno z péče, nezletilí bez doprovodu, děti s rodiči ve výkonu trestu odnětí svobody atd.	Vytvoření týmu Vznik monitoringu cílových skupin	12/2023	MPSV MŠMT, MZd, MSp, ÚV (Odbor protidrogové politiky), NNO, Výbor pro prevenci domácího násilí a násilí na ženách a Pracovní skupina pro práci s dětmi ohroženými násilím	národní zdroje, OPZ+	Akční plán k Národní strategii ochrany práv dětí 2021-2029 2021-2024 Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025	Všechny skupiny, zejména SVL a romské rodiny, rodiny se zdravotním postižením, děti v domácnosti se závislostí či násilím, děti s rodiči ve výkonu trestu odnětí svobody, děti zneužívané/týrané/zanedbávané
A.10.2.2		Ukotvení odpovědnosti příslušného orgánu veřejné správy za zajištění dostupnosti definované sítě služeb	Paragrafové znění nové právní úpravy schválené vládou	12/2025	MPSV	národní zdroje národní zdroje	Akční plán k Národní strategii ochrany práv dětí 2021-2029 2021-2024	Všechny skupiny, zejména SVL a romské rodiny, rodiny se zdravotním postižením, děti v domácnosti se závislostí či násilím, děti s rodiči ve výkonu trestu odnětí svobody, děti zneužívané/týrané/zanedbávané

5.2 ZDRAVOTNÍ PÉČE

Členskými státy se s cílem zaručit účinný a bezplatný přístup ke kvalitní zdravotní péči dětem v nouzi doporučuje:

B	ZDRAVOTNÍ PÉČE								
	Cíl	Opatření, včetně specifikace	Indikátor	Termín plnění (do r. 2025 a do r. 2030)	Odpovědnost – Gesce	Finanční zdroje	Navazuje na	Cílová skupina	
					Spolupráce				
B.1	Doporučení: Zajistit včasné odhalení a léčbu nemocí a vývojových problémů včetně těch, které se týkají duševního zdraví, a zajistit přístup k pravidelným lékařským prohlídkám a screeningovým programům, včetně zubních a oftalmologických; zajistit včasnou léčebnou a rehabilitační následnou péči včetně přístupu k lékům, léčbě a podpoře a přístupu k očkovacím programům								
B.1.1.1	Podporovat propojení sociálního a zdravotního pomezí v péči o děti	Podpora transformace psychiatrické péče a deinstitucionalizace zařízení poskytujících služby pro osoby s duševním onemocněním, - rozvoj a rozšiřování nástrojů pro identifikaci a odstraňování dopadů deinstitucionalizace na uživatele pobytových služeb, - rozvoj individuálního plánování podpory zaměřené na integraci uživatele pobytových služeb do běžného prostředí, - rozvoj služeb komunitní péče, destigmatizační aktivity - zajištění péče o děti s psychiatrickými onemocněním, jejichž pobyt v psychiatrické léčebně je ukončen a nemohou pobývat v rodině - garance existence dostupné pedopsychiatrické péče v každém krajském městě - vytvoření multidisciplinárních týmů, terénních týmů pracujících s dětmi a jejich rodinami,	Pokles celkového počtu ošetřovacích dnů v následné lůžkové péči v oboru psychiatrie Zvýšení počtu pacientů podpořených v komunitních a ambulantních službách fungujících v rámci reformy péče o duševní zdraví Monitoring počtu pacientů předaných do návazné ambulantní či komunitní péče Kvantifikace počtu pedopsychiatrů v návaznosti na počet dětí v populaci kraje a zajištění adekvátních kapacit pedopsychiatrů Pravidelná každoroční jednání MZd a MPSV za účelem propojení sociální a zdravotní péče	průběžně/2030	MPSV, MZd	Kraje, poskytovatelé služeb, NNO	národní zdroje, OPZ+	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního začleňování 2021-2030 (Cíl 4.7.d:) Zdraví 2030 Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025 Programové prohlášení vlády Národní akční plán pro duševní zdraví 2020-2030	Všechny cílové skupiny, zejména děti se zdravotním postižením

		jejichž součástí jsou SAS a další služby	Vznik multidisciplinárních týmů					
B.1.2.1	Podpořit dostupnost zdravotně-sociálních služeb všem skupinám obyvatel, včetně SVL	Na základě pracovní skupiny k propojení sociální a zdravotní péče poskytované osobám sociálně vyloučeným či sociálním vyloučením ohroženým vytvoření vstupní analýzy dostupnosti zdravotních služeb (nejen ve SVL) a srovnání dostupnosti zdravotně-sociálních služeb v SVL i v rámci regionálních kapacit.	Vstupní analýza Návrh systémových opatření včetně návrhu posílení kapacit v návaznosti na realizovanou analýzu	12/2023	MPSV, MZd	národní zdroje OPZ +	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního začleňování 2021-2030 (Cíl 4.7.a.) Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025 Zdraví 2030 Národní akční plán pro duševní zdraví 2020-2030	Všechny cílové skupiny, zejména SVL
					Kraje, NNO, poskytovatelé služeb, MMR - ASS			
B.1.3.1		Vytvoření metodiky a pilotní ověření zachytu dvou závažných geneticky podmíněných onemocnění (spinální muskulární atrofie a těžké kombinované imunodeficiency) v rámci novorozeneckého laboratorního screeningu	Zpracovaná metodika a zahájený pilotní projekt.	12/2023	MZd	národní zdroje, OPZ+	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního začleňování 2021-2030 Zdraví 2030	Všechny cílové skupiny
					zdravotní pojišťovny, ÚZIS			
B.1.3.2	Podporovat včasné odhalení a léčbu nemocí a vývojových problémů	Podpora rané péče a dostupnosti a informovanosti o službě v porodnicích a u praktických lékařů	Alokace/Počet podpořených programů	12/2023	MPSV, MZd	národní zdroje, OPZ+	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního začleňování 2021-2030 Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025 Zdraví 2030	Všechny cílové skupiny
					zdravotní pojišťovny, ÚZIS, kraje NNO			

B.1.4.1	Podporovat rozvoj adiktologické péče	Podpora komplexní adiktologické péče pro rodiny s dětmi - Kvantifikace kapacit adiktologické péče (zaměřené na děti, rodiče) v návaznosti na populaci kraje	Kapacity dětské adiktologické péče Kapacity terapeutických programů pro závislé rodiče Kapacity doléčovacích center pro rodiče potýkající se závislostí	průběžně/2030	Rada vlády pro koordinaci protidrogové problematiky, MZd Kraje, obce, MPSV	národní zdroje	Koncepce rozvoje adiktologických služeb ²⁹² Zdraví 2030	Rodiny potýkající se se závislostí, děti dopouštějící se rizikového chování
B.2	Doporučení: Poskytovat cílené rehabilitační a léčebně rehabilitační služby dětem se zdravotním postižením							
B.2.1.1	Podporovat sociální služby a léčebnou rehabilitační péči pro děti se zdravotním postižením	Rozvoj sociálních služeb a léčebně rehabilitační péče pro děti se zdravotním postižením	Alokace/počet podpořených dětí	průběžně/2030	MPSV, MZd Kraje, poskytovatele služeb	národní zdroje, OPZ+	Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025 Zdraví 2030	Děti se zdravotním hendikepem
B.3	Doporučení: Podporovat programy na podporu zdraví a prevenci onemocnění zaměřené na děti v nouzi a jejich rodiny a na odborníky pracující s dětmi							
B.3.1.1	Podporovat programy a služby v oblasti prevence a edukace rodin s dětmi	Podpora výchovy k rodičovské odpovědnosti a preventivních programů s cílem zvýšit zdravotní gramotnost u osob ohrožených nerovnostmi ve zdraví – zaměřit projekty a další opatření na rodiče, zákonné zástupce dětí a děti	Alokace/podpora programů/ Počet osob z cílové skupiny sociálně vyloučených a ohrožených sociálním vyloučením edukovaných v oblasti zdravotní gramotnosti.	12/2023	MPSV, MZd, SZÚ, Agentura pro soc. začleňování NNO	národní zdroje, OPZ+	Národní strategie ochrany práv dětí 2021-2029 Zdraví 2030	Všechny cílové skupiny, zejména rodiny ze SVL
B.3.1.2		Podpora rozvoje rodičovských kompetencí u rodičů s mentálním postižením	Alokace/podpora programů	průběžně/2030	MPSV, MZd	národní zdroje, OPZ+		Děti žijící s rodičem se zdravotním postižením
B.3.1.3		Zajištění podpory dětského duševního zdraví ve vzdělávacím systému.	Existence vzdělávacího programu a 14 vyškolených a metodicky	průběžně/2030	MŠMT, MZd	OPVVV, národní zdroje	Národní akční plán pro duševní zdraví 2020-2030	Všechny cílové skupiny

			podporovaných krajských koordinátorů aktivně pomáhajících integrovat téma duševního zdraví do primární prevence na školách.		Školské subjekty, MPSV		Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025 Zdraví 2030	
B.3.1.4			Revidované rámcové vzdělávací programy zařazení psychosociální gramotnosti do rámcových vzdělávacích programů pro mateřské, základní a střední školy	2025	MŠMT, MZd	národní zdroje	Národní akční plán pro duševní zdraví 2020-2030 Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025 Zdraví 2030	Všechny cílové skupiny

5.3 ZDRAVÁ VÝŽIVA

Členským státům se s cílem zaručit dětem v nouzi účinný přístup k dostatečné a zdravé výživě, a to i prostřednictvím projektu EU Ovoce, zelenina a mléko do škol, doporučuje:

C	ZDRAVÁ VÝŽIVA							
	Cíl	Opatření, včetně specifikace	Indikátor	Termín plnění (do r. 2025 a do r. 2030)	Odpovědnost – Gesce Spolupráce	Finanční zdroje	Vyplývá z	Cílová skupina
C.1	Doporučení: Podporovat přístup ke zdravým jídlům i mimo školní dny, a to i prostřednictvím věcné nebo finanční podpory, zejména za výjimečných okolností, jako je uzavření škol							
C.1.1.1	Analýzovat oblast nedostupnosti adekvátního stravování u dětí	Analýza nedostupnosti adekvátního stravování u dětí (včetně dietního stravování – např. pro děti s celiakií, alergií na lepek atd.), s důrazem na děti v nouzi. Analýza bude sloužit jako vstupní dokument pro návrh systémového opatření sjednocující různé formy podpory školního stravování v ČR	Analýza	12/2024	MPSV, MŠMT	národní zdroje, OPZ+	Národní strategie ochrany práv dětí 2021-2029	Všechny cílové skupiny, zejména SVL, romské rodiny, rodiny s nízkým příjmem, neúplné rodiny
C.1.2.1	Zajistit přístup ke zdravým jídlům	Podpora školního stravování ohrožených dětí (i během distanční výuky)	Počet podpořených dětí	12/2025	MPSV, MŠMT Obce, NNO	národní zdroje, OPZ+	Národní strategie ochrany práv dětí 2021-2029	Všechny cílové skupiny, zejména SVL, romské rodiny a rodiny s nízkým příjmem, neúplné rodiny
C.2	Doporučení: Zajišťovat, aby nutriční normy v zařízeních pro předškolní vzdělávání a péči a ve vzdělávacích institucích odpovídaly zvláštním výživovým požadavkům							
C.2.1.1	Zajistit naplňování výživových požadavků a nutričních norem v zařízeních pro předškolní vzdělávání a péči a ve vzdělávacích institucích v ČR	Zmapování naplňování výživových požadavků u nutričních norem v zařízeních pro předškolní vzdělávání a péči a ve vzdělávacích institucích v ČR	Studie	12/2025	MPSV, MŠMT	národní zdroje	Programové prohlášení vlády	Všechny cílové skupiny
C.2.1.2	Zvýšení kontrolní činnosti v jídelnách (v MŠ a ZŠ) zaměřené na kontrolu kvality podávaného jídla	Zvýšení kontrolní činnosti v jídelnách (v MŠ a ZŠ) zaměřené na kontrolu kvality podávaného jídla	Počet kontrol	průběžně/2030	MZd	národní zdroje		Všechny cílové skupiny
C.3	Doporučení: Omezovat reklamu na potraviny s vysokým obsahem tuku, soli a cukru a omezovat jejich dostupnost v zařízeních předškolního vzdělávání a péče a ve vzdělávacích institucích							
C.3.1.1	Zvýšení informovanosti o zdravé výživě u laické i odborné veřejnosti	Osvěta směrem k tématu podpory zdravé výživy	Počet vyškolených pracovníků	Průběžně/2030	MŠMT	národní zdroje, OP JAK		Všechny cílové skupiny

			Počet podpořených rodin					
C.3.1.2		Zahájení diskuse ohledně působení reklamy na děti a možnosti dalšího řešení	Počet kulatých stolů/diskusí	průběžně/2030	MPSV, MPO, MZd NNO	národní zdroje, OPZ+	Akční plán realizace Strategie bezpečnosti potravin a výživy 2030	Všechny cílové skupiny
C.4	Doporučení: Poskytovat dětem a rodinám náležitě informace o zdravé výživě dětí							
C.4.1.1	Podpora programů na zdravé stravování	Podporovat programy zaměřené na zdravé stravování dětí + revidovat nastavení stávajících projektů ²⁹³	Podpořené programy	průběžně/2030	MŠMT, SZÚ	národní zdroje	Programové prohlášení vlády	Všechny cílové skupiny
C.4.1.2	Podpora informovanosti	Zahrnutí implementace a kontroly dodržování označování potravin nutričním štítkem Nutri-score	Změna procesu kontroly	12/2030	MZe, SZPI	národní zdroje		Všechny cílové skupiny
C.4.1.3		Podpůrný program pro těhotné a kojící ženy s cílem - podporovat edukaci týkající se kojení a omezovat výskyt obezity u matek i jejich potomků, - podporovat zahájení a udržení výlučného kojení do 6 měsíců věku a poté kojení s komplementární výživou do 2 let a déle.	Epidemiologická studie stavu kojení a omezení výskytu obezity u matek i jejich potomků Počet výlučně kojících dětí při odchodu z porodnice v 6 týdnech, 3 a v 6 měsících	průběžně/2030	MZd	národní zdroje	Akční plán realizace Strategie bezpečnosti potravin a výživy 2030	Všechny cílové skupiny
C.4.1.4		Podpůrný program pro komunikaci s veřejností (zaměření na zásady zdravého životního stylu, vhodné kombinace potravin, zacházení s potravinami s ohledem na zachování jejich kvality a minimalizaci potravinového odpadu)	Inovovaná a doplněná nutriční doporučení pro populační skupiny v ČR	průběžně/2030	MZd, MZe	národní zdroje	Akční plán realizace Strategie bezpečnosti potravin a výživy 2030	Všechny cílové skupiny

²⁹³ Např. revize programu Mléko a ovoce do škol – zvážení varianty, kdy by byly finanční prostředky poskytnuty přímo školním kuchyním na přípravu obědů. Mléčné výrobky, ovoce a zelenina by tak mohly být ve zvýšené míře a ve vyhovující úpravě dětem předkládány přímo v jídelnách.

5.4 ODPOVÍDAJÍCÍ BYDLENÍ

Členskými státy se s cílem zaručit dětem v nouzi účinný a bezplatný přístup k odpovídajícímu bydlení doporučuje, aby:

D	ODPOVÍDAJÍCÍ BYDLENÍ							
	Cíl	Opatření, včetně specifikace	Indikátor	Termín plnění (do r. 2025 a do r. 2030)	Odpovědnost – Gesce Spolupráce	Finanční zdroje	Navazuje na	Cílové skupiny
D.1	Doporučení: Zajišťovat dětem bez domova a jejich rodinám odpovídající ubytování, rychlý přesun z přechodného ubytování do stálého bydlení a poskytování příslušných sociálních a poradenských služeb							
D.1.1.1	Legislativně ukotvit sociální a dostupné bydlení	Příprava zákona o podpoře v bydlení, případně jiného legislativního návrhu, který by směřoval k zajištění sociálního/dostupného bydlení	Návrh zákona	průběžně/2023	MMR	národní zdroje, OPZ+	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního začleňování 2021-2030	Všechny cílové skupiny, zejména rodiny s nízkým příjmem, rodiny v bytové nouzi
			MPSV		Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021-2030 (strategický cíl 4.2)			
D.1.1.2		Meziroční nárůst počtu podpořených sociálních/dostupných bytů financovaných z prostředků SFPI, státního rozpočtu a fondů	Počet podpořených osob	průběžně/2023	MMR	národní zdroje, OPZ+	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního začleňování 2021-2030	Všechny cílové skupiny, zejména rodiny s nízkým příjmem, rodiny v bytové nouzi
					MPSV		Programové prohlášení vlády	
D.2	Doporučení: Průběžně posuzovat a revidovat celostátní, regionální a místní politiky bydlení a přijímat opatření zajišťující, že budou náležitě zohledněny zájmy rodin s dětmi v nouzi, včetně řešení energetické chudoby a zamezení riziku bezdomovectví; toto posouzení a revize by měly rovněž zahrnovat politiky v oblasti sociálního bydlení nebo pomoci v oblasti bydlení, příspěvky na bydlení a další zlepšování přístupnosti pro děti se zdravotním postižením							
D.2.1.1	Sledovat a vyhodnocovat státem financované programy a projekty zaměřené na podporu sociálního a	Monitoring a evaluace státem financovaných programů nebo projektů zaměřených na podporu sociálního a dostupného bydlení	Alokace/Počet podpořených projektů/osob	průběžně/2023	MMR, MPSV	národní zdroje, OPZ+	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního začleňování 2021-2030	Všechny cílové skupiny
					obce			

	dostupného bydlení							
D.2.2.1	Posoudit a revidovat dávky v oblasti bydlení, aby zohledňovaly zájmy rodin s dětmi v nouzi	Analýza možností využívání dávek pro osoby v hmotné nouzi (zejména tzv. mimořádné okamžité pomoci) k uhrazení kaucí a dalších možných poplatků spojených se získáním bydlení a zajištění průběžného vyhodnocování a monitoringu využívání dávek v hmotné nouzi vzhledem k bydlení rodin s dětmi v nouzi	Analýza Monitoring	12/2024 průběžně/2030	MPSV	národní zdroje		Všechny cílové skupiny, zejména rodiny s nízkým příjmem, rodiny v bytové nouzi
D.3	Doporučení: Zajišťovat prioritní a včasný přístup k sociálnímu bydlení nebo k pomoci v oblasti bydlení pro děti v nouzi a jejich rodiny							
D.3.1.1	Vymezit systém pomoci v oblasti dostupného bydlení a hmotné pomoci s důrazem na skupinu ohrožených dětí	Nastavení funkčního systému pomoci v oblasti dostupného bydlení, hmotné pomoci atd. s využitím inovativních metod např. koordinátor – case manager v oblasti bydlení, kontaktní centra apod. zaměřeného na cílovou skupinu ohrožených dětí a případné prevenci odebírání dětí z rodičovské péče	Systém pomoci pro praktické poradenství cílových skupin	12/2023, průběžně	MPSV, MMR NNO, obce (zejména ORP)	národní zdroje, OPZ+	Akční plán k Národní strategii ochrany práv dětí 2021-2029, 2021-2024 Programové prohlášení vlády	Všechny cílové skupiny, zejména rodiny s nízkým příjmem, rodiny v bytové nouzi
D.3.2.1	Podpořit zavádění inovativních přístupů v oblasti dostupného bydlení.	Vytvoření metodik k zavádění přístupů Housing First a Housing Led	Vznik metodik	12/2023	MPSV/MMR Obce (zejména ORP), NNO	národní zdroje, OPZ+	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního začleňování 2021-2030	Všechny cílové skupiny, zejména rodiny s nízkým příjmem, rodiny v bytové nouzi
D.3.2.2		Institucionální a finanční podpora zavádění programů sociálního bydlení, specificky Housing First	Podpora specificky zaměřených programů	průběžně/2030	MMR, MPSV Obce, NNO	národní zdroje, OPZ+	Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021-2030 (strategický cíl 4.2)	Všechny cílové skupiny, zejména rodiny s nízkým příjmem, rodiny v bytové nouzi
D.3.3.1	Systémově plánovat kapacity	Systémově plánování a zajištění dostatečných kapacit	Kapacity vybraných pobytových	průběžně/2030	Kraje	národní zdroje		Všechny cílové skupiny

	pobytových sociálních služeb pro děti v nouzi	v pobytových sociálních službách pro děti s plně nenabytou svéprávností (15+).	sociálních služeb + počet neuspokojených žádostí		MPSV			
D.4	Doporučení: Při umístění dětí do ústavní nebo pěstounské péče zohledňovat zájem dítěte, jakož i celkovou situaci a individuální potřeby dítěte; zajišťovat přechod dětí z ústavní péče do kvalitní rodinné péče a podporovat jejich nezávislý život a sociální integraci							
D.4.1.1	Zvýšit dostupnost preventivních a odborných služeb systému péče o ohrožené děti a rodiny	Zpracování návrhu garantované sítě preventivních a odborných služeb systému péče o ohrožené děti a rodiny, včetně zajištění jejich dostupnosti zapojováním do běžného komunitního prostředí.	Zpracovaný návrh garantované sítě preventivních a odborných služeb	12/2023	MPSV	národní zdroje, OPZ+	Akční plán k Národní strategii ochrany práv dětí 2021-2029 2021-2024 Programové prohlášení vlády	Všechny skupiny, zejména děti v domácnosti se závislostí či násilím, děti s rodiči ve výkonu trestu odnětí svobody, děti zneužívané/týrané/zanedbávané, děti s nezletilým rodičem, děti v NRP či ústavní péči
					MŠMT, MZd, ÚV (Odbor protidrogové politiky), NNO, Výbor pro prevenci domácího násilí a násilí na ženách a Pracovní skupina pro práci s dětmi ohroženými násilím	IP MPSV 2022-2025		
D.4.2.1	Zakotvit prvek rodiny do všech poskytovaných služeb a intervencí	Zakotvení reintegrace rodiny jako základního principu a cíle poskytovaných služeb a intervencí v případě odchodu dítěte z péče vlastních rodičů	Zakotvení principu reintegrace rodiny v rámci pracovních postupů, nastavení služeb podpory	12/2024	MPSV	IP MPSV 2022-2025	Akční plán k Národní strategii ochrany práv dětí 2021-2029 2021-2024 Programové prohlášení vlády	Všechny cílové skupiny, zejména děti v NRP či ústavní péči
					MŠMT, NNO	národní zdroje		
D.4.2.2		Rozvoj komunitních služeb a zároveň snížení max. počtu dětí v rodinných skupinách/domácnostech ²⁹⁴	Alokace na projekty/počet podpořených osob	průběžně/2030	MPSV	národní zdroje, OPZ+, NPO	Programové prohlášení vlády	Všechny cílové skupiny, zejména děti v NRP či ústavní péči
					NNO			
D.4.2.3		Posílení podpory mladých dospělých opouštějících náhradní péči – Nastavení	Zpracovaný návrh systému	12/2024	MPSV	IP MPSV 2022-2025,	Akční plán k Národní strategii	Cílová skupina dětí opouštějících náhradní péči.

²⁹⁴ Rodinnými domácnostmi jsou pro účely tohoto textu míněny rodinné nebo výchovné skupiny ústavních zařízení fungující v běžných bytových jednotkách mimo ústav.

		systému podpory mladým dospělým při jejich vstupu do samostatného života			MŠMT, NNO	národní zdroje	ochrany práv dětí 2021-2029 2021-2024	
D.4.2.4		Rozvoj post-adopční podpory	Doporučení k rozvoji forem post-adopční podpory	průběžně/2030	MPSV	národní zdroje, OPZ+		Děti v náhradní rodinné péči
D.4.2.5		Zvýšení počtu pěstounů, včetně pěstounů na přechodnou dobu, a podpora rozvoje pěstounské péče	Počet pěstounů (včetně těch na přechodnou dobu)	průběžně/2030	MPSV kraje	národní zdroje, OPZ+	Programové prohlášení vlády	Děti v náhradní rodinné péči
D.4.2.6		Zachování kontinuity podpory rodiny a dítěte (tzn. zajistit podporu rodiny před i při procesu odebrání dítěte a současně po jeho návratu z ústavní péče či náhradní rodinné péče)	Návrh na provázanou a kontinuální práci s rodinou, v níž dochází k odebrání dítěte	2030	kraje MPSV	národní zdroje, OPZ+		Všechny cílové skupiny, zejména děti v náhradní rodinné péči
D.4.3.1	Snižovat počet dětí odebíraných z rodin a s snižovat počet dětí v institucionální péči	Nastavení garantované sítě služeb	Garantovaná síť služeb na úrovni všech krajů	2029	MPSV, NNO	národní zdroje	Programové prohlášení vlády	Všechny cílové skupiny
D.4.3.2		Nastavení systému včasné identifikace ohrožení dítěte.	Univerzální nástroj včasné identifikace ohrožení dítěte	2024	MPSV, MŠMT MZd	národní zdroje	Programové prohlášení vlády	Všechny cílové skupiny

5.5 POLITICKÝ PODPŮRNÝ RÁMEC

Členskými státy se doporučuje, aby vybudovaly integrovaný a podpůrný politický rámec pro řešení problematiky sociálního vyloučení dětí se zaměřením na prolomení mezigeneračního cyklu chudoby a znevýhodnění a na snížení socioekonomického dopadu pandemie covid-19 a přitom dbaly o to, aby byl prvořadým hlediskem zájem dítěte.

E	POLITICKÝ PODPŮRNÝ RÁMEC							
	Cíl	Opatření, včetně specifikace	Indikátor	Termín plnění (do r. 2025 a do r. 2030)	Odpovědnost – Gesce	Finanční zdroje	Vyplývá z	Cílové skupiny
					Spolupráce			
E.1	Doporučení: Koordinovat sociální politiky a politiky v oblasti vzdělávání, zdraví, výživy a bydlení na celostátní, regionální a místní úrovni a integrovaným způsobem zvýšit význam těchto politik pro podporu dětí. Posilovat spolupráci s celostátními, regionálními a místními orgány, organizacemi sociální ekonomiky, nevládními organizacemi prosazujícími práva dětí, samotnými dětmi a dalšími zúčastněnými subjekty a jejich zapojení do navrhování, poskytování a sledování politik a kvalitních služeb pro děti ²⁹⁵							
E.1.1.1	Koordinovat a posílit spolupráci s celostátními, regionálními a místními orgány, neziskovými organizacemi a dalšími zúčastněnými subjekty	Podpora systémové spolupráce mezi MPSV a kraji – vytvoření komunikační platformy a setkávání zástupců MPSV a krajů a dalších aktérů v oblasti podpory rodiny a dětí	Činnost platformy, počet setkání	průběžně/2023	MPSV	OPZ+, národní zdroje	Koncepce rodinné politiky (2017), projekt Krajská rodinná politika (do 6/2022)	Všechny cílové skupiny
					Kraje, NNO a další subjekty			
E.1.1.2			Zahájení diskuse a zpracování úpravy v oblastech veřejnoprávní ochrany dětí, služeb pro rodiny a děti, náhradních forem péče o děti	Návrh úprav	12/2024	MPSV	národní zdroje, OPZ+	Akční plán k Národní strategii ochrany práv dětí 2021-2029 2021-2024
					ÚV (Odbor protidrogové politiky), MŠMT, MZd, ÚV RVLP, Republikový výbor pro prevenci kriminality			
E.1.1.3		Zvyšování kvality vzdělávání prostřednictvím komplexního systému podpory škol	Pilotáž středního článku podpory – ověření funkčního modelu středního článku podpory v území	12/2030	MŠMT	národní zdroje, ESF+, OP JAK	Strategii vzdělávací politiky ČR do roku 2030+	Všechny cílové skupiny

²⁹⁵ Z důvodu věcné blízkosti doporučení A (koordinovat sociální politiky a politiky v oblasti vzdělávání, zdraví, výživy a bydlení na celostátní, regionální a místní úrovni a integrovaným způsobem zvýšily význam těchto politik pro podporu dětí) a E (posilovaly spolupráci s celostátními, regionálními a místními orgány, organizacemi sociální ekonomiky, nevládními organizacemi prosazujícími práva dětí, samotnými dětmi a dalšími zúčastněnými subjekty a jejich zapojení do navrhování, poskytování a sledování politik a kvalitních služeb pro děti), došlo k jejich sloučení. Doporučení A byla de facto rozšířena o doporučení oblasti E. Původní značení doporučení „F.: přijímaly opatření na podporu začleňování a předcházení diskriminaci a stigmatizaci dětí v nouzi a pro boj proti této diskriminaci a stigmatizaci“, bude v tabulce uvedeno pod označením E, nadále bude zachována stejná posloupnost.

E.1.1.4		Monitoring potřeb a nabídky služeb vzhledem k dětem z přistěhovaleckých rodin	Vznik monitorovacího rámce	12/2025	MPSV	UNICEF, národní zdroje		Děti z přistěhovaleckých rodin (včetně těch z UA)
E.1.1.5		Vytvoření funkční databáze podpůrných a poradenských služeb pro rodiny dle specifických služeb pro obce, kraje, odbornou i laickou veřejnost	Vznik databáze	průběžně/2025	ÚV, MPSV, MŠMT Obce, kraje, NNO	národní zdroje, OPZ+	Akční plán 2021-2023 ke Strategii sociálního začleňování 2021-2030 Programové prohlášení vlády	Všechny rodiny
E.1.2.1	Vytvoření prostředí přátelského k zapojování dětí do rozhodovacích procesů	Definice technických a organizačních opatření k vytvoření prostředí přátelského k zapojování dětí v klíčových oblastech života dětí (školské a sociální péče, správní a soudní oblast) a jejich následná realizace	Vznik metodického materiálu k eliminaci identifikovaných bariér bránících zapojení dětí do rozhodovacích procesů	12/2022	MPSV MŠMT, MSp, NNO, ÚV RVLP	národní zdroje, projekt Participace	Akční plán k Národní strategii ochrany práv dětí 2021-2029 2021-2024 Projekt Participace ²⁹⁶	Všechny cílové skupiny
E.1.2.2		Rozvoj technik pro zjišťování názoru dětí ve správních procesech a soudních řízeních	Přehled inovativních technik pro zjišťování názoru dětí ve správních procesech a soudních řízeních.	12/2022	MPSV MŠMT, MSp, MV, NNO, ÚV RVLP	národní zdroje, projekt Participace	Akční plán k Národní strategii ochrany práv dětí 2021-2029 2021-2024 (dotčená opatření: 4.3.a) Projekt Participace	Všechny cílové skupiny
E.1.2.3		Realizace vzdělávacích aktivit pro odbornou veřejnost k získání potřebných dovedností v oblasti komunikace s dětmi a zapojení dětí do rozhodovacích procesů	Soubor školení pro odbornou veřejnost zaměřených na téma dovedností při komunikaci s dětmi a zapojení dětí do rozhodovacích procesů	12/2023	MPSV MŠMT, MSp, MV, NNO	národní zdroje, IP MPSV 2022-2025	Akční plán k Národní strategii ochrany práv dětí 2021-2029 2021-2024	Všechny cílové skupiny

²⁹⁶ Jedná se o projekt „Strengthening the participation of children in policy and decision making at the national level in EU member states“, jehož realizátorem je Rada Evropy a MPSV je partnerem projektu.

E.1.2.4		Zpracování metodiky zaměřené na komunikaci s dětmi se znevýhodněním a jejich rodinami.	Vznik Metodiky	12/2023	MPSV MŠMT, MZd, NNO	národní zdroje, IP MPSV 2022-2025	Akční plán k Národní strategii ochrany práv dětí 2021-2029 2021-2024	Všechny cílové skupiny
E.2	Doporučení: Pokračovat v investicích do vzdělávání a do odpovídajících systémů zdravotní a sociální ochrany s cílem účinně řešit potřeby dětí a jejich rodin, zejména těch, které jsou vystaveny sociálnímu vyloučení, a v případě potřeby investice zvyšovat							
E.2.1.1	Podporovat preventivní a vzdělávací aktivity, s důrazem na jejich udržitelnost a sociální ochranu	Podpora primární prevence (včetně programů primární prevence na prohloubení vztahových kompetencí – ve školách a v rámci celoživotního vzdělávání) ²⁹⁷	Alokace/počet podpořených programů	průběžně/2030	MPSV NNO, Republikový výbor pro prevenci kriminality.	národní zdroje	Koncepce rodinné politiky (2017) Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025 Programové prohlášení vlády	Všechny cílové skupiny
E.2.1.2		Podpora rodinných center nebo terénní individuální formy – nácvik dovedností, cvičení, výživa, bezpečí apod. Depistáž, cílená práce s potřebami rodiny; podpora vzniku nízkoprahových (dostupných) služeb pro rodiče s malými dětmi, rodinných center a podpora terénních služeb pro rodiče s malými dětmi (podpora rodičovských kompetencí v domácnosti) (SAS), podpora rodičů v oblasti vzdělávání dětí	Alokace počet podpořených služeb počet vzdělávacích akcí na podporu rodičů v oblasti vzdělávání dětí	průběžně/2030	MPSV	národní zdroje (např. NDT Rodina), OPZ+, OP JAK	Koncepce rodinné politiky (2017) Programové prohlášení vlády	Všechny skupiny, zejména SVL a romské rodiny
E.2.1.3		Definice udržitelného systému financování garantované sítě služeb pro rodiny a děti	Návrh finančních mechanismů	12/2023	MPSV MŠMT, NNO	národní zdroje, IP MPSV	Akční plán k Národní strategii ochrany práv dětí 2021-2029, 2021-2024	Všechny cílové skupiny
					MPSV			

²⁹⁷ Primární prevence zahrnuje nejrůznější formy podpory rodin (např. podpora rodičovských a vztahových kompetencí, svépomocné skupiny, podpora volnočasových aktivit, mateřských/rodinných či komunitních center, mezigenerační soudržnosti atd.). Jedná se o podporu funkcí rodiny. Tzn. prevence, aby se rodina funkční nestala rodinou ohroženou.

E.2.1.4		Rozvoj nástrojů hodnocení efektivity práce s dětmi a rodinami	Zpracované nástroje a pracovní postupy	6/2024	MF, MŠMT, MZd	národní zdroje, IP MPSV	Akční plán k Národní strategii ochrany práv dětí 2021-2029, 2021-2024 Programové prohlášení vlády	Všechny cílové skupiny
E.2.1.5		Podpora financování linek SOS a krizových center	Finanční alokace	průběžně/2030	MPSV, kraje, obce	národní zdroje		Všechny cílové skupiny
E.2.1.5		Definice rizikových faktorů, které vedou k týrání a zanedbávání dětí	Metodika identifikace a hodnocení rizikových faktorů	12/2023	MPSV MV, MŠMT, MZd, ÚV, NNO	národní zdroje, ESF+	Akční plán k Národní strategii ochrany práv dětí 2021-2029 pro 2021-2024	Všechny cílové skupiny
E.2.1.6		Realizace osvětových aktivit v oblasti pozitivního rodičovství a snížení společenské tolerance k týrání a zanedbávání dětí (včetně nepřipustnosti tělesného trestání dětí)	Osvětové aktivity	12/2024	MPSV MŠP, MŠMT, MZd, MV	národní zdroje	Akční plán k Národní strategii ochrany práv dětí 2021-2029 pro 2021-2024	Všechny cílové skupiny
E.2.2.1	Zvýšit podporu pečujících rodičů prostřednictvím sociálních a zdravotních služeb	Vznik pozic koordinátorů podpory pečujícím osobám	Počet pozic koordinátorů	12/2025	MPSV, MZd	národní zdroje, OPZ+	Národní strategie rozvoje sociálních služeb na období 2016–2025 (Specifický cíl D.2)	Všechny cílové skupiny, zejména rodiny, kde je rodič či dítě se ZP
E.2.2.2		Systémové zajištění kapacit odlehčovací služby a pečovatelské služby pro případy, kdy rodina nemůže náhle zabezpečit péči.	Kapacity odlehčovacích služeb	12/2025	MPSV Kraje, NNO		Národní strategie rozvoje sociálních služeb na období 2016–2025 (Specifický cíl D.2) Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na	Všechny cílové skupiny, zejména rodiny, kde je rodič či dítě se ZP

							období 2021–2025	
							Programové prohlášení vlády	
E.2.2.3		Zajištění osvěty mezi pečujícími osobami, zaměstnavateli i v široké veřejnosti	Vznik informačního webu a informačních letáků	12/2025	MPSV	národní zdroje, OPZ+	Národní strategie rozvoje sociálních služeb na období 2016–2025 (Specifický cíl D.2) Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025	Všechny cílové skupiny
E.3.1.1	Reagovat na vývoj kriminality páchané dětmi a na dětech	Monitorovat vývoj a trendy v kriminalitě páchané dětmi a na dětech (včetně kriminálně rizikových jevů) a sledovat naplňování doporučení z materiálu Rozbor situace dětí a mladistvých ohrožených kriminalitou a kriminálně rizikovými jevy (RDM)	Revidovaná opatření RDM	12/2027	MV	národní zdroje	Implementační plán strategie prevence kriminality v ČR na léta 2022–2027	Všechny cílové skupiny, zejména děti, které jsou obětí týrání apod. a děti dopouštějící se rizikového chování
E.3.1.2		Posílit prevenci rizikového chování v kyberprostoru u zvláště zranitelných skupin obyvatel zejména dětí, mládeže a také seniorů	Preventivní a vzdělávací osvětové kampaně	Průběžně/2027	MV	národní zdroje	Implementační plán strategie prevence kriminality v ČR na léta 2022–2027	Všechny cílové skupiny
E.3	Doporučení: Zajistit odpovídající politiky a zdroje, mimo jiné prostřednictvím opatření pro integraci zákonných zástupců dětí a osoby zodpovědných za jejich výchovu na trh práce, pomocí podpůrných opatření a podpory příjmů rodin a domácností, aby dětem v přístupu ke kvalitním službám nebránily finanční překážky							
E.3.1.1	Podporovat flexibilní formy práce a podpora poradenství, rekvalifikace a umístitelnost na trh práce	Realizovat opatření k podpoře částečných úvazků a flexibilních forem práce	Míra využívání zkrácených úvazků	12/2025	MPSV	národní zdroje	Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021–2030 (strategický cíl 2.1)	Všechny cílové skupiny, zejména rodiny se 3 a více dětmi a neúplné rodiny

							Programové prohlášení vlády	
E.3.1.2		Motivovat zaměstnavatele k nabídce zkrácených úvazků a flexibilních forem práce	Osvětové aktivity Počet podpořených osob	průběžně/2030	MPSV	národní zdroje, OPZ+	Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021-2030 (strategický cíl 2.1) Programové prohlášení vlády	Všechny cílové skupiny, zejména rodiny se 3 a více dětmi a neúplné rodiny
E.3.1.3		Podporovat rekvalifikační kurzy, ověřování výsledků vzdělávání podle zákona č. 179/2066 Sb. v rámci systému NSK a poradenství pro rodiče s dětmi	Počet programů/podpořených osob	průběžně/2030	MPSV ÚP, NNO	národní zdroje, OPZ+		Všechny cílové skupiny
E.3.1.4		Zvýšit flexibilitu čerpání rodičovského příspěvku vzhledem k oprávněným příjemcům	Doporučení pro věcný návrh novely	12/2026	MPSV	národní zdroje	Programové prohlášení vlády	Všechny cílové skupiny
E.3.1.5		Realizovat odbornou diskusi k daňové problematice v souvislosti s kratšími a flexibilními pracovními úvazky pro rodiče malých dětí. Provést analýzu nástrojů rodinné politiky a jejich dopadů pro zapojení rodičů malých dětí na trh práce s důrazem na nízkopříjmové rodiny.	Činnost odborné platformy, počet setkání, vznik analýzy.	12/2023	MPSV, MF	národní zdroje, OPZ+	Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021-2030	Všechny cílové skupiny, zejména rodiny se 3 a více dětmi, neúplné rodiny a rodiny s nízkými příjmy
E.3.2.1	Zvýšit informovanost veřejnosti o zaměstnaneckých právech v souvislosti s mateřskou a rodičovskou dovolenou	Realizovat osvětová opatření o právech zaměstnanců a zaměstnankyň v souvislosti s mateřskou a rodičovskou dovolenou a návratem na trh práce po jejich čerpání a zajistit školení zaměstnanců a zaměstnankyň Úřadu práce	Počet realizovaných osvětových aktivit/počet podpořených osob	průběžně/2030	MPSV NNO	národní zdroje, OPZ+	Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021-2030 (strategický cíl 2.1)	Všechny cílové skupiny
E.4	Doporučení: Zabývat se územním rozměrem sociálního vyloučení s přihlédnutím ke zvláštním potřebám dětí typickým pro městské, venkovské, odlehlé a znevýhodněné oblasti na základě integrovaného a multidisciplinárního přístupu							
E.4.1.1	Analyzovat územní rozměr sociálního vyloučení	Zmapování SVL dle specifických regionů ²⁹⁸ s výhledem, včetně pokrytí službami v daných oblastech a vytyčením bílých míst.	Analýza	12/2023	MPSV, MZd MMR - Agentura pro sociální začleňování	národní zdroje, OPZ+	Programové prohlášení vlády	Rodiny zejména ze SVL

²⁹⁸ Dle Indexu sociálního vyloučení Agentury pro sociální začleňování je v některých regionech v ČR podíl SVL vyšší než v ostatních regionech – jedná se zejména o regiony v Ústeckém, Moravskoslezském, Karlovarském kraji, Libereckém a Olomouckém kraji. Zdroj:.

E.5	Doporučení: Přijímat opatření na podporu začleňování a předcházení diskriminaci a stigmatizaci dětí v nouzi a pro boj proti této diskriminaci a stigmatizaci							
E.5.1.1	Předcházet diskriminaci a stigmatizaci dětí v nouzi	Snížení rizika chudoby a ohrožení zvláště zranitelných rodičovských skupin: vytvořit model služby rodinné asistence (chůva pro podporu v domácím prostředí) a zajistit dostupnost SAS pro rodiny s dětmi a dalších služeb pro rodiny s dětmi	Vznik modelu, kapacity SAS	12/2023	MPSV	národní zdroje, OPZ+	Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021-2030. Programové prohlášení vlády	Všechny cílové skupiny, zejména SVL, romské rodiny, rodiče se zdrav. postižením
E.5.1.2		Osvěta mířená na samosprávu a obecní představitele	Alokace/počet podpořených projektů	průběžně/2030	MMR - Agentura pro sociální začleňování obce	národní zdroje, OPZ+		Všechny cílové skupiny, zejména SVL, romské rodiny, rodiče se zdrav. postižením
E.6	Doporučení: Podporovat strategické investice do kvalitních služeb pro děti, mimo jiné do základní infrastruktury a kvalifikované pracovní síly							
E.6.1.1	Rozvíjet kvalitu služeb péče o děti	Podpora vzniku a provozu dětských skupin, mateřských škol a mimoškolních aktivit	Alokace/počet podpořených projektů/míst	12/2023, průběžně	MPSV, MŠMT	národní zdroje, OPZ+, NPO, IROP	Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021-2030. Programové prohlášení vlády	Všechny cílové skupiny
E.6.1.2		Podpora dalšího vzdělávání všech pracovníků dotýkajících se práce s ohroženými dětmi (vč. pečujících osob v dětských skupinách), včetně zvýšení a srovnání finančního ohodnocení daných pracovníků	Počet podpořených osob	průběžně/2030	MPSV, MŠMT	národní zdroje, OPZ+		Všechny cílové skupiny
E.7	Doporučení: Vyhradit odpovídající zdroje a optimálně využívaly vnitrostátní fondy a fondy Unie, zejména Evropský sociální fond plus, Evropský fond pro regionální rozvoj, případně REACT-EU, InvestEU, Nástroj pro oživení a odolnost a Nástroj pro technickou podporu							
E.7.1.1		Využití plně možností daných fondů k podpoře rodin a dětí (Evropský sociální fond +, Evropský fond pro regionální rozvoj, InvestEU, Nástroj pro oživení a odolnost a Nástroj pro technickou podporu)		2026 ²⁹⁹ /2030	MPSV, MŠMT, MMR, MZd Všichni aktéři	evropské fondy	Programové prohlášení vlády	Všechny cílové skupiny

²⁹⁹ Podpora ze strany NPO bude realizována do roku 2026.

Seznam zkratk

AP EPSP	Akční plán pro implementaci zásad evropského pilíře sociálních práv
CZVV	Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
ČŠI	Česká školní inspekce
DS	dětská skupina
DVPP	Další vzdělávání pedagogických pracovníků
EFRR	Evropský fond pro regionální rozvoj
EK	Evropská komise
EPSCO	Rada pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele
ESF	Evropský sociální fond
EU	Evropská unie
EU SILC	European Union – Statistics on Income and Living Conditions
FEAD	Fond pomoci nejchudším osobám
HDI	Index lidského rozvoje
ICT	informační a komunikační technologie
IP	implementační plán
IROP	Integrovaný regionální operační program
JSNS	Jeden svět na školách
LMP	lehké mentální postižení
MF	Ministerstvo financí
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj

MOP	mimořádná okamžitá pomoc
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠp	Ministerstvo spravedlnosti
MŠ	mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, práce a tělovýchovy
MUNI	Masarykova univerzita
MV	Ministerstvo vnitra
MZd	Ministerstvo zdravotnictví
NDT	Národní dotační titul
NEET	Not in Education, Employment or Training
NNO	nestátní neziskové organizace
NPO	Národní plán obnovy
NRP	náhradní rodinná péče
NSK	Národní soustava kvalifikací
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OMJ	odlišný mateřský jazyk
OP JAK	Operační program Jan Amos Komenský
OP OVVV	Operační program Výzkum, vývoj, vzdělávání
OP PMP	Operační program Potravinové a materiální pomoci
OPZ	Operační program Zaměstnanost
OSN	Organizace spojených národů
OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí

OÚ	obecní úřad
PAQ	Prokop Analysis and Quantitative Research
PISA	Programme for International Student Assessment
PK	profesní kvalifikace
PLDD	praktický lékař pro děti a dorost
RVP	Rámcový vzdělávací program
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
SAS	sociálně aktivizační služba
SFPI	Státní fond podpory investic
SŠ	střední škola
SVL	sociálně vyloučené lokality
SVP KŽV	speciální vzdělávací potřeby z důvodu odlišného kulturního prostředí a jiných životních podmínek
SZÚ	Státní zdravotní ústav
UNICEF	Dětský fond Organizace spojených národů
ÚP	Úřad práce
ÚPK	úplná profesní kvalifikace
ÚV	Úřad vlády
ÚV RVLP	Úřad vlády – Rada vlády pro lidská práva
ÚZIS	Ústav zdravotnických informací a statistiky
VŠ	vysoká škola
VÚPSV	Výzkumný ústav, práce a sociálních věcí
WHO	Světová zdravotnická organizace
ZŠ	základní škola

Seznam použitých zdrojů

- [Agentura pro sociální začleňování](https://www.socialni-zaclenovani.cz/index_socialniho_vyloucení/). [online] [cit. 2022-04-11]. Dostupné z https://www.socialni-zaclenovani.cz/index_socialniho_vyloucení/
- Agentura pro sociální začleňování. 2019. Finanční dopady předčasných odchodů ze vzdělávání pro stát a jednotlivce. [online] [cit. 2022-05-06]. Dostupné z https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/Financni_dopady_predcasnych_odchodu.pdf.
- BALTAG, T. *Frýdlantsko – dostupnost zdravotní péče*. [online] Praha, 2018 [cit. 2018-12-15]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/127671990-Frydlantsko-dostupnost-zdravotni-pece-zpracovala-mgr-tereza-baltag.html>
- COPE – Children of Prisoners of Europe. [online] Dostupné z: <https://childrenofprisoners.eu/>
- Council of Europe. Recommendation CM/Rec(2018)5 of the Committee of Ministers to member States concerning children with imprisoned parents. [online] [cit. 2022-04-04]. Dostupné z <https://rm.coe.int/cm-recommendation-2018-5-concerning-children-with-imprisoned-parents-e/16807b3438>.
- ČESKÝ VÝBOR PRO UNICEF. *Mladé hlasy 2001*. [online] 2001 [cit. 2022-01-03]. Dostupné z: https://www.dropbox.com/sh/yzc4ox2jd27kigu/AAAWQcZBAjI6ZePc4pF_q1qXa/Mlad%C3%A9%20hlasy%202001.pdf?dl=0
- ČESKÝ VÝBOR PRO UNICEF. *Mladé hlasy 2008*. [online] 2008 [cit. 2022-01-03]. Dostupné z: <https://www.dropbox.com/sh/yzc4ox2jd27kigu/AAC9CrqX9w-jo-gXSJa2uvCza/Mlad%C3%A9%20hlasy%202008.pdf?dl=0>
- ČESKÝ VÝBOR PRO UNICEF. *Mladé hlasy 2017*. [online] 2017 [cit. 2022-01-03]. Dostupné z: <https://www.dropbox.com/sh/yzc4ox2jd27kigu/AAAkNs6Fa3c0S5rLH2yQb4-da/Mlad%C3%A9%20hlasy%202017.pdf?dl=0>
- ČESKÝ VÝBOR PRO UNICEF. *Mladé hlasy 2021*. [online] 2021 [cit. 2022-01-03]. Dostupné z: https://www.dropbox.com/sh/yzc4ox2jd27kigu/AAAQ8rNwW3BrFD_W8G_QPJYEa/Mlad%C3%A9%20hlasy%202021?dl=0&lst=
- ČLOVĚK V TÍSNI. *Analýza individuálního přístupu pedagogů k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami*. [online] 2009 [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: [ANALÝZA INDIVIDUÁLNÍHO PŘÍSTUPU PEDAGOGŮ K ŽÁKŮM SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI – PDF Stažení zdarma \(docplayer.cz\)](https://www.docplayer.cz/127671990-Frydlantsko-dostupnost-zdravotni-pece-zpracovala-mgr-tereza-baltag.html)
- Člověk v tísní. *NEJVĚTŠÍ PROBLÉM DISTANČNÍ VÝUKY V ČR JE PODLE UČITELŮ ZAPOJENÍ VŠECH STUDENTŮ*. [online] 2021 [cit. 2021-12-02]. Dostupné z: [Největší problém distanční výuky v ČR je podle učitelů zapojení všech studentů – Člověk v tísní \(clovekv tisni.cz\)](https://www.docplayer.cz/127671990-Frydlantsko-dostupnost-zdravotni-pece-zpracovala-mgr-tereza-baltag.html)
- ČSÚ. ČESKÁ REPUBLIKA V MEZINÁRODNÍM SROVNÁNÍ (vybrané údaje). [online] 2020 [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/39997343/370002_15.pdf/b47eea4b-ef7c-428c-8d2e-be87f12dc06c?version=1.1
- ČSÚ. *Demografická ročenka České republiky, Narození*. [online] 2019 [cit. 2021-12-02] Dostupné z: [13006721rd06.xlsx \(czso.cz\)](https://www.czso.cz/documents/10180/39997343/370002_15.pdf/b47eea4b-ef7c-428c-8d2e-be87f12dc06c?version=1.1)
- ČSÚ. *Děti se zdravotním postižením a osoby se zdravotním postižením žijící mimo soukromé domácnosti - 2017, 2018*. [online] 2019 [cit. 2021-12-02]. Dostupné z: [Tabulky – Děti se zdravotním postižením | ČSÚ \(czso.cz\)](https://www.docplayer.cz/127671990-Frydlantsko-dostupnost-zdravotni-pece-zpracovala-mgr-tereza-baltag.html)
- ČSÚ. *Národnostní struktura obyvatel*. [online] 2014 [cit. 2021-12-02]. Dostupné z: [170223-14.pdf \(czso.cz\)](https://www.docplayer.cz/127671990-Frydlantsko-dostupnost-zdravotni-pece-zpracovala-mgr-tereza-baltag.html)

- ČSÚ. *Příjmy a životní podmínky domácností – 2020*. [online] 2021 [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: [Příjmy a životní podmínky domácností - 2020 | ČSÚ \(czso.cz\)](https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-cdknb922a5)
- ČSÚ. *Příjmy a životní podmínky domácností 2020* [online] [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-cdknb922a5>
- ČSÚ. *Příjmy a životní podmínky domácností*. [online] [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/142681148/1600212119.pdf/601822c1-919e-4179-8d6c-7ef760377bf6?version=1.1>
- ČSÚ. *Příjmy a životní podmínky domácností*. [online] [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/142681148/1600212119.pdf/601822c1-919e-4179-8d6c-7ef760377bf6?version=1.1>
- ČSÚ. *Školy a školská zařízení za školní rok 2020/2021*. [online] [cit. 2021-12-02]. Dostupné z: [230042210101.pdf \(czso.cz\)](https://www.czso.cz/documents/10180/142681148/1600212119.pdf/601822c1-919e-4179-8d6c-7ef760377bf6?version=1.1)
- ČSÚ. *Vydání a spotřeba domácností, statistiky rodinných účtů za rok 2016*. [online] 2017 [cit. 2018-10-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/46388837/16001817.pdf/580aa93e-a92e-44a5-9255-d7dbcc346955?version=1.0>
- ČSÚ. *Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi osobami – 2021*. [online] 2021 [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: [1. Počítače a internet v domácnostech | ČSÚ \(czso.cz\)](https://www.czso.cz/documents/10180/46388837/16001817.pdf/580aa93e-a92e-44a5-9255-d7dbcc346955?version=1.0)
- ČŠI. 2021. *Kvalita vzdělání v České republice. Výroční zpráva 2020/2021* [online]. ČŠI, [cit. 2022-01-25]. Dostupné z: https://csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2021_p%c5%99%c3%adlohy/Dokumenty/VZ_CSI_2021_e-verze_22_11.pdf
- ČŠI. *Kvalita a efektivita vzdělávání a vzdělávací soustavy ve školním roce 2017/2018 Výroční zpráva České školní inspekce*. [online] 2018 [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/Obr%c3%a1zky%20ke%20%c4%8dl%c3%a1nk%c5%afm/2018/Vyrocni-zprava-CSI-2017-2018_final-verze.pdf
- ČŠI. *Mezinárodní šetření TIMSS 2019 – Národní zpráva*. [online] [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: [https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el._publikace/Mezinárodní šetření/TIMSS 2020 e-verze.pdf](https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el._publikace/Mezin%C3%A1rodní%20%C5%A1et%C5%99en%C3%AD%20TIMSS%202019%20-%20N%C3%A1rodn%C3%AD%20zpr%C3%A1va.pdf)
- ČŠI. *Mezinárodní šetření TIMSS 2019. Národní zpráva* [online]. 2020 [cit. 2022-01-25]. Dostupné z: [https://csicr.cz/cz/Aktuality/Mezinárodní šetření/TIMSS-2019-Národní-zpráva](https://csicr.cz/cz/Aktuality/Mezin%C3%A1rodn%C3%AD%20%C5%A1et%C5%99en%C3%AD%20TIMSS%202019%20-%20N%C3%A1rodn%C3%AD%20zpr%C3%A1va)
- Definice ETHOS [online] [cit. 2021-12-5]. Dostupné z: [ethos2484215748748239888.pdf \(feantsa.org\)](https://www.ethos2484215748748239888.pdf)
- DELOITTE. *Property Index Overview of European Residential Markets*. [online] 2018 [cit. 2021-12-06] Dostupné z: [Property Index 2018 \(deloitte.com\)](https://www.deloitte.com)
- Dudová, Radka: *Analýza postavení sólo matek na pracovním trhu*. Praha: Aperio – Společnost pro zdravé rodičovství. Dostupné z: <https://drive.google.com/file/d/1dx7zyWDbY5oSjhnWF7QRzaz8UwBC9mSJ/view?usp=sharing>
- EDUin. *Analýza výzev vzdělávání v České republice* [online]. 2019 [cit. 2022-01-25]. Dostupné z: https://www.eduzmena.cz/src/Frontend/Files/FileExtend/source/2_1629269533.pdf
- EUROPEAN COMMISSION. *2013/112/EU: Commission Recommendation of 20 February 2013 Investing in children: breaking the cycle of disadvantage*. [online] 2013 [cit. 2021-12-06]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32013H0112>

- EUROPEAN COMMISSION. *Commission Delegated Regulation (EU) 2021/1078 of 14 April 2021 supplementing Regulation (EU) 2021/523 of the European Parliament and of the Council by setting out the investment guidelines for the InvestEU Fund*. [online] 2021 [cit. 2021-12-06]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R1078>
- EUROPEAN COMMISSION. *COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Country Report Czech Republic 2020*. [online] 2020 [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2020-european_semester_country-report-czech-republic_en.pdf
- EUROPEAN COMMISSION. *COMMUNICATION FROM THE COMMISSION On effective, accessible and resilient health systems*. [online] 2014 [cit. 2021-12-06]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52014DC0215&qid=1634749811006>
- EUROPEAN COMMISSION. *COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS EMPTY. EU strategy on the rights of the child*. [online] 2021 [cit. 2021-12-6]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0142>
- EUROPEAN COMMISSION. *COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Action plan on Integration and Inclusion 2021-2027*. [online]. 2020 [cit. 2021-12-06]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0758&qid=1634748847169>
- EUROPEAN COMMISSION. *COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL A Union of Equality: EU Roma strategic framework for equality, inclusion and participation*. [online] 2020 [cit. 2021-12-06]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0620&qid=1634748687375>
- EUROPEAN COMMISSION. *COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Union of Equality: Strategy for the Rights of Persons with Disabilities 2021-2030*. [online] 2021 [cit. 2021-12-06]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0101&qid=1634748554552>
- EUROPEAN COMMISSION. *COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS on achieving the European Education Area by 2025*. [online] 2020 [cit. 2021-12-06]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0625>
- EUROPEAN COMMISSION. *COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS EU strategy on the rights of the child*. [online] 2021 [cit. 2021-12-06]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0142>
- EUROPEAN COMMISSION. *Council conclusions to contribute towards halting the rise in Childhood Overweight and Obesity*. [online] 2017 [cit. 2021-12-06]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52017XG0629%2801%29>
- EUROPEAN COMMISSION. *Council Recommendation of 22 May 2019 on High-Quality Early Childhood Education and Care Systems*. [online] 2019 [cit. 2021-12-06]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2019.189.01.0004.01.ENG
- EUROSTAT. *EU-SILC survey*. [online] [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

- Exekutorská komora ČR. *Celkový počet nezletilých v exekuci*. [online] [cit. 2021-12-02]. Dostupné z: [Microsoft Word – exekutorska komora- Statisticky list VII Yijen 2021 \(ekcr.info\)](#)
- FEDERÍČOVÁ, Miroslava a KORBEL Václav. *Pandemie covid-19 a sociálně-ekonomické nerovnosti ve vzdělávání. IDEA anti COVID-19*. [online] 2020 [cit. 2021-12-02]. Dostupné z: [IDEA Nerovnosti ve vzdělávání COVID-19 kveten2020 18.pdf \(cerge-ei.cz\)](#)
- FORUM. *Rodiče s mentálním postižením musí o své děti bojovat*. [online] 2020 [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: <https://www.ukforum.cz/rubriky/aktuality/345-rodice-s-mentalnim-postizenim-musi-o-sve-deti-bojovat>
- FRA. EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS. *Inequalities and multiple discrimination in access to and quality of healthcare* [online]. European Union Agency for Fundamental Rights, 2013 [cit. 2019-11-28]. Dostupné z: https://fra.europa.eu/sites/default/files/inequalities-discrimination-healthcare_en.pdf
- GAC. *Analýza sociálně (vyloučených lokalit v ČR* [online] 2015 [cit. 2021-12-06]. Dostupné z: https://www.esfcr.cz/mapa-svl-2015/www/analiza-socialne-vyloucenych-lokalit_gac.pdf
- GAC. *Vzdělanostní dráhy a vzdělanostní šance romských žákyň a žáků základních škol v okolí vyloučených romských lokalit*. [online] Praha, 2009 [cit. 2021-12-02]. Dostupné z: [VZDĚLANOSTNÍ DRÁHY A VZDĚLANOSTNÍ ŠANCE ROMSKÝCH ŽÁKYŇ A ŽÁKŮ ZÁKLADNÍCH ŠKOL V OKOLÍ VYLOUČENÝCH ROMSKÝCH LOKALIT – PDF Stažení zdarma \(docplayer.cz\)](#)
- HOLÝ, Dalibor. *Pracující chudoba v Česku a EU. STATISTIKA&MY MĚSÍČNÍK ČESKÉHO STATISTICKÉHO ÚŘADU*. [online] 2021 [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2021/02/16/pracujici-chudoba-v-cesku-a-eu>.
- HRKAL, Jakub. *Kolik je v Česku dětí se zdravotním postižením* [online] Statistika&My, 2019 [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2019/12/18/kolik-je-v-cesku-deti-se-zdravotnim-postizenim/>
- <https://www.psp.cz/sqw/text/eudoct.sqw?c=7453&r=21>. https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectid=0900001680a5a064
- JSNS. *Vyučující v epidemii covid-19 Závěrečná zpráva z dotazníkového šetření na základních a středních školách*. [online] 2021 [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: [Prezentace aplikace PowerPoint \(jsns.cz\)](#)
- KALÍŠKOVÁ, Klára. *Podpora rodin s dětmi: daně, dávky a veřejné služby* [online] 2017 [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: [IDEA Studie 7 2017 Podpora rodin s detmi \(cerge-ei.cz\)](#)
- Mapa exekucí. [online] [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: <http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>
- META, o.p.s. *Děti s odlišným mateřským jazykem V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH*. [online] [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: http://meta-ops.cz/sites/default/files/meta_deti_s_omj_v_ms_metodika.pdf
- META, o.p.s. *POČTY CIZINCŮ NA ŠKOLÁCH*. [online] [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: [Počty cizinců na školách | Inkluzivní škola \(inkluzivniskola.cz\)](#)
- MIKULEC, M., ŠNEJDROVÁ, M. (ed). *Metodika sociální práce v sociálním bydlení*. [online] 2019 [cit. 2016-12-01] Dostupné z: [Metodika sociální práce v sociálním bydlení.pdf \(mpsv.cz\)](#)
- MMR. *Koncepce bydlení ČR 2021+*. [online] 2021 [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: [KB-2021- komplet-web\(C\) max.pdf.aspx \(mmr.cz\)](#)
- MPSV, Operační program Zaměstnanost plus 2021-2027

- MPSV. *I. Akční plán k naplnění Národní strategie ochrany práv dětí 2021-2024* [online] 2020 [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: [de3e928c-595b-5640-d229-455dd118d785 \(mpsv.cz\)](https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/I.+ak%C4%8Dn%C3%AD+pl%C3%A1n+k+napln%C4%Bn%C3%AD+N%C3%A1rodn%C3%AD+strategie+ochrany+pr%C3%A1v+d%C4%9Bt%C3%AD+2021-2029.pdf/de3e928c-595b-5640-d229-455dd118d785)
- MPSV. *I. akční plán k naplnění Národní strategie ochrany práv dětí 2021–2029*. [online] 2020 [cit. 2021-09-02]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/I.+ak%C4%8Dn%C3%AD+pl%C3%A1n+k+napln%C4%Bn%C3%AD+N%C3%A1rodn%C3%AD+strategie+ochrany+pr%C3%A1v+d%C4%9Bt%C3%AD+2021-2029.pdf/de3e928c-595b-5640-d229-455dd118d785>
- MPSV. *Koncepce rodinné politiky*. [online] 2017 [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: [5d1efd93-3932e2df-2da3-da30d5fa8253 \(mpsv.cz\)](https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Koncepce_socialniho_bydleni_CR_2015-2025.pdf/4f243307-649b-ecf3-a191-3d89d33717c4)
- MPSV. *Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015–2025*. [online] 2015 [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: [Koncepce socialniho bydleni CR 2015-2025.pdf \(mpsv.cz\)](https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Koncepce_socialniho_bydleni_CR_2015-2025.pdf/4f243307-649b-ecf3-a191-3d89d33717c4)
- MPSV. *Koncepce sociálního bydlení ČR 2015-2025*. [online] 2015 [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Koncepce_socialniho_bydleni_CR_2015-2025.pdf/4f243307-649b-ecf3-a191-3d89d33717c4
- MPSV. *Národní strategie ochrany práv dětí 2021-2029*. [online] 2020 [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/NARODNI+STRATEGIE+OCHRANY+PRAV+DETI+2021_2029_FINAL.pdf/4d20b44e-a8c5-6882-d46f-a8d0fb7695d5
- MPSV. *NOVELA ZÁKONA O DĚTSKÝCH SKUPINÁCH. Přehled důležitých změn*. [online] [cit. 2021-12-02] Dostupné z: [Přehled změn web PIDS novela.pdf \(dsmpsv.cz\)](https://www.dsmpsv.cz/Prehled_zmen_web_PIDS_novela.pdf)
- MPSV. *Roční výkaz o výkonu sociálně-právní ochrany dětí zas rok 2020*. [online] [cit. 2022-03-30]. Dostupné z <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/%C4%8CR+2020-verze+2.xls/6cb5bdf6-d180-e640-9178-5445940488e9>
- MPSV. *Statistiky* [online] 2021 [cit. 2021-12-02] Dostupné z: [Statistiky \(mpsv.cz\)](https://www.mpsv.cz/Statistiky)
- MPSV. *Strategie sociálního začleňování 2021–2030*. [online] 2020 [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Strategie+soci%C3%A1ln%C3%ADho+za%C4%8Dle%C5%88ov%C3%A1n%C3%AD+2021-2030.pdf/fdf1647d-ebf7-efe3-e797-efcf865cb171>
- MŠMT. *Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2019-2023*. [online] 2019 [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/51673/>
- MŠMT. *Národní strategie – primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027*. [online] [cit. 2022-04-04]. Dostupné z https://www.msmt.cz/uploads/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_27.pdf
- MŠMT. *PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ SE ÚČASTNÍ 97 PROCENT PĚTILETÝCH DĚTÍ*. [online] [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/predskolniho-vzdelavani-se-ucastni-97-procent-petiletich>
- MŠMT. *Statistická ročenka školství – výkonové ukazatele*. [online] [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>
- MŠMT. *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+* [online] 2020 [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: [Brozura S2030 online CZ.pdf \(msmt.cz\)](https://www.msmt.cz/Brozura_S2030_online_CZ.pdf)

- MUNI. *Na děti vězněných rodičů se zapomnělo. Odborníci to chtějí změnit.* [online] 2020 [cit. 2021-12-02]. Dostupné z: [Na děti vězněných rodičů se zapomnělo. Odborníci to chtějí změnit | Věda & výzkum | věda.muni.cz](https://veda.muni.cz/veda/vyzkum/na-deti-veznenych-rodicu-se-zapomnelo-odbornici-to-chtaji-zmenit)
- MV. 2022. Čtvrtletní zpráva o migraci za 2. čtvrtletí 2022. [online] [cit. 2022-09-08]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/ctvrtletni-zprava-o-migraci-za-2-ctvrtleti-2022.aspx>
- MV. Implementační plán strategie prevence kriminality v ČR na léta 2022-2027. [online] [cit. 2022-05-06]. Dostupné z <https://www.mvcr.cz/soubor/03-spk-2022-2027-priloha-c-2-pdf.aspx>
- MV. Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky za rok 2020. [online] [cit. 2022-04-04]. Dostupné z <https://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-situaci-v-oblasti-verejneho-poradku-a-vnitri-bezpecnosti-na-uzemi-ceske-republiky-v-roce-2019.aspx>.
- MZd. *Strategický rámec rozvoje péče o zdraví v České republice do roku 2030.* [online] 2020 [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: [zdravi-2030-strategicky-ramec.pdf \(mzcr.cz\)](https://mzcr.cz/strategicky-ramec.pdf)
- Národní pedagogický institut. [online] [cit. 2022-04-29]. Dostupné z <http://www.inkluzevpraxi.cz/apivb/co-je-inkluzi>.
- NOACK, Peter. *Zájem o nájemní bydlení v ČR prudce vzroste.* [online] Zeitgeist Asset Management, Praha, 2019 [cit. 2021-12-06]. Dostupné z: [Peter Noack, Zeitgeist Asset Management: zájem o nájemní bydlení v ČR prudce vzroste | ZEITGEIST Asset Management, s.r.o.](https://zeitgeistassetmanagement.cz/zajem-o-najemni-bydleni-v-cr-prudce-vzroste)
- OČENÁŠKOVÁ, A. *Na 300 tisíc Čechů si doma nemůže pořádně zatopit. Postihla je „energetická chudoba“.* [online] 2021 [cit. 2016-12-01] Dostupné z: [Na 300 tisíc Čechů si doma nemůže pořádně zatopit. Postihla je "energetická chudoba" - Aktuálně.cz \(aktualne.cz\)](https://aktuálně.cz/na-300-tisic-zechu-si-doma-nemuze-poradne-zatopit-postihla-je-energeticka-chudoba-171111)
- OECD. *Equality and Quality in Education Supporting Disadvantaged Students and Schools.* [online]. OECD Publishing, 2012 [cit. 2019-12-04]. Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/education/equity-and-quality-in-education_9789264130852-en
- OECD. *Changes in Family Policies and Outcomes: Is there Convergence?* [online] 2014 [cit. 2016-02-24]. Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/changes-in-family-policies-and-outcomes-is-there-convergence_5jz13wllxqzt-en
- OECD. *PISA 2015 Results (Volume I) Excellence and equity in education* [online] 2016. [cit. 2.4.2019]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/publications/pisa-2015-results-volume-i-9789264266490-en.htm>
- OECD. *Starting Strong IV Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care* [online]. Paris: OEC Dpublishing 2015 [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/publications/starting-strong-iv-9789264233515-en.htm>
- PALLIUM. *KONCEPCE PÉČE O DĚTI A DOSPÍVAJÍCÍ SE ZÁVAŽNOU ŽIVOT LIMITUJÍCÍ A OHROŽUJÍCÍ DIAGNÓZOU A JEJICH RODINY.* [online] [cit. 2022-04-04]. Dostupné z https://pallium.cz/wp-content/uploads/2022/01/Koncepce-pече-o-deti-se-zavaznou-diagnozou_A5_online.pdf.
- PAQ. *Bydlení, trh práce, vzdělávání: Jak postupovat v integraci ukrajinských uprchlíků v ČR 2022+.* [online] [cit. 2022-04-04]. Dostupné z <https://www.pagresearch.cz/post/integrace-ukrajinskyh-uprchliku-v-cr-2022>
- POLICIE ČR. *Statistické přehledy kriminality za rok 2020.* [online] 2020 [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2020.aspx>

- Rada vlády. Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019-2027. [online] [cit. 2022-04-04]. Dostupné z https://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogova-politika/strategie-a-plany/Narodni_strategie_2019-2027_fin.pdf
- Sociální bydlení. *Bydlení jako problém. Zpráva o vyloučení z bydlení 2021*. [online] 2021 [cit. 2021-12-02]. Dostupné z: [Bydleni-jako-problem-2021.pdf \(socialnibydeni.org\)](https://socialnibydeni.org/2021.pdf)
- STATISTIKA A MY. *Pracující chudoba v Česku a EU* [online] [cit. 2022-01-28]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2021/02/16/pracujici-chudoba-v-cesku-a-eu>
- SZÚ. Akční plán realizace Strategie bezpečnosti potravin a výživy 2030. [online] [cit. 2022-05-26]. Dostupné z <http://www.szu.cz/uploads/CZVP/APS2030.pdf>
- ŠTÍPKOVÁ, Martina. *Trendy v porodech mimo partnerství. Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.* [online] 2016 [cit. 2016-08-09]. Dostupné z: <http://cvvm.soc.cas.cz/component/content/article/6186>
- TAČR. Aplikovaný výzkum pro inovace politik v oblasti dostupnosti zdravotní péče u sociálně vyloučené romské populace. [online] [cit. 2022-04-04]. Dostupné z <https://starfos.tacr.cz/cs/project/TL02000164>.
- Topinka ed. Domácí násilí z perspektivy aplikovaného výzkumu Základní fakta a výsledky. 2016. Ostrava: SocioFactor s.r.o.
- UMPOD. *Zpráva o činnosti Úřadu za rok 2019*. [online] 2020 [cit. 2021-12-02]. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/O_Uradu_dokumenty/Vyrocni_zpravy_UMPOD/Zprava_o_c_innosti_2019.pdf
- UNICEF OFFICE OF RESEARCH – INNOCENTI. *Chudoba po pandemii COVID-19 ohrožuje 35 000 dětí v Česku*. [online] 2021 [cit. 2022-01-03]. Dostupné z: <https://www.unicef.cz/wp-content/uploads/2021/09/Chudoba-po-pandemii-COVID-19-ohrozuje-35-000-deti-v-Cesku.pdf>
- ÚŘAD VLÁDY ČR. Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2019–2022. [online] 2019 [cit. 2022-04-04]. Dostupné z <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/AP-DN---grafikaFINAL.pdf>.
- ÚŘAD VLÁDY ČR. Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021–2030. [online] 2021 [cit. 2022-09-02]. Dostupné z: https://www.tojrovnost.cz/wp-content/uploads/2021/07/Strategie_rovnosti_zen_a_muzu.pdf
- Úřad vlády ČR. Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2016. [online] [cit. 2022-04-04]. Dostupné z https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/Zprava-o-stavu-romske-mensiny-za-rok-2016_1.pdf.
- ÚZIS. Péče o pacienty s poruchami příjmu potravy v ČR v letech 2011–2017. [online] [cit. 2022-04-04]. Dostupné z https://www.uzis.cz/sites/default/files/knihovna/ai_2018_08_poruchy_prijmu_potravy_2011az2017.pdf
- VDV. *Jak pandemie ovlivnila přístup ke vzdělání znevýhodněných studentů*. [online] 2021 [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: [Dopad pandemie na přístup znevýhodněných studentů ke vzdělání | Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové \(vdv.cz\)](https://www.vdv.cz/vybor-dobre-vule-nadace-olgy-havlove)
- VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČR. Norské fondy. [online] [cit. 2022-04-04]. Dostupné z <https://www.vscr.cz/sekce/norske-fondy-1>.
- VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČR. Výkon vazby a trestu odnětí svobody matek nezletilých dětí. [online] [cit. 2022-04-04]. Dostupné z <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-svetla-nad-sazavou/sekce/vykon-trestu-odsouzenych-matek-s-detmi>.
- VLÁDA ČR. *Programové prohlášení vlády České republiky*. [online] [cit. 2022-01-28]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/jednani-vlady/programove-prohlaseni/programove-prohlaseni-vlady-Petra-Fialy.pdf>

- VLÁDA ČR. *Strategii rovnosti, začlenění a participace Romů 2021–2030*. [online] 2021 [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: [Microsoft Word – Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů \(vlada.cz\)](#)
- VLÁDA ČR. *Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2020*. [online] 2021 [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/Zprava-o-stavu-romske-mensiny-2020.pdf>
- VÚPSV. *Děti, rodiče a domácí násilí* [online] 2016 [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: [613e4bc8edac67458262de03 DETI, RODICE A DOMACI NASILI text final 20.6.pdf \(webflow.com\)](#)
- VÚPSV. *Zpráva o rodině*. 2020 [online] [cit. 2021-06-23]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zpr%C3%A1va%20o%20rodin%C4%9B%202020.pdf/c3bdc63d-9c95-497d-bded-6a15e9890abd>
- Výbor pro práva dítěte. *Závěrečná doporučení ke spojené páté a šesté pravidelné zprávě České republiky*. [online] 2001 [cit. 2022-01-13]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/pro-prava-ditete/ze-zasedani-vyboru/CRC-CO-5_6-CZ-preklad-konecna-verze.pdf
- Vyhláška č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.
- Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách.
- Zákon č. 258/2002, o ochraně veřejného zdraví, v platném znění.
- Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, v platném znění (zákon o zdravotních službách)
- Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, v platném znění
- Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, v platném znění,
- ZAPLETALOVÁ, L. et. al. *Vyhodnocení nákladů vyvolaných bytovou nouzí a logický rámec jejího systémového řešení*. [online] 2021 [cit. 2021-07-12]. Dostupné z: [České priority - Czech Priorities — Výstupy \(ceskepriority.cz\)](#)
- Zastřešující portál Evropských strukturálních a investičních fondů v ČR. [online] [cit. 2022-07-30]. Dostupné z www.dotaceeu.cz.
- ŽIVOT BĚHEM PANDEMIE. *Jaké má pandemie dopady na duševní zdraví?* [online] [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: [život během pandemie – Jaké má pandemie dopady na duševní zdraví? \(zivotbehempandemie.cz\)](#)